

**DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KAMUSAL AÇIK MEKÂNLARIN
YERLEŞTİRME (PLACEMAKING) TEORİSİ
ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ,
BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI VE
DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI
ÖRNEKLERİ**

Esin KARPUZ

Ekim, 2023

İZMİR

**KAMUSAL AÇIK MEKÂNLARIN
YERLEŞTİRME (PLACEMAKING) TEORİSİ
ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ,
BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI VE
DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI
ÖRNEKLERİ**

**Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Mimarlık Anabilim Dalı, Bina Bilgisi Programı**

Esin KARPUZ

Ekim, 2023

İZMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

ESİN KARPUZ tarafından **PROF. DR. İLKNUR TÜRKSEVEN DOĞRUSOY** yönetiminde hazırlanan “**KAMUSAL AÇIK MEKÂNLARIN YERLEŞTİRME (PLACEMAKING) TEORİSİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ, BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI VE DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI ÖRNEKLERİ**” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İlknur TÜRKSEVEN DOĞRUSOY

Danışman

Prof. Dr. Bedriye ASIMGİL

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Özlem ARITAN

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Okan FISTIKOĞLU

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca, bilgi ve deneyiminden faydalanma şansı bulduğum, geçirdiğim zor dönemlerde bana olan inanç ve güvenini daima hissettirip, bana yol gösteren değerli tez danışmanım Sayın Prof. Dr. İlknur TÜRKSEVEN DOĞRUSOY’a anlayışlı yaklaşımı için en içten dileklerimle teşekkürlerimi sunarım. Tezime olan değerli katkılarından dolayı jüri üyelerim Sayın Prof. Dr. Bedriye ASIMGİL ve Sayın Doç. Dr. Özlem ARITAN’a teşekkür ederim.

Tezimin araştırma kısmında yardımcı gözlemci görevini üstlenip, çalışmama bulunduğu katkılardan dolayı arkadaşım Erhan GÜNDOĞDU’ya teşekkür ederim. Yaklaşık iki sene önce tanışma fırsatı bulduğum ve hayatıma adeta ışık tutan Uzm. Psk. Angela L. ORGE’ye bu süreçte bana yol gösterdiği için teşekkür ederim.

Hayatım boyunca beni destekleyen sevgili annem Nebahat KARPUZ, kardeşim Ali KARPUZ ve rahmetli babam Ömer KARPUZ’a her zaman yanımda oldukları için teşekkür eder, minnetimi sunarım.

Esin KARPUZ

KAMUSAL AÇIK MEKÂNLARIN YERLEŞTİRME (PLACEMAKING) TEORİSİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ, BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI VE DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI ÖRNEKLERİ

ÖZ

Kentin önemli odak noktalarından olan kamusal açık mekânlar; kent içinde bireylerin buluşmasına, birbirleri ve kent ile ilişki kurmasına olanak tanımakta, topluma ve kente özgü bir kentsel yaşam ortaya çıkması için zemin oluşturmaktadır. Son yıllarda küreselleşme ile birlikte kamusal açık mekânların bağlamdan kopuk olması, zihinsel ve duyuşsal açılardan insan ile mekân arasındaki ilişkinin zayıflaması mekânlarda tek tipleşmeye sebep olmaktadır. Mekân tasarımlarında sosyal boyutun göz ardı edilmesi bu sorunun en büyük sebeplerindendir. Mekânın sosyal boyutu üzerine geliştirilen yaklaşımlar ise aidiyet, anlam ve deneyim gibi kavramlarla ilişkilendirilen yer kavramını karşımıza çıkarmaktadır. Mekânın yere dönüştürülmesinde bir araç olarak değerlendirilen yer’leştirme (placemaking) teorisi; toplumun ihtiyaçlarına cevap veren, insanların kendilerini güvende ve rahat hissettikleri yerler yaratmayı hedefleyen planlanma, tasarım ve yönetime yönelik çok yönlü bir yaklaşımdır. Bu bağlamda Project for Public Spaces’in yer’leştirme üzerine tanımladığı Mekân Kalitesi Diyagramı, kamusal açık mekânların değerlendirilmesinde yol gösterici olmaktadır. Mekân Kalitesi Diyagramı’ndan yararlanarak çalışma kapsamında oluşturulan yer’leştirme modelinde fiziksel, sosyal ve algısal özellikler olarak üç başlıkta ele alınmıştır. Çalışmanın amacı; “İzmirdeniz: İzmirli’lerin Denizle İlişisini Güçlendirme Projesi” kapsamında yaşam kalitesini geliştirmek amacıyla kıyının farklı noktalarında tasarlanıp uygulanan iki kamusal açık mekânın “yer” olma niteliğini, çalışma kapsamında geliştirilen yer’leştirme modelinden yararlanılarak karşılaştırmalı olarak analiz etmektir. Çalışmanı alanı olarak belirlenen Bostanlı Gün Batımı Terası ile Demokrasi Şehitleri Meydanı, gözlem ve görüşme yöntemleri ile incelenmiş ve yer’leştirme modeli ilkelerine göre değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kamusal açık mekân, yerleştirme, PPS, Bostanlı Gün Batımı Terası, Demokrasi Şehitleri Meydanı

EVALUATION OF PUBLIC OPEN SPACES THROUGH PLACEMAKING THEORY, CASES OF BOSTANLI SUNSET TERRACE AND DEMOCRACY MARTYRS SQUARE

ABSTRACT

Public open spaces, which are one of the important focal points of the city, allow individuals to meet in the city, establish relationships with each other and with the city, and create a basis for the emergence of an urban life unique to the society and the city. In recent years, with the globalization, the disconnection of public open spaces from the context and the weakening of the relationship between people and space in mental and sensory aspects cause uniformization in spaces. Ignoring the social dimension in space designs is one of the biggest reasons for this problem. Approaches developed on the social dimension of space, on the other hand, reveal the concept of place, which is associated with concepts such as belonging, meaning and experience. Placemaking theory, which is evaluated as a tool in transforming space into place, is a multi-faceted approach to planning, design and management that aims to create places where people feel safe and comfortable, responding to the needs of society. In this context, the Space Quality Diagram defined by the Project for Public Spaces on placemaking guides the evaluation of public open spaces. In the placemaking model created within the scope of the study using the Space Quality Diagram, physical, social and perceptual features were discussed under three headings. The aim of the study is to comparatively analyze the "place" nature of two public open spaces designed and implemented at different points of the coast in order to improve the quality of life within the scope of "Izmir Sea: Strengthening the Relationship of Izmir Residents with the Sea Project", by using the placemaking model developed within the scope of the study. Bostanlı Sunset Terrace and Democracy Martyrs Square, which were determined as the study area, were examined by observation and interview methods and evaluated according to the principles of the placemaking model.

Keywords: Public open space, Placemaking, PPS, Bostanlı Sunset Terrace, Democracy Martyrs Square

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
TABLOLAR LİSTESİ	xv
KISALTMALAR	xxi
 BÖLÜM BİR – GİRİŞ	 1
1.1 Problemin Tanımı	1
1.2 Çalışmanın Önemi ve Amacı	2
1.3 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi	3
 BÖLÜM İKİ – KAMUSAL AÇIK MEKÂN	 5
2.1 Kavramlar ve Tanımlar	6
2.1.1 Kentsel Mekânlar	6
2.1.2 Kentsel Açık Mekânlar	7
2.1.3 Özel Mekân ve Kamusal Mekân	10
2.1.3.1 Özel Mekân	12
2.1.3.2 Kamusal Mekân	13
2.1.3.3 Yarı Özel Mekân ve Yarı Kamusal Mekân	15
2.1.4 Kamusal Alan ve Kamusal Mekân Ayrımı	16
2.2 Kamusal Açık Mekânın Tarihsel Gelişim Süreci	20
2.2.1 Antik Yunan Döneminde Kamusal Açık Mekân	21
2.2.2 Antik Roma Döneminde Kamusal Açık Mekân	25
2.2.3 Ortaçağ Döneminde Kamusal Açık Mekân	27
2.2.4 Rönesans Döneminde Kamusal Açık Mekân	30
2.2.5 Sanayi Devrimi Sonrası Kamusal Açık Mekân	31
2.3 Kamusal Açık Mekân ve Türleri	36

2.3.1 Sokaklar	39
2.3.2 Meydanlar	41
2.3.3 Parklar	43
2.3.4 Oyun Alanları	44
2.3.5 Alışveriş Alanları	45
2.3.6 Rekreasyon Alanları	45
2.3.6.1 Kıyı Alanları	46
2.3.6.2 Kıyı Kamusalılığı	47
2.4 Kamusal Açık Mekânın Önemi	51
BÖLÜM ÜÇ – YERLEŞTİRME TEORİSİ	54
3.1 Mekân ve Yer Kavramları	54
3.1.1 İlkçağ Yunan Felsefesinde Mekân ve Yer	55
3.1.2 Mutlak Mekân, Görelî Mekân ve İlişkisel Mekân	56
3.1.3 Mekânda Sosyal ve Fenomenolojik Yaklaşımlar	59
3.1.4 Yer	65
3.1.4.1 Yer Deneyimi	72
3.1.4.2 Yer Duygusu	74
3.1.4.3 Yer Kimliği	77
3.1.4.4 Yer Aidiyeti	78
3.1.4.5 Yer Bağlılığı	80
3.1.4.6. Bir “Yer” Olarak Kentsel Mekân	84
3.1.4.7 Yersizlik	85
3.2 Yer’leştirme Teorisi	87
3.2.1 Yer’leştirme Teorisinin Gelişim Süreci	88
3.2.2 Yer’leştirme Teorisi Kavramsal Tanımlar	90
3.2.3 Project for Public Spaces (PPS) ve Yer’leştirme Teorisi İlkeleri	93
3.2.4 Kamusal Açık Mekânlarda Kalite Kriterleri	96
3.3.5 Kamusal Açık Mekânlarda Yer’leştirme Teorisi Modeli	102
3.3.5.1 Fiziksel Özellikler	103
3.3.5.2 Sosyal Özellikler	107
3.3.5.3 Algısal Özellikler	111

**BÖLÜM DÖRT – BOSTANLI YAYA KÖPRÜSÜ VE GÜN BATIMI TERASI
İLE DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI (KARANTİNA MEYDANI)’NIN
YERLEŞTİRME TEORİSİ İLKELERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ..... 114**

4.1 Araştırma Alanının Belirlenmesi: İzmir’in Merkezinde 2000 Yılı Sonrası Uygulanan Kamusal Açık Mekânlar	114
4.2 Araştırmanın Yöntemi	120
4.3 Geçmişten Günümüze Bostanlı	124
4.4 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	126
4.4.1 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası’nın Yer’leştirme Teorisi İlkelerine Göre Değerlendirilmesi	131
4.5 Geçmişten Günümüze Karantina	170
4.6 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)	175
4.6.1 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)’nın Yer’leştirme Teorisi İlkelerine Göre Değerlendirilmesi	178
4.7 Çalışma Alanlarının Yer’leştirme İlkelerine Göre Kıyaslanması	217

BÖLÜM BEŞ – GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 244

KAYNAKLAR 248

EKLER 269

EK 1: Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu (Bostanlı Gün Batımı Terası)	269
EK 2: Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu (Demokrasi Şehitleri Meydanı) ..	281

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 Yarı özel mekân ve yarı kamusal mekân	16
Şekil 2.2 Atina Akropolü	21
Şekil 2.3 Atina Agorası	23
Şekil 2.4 Augustus Forumu, Roma	26
Şekil 2.5 San Marco Meydanı	29
Şekil 2.6 Piazza Obliqua	31
Şekil 2.7 Regents Park, Londra	34
Şekil 2.8 Central Park, Newyork	35
Şekil 2.9 Kentsel mekândan kamusal açık mekâna sınıflandırma	38
Şekil 2.10 Kıyı çizgisi ve kıyı alanı	49
Şekil 2.11 Kıyı alanlarında hareket durumu	49
Şekil 3.1 Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi	70
Şekil 3.2 Yer duygusu modeli	76
Şekil 3.3 Yer bağlılığı üçlü modeli	82
Şekil 3.4 Yer'leştirme süreci	93
Şekil 3.5 Project for Public Spaces'in tanımladığı mekân kalitesi diyagramı	94
Şekil 3.6 Project for Public Spaces'in mekân kalitesi hakkında belirlediği sorular ..	95
Şekil 3.7 İyi tasarlanmış yerlerin faydaları	96
Şekil 3.8 Fiziksel çevrenin niteliği	100
Şekil 3.9 Yer'leştirme modeli	103

Şekil 3.10 İlişki biçimleri ve temas yoğunlukları diyagramı	109
Şekil 4.1 İzmir'in merkezinde 2000 yılı sonrası uygulanan kamusal açık mekânların ilçelere göre yüzölçümü dağılımı	117
Şekil 4.2 İzmir'in merkezinde 2000 yılı sonrası uygulanan kamusal açık mekânların türlerine göre yüzdesel dağılımı	118
Şekil 4.3 İzmirDeniz Projesi tasarım bölgeleri	119
Şekil 4.4 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	127
Şekil 4.5 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	128
Şekil 4.6 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	128
Şekil 4.7 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	129
Şekil 4.8 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	130
Şekil 4.9 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	130
Şekil 4.10 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası gözlem noktaları	132
Şekil 4.11 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası erişim haritası	132
Şekil 4.12 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların sayısal dağılımı	149
Şekil 4.13 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi kullanıcıların cinsiyete göre yüzdesel dağılımı	151
Şekil 4.14 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu kullanıcıların cinsiyete göre yüzdesel dağılımı	151
Şekil 4.15 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi kullanıcıların yaşa göre yüzdesel dağılımı	154

Şekil 4.16 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu kullanıcıların yaşa göre yüzdesel dağılımı	154
Şekil 4.17 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi kullanıcıların katılıma göre yüzdesel dağılımı	156
Şekil 4.18 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu kullanıcıların katılıma göre yüzdesel dağılımı	157
Şekil 4.19 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi – sabah zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	159
Şekil 4.20 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu – sabah zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	159
Şekil 4.21 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi – öğle zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	161
Şekil 4.22 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu – öğle zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	161
Şekil 4.23 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi – akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	163
Şekil 4.24 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu – akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	163
Şekil 4.25 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi – akşam zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	165
Şekil 4.26 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu – akşam zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	165
Şekil 4.27 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)	176
Şekil 4.28 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)	177
Şekil 4.29 Tramvay İzmir Karantina Durağı üst örtüleri	177

Şekil 4.30 Sanatçı Günnur Özsoy'un tasarladığı anıt heykeller	178
Şekil 4.31 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) gözlem noktaları ..	179
Şekil 4.32 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) erişim haritası	179
Şekil 4.33 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların sayısal dağılımı	196
Şekil 4.34 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların cinsiyete göre yüzdesel dağılımı	198
Şekil 4.35 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların cinsiyete göre yüzdesel dağılımı	198
Şekil 4.36 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların yaşa göre yüzdesel dağılımı	201
Şekil 4.37 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların yaşa göre yüzdesel dağılımı	201
Şekil 4.38 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların katılıma göre yüzdesel dağılımı	203
Şekil 4.39 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların katılıma göre yüzdesel dağılımı	204
Şekil 4.40 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - sabah zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	206
Şekil 4.41 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - sabah zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	206
Şekil 4.42 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - öğle zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	208
Şekil 4.43 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - öğle zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	208

Şekil 4.44 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	210
Şekil 4.45 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	211
Şekil 4.46 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - akşam zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	213
Şekil 4.47 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - akşam zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı	213
Şekil 4.48 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların sayısal dağılımı ve karşılaştırması	222
Şekil 4.49 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların sayısal dağılımı ve karşılaştırması	223
Şekil 4.50 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların cinsiyete göre sayısal dağılımı ve karşılaştırması	224
Şekil 4.51 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların cinsiyete göre sayısal dağılımı ve karşılaştırması	224
Şekil 4.52 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların yaşa göre sayısal dağılımı ve karşılaştırması	226
Şekil 4.53 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların yaşa göre sayısal dağılımı ve karşılaştırması	226
Şekil 4.54 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların katılıma göre sayısal dağılımı ve karşılaştırması	228
Şekil 4.55 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların katılıma göre sayısal dağılımı ve karşılaştırması	228

Şekil 4.56 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - sabah zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması	230
Şekil 4.57 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - sabah zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması	230
Şekil 4.58 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - öğle zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması	232
Şekil 4.59 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - öğle zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması .	232
Şekil 4.60 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması	234
Şekil 4.61 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması	234
Şekil 4.62 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - akşam zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması	236
Şekil 4.63 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - akşam zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması	236

TABLÖLER LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 2.1 Kentsel mekânlar	7
Tablo 2.2 Oluşturulma şekline göre kentsel açık mekânlar	8
Tablo 2.3 Kullanım durumuna göre kentsel açık mekânlar	9
Tablo 2.4 Zemin durumuna göre kentsel açık mekânlar	10
Tablo 2.5 Erişilebilirlik durumuna göre kentsel mekânlar	11
Tablo 2.6 Özel mekânlar	13
Tablo 2.7 Kamusal mekânlar	15
Tablo 2.8 Kamusal alanın ve kamusal mekânın boyutları	18
Tablo 2.9 Kıyı alanlarında kamusal kullanımlar	48
Tablo 3.1 Mekânın boyutları	62
Tablo 3.2. Mekânın boyutlarının, kamusal mekân ve yer ile ilişkisi	63
Tablo 3.3 İyi kamusal açık mekân tasarımı için 12 kriter	101
Tablo 4.1 İzmir'in merkezinde 2000 yılı sonrası uygulanan kamusal açık mekânlar	114
Tablo 4.2 Araştırmanın yöntemi	122
Tablo 4.3 Bostanlı Gün Batımı Terası sabit ilkeler gözlem verileri, uzman 1	133
Tablo 4.4 Bostanlı Gün Batımı Terası sabit ilkeler gözlem verileri, uzman 2	135
Tablo 4.5 Bostanlı Gün Batımı Terası sabit ilkeler gözlem verileri ortalaması	137
Tablo 4.6 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası 1. gün değişken ilkeler gözlem verileri	142

Tablo 4.7 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası 2. gün değişken ilkeler gözlem verileri	143
Tablo 4.8 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası 3. gün değişken ilkeler gözlem verileri	144
Tablo 4.9 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası 4. gün değişken ilkeler gözlem verileri	145
Tablo 4.10 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası 5. Gün değişken ilkeler gözlem verileri	146
Tablo 4.11 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası 6. gün değişken ilkeler gözlem verileri	147
Tablo 4.12 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların sayısal ve yüzdesel dağılımı	148
Tablo 4.13 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların cinsiyete göre sayısal ve yüzdesel dağılımı	150
Tablo 4.14 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların yaşa göre sayısal ve yüzdesel dağılımı	152
Tablo 4.15 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların katılıma göre sayısal ve yüzdesel dağılımı	155
Tablo 4.16 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu - sabah zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı	158
Tablo 4.17 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu – öğle zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı	160
Tablo 4.18 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu – akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı	162
Tablo 4.19 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu – akşam zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı	164

Tablo 4.20 Bostanlı Gün Batımı Terası, görüşme yapılan kullanıcı özellikleri	166
Tablo 4.21 Bostanlı Gün Batımı Terası, bağlılık kriteri tematik analizi	167
Tablo 4.22 Bostanlı Gün Batımı Terası, psikolojik rahatlık kriteri tematik analizi	167
Tablo 4.23 Bostanlı Gün Batımı Terası, tarihsellik kriteri tematik analizi	168
Tablo 4.24 Bostanlı Gün Batımı Terası, eğlencelilik kriteri tematik analizi	168
Tablo 4.25 Bostanlı Gün Batımı Terası, estetiklik kriteri tematik analizi	169
Tablo 4.26 Bostanlı Gün Batımı Terası, özgünlük kriteri tematik analizi	169
Tablo 4.27 Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri, uzman 1 ..	180
Tablo 4.28 Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri, uzman 2 ..	182
Tablo 4.29 Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri ortalaması	184
Tablo 4.30 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) 1. gün değişken ilkeler gözlem verileri	189
Tablo 4.31 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) 2. gün değişken ilkeler gözlem verileri	190
Tablo 4.32 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) 3. gün değişken ilkeler gözlem verileri	191
Tablo 4.33 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) 4. gün değişken ilkeler gözlem verileri	192
Tablo 4.34 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) 5. gün değişken ilkeler gözlem verileri	193
Tablo 4.35 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) 6. gün değişken ilkeler gözlem verileri	194

Tablo 4.36 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların sayısal ve yüzdesel dağılımı	195
Tablo 4.37 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların cinsiyete göre sayısal ve yüzdesel dağılımı	197
Tablo 4.38 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların yaşa göre sayısal ve yüzdesel dağılımı	199
Tablo 4.39 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların katılıma göre sayısal ve yüzdesel dağılımı	202
Tablo 4.40 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - sabah zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı	205
Tablo 4.41 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - öğle zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı	207
Tablo 4.42 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı	209
Tablo 4.43 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - akşam zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı	212
Tablo 4.44 Demokrasi Şehitleri Meydanı, görüşme yapılan kullanıcıların özellikleri	214
Tablo 4.45 Demokrasi Şehitleri Meydanı, bağlılık kriteri tematik analizi	215
Tablo 4.46 Demokrasi Şehitleri Meydanı, psikolojik rahatlık kriteri tematik analizi	215
Tablo 4.47 Demokrasi Şehitleri Meydanı, tarihsellik kriteri tematik analizi	216
Tablo 4.48 Demokrasi Şehitleri Meydanı, eğlencelilik kriteri tematik analizi	216
Tablo 4.49 Demokrasi Şehitleri Meydanı, estetiklik kriteri tematik analizi	216
Tablo 4.50 Demokrasi Şehitleri Meydanı, özgünlük kriteri tematik analizi	217

Tablo 4.51 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri ortalaması karşılaştırması	218
Tablo 4.52 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların sayısal ve yüzdesel dağılımı	222
Tablo 4.53 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların cinsiyete göre sayısal ve yüzdesel dağılımı	223
Tablo 4.54 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların yaşa göre sayısal ve yüzdesel dağılımı	225
Tablo 4.55 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların katılıma göre sayısal ve yüzdesel dağılımı ...	227
Tablo 4.56 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - sabah zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı	229
Tablo 4.57 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - öğle zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı	231
Tablo 4.58 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı	233
Tablo 4.59 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - akşam zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı	235
Tablo 4.60 Bostanlı Gün Batımı Terası, bağlılık kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri	237
Tablo 4.61 Demokrasi Şehitleri Meydanı, bağlılık kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri	238

Tablo 4.62 Bostanlı Gün Batımı Terası, psikolojik rahatlık kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri	239
Tablo 4.63 Demokrasi Şehitleri Meydanı, psikolojik rahatlık kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri	239
Tablo 4.64 Bostanlı Gün Batımı Terası, tarihsellik kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri	240
Tablo 4.65 Demokrasi Şehitleri Meydanı, tarihsellik kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri	240
Tablo 4.66 Bostanlı Gün Batımı Terası, eğlencelilik kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri	240
Tablo 4.67 Demokrasi Şehitleri Meydanı, eğlencelilik kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri	241
Tablo 4.68 Bostanlı Gün Batımı Terası, estetiklik kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri	241
Tablo 4.69 Demokrasi Şehitleri Meydanı, estetiklik kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri	242
Tablo 4.70 Bostanlı Gün Batımı Terası, özgünlük kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri	242
Tablo 4.71 Demokrasi Şehitleri Meydanı, özgünlük kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri	243

KISALTMALAR

İBB : İzmir Büyükşehir Belediyesi

PPS : Project for Public Spaces

TDK : Türk Dil Kurumu

BÖLÜM BİR

GİRİŞ

1.1 Problemin Tanımı

İnsan, eski çağlardan beri yaşadığı ortam ile etkileşim halinde olmuş ve bu ortama müdahalede bulunmuştur. Geçmişten beri insanın ihtiyaç ve istekleri davranışlarına, davranışları ise yaşadığı ortama yansımıştır. Kendine ait alanın sınırlarını belirlemiş ve bu sınırları mevcut koşullar dahilinde kendi arzuları ve gereksinimleri doğrultusunda şekillendirmiştir. Farklı coğrafyalardaki fizyolojik şartlar ile birlikte oluşan farklı kültürler ve beklentiler, mekânsal oluşumlardaki çeşitliliğin temelini oluşturmuştur. Böylece insan ile yer arasındaki bağı kurabilen yerel çözümlere sahip mekânlar oluşabilmiştir. İlerleyen süreçlerde ise zamanla insanların ihtiyaçları ve beklentileri değişmiş, gelişen teknoloji ile birlikte insanın mekâna olan müdahalesi daha sistematik ve küresel bir yaklaşım haline gelmiştir. İmkânlar artmış, kentler büyümeye başlamış ve kırdan kente göç ile kent nüfusu artmıştır.

Küreselleşme ile birlikte aynı zamanda modernleşme, endüstrileşme sonrası toplum, bağlam ve tasarım arasındaki ilişki kopmuştur. Bağlamdan bağımsız modeller ve uygulamalar yapılmaya başlanmıştır. Kentlerde küreselleşme ile birlikte kamusal açık mekânların da bağlamdan kopmaya başladığı, hem zihinsel hem duyumsal açıdan insan ile mekân arasındaki ilişkinin zayıfladığı ve bu durumun mekânlarda tek tipleşmeye sebep olduğu görülmektedir. Mekânsal çeşitliliğin yok olmaya başlaması sonucu Hasol (2012)'un "bir kentin fiziksel, sosyo-ekonomik, kültürel ve tarihsel özelliklerinin oluşturduğu algı" olarak ifade ettiği kentsel kimliğin de yok olduğunu söylemek mümkündür (s. 258). Her kent, sahip olduğu özelliklerini yansıtabildiği müddetçe kendi kimliğini yaratabilmektedir. Kent kimliğinin yani bir kenti diğerlerinden ayıran sahip olduğu özelliklerin, kişilerde kent ile ilgili oluşturduğu izlenim ise kentsel imgeyi oluşturmaktadır. Kentsel kimliği yansıtan kendine has kentsel imgeler yaratma konusunda toplumsal bağı güçlendiren kamusal açık mekânlar önemli rol oynamaktadır.

1.2 Çalışmanın Önemi ve Amacı

Kaliteli kamusal açık mekânlar oluşturulması için insan ile mekân arasındaki ilişkinin kurulması oldukça önemlidir. Bu bağlamda yer’leştirme (placemaking) teorisi; kapsayıcı bir düşünce aynı zamanda bir mahalleyi, şehri ya da bölgeyi geliştirme amaçlı uygulanan bir anlayış olarak kamusal açık mekânları tasarlamada bir araç olarak nitelendirilebilmektedir (Project for Public Spaces [PPS], 2020b). Kullanıcı katılımını ve memnuniyetini esas alarak kentsel tasarımlarda aracı bir vizyon görevi gören yer’leştirme teorisi; fizyolojik (görsel sanatlar vb.) ve psikolojik (sosyal kullanım vb.) olarak iki ana hedef etrafında şekillenmektedir. Uygulamaların; mekânın özelliklerine, fırsatlarına, gereksinimlerine göre şekillenmesi teorinin fizyolojik yanını gösterirken insan arzu ve gereksinimlerine göre şekillenmesi ise psikolojik yanını göstermektedir. Kamusal açık mekânlarda uygulanma imkânı bulan bu teori, hem insanlar arasındaki iletişimi hem de insan ile mekân arasındaki iletişimi güçlendirerek mekânı atıl bir alan olmaktan çıkarmaktadır. Yer’leştirme; farklı yaş, cinsiyet ve düşünce yapısına sahip insanları ortak bir noktada buluşturarak mekânı anlamlı ve kaliteli bir hale getirmenin yollarını aramaktadır.

Mekân kalitesi, yaşam kalitesini beraberinde getirmektedir. Bu durum da insan ve mekân arasındaki bağın gerekliliğini göstermektedir. Mekânın fizyolojik özellikleri, psikolojik olarak her insan profili için farklı mekânsal algılar oluşturmaktadır. Bu noktada her insan profiline uygun mekânsal algıyı oluşturabilmek mekânın kalitesi açısından önemlidir. Kendine uygun mekânsal algıyı yakalayabilen insan, kendini o mekâna ait hissetmektedir. Yer’leştirme, insanda o mekâna dair bir aidiyet hissi yaratarak mekânı “yer”e dönüştürmekte ve bağlama özgü bir kimlik oluşturarak mekânın çekim gücünü arttırmaktadır.

Belirlenen problem doğrultusunda çalışmanın amacı; küreselleşme sonucu tek tipleşen kentlerin tanımlanmasında ve kentsel kimlik oluşturulmasında önemli rol oynayan kamusal açık mekânları, yer’leştirme (placemaking) teorisine göre değerlendirmektir. Çalışmanın amacı; “İzmirdeniz: İzmirli’lerin Denizle İlişkisini Güçlendirme Projesi” kapsamında yaşam kalitesini geliştirmek amacıyla kıyının

farklı noktalarında tasarlanıp uygulanan iki kamusal açık mekânın “yer” olma niteliğini analiz etmektir.

Bu bağlamda yer’leştirme teorisine ilişkin ilkeler belirlenmiştir. İnsan ile mekân arasındaki ilişki irdelenerek kamusal açık mekânlar için iyi bir “yer modeli” oluşturmada yer’leştirme teorisinin etkilerini saptamak hedeflenmiştir. Yer’leştirme teorisi, farklı profilden insanlara yönelik farklı mekânsal algıyı sağlayarak mekânı anlamlandırmakta, insanları mekâna katarak mekânda dinamiklik sağlamak ve sosyal ilişkileri kuvvetlendirmektedir. Bir kentin kendine özgü bir kimlik kazanarak sürdürülebilir olabilmesi için kamusal açık mekânlarda uygulanacak yer’leştirme teorisi oldukça önemlidir.

1.3 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Araştırmanın materyalini; konuyu ve problemi kavramaya yönelik konuyla ilgili literatür çalışması ile çalışma kapsamında belirlenen araştırma alanları ve bu araştırma alanları için hazırlanan değerlendirme formları oluşturmaktadır. Araştırma alanı olarak belirlenen kamusal açık mekânların yer’leştirme teorisi üzerinden değerlendirildiği çalışma, beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde; tariflenen problem üzerinden çalışmanın önemi, amacı, kapsamı ve araştırmada kullanılacak yöntemden söz edilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde; kamusal açık mekânın tanımı, tarihsel süreci ve kent içindeki önemine yer verilmiştir. Kent ile insan arasındaki ilişkinin güçlendirilmesinde önemli bir rol üstlenen kamusal açık mekânların tanımının net olarak yapılabilmesi adına, öncelikle kentsel mekândan kamusal açık mekâna uzanan bir sınıflandırma yapılmış ve kavramlar açıklanmıştır. Ardından tarihsel süreç içerisinde kamusal açık mekânların gelişim durumuna değinilmiştir. Günümüzde kamusal açık mekânların hangi alanları ifade ettiği ve türlerinden bahsedilmiş, araştırma alanlarının niteliği sebebiyle kıyı alanlarına ayrı bir başlıkta yer verilmiştir. Kamusal açık mekânların kent içindeki önemi incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; mekân ve yer kavramları, iki kavram arasındaki farklılıklara değinilerek tanımlanmış ve “yer deneyimi”, “yer duygusu”, “yer bağlılığı”, “yersizlik” gibi alt kavramlar ile bu tanımlar detaylandırılmıştır. Ardından “yer”e dönüşümünde bir araç olarak kullanılan yer’leştirme teorisinin gelişim süreci ele alınarak tanımlı yapılmıştır. Kamusal açık mekânları iyileştirme üzerine çalışmalar yürüten bir kuruluş olan Project for Public Spaces (PPS) ve bu kuruluşun belirlediği yer’leştirme ilkeleri incelenmiştir. Kamusal açık mekânlarda kalite kriterleri üzerine yapılan diğer önemli çalışmalar incelenerek konu desteklenmiştir. Kamusal açık mekânlardaki iyileştirme ve sosyal sürdürülebilirliği sağlamak adına, belirlenen yer’leştirme ilkelerinin etkisi irdelenmiştir. Çalışmanın içeriğine yönelik yapılan literatür çalışması sonucunda, kamusal açık mekânların yer olma niteliğini ölçmek amacıyla yer’leştirme modeli oluşturulmuştur.

Çalışmanın dördüncü bölümünde; kamusal açık mekânlarda yer’leştirme teorisi uygulamaları üzerine bir alan çalışması kurgulanmış ve İzmir’de 2000 yılı sonrası uygulanan kamusal açık mekânlar incelenerek araştırma alanları “Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası” ile “15 Temmuz Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)” olarak belirlenmiştir. Alan çalışmasında veri toplama tekniği olarak basit gözlem, sistematik gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri uygulanmıştır. İlgili veri toplama teknikleri ve analizler, çalışmanın “4.2 Araştırmanın Yöntemi” başlığında detaylı olarak açıklanmıştır. Araştırma alanlarının tasarım yaklaşımları ve mevcut durumundan bahsedilmiştir. Belirlenen yöntemler ile araştırma alanlarına ilişkin veriler toplanarak analiz edilmiş ve bulgular karşılaştırmalı olarak yorumlanmıştır. Çalışmanın beşinci bölümünde ise genel değerlendirme ve sonuç yer almaktadır.

BÖLÜM İKİ

KAMUSAL AÇIK MEKÂN

Yerleşik hayata geçilmesi ile insan, yaşadığı çevreye müdahale etmeye başlamıştır ve Sanayi Devrimi ile tam anlamıyla şekillenmeye başlayan kent olgusu, tarihin hemen her döneminde araştırmaların odağı olmuştur. Kent, kimi zaman bir sanat eseri kimi zaman bir iletişim aracı kimi zaman ise bir tarihi eser olarak görülmüş ve bu sebeple tasarımına dair birçok yaklaşım geliştirilmiştir (Rapoport, 1977). Esasen kent tasarımı dinamiktir ve farklı koşullarda, farklı insanlar için farklı oluşumlar gösterebilmektedir. Fakat her kentte bireylerin nereye gidip gidemeyecekleri, mekânsal ve sosyal davranışları mekânın organizasyonu tarafından koşullandırılmıştır ve kent içinde bazı yerleri özel, bazı yerleri kamusal olarak tanımlamak mekânı düzenlemenin ana yollarından biri olmuştur (Madanipour, 1999). Kentleri anlamlı ve çekici kılmak için, çok sayıda etkileyici binaya sahip olmak kadar geniş aktivite yelpazesi ile bu binaları birbirine bağlayan binalar arası yaşama da ihtiyaç duyulmaktadır (Gehl, 2011). Bu bağlamda kent ile insan arasındaki ilişkinin güçlendirilmesinde kamusal açık mekânlar önemli bir rol üstlenmektedir. Günümüzde genel olarak rekreasyon alanı olarak ifade edilen kamusal açık mekânlar, kentsel mekânların bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Kamusal açık mekânların kent içindeki konumunu, işlevini ve önemini anlamak adına öncelikle kentsel mekândan kamusal açık mekâna uzanan sınıflandırmalardan bahsetmek daha faydalı olacaktır.

Çalışmanın bu bölümünde kent ile insan arasındaki ilişki ve kentin işleyişini anlayabilmek adına kentsel mekânlardan kademeli olarak bahsedilmiştir. Kentsel mekânlar; kapalı veya açık, kamusal veya özel olarak ele alınmıştır. Konunun daha anlaşılır olabilmesini sağlamak amacıyla öncelikle kamu ve özel arasındaki ayrım ele alınmış ve kamusal, kamusal mekân, kamusal açık mekân tanımlamalarına yer verilmiştir. Ardından benzer anlamlarda kullanılan kamusal mekân ve kamusal alan arasındaki ayrım açıklanarak kamusal mekânın sınırları netleştirilmiştir. Kamusal açık mekânın tarihsel süreç içerisindeki gelişimi ve değişimi irdelenmiş, ardından ise kamusal açık mekân türleri ve günümüzdeki önemi incelenmiştir.

2.1 Kavramlar ve Tanımlar

Çalışmanın bu kısmında kentsel mekân, kentsel açık mekân, özel mekân, kamusal mekân, yarı özel mekân ve yarı kamusal mekâna ilişkin tanımlara yer verilmiştir. İlgili yerlerde özel mekân ve kamusal mekân ayrımı ile kamusal mekân ve kamusal alan ayrımına değinilmiştir.

2.1.1 Kentsel Mekânlar

Kentsel mekânlar; kent arazisi üzerinde konumlanan ve kentsel yapı alanları dışarısında yer alan, kentlilerin yararlandığı alanların tümünü ifade etmektedir (Bakan ve Konuk, 1987). Madanipour (1999) kentsel mekânı; fiziksel olan ve herkes tarafından erişilebilen, yabancıların ufak kısıtlamalar ile giriş yapabildikleri, küçük ve büyük yerleşim yerlerinde yer alan mekânlar olarak nitelendirilmektedir. Atabek (2002)'e göre kentsel mekânlar; binalar arasında yer alan çevrelenmiş ve sınırlanmış, toplumun sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayan geçici kullanım alanlarıdır. Norberg-Schulz (1971), dış mekânı daha çok kentsel mekânlar için, iç mekânı ise özel ve yarı özel kapalı mekânlar için kullanmaktadır. Bu yaklaşımlara göre kentsel mekânlar yalnızca açık ve kamusal olan mekânı ifade etmektedir. Fakat kentsel mekânı; açık ve kapalı alanların bütünü olarak ele alan yaklaşımlar da mevcuttur.

Kentsel mekân; kentte toplu veya bireysel gereksinimlerin karşılandığı, kişilerin çalışma, barınma, dinlenme, eğlenme ve ulaşım gibi faaliyetlerini yaptığı mekânlar toplamıdır (Çokar, 1994; Yaylalı, 1998). Kentlerde bu gereksinimleri karşılayan, nitelik ve nicelik olarak farklılıklar gösteren yapılanmış ve yapılanmamış alanlar bulunmaktadır (Çubuk vd., 1978). Swanwick vd. (2003) de benzer biçimde kentsel mekânı, yapılanmış ve yapılanmamış olarak yani binalar ve binalar dışında kalan alanlar şeklinde ikiye ayırmıştır. Yapılanmış kentsel mekânlar kent içinde binaların, kentsel yapıların bulunduğu kısımlarken; yapılanmamış kentsel mekânlar da şehirde yapı haline getirilmemiş açık mekânlardır (Tablo 2.1). Kentsel mekânlar; tüm sokak ve caddeleri, meydanları, yolları, konut yerleşimlerinin olduğu alanları, ticari ya da kamusal kullanımların bulunduğu park ve açık mekânları, en azından gündüz halkın

kamusal / özel mekânlara kısıtlanmadan girebildiği yerleri içermektedir (İnceoğlu, 2007). Dolayısıyla kentsel mekân, kentsel açık ve yeşil alanları içine alan kapsamlı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentsel mekânlar, binalar ve binalar dışında kalan alanları ifade etmekle birlikte insanların toplu yaşama ve sosyalleşme eğilimlerini ortaya koydukları bir mekân olarak tanımlanmaktadır (Gül ve Küçük, 2001).

Tablo 2.1 Kentsel mekânlar (Swanwick vd., 2003'ten yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

KENTSEL MEKÂNLAR	
Kentsel Kapalı Mekânlar (Yapılanmış Alanlar)	Kentsel Açık Mekânlar (Yapılanmamış Alanlar)

Trancik (1986), kentsel mekânı şekil - zemin kuramı çerçevesinde ele almaktadır. Bu kuramda, binalar (kentsel yapılar) şekil, açık boşluklar ise zemin olarak değerlendirilerek şekil – zemin ilişkisi kurulmuştur. Nitekim her kentte kendine özgü bir doluluk – boşluk ilişkisi bulunmaktadır. Kent boşlukları, insanları bir araya getiren yerler olup kişi ile toplum arasındaki iletişimi kurmaktadır (Erdönmez, 2005). Sokaklar ve meydanlar gibi kentsel boşluklar binalara erişilebilirliği sağlarken; binalar da yükseklik, cephe oraları, çatı biçimleri, malzeme ve detayları gibi özellikleri ile kentsel boşlukları biçimlendirmektedir (Kılınçaslan, 1996). Kentsel doluluklar ve boşluklar arasındaki ilişki tamamlanmış ve anlaşılır olduğunda kentsel doku net olarak biçimlenmekte ve kentin karakteri oluşmaktadır (Erdönmez, 2005).

2.1.2 Kentsel Açık Mekânlar

Kentsel mekânın kapsadığı bina dışı alanlar ‘kentsel açık mekânlar’ olarak adlandırılmaktadır. Üzerinde herhangi bir amaca göre yapılaşmanın olmadığı ve herhangi bir rekreasyonel kullanımı için uygun olan boş alanlar olarak algılanmaktadır (Gül ve Küçük, 2001). Kentsel açık mekânlar, kendiliğinden gelişerek ya da planlanarak meydana gelirler ve doğal alanlar insanların buluşma, eğlenme, ticari vb. amaçlarla toplanarak oluşturdukları alanlarken planlanan alanlar

ise şehir plancılar, mimarlar, peyzaj mimarları tarafından planlanarak oluşturulmaktadır (Carr vd., 1992) (Tablo 2.2). Sosyalleşme ihtiyacı, kimi zaman insanların uygun olarak bulduğu boş bir alanı etkileşim amaçlı ortak olarak kullandıkları açık alanlara çevirmelerine neden olmaktadır. Böylece bazı kentsel açık alanlar tamamen bilinç dışı bir şekilde kendiliğinden ve plansız olarak oluşmaktadır.

Tablo 2.2 Oluşturulma şekline göre kentsel açık mekânlar (Carr vd., 1992’den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

OLUŞTURULMA ŞEKLİNE GÖRE KENTSEL AÇIK MEKÂNLAR	
Plansız Kentsel Açık Mekânlar (Kendiliğinden Gelişen)	Planlı Kentsel Açık Mekânlar (Tasarımcı Tarafından Planlanan)

Aydemir (2004)’e göre; caddeler, meydanlar, avlular, yaya yolları, bisiklet yolları, kent korulukları, parklar, oyun ve spor bölgeleri, mezarlıklar, tarım alanları vb. açık hava tiyatroları kentsel açık mekân kavramı içinde yer almaktadır. Özkan vd. (2003)’e göre ise kentsel açık mekânlar; kent parkları, mahalle parkları, cep parkları, kent meydanları, yaya kaldırımları, çocuk oyun parkları ve diğer parklar, spor alanları, pazar yerleri, hayvanat bahçeleri, mezarlıklar, tren istasyonları, kıyı şeritleri v. mekânlardan oluşmaktadır.

Kentsel açık mekânları kullanım durumuna göre kent içi ve kent dışı açık mekânlar şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Kent dışında kalan açık mekânlar pasif kullanım, kent içi açık mekânlar ise aktif kullanım göstermektedir. Yıldızcı (1978)’ya göre kentsel açık mekânlar; tarım, orman, göl gibi belirli bir arazi kullanım özelliğine sahip olan ya da park, bahçe, meydan, gezinti yeri gibi belirli işlevlere cevap veren kent içi ve kent dışı boş alanlardır. Pamay (1978) kentsel açık alanları; kapalı mekânların dışındaki açık yüzeyler olarak ifade etmektedir ve açık mekânlar; kent içinde park ve bahçeler, oyun ve spor alanları, meydanlar, yollar, su yüzeyleri gibi mekânlardan oluşurken; kent dışı mekânlarda ise tarım alanları, ormanlar, göller gibi alanlardan meydana gelmektedir (Tablo 2.3). Kent içi açık mekânlar; kent sınırları içinde yer alan kamu ve özel mülkiyette bulunan, tasarlanmış ya da doğal

alanlardır (Aydemir, 2004). Kent içi açık mekânlar, genellikle kentlilerin ortak kullanım alanları olmaları sebebiyle kamusal açık mekân olarak değerlendirilebilmektedir.

Tablo 2.3 Kullanım durumuna göre kentsel açık mekânlar (Aydemir, 2004; Özkan vd., 2003; Pamay, 1978; Yıldızcı, 1978'ten yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

KULLANIM DURUMUNA GÖRE KENTSEL AÇIK MEKÂNLAR	
Kent İçi Kentsel Açık Mekânlar (Aktif Kullanım)	Kent Dışı Kentsel Açık Mekânlar (Pasif Kullanım)
• Park ve Bahçeler • Gezinti Yerleri • Kent Korulukları • Oyun ve Spor Alanları • Meydanlar • Açık Hava Tiyatroları • Alışveriş ve Pazar Yerleri • Yollar, Kaldırımlar • Su Yüzeyleri	• Tarım Alanları • Ormanlar • Göller • Mezarlıklar

Lendholt (1970)'a göre kentsel açık mekânlar; devamlı yani kalıcı veya belirli zamanlarda, kentliye hizmet veren alanlardır. Fuar, pazar alanı gibi açık mekânlar belirli zamanlarda hizmet veren alanlara örnek olarak verilebilmektedir. Bu tip açık mekânlar yılın belli dönemlerinde kimi zaman belli bir kitleye kimi zaman tüm kitleye hitap eden sergi vb. hizmetlerle geçici olarak açılmaktadır.

Swanwick vd. (2003), binalar dışında kalan alanları yeşil alanlar ve sert zeminler olarak ikiye ayırmıştır ve yeşil alanları çoğunlukla açık, geçirgen, yumuşak, yüzeyi toprak; çim, çalı, ağaç vb. kaplı alanlar olarak belirtirken sert zeminleri gizli, geçirgen olmayan, sert; yüzeyi asfalt, beton vb. malzemelerle kaplı alanlar olarak belirtmişlerdir. Yeşil alanların kullanımında aktif ve pasif kullanım söz konusu olmakla birlikte kullanıcıların rekreasyonel açıdan ihtiyaçlarını karşılayan, bitki örtüsü bakımından zengin olan koru, hayvanat bahçesi, kent parkları, çocuk oyun alanları, botanik bahçeleri gibi alanlar aktif yeşil alanlar olarak; rekreatif amaçlı kullanılmayan, süs elemanı görevi gören, kent dokusu ve doğal doku arasında ilişki

kuran mezarlıklar, dönel kavşaklar, askeri yeşil alanlar, fidanlıklar, refüjler gibi alanlar pasif açık alanlar olarak nitelendirilebilmektedir. Yollar, kaldırımlar, otoparklar, meydanlar, gezi yolları, yayalaştırılmış kaldırımlar ise sert zeminler olarak değerlendirilmektedir (Tablo 2.4).

Tablo 2.4 Zemin durumuna göre kentsel açık mekânlar (Swanwick vd., 2003'ten yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

ZEMİN DURUMUNA GÖRE KENTSEL AÇIK MEKÂNLAR		
Yeşil Alanlar (Yumuşak Ve Geçirgen)		Sert Zeminler (Sert ve Geçirgen Olmayan)
Aktif Yeşil Alanlar	Pasif Yeşil Alanlar	• Yollar • Kaldırımlar • Otoparklar • Meydanlar • Gezi Yolları • Yayalaştırılmış Kaldırımlar
• Koru • Hayvanat Bahçesi • Kent Parkları • Çocuk Oyun Alanları • Botanik Bahçeleri	• Mezarlıklar • Dönel Kavşaklar • Askeri Yeşil Alanlar • Fidanlıklar • Refüjler	

Kentsel mekânları doluluk-boşluk organizasyonuna göre değerlendiren Trancik (1986), kentsel boşlukları; geçitler (özel ve kamusal mekânlar arasında geçişi sağlayan pasaj ve geçişler), blok içi boşluklar (konut mekânlarında boş, kamusal alışveriş bölgelerinde sirkülasyon ve dinlenme amaçlı kullanılan yarı özel mekânlar), cadde - meydan örgüsü (sirkülasyonu sağlayan koridorlar), parklar – bahçeler (kentsel mimari biçimlerin karşısı ve doğanın kentteki uzantısı) ve lineer açık mekânlar (genellikle su yolu ile ilişkili ve uzantıları boyunca lineer açık mekânlar) olarak beş başlık altında toplamıştır. Bakan ve Konuk (1987) ise kentsel açık mekânları; düzenlenmiş yaya bölgeleri, alışveriş yerleri, geçiş yerleri ve diğer kentsel alanlar olarak detaylı bir şekilde ayırmıştır.

2.1.3 Özel Mekân ve Kamusal Mekân

Kullanım durumuna göre yapılanmış (iç / kapalı) ve yapılanmamış (dış / açık) olarak sınıflandırılan kentsel mekânlar; erişilebilirlik durumuna göre ise özel mekân ve kamusal mekân olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu mekânlar da kendi içlerinde açık ve

kapalı olarak iki ayrı kategoride sınıflandırılabilir (Tablo 2.5). Kamusal mekânın ne olduğunu anlayabilme için ilk olarak kamu, kamusal gibi kavramlara kısaca değinmek, kamusal ile özel arasındaki ayrıma bakmak faydalı olacaktır.

Tablo 2.5 Erişilebilirlik durumuna göre kentsel mekânlar (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

ERİŞİLEBİLİRLİK DURUMUNA KENTSEL MEKÂNLAR			
Özel Mekânlar		Kamusal Mekânlar	
Özel Açık Mekânlar	Özel Kapalı Mekânlar	Kamusal Açık Mekânlar	Kamusal Kapalı Mekânlar

Türk Dil Kurumu, kamu kavramını “bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme”, “halk hizmeti gören devlet organlarının tümü” ve “hep, bütün” olarak tanımlarken kamusal kavramını ise “kamu ile ilgili” şeklinde tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2021). İngilizce’de kamu ve kamusal kavramlarına karşılık gelen “public” kelimesi kamuyu ifade etmek için kullanıldığında, bir isim olarak “topluluk” veya “bir konuda ortak ilgi ve değerleri olan insan grupları”, bir sıfat olarak otorite anlamlarına gelirken; kamusalı ifade etmek için kullanıldığında “toplumun her bireyi tarafından paylaşılabilen ve her bireyine açık olan” anlamına gelmektedir (Akkar Ercan, 2012, s. 176; Uzun, 2006). Özel kavramını ise Türk Dil Kurumu, “yalnız bir kişiye, bir şeye ait veya ilişkin olan”, “devlete değil, kişiye ait olan, hususi, resmî karşıtı” olarak tanımlamaktadır (TDK, 2021). İngilizce’de “private” kelimesi ile karşılık bulan özel kavramını, Habermas, J., çev., (2003) “kamusal görevi olmayan” ve “devlet aygıtının alanı dışında olan” şeklinde ifade etmektedir (s. 71).

“Kamu” kavramı ilk kez Antik Yunan düşüncesinde geçmektedir. “Koine” ve “oikos” olarak adlandırılan iki farklı yaşam alanından koine, özgür yurttaşların ortak kullandığı alan olarak kabul edilip, kamusal alana karşılık gelirken, oikos hane hayatını temsil etmekte ve özel alan karşılık gelmektedir (Habermas, J., çev., 2003). Bu noktada belirtmek gerekir ki, kamusal alan ile kamusal mekân veya özel alan ile özel mekân birbiri yerine kullanılmaktadır fakat tanım itibarıyla alan kavramı mekândan hem daha kapsayıcı olup hem de soyut bir anlam içermektedir. Bu konu,

çalışmanın ilerleyen kısımlarında kamusal alan ve kamusal mekân özelinde detaylı olarak açıklanacak olup çalışmanın bu kısmında kavramlar özel alan ve kamusal alan olarak kullanılacaktır. Toparlamak gerekirse kamu ve özel sözcükleri 17. yüzyıl sonunda bugünkü kullanımlarına benzer anlamlarını kazanmışlardır ve kamusal kavramı tüm insanların değerlendirmesine açık olanı ifade ederken, özel kavramı bireyin daha çok yakın çevresi ile sınırlandırılmış korunaklı bir yaşam alanını ifade etmektedir (Sennett, R., çev., 2010). Özel ve kamusal kavramlarının tanımlara göre bakacak olursak özel alan, hane yaşamına ilişkin olarak kamusal alan ise haneye ait olmayan olarak ifade edilebilir fakat bu tanımlar hiçbir zaman bu kadar statik olarak çizilememektedir.

Özel alan her ne kadar bireyin kontrolü altında, korunaklı ve dolayısıyla özgür bir alan olarak ifade edilse de Arendt bu konuya farklı bir yaklaşım getirmiştir. Özel alanı, hane olarak ele alan Arendt, H., çev., (1994)'e göre insanların burada istek ve ihtiyaçları doğrultusunda bir arada yaşıyor olmaları ve bireyin yaşamını sürdürmesi için başkalarının ortaklığına gereksinim duyması özel alandaki yaşamı zorunluluk haline getirmiştir, asıl özgürlük kamusal alandadır ve kamusal alanın özgürlüğünün koşulu özel alandaki yaşam zorunluluklarına hakim olmaktan geçmektedir. Aristoteles de özel alanı biyolojik faaliyetlerin sürdürüldüğü alan olarak ifade etmiştir ve özel alanın güçlüklerini atlatan insan, kamusal alana adım atabilmektedir (Onat, 2013). Çoğu zaman kontrolü dışındaki durumlar arasında bağlantılar kurarak hareket eden insanlar, birbirine bağımlı şekilde yaşamaktadır ve bu nedenle özel alan ile kamusal alan da iç içe geçmiş durumdadır (Madanipour, 2003). İnsanın hem özel alanda hem kamusal alanda varlığı söz konusudur ve bu iki alan karşılıklı bir şekilde birbirini tamamlamaktadır.

2.1.3.1 Özel Mekân

Kentsel mekânın bir parçası olarak özel mekânlar insanların yalnızca bir kısmının kullanabileceği ve bireylerin özel ihtiyaçlarının karşılandığı konut, işyeri vb. mekânlardır (Erdönmez, 2005). Bakan ve Konuk (1987)'a göre özel mekânlar, kullanıcısının kontrolü altında olan mekânlardır ve kullanıcıların istekleri

çerçevesinde kendiliğinden biçimlenmiş olabilmektedir. Bireysel kullanıma ait mekânlar olan özel mekânlar da kendi içlerinde doluluk - boşluk durumlarına göre yapılanmış ve yapılanmamış şeklinde sınıflandırılmaktadır. Yapılanmış haldeki özel mekânlar (özel yapılar) konut, işyeri, ticaret, sanayi, tarım, hizmet, dinlenme ve eğlence yapıları; yapılanmamış özel mekânlar (özel dış mekânlar) arsa, arazi, park, bahçe ve tarım alanı olarak sıralanmaktadır (Çubuk vd., 1978). Pamay (1978) askeri alanlar, sosyal ve sportif kulüpler ve özel işyeri çevrelerini de yapılanmamış özel mekânlar olarak değerlendirmektedir (Tablo 2.6).

Tablo 2.6 Özel mekânlar (Çubuk vd., 1978; Pamay, 1978'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

ÖZEL MEKÂNLAR	
Özel Kapalı Mekânlar / Özel Yapılar (Yapılanmış Özel Mekânlar)	Özel Açık Mekânlar (Yapılanmamış Özel Mekânlar)
• Konut Yapıları • İşyeri Yapıları • Ticaret Yapıları • Sanayi Yapıları • Tarım Yapıları • Hizmet Yapıları • Dinlenme ve Eğlence Yapıları	• Arsa-Arazi • Park • Bahçe • Tarım Alanı • Askeri Alanlar • İşyeri Çevreleri • Sosyal ve Sportif Kulüpler

2.1.3.2 Kamusal Mekân

Kentsel mekânın bir parçası olarak kamusal mekânlar; herkes tarafından kullanılabilen ve hizmet, dinlenme, eğlenme vb. ortak amaçlara hizmet eden mekânlardır. Kamusal mekân tanımlarının çoğu, herkes tarafından erişilebilir bir yer oluşunu vurgulamaktadır. Kamusal tartışması, toplumun bütün yaşamsal pratiklerini ve bu pratiklerin ortaya çıkardığı ürünleri ilgilendirmektedir. Bu noktada kamusalın; sosyal, kültürel, politik, hukuki, ahlaki, ekonomik vb. boyutları olduğu söylenebilmektedir (Özbek, 2004).

Kentsel mekânda dahilinde bulunan kamusal mekân ve özel mekân arasında bulunan karşıt bir ilişkiden ziyade sürekliliğin olduğu tamamlayıcı bir ilişki bulunmaktadır. Örneğin askeri alanlar, bazı üniversiteler ve devlet binaları kamusal olmalarına rağmen herkes tarafından ulaşılabilir değilken; bazı park ve ormanlar, müzeler, özel kişi ya da kurumlar tarafından işletilebilir ancak herkes tarafından ulaşılabilir (Akkar Ercan, 2012). Bu duruma kamusallığın ölçütleri ile açıklama getirilebilmektedir. Nitekim mekânın erişimi kadar etkinliklere erişim de önemlidir. Kamusal kavramını ve özel kavramını “erişilebilirlik”, “aktör” ve “fayda” ölçütleri ile tanımlayan Benn ve Gaus (1983); erişilebilirlik ölçütüne göre kamusal mekânı; mekânın kendisinin, kaynaklarının, üzerinde gerçekleştirilen etkinliklerin ve o alana dair bilgilerin herkese açık olduğu alan olarak değerlendirirken, aktör ölçütüne göre toplum adına yetkili kamu kurumları tarafından üretilen ve denetlenen fakat toplumun tümü tarafından kullanılan mekân olarak ve fayda ölçütüne göre ise faydasının tüm topluma yansması gereken mekân olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla erişilebilirlik, aktör ve fayda ölçütlerine göre bir kamusal mekânın kamusalılık düzeyi değişebilmektedir.

Walzer (1986), açık veya kapalı ayırt etmeksizin kamusal mekânı; yakınımız, dostlarımız ya da iş arkadaşlarımız olmayan yabancı insanlarla paylaştığımız mekânlar şeklinde tanımlamaktadır. “Kentsel” ve “kamusal” mekân kavramları genellikle “kentsel açık mekân” olarak anlaşılabilmektedir fakat kamusal mekânlar; sokaklar, meydanlar ve parklar vb. açık bir alan olabildiği gibi kamu hizmet binaları vb. kapalı bir alan da olabilmektedir (Kaplan ve Öztürk, 2004). Toplumsal ortam kullanıma ait mekânlar olan kamusal mekânlar; doluluk – boşluk durumlarına göre yapılanmış ve yapılanmamış şeklinde kategorilendirilmektedir. Yapılanmış kamusal mekânlar (kamusal yapılar) sanayi ve tarım yapıları, eğitim, sağlık ve yönetim binaları gibi hizmet yapıları, dinlenme ve eğlence gibi sosyo-kültürel yapılar; yapılanmamış kamusal mekânlar (kamusal açık mekânlar) arsa, arazi, park, bahçe, spor alanı, pazar yeri, yol, sokak, cadde ve meydan gibi açık alanlar olarak sıralanmaktadır (Çubuk vd., 1978) (Tablo 2.7). Kamusal açık mekânlar çalışmanın temelini oluşturmaktadır ve çalışmanın ilerleyen kısımlarda kamusal açık mekân ve türleri detaylı olarak incelenecektir.

Tablo 2.7 Kamusal mekânlar (Çubuk vd., 1978'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

KAMUSAL MEKÂNLAR	
Kamusal Kapalı Mekânlar / Kamusal Yapılar (Yapılanmış Kamusal Mekânlar)	Kamusal Açık Mekânlar (Yapılanmamış Kamusal Mekânlar)
• Sanayi ve Tarım Yapıları • Hizmet Yapıları (Eğitim, Sağlık ve Yönetim) • Sosyo-Kültürel Yapılar (Dinlenme ve Eğlence)	• Arsalar - Araziler • Parklar - Bahçeler • Meydanlar • Spor Alanları • Pazar Yerleri • Yollar (Sokaklar, Caddeler)

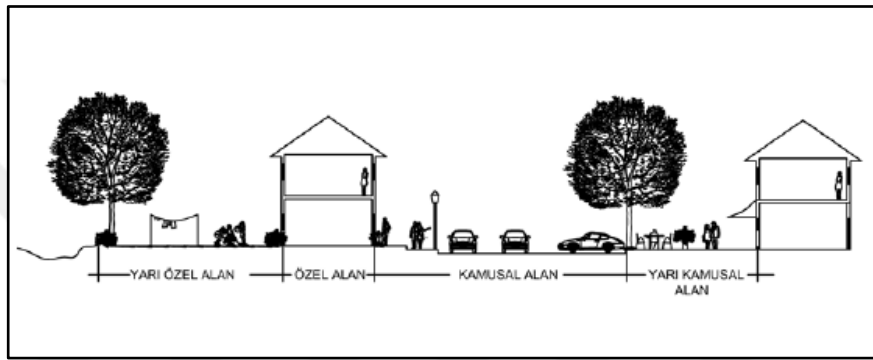
2.1.3.3 Yarı Özel Mekân ve Yarı Kamusal Mekân

Özel mekânlar ile kamusal mekânlar keskin çizgilerle birbirlerinden ayrılmamaktadır. Yarı özel mekân ve yarı kamusal mekân olarak adlandırılan geçiş mekânları ile özelden kamusala kademeli bir geçiş sağlanmaktadır (Newman, 1996). Yarı özel mekânlar, mülkiyeti kamuya değil şahsa ait olan ancak etrafındaki kullanıcılar tarafından ortak olarak kullanılabilen alanlardır. Bu mekânlar şahsa ait olmasına rağmen toplumsal gözetim ve denetim altındadır (Bakan ve Konuk, 1987). Tek yapılı konut biçimi ‘özel mekân’ karakterini güçlendirirken site yapılanmaları ise ‘yarı özel mekân’ karakterini güçlendirmektedir (Sınmaz, 2018). Yarı kamusal mekânlar; site içindeki avlular, bir konutun ön bahçesi, konutun girişindeki küçük bir alan (saçak, paspas gibi) kamusal mekândan özel mekâna geçilme hissinin algılamasına yardımcı olan alanlardır (Kap, 2006).

Yarı kamusal mekânlar; mülkiyet olarak kamuya veya bir grup kentliye ait olabilen, belli bir grup kullanıcının ortak kullanım alanlarıdır (Çevik, 1991). Kamusal mekânlardan farkı her kullanıcı değil belli bir kesim tarafından kullanılması olup kullanımları ve insan eylemleri yönetim birimi tarafından denetlenmektedir (İnceoğlu, 2007). Burada yönetim birimi olarak ifade edilen mülkiyet sahibi ya da ortak kullanıcılar olabilmektedir. Bu mekânı kullanan yabancılar ortak kullanıcılar tarafından denetlenmektedir ve yarı kamusal mekânlar, ortak kullanıcılar için “savunulabilir mekânlar” olarak da isimlendirilebilmektedir (Çevik, 1991). Girişler,

avlular, otopark alanları, bazı çocuk oyun mekânları veya konut önündeki kaldırım gibi alanları kapsamaktadır (Bilgin, 1995).

Yarı özel mekânlar konum olarak daha çok özel mekânlara yakın olan, örneğin bir konutun iç kısmındaki bir bahçe gibi; yarı kamusal mekânlar ise konum olarak daha çok kamusal mekâna yakın olan, bir apartmanın girişindeki kaldırım gibi alanlardır (Şekil 2.1). Bu geçiş alanlarının iyi vurgulandığı kentlerde kentsel mekân hiyerarşisi daha rahat okunmaktadır (Kalaycı, 2020).

Şekil 2.1 Yarı özel mekân ve yarı kamusal mekân (Kap, 2006)

2.1.4 Kamusal Alan ve Kamusal Mekân Ayrımı

Kamusal kavramını; mimarlık, şehir planlama, peyzaj mimarlığı gibi mekânsal bilimler ve sosyoloji, felsefe ve siyaset bilimi gibi sosyal bilimler tarafından geliştirilen çalışmaların her birinin kendi çerçevesinde ele alması, kamusal alan ve kamusal mekân kavramlarının karıştırılmasına sebep olmaktadır. Aynı zamanda Türkçe’de farklı anlamlara sahip olmalarına karşın alan ve mekân kelimelerinin zaman zaman birbirini yerine kullanılıyor olması, bunun yanı sıra kamusal alan ve kamusal mekân kavramlarının “kamusal” gibi ortak bir kelimeyi içermesi de bu anlam karmaşasına yol açmaktadır. En yaygın kullanımıyla kamusal kelimesi, herkese açık olan bir şeyi ifade etmekle birlikte farklı anlamlar da içermektedir. M.Ö. 50’lerde kamu ile özel arasında net bir ayrım yapan Romalılar’ın kamusal anlamında kullandığı “res publica” kelimesi, o dönemde tüm topluluğu ilgilendiren ortak meseleler veya ortak fayda anlamına gelmektedir (Geuss, R., çev., 2007). Benzer

şekilde Habermas (2004), fikirlerin devlet-dışında geliştirildiği alanı kamusal olarak tanımlamaktadır ve yurttaşlar ancak, genel yarara ilişkin meseleler hakkında tartışabildiklerinde kamusalılık oluşmaktadır. Fakat kamusalılık; erişilebilirlik ve ortak mesele anlamının dışında, mülkiyet durumu yani devlete ait olmayı da ifade edebilmektedir ve bu sebeple kamusal kavramının tam anlamı kullanıldığı bağlam dikkate alınarak belirlenebilmektedir (Moeckli, 2016).

Batı literatüründe kamusal alan kavramı “public sphere” olarak karşılık bulurken kamusal mekân ise “public space” olarak karşılık bulmaktadır ancak yine de iki kavram sıklıkla birbiriyle karıştırılmaktadır (Bıyık, 2011). Kamusal alan ve kamusal mekân kavramlarını eylemsel ve topoğrafik olarak iki farklı yaklaşım ile tanımlayan Iveson (2007)’a göre topoğrafik yaklaşımlar, kamusal kavramını mekânsal boyutlarıyla herhangi bir kent dokusu içerisinde, o kentin haritalarında belirli bir renkle ifade edilebilecek “belirli bir mekân türü” olarak ele almakta ve bu “kamusal mekân” a karşılık gelmektedir. Eylemsel olan yaklaşımlar ise kamusal kabul edileni, toplu eylem ve iletişimin gerçekleşebildiği her yer ya da herhangi bir yer olarak ifade etmekte ve bu daha çok “kamusal alan” a karşılık gelmektedir.

Kamusal alan kavramı ile kamusal mekân kavramının birbirine karıştırılma ihtimali bu kavramları ayrı ayrı düşünülemez hale getirmektedir. Kamusal alan kavramının Almanca’daki karşılığı olan *öffentlichkeit* kelimesi, İngilizce’de kamu (public), kamusal mekân / yer (public site, public space, public field, arena), kamusalılık (publicity), kamuoyu (public opinion) gibi birden çok terime karşılık gelmektedir. Bu sebeple *öffentlichkeit* kelimesinin yerine İngilizce’deki bu terimlerin birden fazlasına denk gelen “public sphere” kelimesi kullanılmaktadır. Türkçe çevirilerde de benzer bir durum söz konusu olup sphere, site, space, field, arena gibi terimlerin karşılığı olarak alan, mekân, yer, uzam terimleri kullanılmaktadır (Özbek, 2004). Bu bağlamda kamusal alan kavramının daha kapsayıcı olduğu görülmektedir.

Kamusal alan ile kamusal mekân arasındaki farka alan ve mekân kavramları üzerinden bakacak olursak alan; mimarlıkta yer, boşluk gibi karşılık bulsa da “kamusal alan” yalnız mekânı karşılayan yere, boşluğa veya mekânsal bir tanıma

işaret etmemektedir. Kamusal alanın fikirsel bir altyapısı bulunmakta ve kamusal mekâna göre daha soyut bir anlam taşımaktadır. Kamusal mekânda meydana gelen her türlü eylem, kamusal alanda yer alan düşünceleri ve söylemleri şekillendirebilmektedir (Bıyık, 2011). Kamusal alanın; mekânsal ve fikirsel olarak iki boyutu olduğu, mekânsal olanın kamusal mekâna denk geldiği görülmektedir. Esasen iki kavramın da mekânsal ve fikirsel boyutları bulunmaktadır. Kamusal mekânı da kapsayan daha geniş bir kavram olan kamusal alanın; bu boyutlardan yalnızca birini içermesinin kamusal alan olarak nitelendirilmesinde yeterli olduğunu ancak kamusal mekânın mekânsal boyutu mutlaka içermesi gerektiğini söylemek doğru olacaktır (Tablo 2.8).

Tablo 2.8 Kamusal alanın ve kamusal mekânın boyutları (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

KAMUSAL ALAN		
KAMUSAL MEKÂN		Fikirsel Boyut
Mekânsal Boyut	Mekânsal + Fikirsel Boyut	

Kamusal alan ile kamusal mekânın birbiriyle olan ilişkisinden, kamusal alanın kamusal mekânı kapsayan daha soyut bir kavram olduğu sonucuna varılmaktadır. İki kavram arasındaki karmaşıklığa açıklık getirilmesi ile birlikte kamusal alan kavramının farklı düşünürler tarafından ne şekilde kavramsallaştırıldığına bakmak faydalı olacaktır. Arendt, H., çev., (1994) kamusal alanı, iki görüngüsüyle açıklamaktadır; birincisine göre kamu alanında gözüken her şey herkes tarafından görülebilir ve duyulabilir, ikinci olaraksa kamu, içinde özel olarak bize ait olandan ayrı, hepimiz için ortak olan bir dünyayı ifade etmektedir. Arendt, H., çev., (1994), insan hayatının başka insanların mevcudiyetine bağlı olduğunu, insanın doğası gereği toplumsal olduğunu vurgulamakta ve “toplumsal” kelimesinin kişiler arasında belirli bir hedef uğruna kurulan bir birliktelik anlamına geldiğini belirtmektedir. Söz konusu toplumsallık, insanın eylem ve söylemleri ile dünyada kendi görünürliğini sağlaması sonucu kurulabilecektir.

Kent-devletinin doğuşu insana, merkezinde evin ve ailenin yer aldığı özel alan dışında ikinci bir yaşam tarzı katmıştır. Artık her yurttaş iki varoluş düzenine aittir ve kendinin olan ile kamusal olan arasındaki ayrım çizilmiştir (Arendt, H., çev., 1994). Devletin aslında kamusal alanın bir parçası olmadığını ifade eden Habermas'ın burjuva toplumunu esas alarak idealleştirdiği kamusal alan; bireylerin cinsiyet, ırk, din, dil, meslek vb. tüm özelliklerinden bağımsız olarak özgürce bir araya gelebildiği, toplum yararına ve topluma dair müşterek konularda paylaşım yapabildiği bir iletişim ortamıdır (Habermas, J., çev., 2003). Fiziksel "kamusal mekân" kavramının aksine, Habermas'ın kamusal alanı belirgin bir şekilde mekânsal olmayan, tamamen söylemsel ve soyut bir alandır (Moeckli, 2016). Kamusal alan kavramı; birlikte hayatını sürdüren kişilerin arasında bulunmaktadır. Arendt, H., çev., (1994), "nereye gidersen git yanında polisi (kamusal alanı) de götüreceksin" nitelendirmesini bir tek Antik Yunan'a özgü görmemektedir (s. 240). Bu görüşe göre kamusal alanın yalnızca fiziksel unsurlardan ibaret olmadığı, insanların eylem ve söylemleri aracılığıyla her an her yerde bir kamusal alan yaratabileceklerini söylemek mümkündür. Kamusal alan tanımlarında toplumsallığın vurgulandığı açıkça görülmektedir.

Fikirsal ve soyut bir düzeni ifade eden kamusal alanın, fiziksel bir mekân olarak somut hale gelmesi de mümkündür. Kamusal alan; fiziksel içeriği ile kent içinde erişilebilir, kamusal bir niteliği ifade eden, yapılanmanın dışında kalan serbest kullanıma sahip boş alanlar olarak tanımlanmaktadır fakat buradaki boş alan olarak kastedilen nesnelerin azlığı veya çokluğu ile ölçülen bir boşluk değil, çeşitli hareketlilik ve etkinliklere imkân tanıyan kullanılabilir mekân olmaktadır (Gökgür, 2017). Kamusal mekân, bireyler arası iletişim aracı olan kamusal alanın mekânsal bir tezahürüdür ve dolayısıyla soyut bir düzen olan kamusal alanın somut hale geldiği yer olmaktadır (Madanipour, 1996). Bu yönüyle kamusal mekân, daha geniş bir kavram olan kamusal alanın bir parçası olarak değerlendirilebilmektedir.

2.2 Kamusal Açık Mekânın Tarihsel Gelişim Süreci

Kamunun görünür hale geldiği “mekân” sayılan kentler; toplumsal ve bireysel pratiğin değerlendirilmesi için deney alanıdır (Önkal ve Sümer, 2014). Kent içinde bireylerin buluşma, birbirleri ve kent ile ilişki kurma olanağı tanıyan kamusal mekânlar ise topluma ve kente özgü bir kentsel yaşam ortaya çıkması için bu deney alanına zemin oluşturmaktadır. Dolayısıyla toplumun ortak ilişkilerinin geliştiği yer olan kamusal mekânlar, toplumlar ve kentler kadar eskidir. Her ayrı bilim, kendi içinde de ikincil düzeyde uzmanlaşmış disiplinlere bölünmektedir. Kent olgusu söz konusu olduğunda da coğrafya, demografi, tarih, psikoloji ve elbette sosyoloji analitik bir sürecin ürünü olan sonuçlar getirmektedir (Lefebvre, H., çev., 2019). Bu bağlamda kent olgusu ve kamusalığa dair tartışmalar, yalnızca coğrafi ya da nüfusa dayalı bir şekilde tanımlanamamakta ve sosyolojiden bağımsız düşünülememektedir. Her kentsel form, ait olduğu toplumun manevi ve fiziksel kültürünü yansıtmaktadır (Moughtin, 2003). Yaşayış ve düşünüş tarzımızdan günlük ilişkilerimize, sanattan edebiyata birçok alanda etkisini gösteren kültür; mimariyi de oldukça etkilemiştir ve mimarinin aynı çağda bile bölgeden bölgeye büyük değişiklikler gösterebilmesini mümkün kılmıştır (Özer, 2018). Tarihsel sürece bakıldığında kamusal mekânların, toplumun çeşitli gereksinimlerinden doğduğu ve sosyal, ticari, kültürel ve hatta Rönesans ile birlikte askeri olguları izlediği görülmektedir (Taşçı, 2021). Kamusal mekânlar, geliştikleri kent ve toplumdan etkilendiği gibi aynı zamanda kent ve toplum üzerinde de etki bırakan kentsel formlardır. Moughtin (2003), meydanları sınıflandırmanın işlev ve biçim olmak üzere iki ana yöntemi olduğunu, aktivitelerin canlılık ve görsel çekim için önemli olduğunu bu sebeple de bir ögenin kentteki en önemli işlevinin ona yüklediği simgesel anlam olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda kamusal mekânlarda tarih boyunca kimi zaman işleve kimi zaman biçime önem verilmiştir.

Hem batı, hem batı-dışı kentsel gelişimlere bakıldığında din, ticaret, askeri amaçlar olarak üç önemli etkenin ön plana çıktığı görülmektedir (Taşçı, 2012). Batılı kamusal mekânın günümüzdeki biçimi ve işlevi, eski uygarlıklara dayanmaktadır. Hem Yunanlar hem de Romalılar, kamusal mekâna sosyal etkileşim yeri olarak

büyük değer vermişlerdir (Carmona vd., 2008). M.Ö. kurulan tarım kentlerinde kamusal mekânın hatta cadde ve sokakların olmadığı görülürken ilk kent meydanının, toplumsal hayata geçiş ile birlikte ortak kullanım alanı ihtiyacından doğduğu söylenebilmektedir (Gökgür, 2017). Kostof'a göre kamusallıkla ilişkili olarak akla ilk sokaklar gelmesine rağmen buralar, kamusallığın ancak belirli bir oranda yaşanmasına olanak veren geçiş mekânlarıdır. Meydanlar ise toplumsal ritüellerin gerçekleşebildiği ve toplumsal etkileşimin sağlanabildiği kamusal mekânlardır (Büyükcivelek, 2016).

2.2.1 Antik Yunan Döneminde Kamusal Açık Mekân

Antik Yunan'da bir toplanma yeri olan akropol, ilk kamusal mekân olarak karşımıza çıkmaktadır (Gökgür, 2017). Antik Yunan toplumunda kamusal alanın nasıl işlediğini anlamak için öncelikle Yunan kentini anlamak önemlidir. Yunan kentinin gündelik faaliyeti çoğunlukla dışarıda gerçekleşmiştir ve bu dışarıda yaşama alışkanlığı, ev içindeki yaşama alanlarının kısıtlamalarını özellikle de topluluğun erkek üyeleri için dengelemiştir (Mumford, L., çev., 2007). Antik Yunan kültüründe kent bir topluluktur ve topluluğu bir arada tutacak mekânların bulunması gerekli görülmektedir. Kimi kaynaklarda akropolis olarak da geçen akropol; genel olarak Eski Yunan kentlerinde kentin tepe noktasına kurulan, en önemli yapıları ve tapınakları barındıran iç kale olarak tanımlanmaktadır (Hasol, 2012) (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 Atina Akropolü (Carmona vd., 2008)

Farklı sosyo-kültür ve mekân dokusuna sahip, kendine özgü kuralların, görgü ve yaşam tarzlarının bulunduğu, belirli statülere sahip insan topluluklarının yaşadığı mekânlar “polis” olarak isimlendirilirken, “akropolis”in “polis”ini çıkardığımızda geriye yalnızca tapınak anlamı kalmakla birlikte esasen akropol; hazineyi, sarayı, mahkemeyi, askeri birlikleri ve hatta özel insanlar için ayrılmış alış veriş alanlarını da kapsamaktadır (Anık, 2015). Kentlerin kuruluşunda din unsuru baskın olmasına rağmen tapınak kadar çevresinde oluşan alanlar da kentler için belirleyici bir unsur olmuştur ve en değerli faaliyetlerin merkezi olan akropol, kentin çekirdeği görevini görmüştür (Mumford, L., çev., 2007; Taşçı, 2021). Akropolün kamuya hizmetle yükümlü yöneticilerin bulunduğu bir mekân olması bakımından, kamu alanı olması gerekmektedir fakat akropol özel bir alandır ve toplumun en ayrıcalıklı kesimini oluşturan soylu kesime hitap etmektedir (Anık, 2015). Bu durum, her ne kadar ilk kamusal mekân olarak değerlendirilse de akropolün toplumdaki her bireye eşit haklar sunmadığını ve kamusalılıkta yetersiz kaldığını göstermektedir.

Bir tepe tahkimatı olarak ortaya çıkan ve Antik Yunan’ın odak noktası olan akropol, sonraları din ve ticaret için bir kamusal mekâna dönüşürken Yunan Uygarlığı geliştikçe yerini bir kamusal mekân olarak tahkimat ve dine daha az vurgu yapan agoraya bırakmıştır (Carmona vd., 2008). İlk zamanlarda kente akropolün egemen olması agoranın konumunu etkilese de sonra bu önem sıralaması tersine dönmüş ve akropol artık kentin bir eki olurken agora ise kentin merkezi niteliğini kazanmıştır (Taşçı, 2021). Geç Yunan döneminde halkın bir araya geldiği kamusal alanları oluşturan agora sözcüğü “ageirein” sözcüğünden türemiştir ve “toplum” anlamına gelmektedir (Gökgür, 2017). Agora, ilk düzenli kent meydanı olarak ticari, siyasi, dini ve sosyo-kültürel yaşamın merkezi olmuştur. Fakat ilkel haliyle her şeyden önce bir muhabbet yeri olan agoranın, başlarda ana yolun bir noktada büyüyerek geniş bir yol haline geldiği biçimsiz ve düzensiz bir yapısı olmuştur (Mumford, L., çev., 2007). Temelde açık bir alan olan agorada bir yanda tapınak bulunurken diğer yanda halkın ürettiği ya da deniz ve kara ticareti yoluyla dışarıdan gelen malların satışa sunulduğu sırayla yerleştirilmiş ve oradan geçenlerin izlemesine açık zanaatçıların dükkânları ile orta kısımda ise seyyar küçük tezgâhların olduğu bir pazar bulunmaktadır ve agora tapınak bölgesi olmaktan çok dünyevi ilişkilerin

uzun zaman geçirildiğinde insanların ahabalarına rastlayabileceği toplumsal bir merkez görevi görmektedir. Farklı insan toplulukları arasında bir müzakere alanı oluşturan agora fiziksel bir mekân olarak ortaya çıkarken aynı zamanda düşüncelerin dolaşımını sağlayan soyut bir mekân konumundadır (Gökgür, 2017). Bir bölümü genellikle ev kadınlarına ayrılmasına rağmen agora aslında daha çok erkeklere ait bir yer olmuştur (Mumford, L., çev., 2007). Bu durum, her ne kadar toplumsal bir merkez olarak nitelendirilse de akropolün olduğu gibi agoranın da toplumdaki her bireye eşit haklar sunmadığını ve kamusalılıkta yetersiz kaldığını göstermektedir.

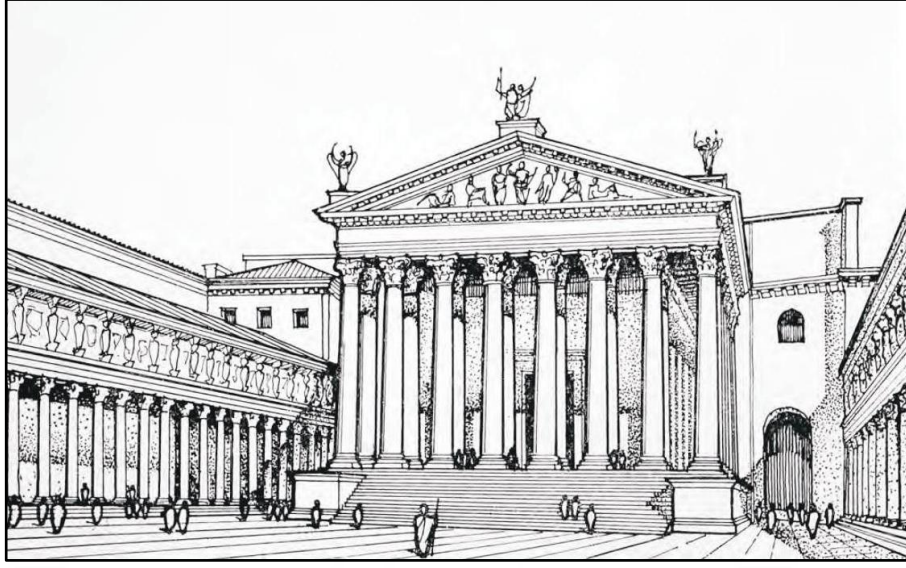
En eski işlevi komünal buluşma yeri olan agora, 5. yüzyıl ekonomisiyle tümüyle bir pazar yeri haline gelirken 7. yüzyılda ticaretin kent hayatında önemli bir unsur haline gelmesiyle de ekonomik işlevini gittikçe genişletmiştir (Mumford, L., çev., 2007). Meydanların, toplanma alanı olarak ve ticari etkinlikler için kullanılması gibi yaygın işlevlerinin yanı sıra toplumun farklı kesimlerinin katıldığı, kamusallığın eğlence ve törensellik özelliklerinin ön plana çıktığı müsabaka alanı olarak kullanıldığı da olmuştur (Büyükcivelek, 2016). M.Ö. 776’da başlayan ve bin yıl boyunca süren Olimpiyat Oyunları, atletleri olduğu kadar şairleri de bir araya getirmiştir. 6. yüzyıldan önce Agora, bu tür faaliyetlerin gerçekleştiği bir merkez görevi görmekle birlikte kent büyüdükçe bu faaliyetlere yer kalmamış ve bu sebeple kentin dışında, açık hava faaliyetlerine uygun “gymnasion” kurulmuştur (Mumford, L., çev., 2007).

Ticaret, din, siyasi ve sosyal ilişkiler gibi birçok önemli kentsel işlevi bünyesinde barındıran agora, akropolise rağmen sürekli önem kazanmış ve kent içindeki en seçkin unsur haline gelmiştir (Mumford, L., çev., 2007). Antik Yunan’da birçok kentte kamu kullanıma ayrılmış alanlar olarak karşımıza çıkan agora; Yunan kentlerinin bir formu olarak bilinmekle birlikte Herodotos’un “Memphis Agorası”dan bahsederek Antik Mısır kentlerinde de benzer kamusal mekânların varlığına vurgu yapması, dönemin diğer kentlerinde de agora veya benzer kamusal mekânların olduğunu göstermektedir (Taşçı, 2021).

2.2.2 Antik Roma Döneminde Kamusal Açık Mekân

Antikçağ Roma kentlerinde “agora”nın yerini alan “forumlar”ın esasen akropolisle agoranın bir araya getirilmiş biçimi olduğu söylenebilmektedir (Mumford, L., çev., 2007). En genel tanımıyla forum; Antik Romalıların zamanında, kentlerde halkın kamu işlerini konuşma amacıyla toplandığı, çevresi anıtsal kamu binaları ve sütunlarla çevrili meydandır (Hasol, 2012) (Şekil 2.4). Roma kentleri Antik Yunan kentlerinden çok daha büyük olduğu için Roma kent konusu daha zengin ve çeşitli olmuş, Yunanlar mekânın estetik niteliklerinin ruhu güzelleştirip zihni yüceltebileceğini düşünürken Romalılar mekân tasarımının nüfus üzerinde kontrol edici etkilerinin olabileceğini düşünmüşlerdir (Carmona vd., 2008). Dolayısıyla Roma kentlerini Yunan kentlerinden ayıran en belirgin özellik ölçek farklılığı olmuştur. Forum sadece açık bir meydan olmaktan öte ibadethane ve tapınakların, mahkeme ve meclis binalarının, sütunlarla çevrili açık alanların bulunduğu büyük bir semt olarak nitelendirilebilmektedir (Mumford, L., çev., 2007).

Toplanma mekânı olmasının yanı sıra pazar ve mahkemelerin de bulunduğu forumda insan, anlam ve önem olarak arka planda yer alırken meydan ve onu çevreleyen öğelerin mimari ve otoriter değerleri vurgulanmıştır (Kılıç, 2001). Yunan kentlerinde agorada olduğu gibi Roma kentlerinde de forum; siyasal, dinsel, ekonomik ve toplumsal hayatın merkezi konumunda olmuştur. Forum, agora ile akropolisin bir birleşimi olduğu için çoğunlukla buradaki işlevleri sürdürmüştür fakat üstlendiği yeni işlevler de bulunmaktadır. Roma ordusunun savaş öncesi ve sonrası forumda yapılan resmi geçitleri, halkın uygun yerlerden seyredebileceği merasimler şeklinde yapılmıştır (Taşçı, 2021). Bu yönüyle forumların, agoradan farklı olarak gündelik eylemlerin yanı sıra daha planlı eylemlerin de gerçekleştirildiği bir meydan olduğu görülmektedir.

Şekil 2.4 Augustus Forumu, Roma (Thorpe, 2002)

Gökgür (2017)’e göre kentlerin çekirdeğini oluşturan bu merkezi alanlar bu dönemde tapınaklarla çevrili sirk, amfiteyatro ve odeonlara bağlanan gösterişli mekânlar haline gelirken, müzakere alanı olmaktan çıkmış, kentliler için bir eğlence alanına dönüşmüştür. Fakat Jean-Jaques Rousseau ise Roma halk kurultaylarının Roma Meydanı olan forumda toplandıklarını belirterek forumun bir müzakere alanı olma durumunu sürdürdüğünü belirtmiştir (Taşçı, 2021). Aynı şekilde “Roma Forum’unda, Senato’nun kamu işlerinde görev almalarına izin verdiği pleblerin zaferi alkışlarla, gösterilerle kutlanıyordu.” sözleri ile Lissner, I., çev., (2006) de, Roma senatosunun forumda toplanıp karar aldıklarını ve dolayısıyla forumun bir müzakere alanı olduğunu belirtmiştir (s. 317). Forum; mahkemeler, tapınaklar ve halk pazarı ile kuşatılmış bir yaya alanı olarak yurttaşların bir araya gelmesi için tüm imkânlarla sahip bir alan olmuştur (Mumford, L., çev., 2007). Forumun ortasında halka açık bir toplanma yeri, etrafında dükkanlar ve işletmeler ile dolu bir pazar, tapınak ve yurttaşlar meclisinin toplanma yeri bulunmaktadır (Kishlansky vd., 2008). Forumun en önemli parçalarından biri olan tapınak, özgür bir mübadele için gerekli olan “pazar yeri huzuru”nu muhafaza etmek için de oldukça gerekli görülmüştür (Mumford, L., çev., 2007). Büyük forumlar açık, yarı kapalı ve kapalı alanlardan oluşmakta ve pazar yeri, dini toplantılar, siyasi etkinlikler, atletizm gibi işlevleri içermektedir (Carmona vd., 2008). Mumford, L., çev., (2007), Roma’nın Palatium

Tepesi üzerine yerleşmiş Romalıların liderliğinde yakın tepelerdeki kabilelerin birleşmesi ile kurulduğunu ve bu birliğin simgesinin ilk dönemlerde atlet ve gladyatör müsabakalarının yapıldığı toplanma yerinin de bulunduğu bir ortak pazar yeri olan “forum” olduğunu belirtmiştir. Döneminde agora ve forumun üstlendiği müsabaka düzenlemeleri zamanla sonraki kentlere de aktarılmıştır.

Roma şehirleri, kamusal alanın üretimine daha planlı bir yaklaşım getirmiştir ve sosyal alanlar, kültürel alanlar, alışveriş alanları ve manevi alanlar ile günümüz Batı şehirlerine benzer bir şehir alanı yaratmışlardır (Carmona vd., 2008). Plaza, campo, piazza, grand’place gibi doğrudan doğruya agoradan miras kaldığı söylenebilecek bu açık alanlar etrafındaki kafe ve restoranlar ile agoradan foruma aktarılan yüz yüze görüşmeler, karşılaşmalar, sohbetler gibi toplumsal işlevleri Latin ülkelerinde hala sürdürmektedir (Mumford, L., çev., 2007). Ayrıca Heer (1961) Roma kentini; bir kasabanın kuruluşuna ilişkin ritüeller, dört caddeden oluşan kare düzeni ve meydanı ile Asya şehirlerine benzetmektedir. Bu durum farklı kültürlerle sahip bölgelerdeki kentsel dokunun farklı olabildiği gibi benzer yanlarının da olabileceğini göstermektedir.

2.2.3 Ortaçağ Döneminde Kamusal Açık Mekân

Ortaçağ’ın başlarında özellikle ekonomik nedenlere dayalı olarak kırsal hayatın ön plana çıkması ve kentlerdeki toplumsal hayatın vazgeçilmez bir unsur olmaktan çıkması ile Batı dünyasının kentsel hayatı önemli bir kesintiye uğramıştır ve Roma dönemindeki kentler ya yok olmuş ya da küçülüp surların arkasında kırsal ve kentsel faaliyetleri birleştirerek hayatlarını sürdürmeye çalışarak ayakta kalabilmişlerdir (Kılıçbay, 2000). Bu dönemde şehir devletlerinin birbirine üstünlük sağlama çabaları dikkat çekmektedir. Her büyük şehir bir devlet veya bağımsız yönetim olduğu için kendi yaşam biçimini yansıtan “değişmez” şehirler fikrine sahip olmuş, şehirlerde anıtsal mekânlar oluşturulmaya çalışmış ve meydanlar da bu çabalardan oldukça etkilenmiştir (Taşçı, 2021). Bu dönemde tek bir odak noktası olan kamusal mekânlardan ziyade kentin farklı bölgelerinde ufak odak noktaları oluştuğunu söylemek mümkündür. Büyük ölçekli kent meydanlarında daha çok dini ve ticari

işlevler yer alırken küçük ölçekli meydanlar ise çok çeşitli işlevlere sahip olabilmektedir (Gökgür, 2017). Kentin toplumsal işlevlerini üstlenen kamusal mekânların merkezîleştirilmesi kalabalığı ve gereksiz dolaşımı önlemekle kalmamış aynı zamanda kentin belli bir ölçekte kalmasını sağlamıştır ve küçük ölçekli düzenlemeler hem meydanlarda güven duygusu yaratarak insanlar arası yakın ilişkileri desteklemiş hem de büyük nüfustan ve kitlesel düzenlemelerden farklı olarak kente özgü nitelikler kazandırmıştır (Mumford, L., çev., 2007). Ayrıca Ortaçağ'da özel konut alanı antik dönemdeki gibi içe kapalı olmayıp iki veya üç katlı konutlar, arka bahçeleri olacak biçimde bitiş nizamda yol boyunca yapılaşmıştır ve arka bahçeler kamusal mekâna açılmaktadır (Gökgür, 2017; Mumford, L., çev., 2007). Konutlardaki bu düzen de kamusal mekânların kolay ulaşılabilir olmasını ve bunun neticesinde toplumsal ilişkilerin daha kuvvetli olmasını desteklemektedir.

Ortaçağ'da kentteki yapılar ile bütünleşen organik formlu meydanlar ile karşılaşmaktadır. Organik gelişim arz eden bu yerleşim yerlerinde genellikle meydanlar Antik dönemin düzenli ve geometrik formundan farklı şekilde daha da küçük ölçekli, kimi yerde üçgen, kimi yerde çok kenarlı veya oval, kimi yerde zikzaklı, kimi yerde kıvrımlı olmak üzere kısacası değişken ve düzensiz biçimli olmuştur çünkü açık alanların dağılımını belirleyen etraftaki yapılara öncelik hakkı tanınmıştır (Mumford, L., çev., 2007). Caddeler ise dar ve karmaşık yapıya sahip olup insanın görüş açısını kilise vb. gibi nirengi noktalarına yönlendirmektedir (Kılıç, 2001).

Ortaçağ meydanlarında çeşmeler, küçük anıtlar, merdivenler ve arkadlar kullanılsa da bunların hiçbirisi mekân bölücü, anıtsal düzeyde olmamıştır ve etrafındaki dükkânlar ise meydanın ticari fonksiyonunu canlı tutmuştur (Taşçı, 2021). Ekonomik ve toplumsal yaşamın odak noktası olan meydanlar ticari faaliyetlerle birlikte farklı işlevleri de üstlenmişlerdir. Bu dönemin en belirgin özelliklerinden biri kilise figürünün hakim karakter olmasıdır ve meydanlar da bir kilisenin önünde olacak şekilde konumlandırılmıştır (Bacon, 1968). Venedik'teki dünyaca ünlü San Marco Meydanı, bu dönemin meydanlarına örnek olarak gösterilebilmektedir (Tümer, 2007) (Şekil 2.5).

Şekil 2.5 San Marco Meydanı (Tümer, 2007)

O günün kilisesi; büyük bir festivalde yemek salonu, dini bir oyun için tiyatro salonu, kilise okulu öğrencilerinin tatillerde hitabet yarışmaları düzenleyip tartışmayı öğrendikleri bir forum olarak bugünün “kent kulübü” denebilecek işlevlere sahip olmuştur (Mumford, L., çev., 2007). Böylece Ortaçağ meydanları; dini törenlerin, ticari faaliyetlerin, yönetsel toplantıların ve tiyatro gösterilerinin gerçekleştirildiği bir alan olarak hem dini hem dünyevi işlerin birlikte yürütüldüğü, farklı cemiyetlerin toplanmasını sağlayan bir alan olmuştur. Ayrıca sokak hayatına aşina olan Ortaçağ toplumunun top oynadıkları, yarış yaptıkları veya ok attıkları atış ve bowling alanları da vardır ve Ortaçağ’ın sonralarına doğru bu tür spor müsabakaları yine meydanlarda yapılmıştır (Mumford, L., çev., 2007). Ortaçağ’da pazarlara açılan, insanların birbirleriyle karşılaştıkları ve alış veriş yaptıkları kente giriş kapıları da önemli kamusal mekânları oluşturmaktadır (Gökgür, 2017). Surların Antik çağa özgü olan yaz aylarında insanların eğlenmeleri için mesire olarak kullanılması, Ortaçağ’da yeniden ortaya çıkan işlevlerindendir (Mumford, L., çev., 2007). Konutların arka bahçeleri, meydanlar, giriş kapıları ve surların farklı işlevlere sahip kamusal mekân görevi görmesi, Ortaçağ’da kamusal mekânların daha küçük ölçekli olup kent içinde yayılmış bir şekilde bulunduklarının bir göstergesi olmaktadır. Ortaçağ meydanları mimari ve işlevsel yönden Roma forumundan farklılık gösterse de bu alanların Roma planlamasının bir sonucu olarak oluştuğu yadsınamaz bir gerçektir (Mumford, L.,

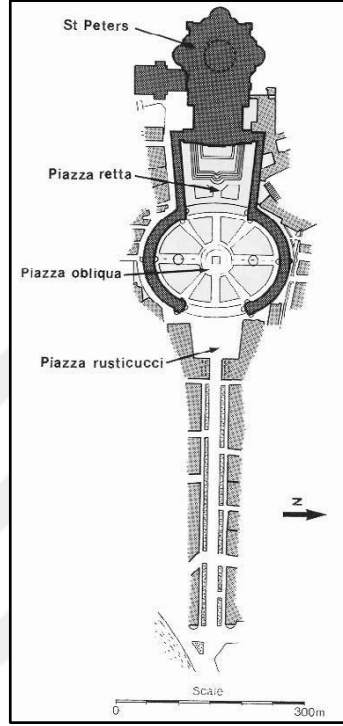
çev., 2007). Nitekim Ortaçağ meydanları da yine Antik dönemde olduğu gibi etrafında yer alan yapılara göre şekillenmiştir.

2.2.4 Rönesans Döneminde Kamusal Açık Mekân

14. ve 15. yüzyılda Rönesans ile birlikte yeni bir şehir anlayışı ortaya çıkmıştır. Rönesans döneminde kentler; meydanlara, ana caddelere, kamusal binalara bağlı olarak gelişmiştir ve avlu, sokak ve meydanlar Ortaçağ'a göre farklılıklar göstermiştir. Ortaçağ'ın kendiliğinden oluşmuş organik formlu meydanlarından farklı olarak, geometrik ve simetrik bir şekilde tasarlanan birbiriyle uygun halde daha da büyük alanlar olarak yapılmaya başlanmıştır (Carr vd., 1992). Mimarlığın rakamsal birimlerle uğraşan bir matematik bilimi olarak kabul edildiği bu dönemde kamusal mekânların geometrik bir düzen ile oluşturulmasının yanı sıra kentsel dekorun da önem kazanmasıyla meydanlar, pazar veya dolaşım yeri işlevini yitirerek bir sahne dekoruna dönüşmüştür (Benevolo, L., çev., 1995). Bu dönemde Piazza adı verilen meydanlar, kentlerin ekonomik, siyasal ve toplumsal olarak bir ilgi merkezi olmuştur. Etrafı saray ve bazilikalarla donanmış geniş meydanlarda gerçekleştirilen karnaval, turnuva ve gösterilerle sağlam bir kamusal hayat olanağı sağlamıştır (Kılıçbay, 2000). Daha önceki dönemlerin aksine bu dönemde, kamusal yaşamın merkezi konumundaki meydanlar halkın her kesimi tarafından kullanılmıştır.

16. ve 17. yüzyılda geniş kaldırımlar, büyük caddeler yapılırken kamusal parklar da düzenlenmiştir (Gökgür, 2017). 1666'da Londra'da gerçekleşen büyük yangının ertesinde ve Paris nüfusun gün geçtikçe çoğalmasından sonra yanmış ya da nadasa bırakılmış araziler basitçe doldurulmamış, hem görünüş hem işlev açısından Ortaçağ meydanlarından farklı bir meydan ilkesine göre kalabalık bir kentsel yerleşimin merkezinde yapılmış büyük boşluklar şeklinde yeniden düzenlenmiştir (Sennett, R., çev., 2010). Ayrıca 17. yüzyılda meydan, aynı mesleğe ve konuma sahip kişilerin oturduğu binaları bir araya getirmek gibi kentsel bir amaca hizmet etmeye başlamıştır (Mumford, L., çev., 2007). Yetkinin güç gösterge yeri olarak görülen kamusal mekânlar, askeri gösterilerin yapılmadığı dönemlerde eğlenmek ve sosyalleşmek amacıyla toplumca kullanılmıştır (Gökgür, 2017). Meydanların

Rönesans döneminden farklı olarak çevresi kuşatılarak değil, biçimsel bir tasarımla geniş boş yerler olarak kullanılmasından yana olan Bernini tarafından St. Peter önünde inşa edilen Piazza Obliqua bu dönemdeki meydan yaklaşımına uyan en iyi örneklerdendir (Sennett, R., çev., 2010) (Şekil 2.6).

Şekil 2.6 Piazza Obliqua (Moughtin, 2003)

2.2.5 Sanayi Devrimi Sonrası Kamusal Açık Mekân

Sanayileşme ile birlikte teknolojik gelişmeler (demiryolları, asansör, içten yanmalı motor vb.), sosyal ve ekonomik yenilikler; mimaride ve planlamada da etkisi göstermiştir ve 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başında ortaya çıkan fikirler modernizm olarak ifade edilmiştir (Carmona vd., 2003). Sanayileşmenin beraberinde getirdiği kırdan kente göç ile kentler büyük bir değişime uğramıştır. Kentleşmenin psikolojik, sosyolojik, teknolojik, organizasyonel, politik sorunlarıyla başa çıkma ihtiyacı modernist hareketlerin ortaya çıkmasına sebep olmuş; modernist pratik ve düşüncenin bir kanadı kentsel örgütlenme ve yoksullaşmanın yarattığı krize cevap şeklinde biçimlenmiş ve 1848'den sonra ise modernizm büyük ölçüde kentsel bir

olgu haline gelmiştir (Harvey, D., çev., 1997). Kentleşme için en büyük atılım noktalarından biri olan Sanayi Devrimi sonrasında kentin merkezinde fabrikalar ve etrafında demir yolları, istasyonlar, kıyı şehirlerinde limanlar ve kentsel mekânlar yer almaktadır (Taşçı, 2021). Modernleşme süreci, Sanayi Devrimi ile birlikte gelişmiş olmakla birlikte Berman, M., çev., (2013) modernliğin tarihini üç evreye ayırmış ve kabaca 16. yüzyıldan 18. yüzyıl başlarına kadar uzanan ilk evrede insanların modern hayatı yeni algılamaya başladıklarını belirtirken 18. yüzyıl sonlarına doğru ikinci evrede kişisel, toplumsal ve siyasal yaşamın her boyutunda değişiklikler olduğunu, son evre olan 20. yüzyılda ise modernleşme sürecinin neredeyse tüm dünyaya yayıldığını söylemiştir.

Modernizmin ilk etkilerinin görüldüğü 18. yüzyıla gelindiğinde geniş bulvarlar ve onların birleştiği noktalardaki büyük trafik kavşakları veya meydanlar, kentin en önemli öğeleri haline gelmiştir (Taşçı, 2021). Bu dönemin parkları Ortaçağın kent bahçeleri gibi sığınaklar olarak değil de şehrin akciğerleri olarak tasarlanmıştır (Sennett, R., çev., 2002). Sokakların yürümeye elverişli olmaması sebebiyle, yaya yürüyüşlerine olanak tanıyan kamuya açık parklar tasarlanmış, parklarda yürümek ve arabayla gezmek günlük rutin haline gelmiştir. Sosyalleşme aracı haline gelen yürüyüş ve gezintiler sırasında denk gelen yabancılar çekinme yaşamadan birbirleriyle diyalog kurup selamlaşarak bağ kurabilmiştir (Sennett, R., çev., 2010). Bunun yanı sıra kontrolsüz grupların dağınık olarak sokaklarda bulunması yerine meydanlara yönlendirilmeleri ile kent meydanları gün geçtikçe özgür alanlar olma durumundan çıkmış ve kitlelerin kontrol altına alabildiği yerler olmuştur (Taşçı, 2021). 19. yüzyılda ise Londra'daki büyük kent meydanları çitlerle çevrilmiştir ve kent tasarımı şehir içinde çok sayıda bireyin hareket etmesini teşvik ederken tehditkâr grupların da hareketlerini kısıtlamıştır (Sennett, R., çev., 2002).

19. yüzyılda kentler üzerine birtakım planlama çalışmaları yapılmıştır. Hausmann'ın Paris Planlaması (1860), Howard'ın "Bahçe Kent"i (1898), Daniel Burnham'ın "Beyaz Kent"i (1907), Camillo Sitte, Otto Wagner, Le Corbusier, Frank Lloyd Wright gibi isimlerin kentsel ve mimari çalışmaları bu dönemki kentsel çalışmalardan bazılarıdır ve 1950'li ve 60'lı yıllarda büyük ölçekli "kentsel yenileme

alışmaları” devam etmiştir (Harvey, D., ev., 1997). Kentlerin yayılma dönemi olan 19. yüzyılda Hausmann’a ait teorilere dayanan yeni bir sokak ve cadde yaklaşımı gün yüzüne kmış; meydanlar, geniş yaya yolları, tiyatro alanları, sokak lambaları ve ağaçlar da bu yaklaşıma katkı sağlamıştır (Gökgür, 2017). İlerleyen süreçte ise Sanayi Devrimi’nin toplumu çeşitli sosyal gruplara ayırması ve homojenlik arz eden grupların bir arada bulunma isteği gibi ortaya çıkan yeni ilişkiler bireyleri toplumdan kopararak yalnızlaştırmıştır. Yalnızlaşan bireylerin sosyalleşme isteği kamusal mekânlara olan ihtiyacı arttırmıştır. Fakat Modernizm; şehri biçimin işlevi izlediği bir makine olarak görmüş, modernistlerin genellikle sosyal ve psikolojik ihtiyaçları geri planda bırakması sebebiyle kamusal açık mekânlar önceden belirlenmiş bir sosyal aktivite veya işleve sahip olmamıştır (Carmona vd., 2008). Bunun sonucunda kamusal açık mekânlar, şehrin diğer alanlarıyla neredeyse hiç bağlantısı olmayan ve az kullanılan, ancak yüksek binaların tepesinden veya araba pencerelerinden izlenebilen alanlar haline gelmiştir (Madanipour, 2003).

şehir inşasına modern yaklaşımın ilk eleştirmenlerinden biri olan Camillo Sitte ise, kamusal mekân tasarımlarının insanın çeşitli sanatsal veya kültürel kimliğiyle hiçbir bağlantısı olmadığını ve kamusal mekânın çoğu zaman sonradan akla gelen bir düşünce olduğunu ifade etmiştir (Carmona vd., 2008). Kamusal mekân, bağlamdan ve sosyallikten ayrıldığında yalnızca içinden geçilen bir alana dönüşmüştür. Dolayısıyla kamusal mekânların insanlar için tehlikeli bir alan olması kaçınılmaz bir gerçek olmuştur. Modernist kentsel tasarımı eleştiren diğer bir yazar Jane Jacobs ise en temel kamusal mekânlar olarak grdği sokaklar üzerinden, özellikle yabancılarla nasıl başa çıkılacağına ve kendi içinde yabancılarının varlığından bir güvenlik varlığının nasıl oluşturulacağına dair eleştirilerde bulunmuştur.

Avrupa şehirlerinin aksine Amerikan şehirleri görece basitleştirilmiş bir yapıya sahip olup, sokakların ve ana caddelerin çıktığı meydanlardan başlayarak genişleyen kentlerde, şehrin simetrik biçimde yayılabileceği yeterli açıklıklar bırakılmıştır (Benevolo, L., ev., 1995). Amerikan hayat tarzında ilişkileri belirleyen birincil öğe din değil ticaret olmuştur ve Ortaçağ döneminde Avrupa’da meydanlarda kilise önemli bir yer tutarken Amerikan şehirlerinde kilise uzak bir yerlerde

konumlandırılmıştır (Benevolo, L., çev., 1995). Amerika’da da meydan, yine şehrin odak noktası konumunda olup kamusal ve özel alanlar ona göre konumlandırılmıştır. Fakat Avrupa şehirlerinden farklı olarak imaj ve işlevin bir arada olduğu bir alan olmamış, yalnızca işlevsel özellikleri olan bir nevi kavşak noktası olarak planlamıştır (Ragon, 2010).

19. yüzyılda Amerikan şehirleri kurulurken yine Avrupa şehirlerinden etkilenmiş ve büyük bulvarlar, kent parkları inşa edilmiştir. Sanayi Devrimi’nden önce Amerika ve Avrupa’da başlıca kamusal mekânlar kamuya açılmış kraliyet bahçeleri ve kent merkezlerindeki meydanlar olurken Sanayi Devrimi ile hızlanan makineleşme sürecine karşı gösterilen tepkiler, Regents Park’ın öncülük ettiği yeşilin ağırlıkta olduğu rekreasyon alanı düzenlemelerini beraberinde getirmiştir ve bir sonraki dönemde Amerika’da “park hareketi” şeklinde isimlendirilen yeşil alan düzenlemeleri hız kazanmıştır (Carr vd., 1992) (Şekil 2.7).

Şekil 2.7 Regents Park, Londra (Rogers, 2001)

Amerika’da park hareketinin ilk örneği olan Central Park tasarımıındaki hedef; gündelik yaşamdan soyutlanmış bir haldeki yeşil alan kavrayışını değiştirmek ve kentin ortasında bir park yaratmak olmuştur (Eckbo vd., 1997) (Şekil 2.8).

Şekil 2.8 Central Park, Newyork (Rogers, 2001)

Amerikan şehir parklarını, sanayileşme ve kentleşmenin dengesizliklerini düzeltmeye yönelik bir 19. yüzyıl girişimi olarak ifade eden Cranz (1980); Amerikan parklarının, Avrupa'dan farklı olarak kentsel problemlerle daha bağlantılı olduğunu söylemiş ve 19. yüzyılın ortalarından bu yana Amerikan parkının gelişimini; eğlence alanı, reform parkı, rekreasyon tesisi ve açık alan sistemi olarak dört ana döneme ayırmıştır. 1850 ile 1900 arasındaki dönemde eğlence alanı; sanayileşmiş kentlerin aşırı kalabalık, sağlıksız koşullarına cevap olarak geliştirilmiştir ve genellikle şehrin eteklerinde konumlandırılan eğlence alanları; büyük ağaçlar, geniş çimenler ve doğal su özellikleri ile karakterize edilmiştir (Marcus ve Francis, 1998). Bu kamusal mekânlar hem üst sınıfın büyüyen zenginliğini hem de işçi sınıfının sağlıklı ve güzel yaşama ortamını temsil etmektedir. Böylelikle toplumun değişik kesimlerini bir araya getiren alanlar olmuştur.

1900 civarında ortaya çıkan reform parkları ise sosyal hizmet hareketlerinin bir sonucu olarak geliştirilmiş olup daha önceki parklar gibi, çalışan insanların yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlamıştır. Yakın çevrenin aile ve çocuklarının kullanılması için planlanan bu parklar, ilk gerçek mahalle parkları olmuştur (Marcus ve Francis, 1998). 1930'lu yıllardan itibaren Amerikan kasaba ve şehirlerinde kurulan rekreasyon tesisi, daha önceki alanlardan farklı olarak spor alanları içeren büyük parklar haline gelmiştir ve hizmet alanı artan parklara ulaşım genellikle araba ile yapılmaya başlanmıştır (Marcus ve Francis, 1998). Avrupa kentlerinde meydan

gibi kamusal mekânların kullanımı genellikle yaya dolaşımına ayrılmıştır fakat Amerika'da zamanla bu bölgeler kısmen de olsa araç trafiğine açılmıştır (Önder ve Aklanoğlu, 2002). 1950'lerin sonundan itibaren ise şehir merkezlerini hareketlendirmek hedefiyle; ana caddeler, tamamen veya kısmen yayalaştırılarak, alışveriş caddelerine dönüştürülmüştür (Carr vd., 1992). 1965'ten beri gelişen açık alan konsepti ise mini parklar, oyun alanları ve kentsel plazalar gibi alanları içermektedir (Marcus ve Francis, 1998).

2.3 Kamusal Açık Mekân ve Türleri

Kamusal açık mekânlar; kent dokusu içinde farklı aktivite türlerine olanak sağlayan, herkesin yararlanmasına açık ortak kullanım mekânlarıdır (Gehl, 2011). Kentte yaşayan insanların bir araya gelerek sosyal bağ kurabileceği ve kentli kültürünü yaratabilecekleri alanlar olan kamusal açık mekânlar; fiziksel olarak kentsel alanda yapılanmamış boş alanları ve “kamusal” bir niteliği ifade etmektedir (Gökgür, 2017). Kamusal açık mekânları, orada bulunulmak istenen mekânlar olarak ifade eden Kostof (1992); bu mekânlarda törenler, kutlamalar, festivaller gibi aktivitelerin gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Kamusal açık mekânlar, kamusal nitelikli kent mekânı oldukları için kimi zaman “kentsel dış mekân” veya “kentsel kamusal mekân” olarak da nitelendirilmektedir.

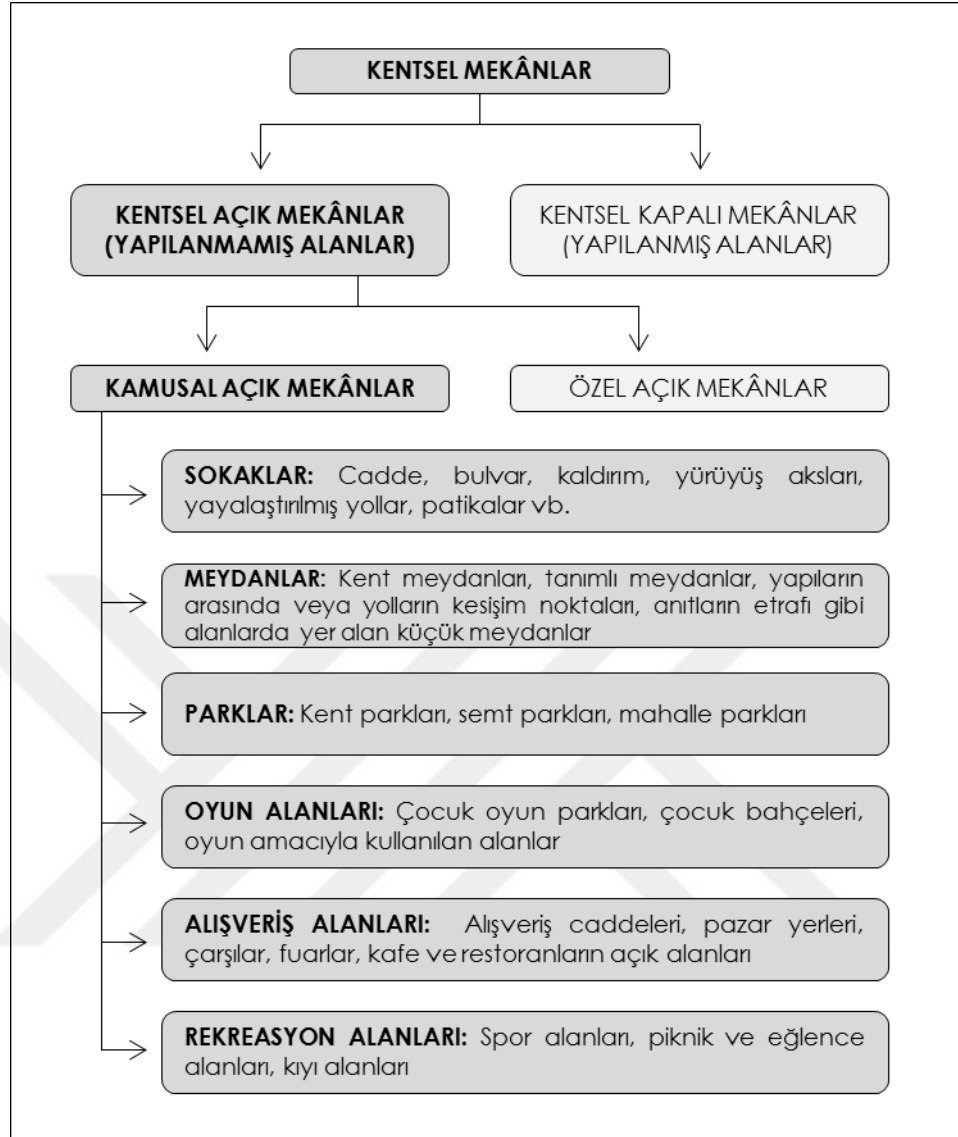
Kentlilerin ortak olarak kullanabileceği kamusal açık mekânları farklı şekillerde sınıflandıran çalışmalar bulunmaktadır. Bakan ve Konuk (1987), kamusal açık mekânları dört başlıkta incelemiştir. Bunlar;

1. Düzenlenmiş yaya alanları: parklar, dinlenme ve eğlenme alanları, spor ve rekreasyon bölgeleri, çocuk oyun parkları,
2. Alışveriş mekânları: çarşılar, alışveriş caddeleri, pazar yerleri
3. Geçiş alanları: sokaklar, yollar, ulaşım noktaları, yaya kaldırımları
4. Bölgeler: odak noktaları, meydanlar, tarihi dokunun bulunduğu mekânlar olarak sıralanmaktadır.

Kamusal açık mekânlar; ulaşım ve alışveriş amaçlı kullanılabilmesinin yanı sıra kişilerin toplanabileceği eğlence ve dinlenme alanları şeklinde de kullanılmaktadır. Bu çerçevede Korkmaz ve Dölger Türkoğlu (2003), kamusal açık mekânları şu şekilde sınıflandırmıştır:

- Sokaklar: Caddeler, bulvarlar, kaldırımlar, yürüyüş aksları, yayalaştırılmış yollar, patikalar vb.
- Parklar: Semt parkları, mahalle parkları, kent parkları vb.
- Meydanlar: Tanımlı meydanlar, kent meydanları, aktarma merkezlerinde bulunan meydanlar, yapıların arasındaki küçük meydanlar, yolların birleşim bölgelerindeki veya anıt etrafında yer alan küçük ölçekli meydanlar vb.
- Oyun alanları: Çocuk oyun parkları, çocuk bahçeleri, oyun amacıyla kullanılan boş yerler vb.
- Rekreasyon alanları: Spor ve piknik alanları, kent ormanları, kumsallar, akarsu ve göl çevreleri, kıyı şeritleri vb.
- Alışveriş alanları: Alışveriş caddeleri, pazar yerleri, pasajlar, çarşılar, fuarlar, kafe ve restoranların açık alanları vb.

Kamusal açık mekân türlerinin detaylarını incelemeden önce kentsel mekândan kamusal açık mekâna uzanan bir sınıflandırma yapmak; meydan, park, rekreasyon alanı gibi kamusal açık mekânların kentteki konumunu anlamak açısından faydalı olacaktır. Şekil 2.9’da görüldüğü üzere kentsel mekânlar; yapılaşma durumlarına göre kentsel açık mekânlar ve kentsel kapalı mekânlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Kamusal açık mekânlar ise özel açık mekânlar ile birlikte, kentsel açık mekânların alt sınıfını oluşturmaktadır. Bu durumda hem kentsel mekânların hem de kentsel açık mekânların alt sınıfında yer alan kamusal açık mekânların ve sokak, meydan, park gibi alt başlıklarının da zaman zaman direkt olarak “kentsel mekânlar” veya “kentsel açık mekânlar” olarak isimlendirildiği de görülmektedir. Her biri doğru kullanımlar olmakla birlikte bu çalışma kapsamında “kamusal açık mekânlar” olarak kullanımı tercih edilmiştir.

Şekil 2.9 Kentsel mekândan kamusal açık mekâna sınıflandırma (Korkmaz ve Dülger Türkoğlu, 2003'ten yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Kullanım amaçları her ne kadar farklı da olsa kamusal açık mekânlar, insanların sosyalleşmesine ve kendilerini iyi hissetmesine olanak tanıyan mekânlardır. Günümüzde fiziksel, sosyal, çevresel ve ekonomik anlamda sorunların yaşandığı kentlerde nitelikli kamusal açık ve yeşil mekânlara oldukça ihtiyaç duyulmaktadır.

2.3.1 Sokaklar

Sokaklar genel bir tanımla; doğrusal olarak gelişmiş, etrafı yapılarla çevrili kamusal açık mekânlardır. Kente kimlik kazandıran en önemli kamusal açık mekânlardan biri sokaklardır (Krier, 1979). Sokaklar boyut ve işlevine göre cadde, bulvar gibi isimler alabilmektedir. Rapoport (1982)'a göre cadde; yerleşim yerlerinde bulunan, etrafı binalarla çevrili, dar veya geniş doğrusal boşluk olup temelde sirkülasyon için kullanılmakta fakat bazen farklı aktivitelerle desteklenmektedir. Sokaklar ve caddeler, geçmişten günümüze farklı form ve işlevlerde kamusal açık mekânlar olarak kullanılmıştır.

Ortaçağ döneminde dar ve kıvrımlı olan sokaklar, Rönesans ile birlikte oran ve perspektif gibi estetik kavramlara göre şekillenmeye başlayarak kentsel ölçekli sanat eserleri haline gelmiştir. Kentlerde atlı arabaların artması ile sokaklarda yaya kaldırımı olması zorunlu hale gelmiştir ve araç ile yaya trafiğinin ayrılması sebebiyle genişleyen sokaklarda gölgelik alanlar oluşturmak amacıyla peyzaj kullanılmaya başlanmıştır. Sanayi devrimi ile birlikte sokaklar boyut olarak daha da büyümüş ve motorlu araçlar yayalara karşı hâkimiyet kurmuştur (Gökgür, 2017).

Günümüzde sokaklar, geçmiş dönemlerden kullanım biçimi ve işlevi olarak çok farklıdır (Krier, 1979). Etrafını çevreleyen binaların yoğunluğu ve giderek artan motorlu trafiğin sonucunda günümüzde sokaklar, dolaşım işlevini yerine getiren bir unsura indirgenmiştir (İnceoğlu, 2007). Fakat yayalar sokakları araç kullananlardan daha farklı algılamaktadır. Yayaların hızı çok daha yavaştır ve daha az konsantrasyon gerektirmektedir. Bu durum çevreyi, işaretleri ve detayları gözlemlemek için yayalara büyük bir fırsat sunmaktadır. Yayalar, acele ettirilmeden çevrenin detaylarının keyfini çıkarabilmek için güvende hissetmeye ihtiyaç duymaktadır (İnceoğlu, 2007). Geçmiş zamanlarda insan ve motorsuz taşıma araçlarına uygun şekilde gelişen sokaklar, günümüzde hem yaya hem de motorlu araçların dolaşım ve aktivitelerine uygun olmak durumundadır (Yücel Besim, 2007).

Sokaklar, temel işlev olarak kentte yönleri ifade eden bir özelliğe sahiptir ve kentteki ulaşım ağlarını şekillendirmektedir (Lynch, K., çev., 2018). Nitekim sokakların oluşum sebebi, merkez etrafında yapılan binaların artması sonucu elemanlar arası bağlantıyı kuracak bir sisteme ihtiyaç duyulmasıdır. Fakat sokak kentte aynı anda hem yol hem de mekân olmaktadır (Erdönmez, 2005). Sokak ve caddeleri taşıt yolu olarak kabul etmek oldukça yaygın bir görüştür ve çoğu zaman kentsel bir mekân oldukları göz ardı edilmiştir. Yollar yalnızca bir yerden diğeri bir yere hareket etmeyi çağrıştırırken, sokak ve caddeler sirkülasyon dışında kamusal mekân özelliği de içermekte ve kurdukları ağ sistemi ile kent içinde işlevsel ve kültürel açıdan farklı bölgeleri bir araya getirerek sosyal yaşamın sürekliliğini sağlamaktadır (İnceoğlu, 2007). Sokaklar, kültürel özellikleri ile toplumu şekillendirmektedir. İnsanları bir yerden diğesine giderken yönlendirmekte ve bu esnada her noktasında gerçekleşen toplumsal gösteriler, anlık olaylar ile eğlencelerin ve üzüntülerin yaşandığı toplumsal paylaşım mekânı olmaktadır (Gehl vd., 2006).

Sokak ve caddelerin giderek kaybettiği fakat en çok ihtiyaç duyulan özelliği kamusal açık mekân olma özelliğidir. Günümüzde yoğun taşıt trafiği sebebiyle yaya kullanımı zayıflayan bazı sokaklarda, yayalaştırma yöntemine başvurulup taşıt geçişi engellenerek yaya yolları oluşturulmaktadır. Rapoport (1987)'a göre bu yaya alanları dinamik veya statik olabilmektedir. Statik yaya yolları; daha geniş, kullanıcıları oturmaya teşvik eden, diğeri insanları görmeyi sağlayan sosyal içerikli, genellikle yeşil ve sakin mekânlardır. Uzun sokak ve caddelerde, yayaların yürüme mesafesi düşünülerek uygun aralıklarda ve noktalarda yayalara dinlenmelerini sağlayacak mekânlar oluşturmak, yolun uzun olduğunu hissettirmeyecek çözümler sunmak faydalı olacaktır (Gehl, 2011). Bu şekilde uzun sokak ve caddeler bile yayalar için statik mekânlara dönüştürülebilmektedir.

Dinamik yaya yolları ise dar, simetrik olmayan, yönde ani değişiklikler yapan, yürümeyi ve dolaşmayı teşvik eden saklı görüntüler ile kıvrılan, detaylar içeren mekânlardır (Rapoport, 1987). Sokaklar ve caddeler günlük yaşantının geçtiği devinim mekânlarıdır. Bu mekânlarda gerçekleşen aktiviteler çoğunlukla hareket üzerine yoğunlaşmaktadır. Aktiviteler, güzel bir zeminde birbirleriyle iç içe

geçmektedir (Rapoport, 1987). Sokaklar ve caddeler her türlü kıyafet giyen çok çeşitli insanların eylemleri ile daima hareketli ve canlı olmaktadır. İnsanlar; yürürler, bisiklete binerler, bazen ayakta dururlar, otururlar veya bir yere uzanırlar, yemek pişirirler, yemek yerler, pazarlık ederler, oyun oynarlar, bir şeyler üretirler ve sokakta dinamik bir hava oluştururlar (İnceoğlu, 2007). Bireyler böylece kendilerini kentin bir parçası olarak hissedebilmektedir.

Norberg-Schulz (1971) sokak ve caddeleri bir kentin veya kasabanın karakterini bir bütün olarak ziyaretçilerine yoğun bir şekilde sunan “küçük bir evren” olarak tanımlamaktadır. Jacobs, J., çev., (2017) da sokakları, kentin en önemli kamusal mekânları olarak ifade etmektedir ve mekânsal etkileri kent kimliğini biçimlendirdiklerini eklemektedir. Sokaklar, kamusal açık mekânlar olarak şehir fark edilir kılmaktadır. Sokak ve caddeler, kentin özel oluşumlarına yakınlıklarıyla kent içinde önemli bir görev üstlenmektedir (Lynch, K., çev., 2018). Ayrıca zengin aktivite çeşitlilikleri ile kazandıkları canlılık sayesinde kente ziyaretçi çekmektedir.

2.3.2 Meydanlar

Meydan, insanın kentsel mekân kullanımını keşfettiği ilk yerdir. Bütün kültürlerde uzun bir geçmişi olan meydan, kelime kökü olarak Latince’de açık yer ya da genişletilmiş cadde anlamına gelen “platea”dan gelmektedir ve İngilizce’de “square”, Fransızca’da “place”, Almanca’da “platz”, İtalyanca’da “piazza” kelimeleri ile ifade edilmektedir (Marcus ve Francis, 1998). Aynı zamanda İspanyolca’da “plaza” olarak ifade edilen meydan, daha geçmiş dönemlerde Grekler tarafından “agora”, Romalılar tarafından “forum” olarak kullanılmıştır (İnceoğlu, 2007). İnsanlar bir araya gelmek, buluşmak, alışveriş yapmak, günlük eylemlerini gerçekleştirmek için geçmişten beri meydana ihtiyaç duymuş ve meydanı kendi kültürlerine, yaşam şekillerine ve ihtiyaçlarına göre şekillendirmiştir.

Lynch , K., çev., (2018)’e göre meydanlar, kentsel mekânlarda oluşturulmuş yoğun aktivite odaklarıdır. Meydanların tipik özellikleri, yüksek katlı yapılar ve sokaklar ile çevrelenmiş olmasıdır ve meydanlar, insanların etkileyecek ve

buluşmalarını kolaylaştıracak özellikler taşımaktadır. Krier (1979)'e göre meydan, açık alanda konut yapıları tarafından çevrilmesiyle dış saldırılara karşı savunmalı hale gelmektedir. Meydanlar, yapı ve sokaklar ile çevrelendiği gibi ağaç ya da doğal engellerle de çevrelenebilen kamusal açık mekânlardır. Norberg-Schulz (1971) meydanı, kentsel yapının en belirgin ve göze çarpan unsuru olarak tanımlamıştır ve sınırları açıkça belirlenmiş bir yer olarak zihinde canlandırılmasının kolay olduğu belirtmiştir. Carmona vd. (2003)'e göre meydanlar; barındırdıkları algısal etkenlerle, sosyal hayatın sokaklara göre daha çok yansıtıldığı mekânlardır.

Günümüzde meydanlar, çoğunlukla sert zeminli ve araç girişinin olmadığı, gezinmek, oturmak, yemek yemek gibi amaçlarla kullanılan halka açık mekânlar olarak tanımlanabilmektedir (Marcus ve Francis, 1998). Fakat teknolojinin gelişmesi ile birlikte meydanlar araçlar tarafından yoğun trafik ile işgal edilir duruma gelmiştir (İnceoğlu, 2007). Bu durum meydanların kullanım durumlarını kötü etkilemektedir. Meydanların yayalaştırılmış olması önemli bir gerekliliktir (Fauole, 1995).

Genelde meydanlar işlev ve şekle göre sınıflandırılmaktadır ve Moughtin (2003)'e göre meydanları sınıflandırmada, işlev ve şekil aynı derecede önem taşıyan iki kriterdir. Tarihte bilinen ilk meydan olan agora, Yunan kentlerinde toplanma amaçlı kullanılmıştır (Gökgür, 2017). Zaman içinde meydanlar; yönetim, ticaret, kültür ve eğlence gibi çeşitli amaçlar için kullanılmış ve değişik isimler altında tanımlanmıştır (Uzun, 2006). Günümüzde ise meydanlar; kullanıcılarının şehir sorunlarından ve stresinden uzaklaştığı, dinlenme ve sosyalleşme gereksinimlerini karşıladığı kamusal açık mekânlardır. Arslan Hindioğlu (2013), esas işlevleri insanların dinlenme, eğlenme ve buluşma gibi ihtiyaçlarını karşılamak olan aktif ve ticari mekânlar olarak tanımladığı meydanları; işlevlerine göre tarihi meydanlar, ulaşım alanları, iskele meydanları olarak belirlemiş ve özel plazalar, küçük ölçekli meydanlar, yapılar arası boş alanları da diğer meydan çeşitleri olarak eklemiştir. Tarihi meydanlar, tarihi bir niteliğe sahip olup eski dönemlerden günümüze kadar bu niteliğini koruyan alanlardır. Ulaşım alanları, toplu taşıma araçlarının durakları olup insanların toplanıp buluştuğu alanlardır. İskele meydanları ise deniz ulaşımını kullanan insanların bir

araya gelerek toplandığı ve aynı zamanda manzara izleme, dinlenme, buluşma, balık tutma gibi faaliyetlerin imkân sağlayan alanlardır.

Meydanların alabilecekleri şekilleri sınıflandırmak için birçok çalışma yapılmıştır ve en kapsamlı araştırmalar Camillo Sitte ve Paul Zucker'e aittir. Zucker (1959)'e göre kapalı meydan, baskın meydan, çekirdek meydan, gruplandırılmış meydan ve şekilsiz meydan olmak üzere beş farklı meydan tipi vardır. Kapalı meydanlarda mekânın etrafı tamamen yapılarla çevrilidir ve meydan ile görsel temas yalnızca sokaklarla sağlanmaktadır. Baskın meydanlarda, yapısal özellikler kullanılarak meydan içinde oluşturulmuş kuvvetli mekân hissi ile bir binaya ya da bina grubuna doğru yönlendirme yapılmaktadır. Çekirdek meydanlarda, mekân etkisi bir merkez etrafında oluşturulmaktadır. Gruplandırılmış meydanlarda, boyut ve şekil olarak birbirinden farklı meydanlar birleştirilerek algısal ve estetik açıdan anlamlı daha geniş bir mekân ortaya çıkarılmaktadır. Şekilsiz meydanlarda ise mekânın sınırları belirsiz olup içinde ya da çevresinde algıyı dağıtabilecek birden fazla yapı bulunmaktadır. Sitte (1965) için ise etrafının yapılarla çevreli olması, bir meydan için gerekli ön koşullardandır. Bu sebeple Sitte, meydanları mekânda baskın olan yapının yükseklik - genişlik orantısını dikkate alarak sınıflandırmıştır. Ana yapının cephesi uzun ve alçaksa derin tipli, dar ve yüksekse geniş tipli meydan olarak tanımlamıştır.

2.3.3 Parklar

Parklar ve bahçeler geçmişİ uzun yıllar öncesine dayanan kamusal açık mekânlardır. Mısırlılar, Yunanlar, Romalılar vd. kendilerine has özelliklere sahip mimari anlayışta parklar ve bahçeler düzenlemişlerdir. Rönesans ile birlikte bahçe ve park düzenleme işi giderek bir sanat haline gelmiş, içinde çeşitli heykellerin ve seramiklerin bulunduğu bahçeler ve parklar inşa edilmiş ve Almanya, Fransa, İngiliz sitilleri ortaya çıkmaya başlamıştır (Yücel, 2010). Günümüzde ise parklar kamusal olmaları nedeniyle her yaştan ve kesimden kullanıcının açık havadan yararlanma, eğlenme ve dinlenme gibi ihtiyaçlarına cevap veren, toplumsal değerleri koruyan bir önem sahip olan açık alanlardır (Marcus ve Francis, 1998).

Parklara ilişkin yapılan tanımlamalarda, parkların insanların her eşit aktif ve pasif rekreatif faaliyetlerini gerçekleştirebileceği kent içi açık yeşil alanlar olduğuna dikkat çekilmekte ve kent içinde veya kente en yakın sınırlar içerisinde olması gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Atlı, 2014). Kent içi parklar, bloklar arasında yaşayan insanlar için boş zamanları değerlendirme mekânlarıdır. Kent içinde parklar; konum, genişlik, şekil olarak birbirinden farklı özellikler gösterebilmektedir (Atabek, 2002). Bu durumda parkları; kent parkları, semt parkları ve mahalle park olarak üç bölüme ayırmak mümkündür. Kent parkları; kentin yoğun trafiğinden ve karmaşasından uzaklaşma imkânı tanıyan, kent insanlarının bir araya geldiği ve sosyal gereksinimlerine cevap verebilen alanlarıdır (Arslan Hindioğlu, 2013). Çoğunlukla kent merkezinin yakınında ya da kent sınırında yer almakta olup eğlenmek, dinlenmek, gezinti, kültür ve spor faaliyetleri gibi amaçlar ile kullanılmaktadır (Sezgin, 1996). Semt parkları; tarihi ya da yeni düzenlenmiş olabilen, ulaşılabilirliği yüksek merkezi alanlarda yer alan, kısa süreli de olsa kent halkını şehrin yoğunluğundan ve karmaşasından uzaklaştırabilecek nitelikte alanlardır (Francis, 1989). Mahalle parkları; kent ve semt parklarına göre daha küçük ölçekli olan, konut alanları içerisinde kalan, genellikle yakın çevreye hizmet eden, çocuk oyun alanları ve sportif faaliyetleri için kullanılan alanlardır (Arslan Hindioğlu, 2013). Tüm parkların ortak özelliği ise kentin ekolojik niteliklerinin artmasına imkan sağlamaları, kentlinin rekreasyonel ve sosyo-kültürel gereksinimleri karşılamaları olarak sıralanabilmektedir.

2.3.4 Oyun Alanları

Oyun alanları, kentteki önemli kamusal açık mekânlardandır. Bu alanlar çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde olup aynı zamanda yetişkinlerin toplandıkları yerler, sosyal etkileşimin olduğu mekânlar olma özelliğine sahiptir (Arslan Hindioğlu, 2013). Çocukların fiziksel, sosyal ve kavramsal gelişimi, dünya ile ilgili temel bilgileri edinmeleri için en önemli yollardan biri oyun oynamaktır. Nitekim bu bilgiler daha sonra sanat, sosyal bilimler, fen ve matematik gibi alanlar ile ilgili bilgileri öğrenmenin yolunu açmaktadır (Yücel, 2010). Çocuk oyun alanları

ve çocuk bahçeleri; çocukların oyun ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılayacak önemli ve gerekli kamusal açık mekânlardır.

2.3.5 Alışveriş Alanları

Alışveriş alanları; kent içindeki alışveriş caddeleri, pazar yerleri, çarşılar, pasajlar, fuarlar, kafe ve restoranların açık alanları gibi kamusal açık mekânları ifade etmektedir. Basit bir ifadeyle her türlü mal ve hizmetin alınıp satıldığı semt pazarları, fuar, sergi ve panayır, kişiler arası değiş-tokuş faaliyetlerine öncülük etmektedir (Yücel, 2010). Bu sayede hem kişiler arası iletişimi sağlamakta hem de mekânı daima canlı kılmaktadır.

2.3.6 Rekreasyon Alanları

Rekreasyon kelimesinin kökeni, Latince “re” (yeniden) ve “creare” (yaratma) sözcüklerinin birleşiminden oluşan ve “yeniden yaratma” anlamına gelen “recreate” sözcüğünün gelmektedir. Tam karşılığı ise “recreation, re-creation” kelimesine dayanır ve yeniden yaratma, yenilenme anlamlarına gelmektedir (Onsekiz, 2012). Türkçe’de ise genellikle boş zamanı değerlendirme olarak kullanılmakta; kişilerin bireysel veya toplu olarak boş zamanlarında gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler anlamını taşımaktadır (Çakır, 2012c).

Rekreasyon; insanların günlük faaliyetler, görev ve benzeri çalışmalar gibi alışlagelmiş hayat döngüsünün neden olduğu yoğunluk ve stresi ortadan kaldırmak amacıyla bireyin doğayla bir arada yer alabildiği mekânlarda dinlendirici, eğlendirici veya çevreyi izleme vb. fiziksel ve ruhsal tazelenmeyi sağlamaya imkân tanıyan eylemlerin tümü şeklinde tanımlanmaktadır (Tanrıverdi, 1975). Rekreasyon faaliyetleri ile kişiler zihnen, ruhen ve bedenlen dinlenip canlanmaktadır ve bu faaliyetlerin gerçekleştirildiği mekânlar ise rekreasyon alanı olarak nitelendirilmektedir (Çakır, 2012c).

Kent içindeki sosyal ve kültürel altyapı alanları da rekreasyon alanları olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla kent içerisindeki tüm açık yeşil alanlar, çocuk ve oyun bahçesi, gezinti alanı, dinlenme alanı, piknik alanı, eğlence alanı, fuar alanları, kıyı alanları, spor alanları, botanik ve hayvan bahçeleri ile bölgesel parklar hatta meydanlar ve yaya bölgeleri birer rekreasyon alanı olarak düşünülebilmektedir (Çakır, 2012c). Bu yaklaşımda rekreasyon alanlarının oldukça kapsayıcı olduğu görülmektedir. Fakat bu alanlar, bu çalışma kapsamında da olduğu gibi çoğunlukla kendi içlerinde farklı başlıklarda gruplandırılarak incelenmektedir.

Rekreasyon alanları spor, piknik ve kıyı olmak üzere üç sınıfta değerlendirilmektedir (Arslan Hindioğlu, 2013). Spor alanları; tenis, yüzme, mini golf etkinlikleri için uygun veya oyun sahaları ile futbol, basketbol, vb. aktivitelere uygun, her tür sportif faaliyetlerin yer alabileceği alanlardır. Piknik ve eğlence alanları; kent içinde veya çevresinde günü birlik kullanıma uygun, haftalık boş zaman aktivitelerine hitap eden, kentlinin eğlence, dinlenme, piknik ihtiyaçlarını karşılayan açık ve yeşil alanlardır (Uslu, 2016). Kıyı alanları ise nehir, göl, deniz kıyılarını barındıran ve kıyı boyunca ilerleyen, oturma alanları ve yürüyüş aksları gibi birimlerle kent insanının eğlenme, dinlenme ve rekreasyon gereksinimini gideren alanlardır (Arslan Hindioğlu, 2013). Stres yüklü günlük yaşam şartları sebebiyle kentlerde bu tür rekreasyon alanlarını oldukça gerekli ve önemlidir.

2.3.6.1 Kıyı Alanları

Çalışma kapsamında incelenecek kamusal açık mekânların kıyı alanları olması sebebiyle, rekreasyon alanları içinde yer alan kıyı alanlarının ayrı bir başlıkta da incelenmesi faydalı görülmüştür. Kıyı alanı; kara ile denizin birleştiği noktaların oluşturduğu kıyı çizgisinin hem kara yönündeki hem de deniz yönündeki uzantılarını içeren bir alanı tanımlamaktadır (Çakır, 2012a). Kıyı bölgeleri; insanların yerleşim için geldikleri ilk yerlerden olup kara ile deniz arasındaki bağlantıyı kurmaktadır.

Su insanlık için yaşam kaynağıdır ve bu sebeple suyun yakınında olma, su ile ilişki kurma isteği geçmişten beri süregelmektedir (Abay ve Erdönmez, 2021). Su

daima hayatın, yenilenmenin ve temizliğin simgesi, bir rahatlık, eğlence ve güç kaynağı olarak görüldüğü için insanlar, su kenarlarına yerleşmeyi tercih etmiştir (Bender, 1993). Sahip oldukları zengin doğal kaynaklar ve biyolojik çeşitlilik gibi coğrafi değerler ve kültürel değerler ile kıyı alanları, tarihsel süreçte hem ekonomik hem kültürel açıdan diğer alanlara göre daha çok tercih edilen yerleşim alanları olmuştur (Carter, 1991). Kıyı alanlarında kurulan yerleşimler diğer kesimdeki yerleşimlere göre daha yoğun kullanılmış ve daha hızlı gelişim göstermiştir (Kaya, 2019).

Kıyı alanlarındaki kullanım şekilleri toplumların kültür ve yaşam biçime göre değişiklik göstermiş, ilk zamanlar su ürünlerinden faydalanma ve ulaşım için, ardından gelişen teknoloji ile birlikte endüstriyel faaliyetler için kullanılmıştır (Paşalıoğlu, 1993). Fakat endüstriyel çağda kıyı ile kent arasındaki ilişki; sanayi, büyük limanlar, ticaret, ulaşım ve depolar benzeri bazı kullanımlar sebebiyle sekteye uğramıştır. Ardından teknolojinin gelişimi ile beraber liman faaliyetleri kent dışına taşınmış, çevre bilincinin de artmasıyla kıyılar yeniden keşfedilmiş, kentsel kıyı yenileme projeleri geliştirilmiştir (Timur, 2008). Geliştirilen yenilikler ile birlikte kıyı alanları, rekreasyon alanları olarak kullanılmaya başlanmıştır. Rekreasyon alanı olarak kullanılmasıyla birlikte kıyı alanları, kamusal bir nitelik kazanmıştır. Günümüzde ise kentsel yapının bir parçası olarak kıyı alanları, kentsel yaşam açısından oldukça önemli kamusal açık mekânlardandır. Kıyılarda kamusallığın gelişimi ile ilgili detaylara “2.3.6.2 Kıyı Kamusalılığı” başlığında yer verilecektir.

2.3.6.2 Kıyı Kamusalılığı

Kamusal mekânlar, kentsel mekânın en önemli parçasıdır ve kıyı alanları ise kamusal mekânların önemli bileşenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kıyı alanları, mülkiyet durumuna göre ele alındığında çoğunlukla kamusal alanlar olarak görülmektedir. Kullanım durumuna göre ele alındığında ise açık ve kapalı olarak değişmekle birlikte, açık kamusal kullanımlarında doğrudan veya kontrollü olarak erişilebilen kıyı alanları olduğunu, kapalı kamusal kullanımlarında ise idari, ticari, konaklama ve sosyal/kültürel amaç ile kullanılan kıyı alanları olduğunu söylemek

mümkündür (Bahtiyar Karatosun ve Olğun 2017) (Tablo 2.9). Tez kapsamında açık kamusal kıyı kullanımları irdelenecektir.

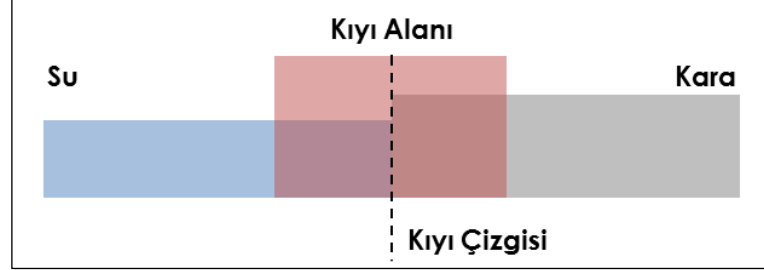
Tablo 2.9 Kıyı alanlarında kamusal kullanımlar (Bahtiyar Karatosun ve Olğun, 2017)

KIYI ALANLARINDA KAMUSAL KULLANIMLAR					
Açık Kamusal Kıyı Kullanımları		Kapalı Kamusal Kıyı Kullanımları			
Doğrudan Erişilebilen Alanlar	Kontrollü Olarak Erişilebilen Alanlar	İdari Alanlar	Ticari Alanlar	Konaklama Alanları	Sosyal / Kültürel Alanlar

Kıyı alanlarında kamusal kullanım, yalnızca mekânın kamuya açık olması yani erişilebilir olması bağlamında incelenmesi yeterli olmayacaktır (Atakan, 2020). Bu alanlar, içinde bulunduğu toplumun her kesimi tarafından erişilebilir olmanın yanı sıra kullanılabilir ve deneyimlenebilir niteliklere sahip mekânlardır (Bahtiyar Karatosun ve Olğun, 2017). Kamusal açık mekânların benzer yanları olduğu kadar farklı yanları da vardır. Su ile ilişkili yerler olan ve kamusal kullanımın geliştiği önemli mekânlardan kıyı alanları; diğer kamusal açık mekânlara göre farklı fiziksel ve sosyal özellikler göstermektedir (Erdoğan Manav, 2014). Kıyı alanlarında eski dönemlerden bugüne kadar kamusal kullanım yaklaşımları değişiklik göstermektedir. Günümüzde kıyı alanları, kamusal kullanım açısından çoğunlukla rekreasyon alanı olarak değerlendirilmektedir. Rekreasyon amaçlı kullanılan kıyı alanları aynı zamanda kentsel kıyı alanları olarak da nitelendirilmektedir (Kaya, 2019).

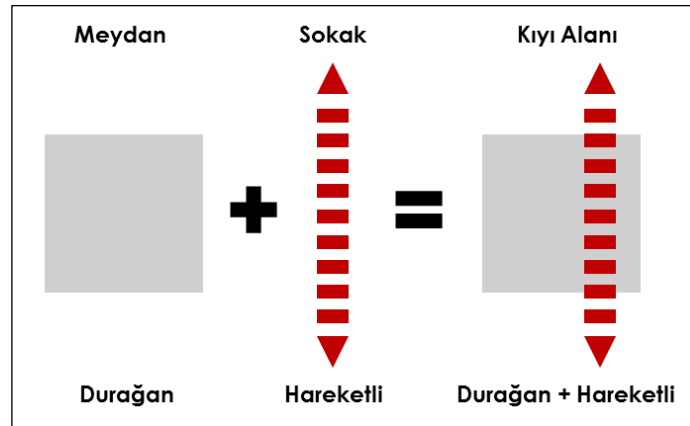
Erdoğan (2012), kıyıları kentin başlangıç ve bitiş noktasını tanımlayan bir eşik veya sınır olarak ifade etmektedir. Fakat su ile kent arasında “kentin sınırı” olarak tanımlanabilecek kısım esasen kıyı çizgisidir (Şekil 2.10). Kıyı veya kıyı alanları; su ve karayı birbirinden ayıran iki boyutlu bir çizgi veya sınır olmanın ötesinde hem suyun hem karanın özelliklerini yansıtan, doğal ve yapay çevrenin ikisini de içeren bir yaşam mekânıdır (Kılıç vd., 2014). Kara ve deniz arasında bir arakesit olan kıyı

alanları; bu iki farklı alanda çekim alanı oluşturarak bir bütünsellik yaratan mekânsal bir hat olarak karşımıza çıkmaktadır (Fisher, 2004).

Şekil 2.10 Kıyı çizgisi ve kıyı alanı (Kılıç vd., 2014; Fisher, 2004'ten yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Kıyı alanları hem deniz hem kara ile bağlantısı olması sebebiyle diğer kamusal açık mekânlara göre daha farklı özellikleri bir arada içermektedir. Bir meydan durağan ve bir sokak hareketli, özellikler gösterirken bir kıyı alanı ise hem durağan hem hareketli özellikler gösterebilmektedir (Şekil 2.11). İçinde geçişler ve karşılaşmalar barındıran kıyı mekânları; kentteki değişim ve dönüşüm için potansiyele sahip alanlardır (Ciravoğlu, 2023). Kıyı alanlarında gerçekleşen tüm fiziksel, sosyal ve kültürel etkileşimler ve değişimler; kıyıların geçirgen bir özellik göstermesi sebebiyle kentteki iç kısımlara kolayca taşınmaktadır (Erdoğan, 2012). Dolayısıyla kentlinin su ile ilişki kurduğu yerler olarak kıyı mekânları, tüm kentin imajını etkilemektedir (Akyüz, 2011).

Şekil 2.11 Kıyı alanlarında hareket durumu (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Kıyı alanları; fiziksel tanımının yanı sıra sosyal bir etki ve etkilenme alanını, geniş bir eylem alanını ifade etmektedir ve hem bir yaşam alanı olarak hem de çeşitli etkinliklerin gerçekleştirilme yeri olarak oldukça ilgi görmektedir (Çakır, 2012b). Su ve kara bölgesinin arasında yer alan kıyı alanları; yaşam alanının deviminin ve hayatın akışını gösteren bir bağlantı rolünü üstlenmekte, kentteki ilk izlenimi oluşturmakta ve böylece kentsel kimliğin oluşmasında da önemli rol almaktadır. Dolayısıyla kıyı alanları, daima kişilerin eğlence odaklı zaman geçirdiği ilgi noktaları olmuştur (Karasu, 2019).

Özellikle endüstrileşme sonrası kent nüfusu, önemi giderek artan kıyı mekânlarında yoğunlaşmaya başlamış ve kıyılarda gerçekleştirilen aktivite çeşitliliği de bu duruma bağlı olarak artmıştır (Atakan, 2020). Kıyı alanlarının kente hem ekonomik hem sosyal ve kültürel katkısının olması, geçmişten bu yana boş zaman aktivitelerinin çoğunlukla su ile ilişkili olması ve kıyı alanlarının da balık tutma, yüzme, sörf gibi bu tür rekreasyon ihtiyaçlarına imkânlar sunması sebebiyle kıyı mekânları rekreasyon kullanımı için büyük oranda tercih edilen yerler olmuştur (Özkan, 2008). Kişilerin rekreasyon alanlarında gerçekleştirdikleri boş vakitlerini değerlendirme, hayat konforlarını arttırma, hem fiziksel hem zihinsel bakımdan iyileşme, iyi vakit geçirme gibi aktiviteleri kimi zaman diğer insanlarla iletişim ve sosyalleşme halinde kimi zaman ise tamamen doğaya dönük bir biçimde olmaktadır (Kaya, 2019). Suyun insana vermiş olduğu huzur, sağlık, iyileştirme ve yenilenme hissi düşünüldüğünde tüm bu aktivitelerin gerçekleşmesi için kıyılar en çok potansiyele sahip yerler olmaktadır (Abay ve Erdönmez, 2021). Hem su hem kara eylemlerine ev sahipliği yapan kıyı alanları, kullanıcılar için diğer kamusal açık mekânlara göre daha çok sosyalleşme imkânı tanımaktadır.

Karabey (1978) kıyı alanlarını; tüketim ve kayıplara rağmen hızlı verim oluşturabilen yüksek potansiyele sahip öncelikli bir aktivite mekânı olarak ifade etmiştir. Tasarımına göre kıyı mekânları; kimi zaman yalnızca yürüyüş, dinlenme, manzarayı izleme veya spor etkinlikleri gibi aktivitelere, kimi zaman suya uzaktan bakmanın ötesinde insan ile su arasındaki bağı daha güçlü bir şekilde kuracak su sporları, balık tutma gibi aktivitelere, kimi zaman ise taşıdığı estetik değer ile fotoğraf çekme, resim yapma gibi ilham alınan eylemlere olanak tanımaktadır. İçerdiği

aktivite imkânları sayesinde insanın hem su, hem diğer insanlar hem de diğer canlılar ile bağını kuvvetlendirmektedir. Tüm bu yönleri ile kamusal kıyı mekânları kentlinin toplanıp çeşitli aktiviteler gösterebileceği, etkileşim halinde olup sosyalleşebileceği alanlar olarak kamusal açık mekânlar arasında ön plana çıkmaktadır (Akyüz, 2011).

Kıyı alanlarının cazibe noktası haline gelmesi elbette bu alanlara talepleri attırmaktadır. Konu ile ilgili yapılan düzenlemelerde göl, akarsu ve kıyıları ile bunları çevreleyen sahil şeritlerinden faydalanmada öncelikle kamu yararı gözetilmektedir (Çakır, 2012b). Kıyı alanlarının, tüm halkın kullanımına açık kamusal açık mekânlar olarak değerlendirilmesi ve halkın rekreasyonel ihtiyaçlarına imkân sağlaması, hem kentteki insanların iletişim ve paylaşım aktiviteleri açısından hem de kentin kimliği açısından oldukça önemlidir.

2.4 Kamusal Açık Mekânın Önemi

İyi bir kenti iyi bir partiye benzeten Gehl (2004)'e göre kent halkı, kentte güzel vakit geçirebildikleri sürece kent içinde daha çok zaman geçirmek istemektedir. Yaşanabilir bir kent; hem yürüyerek okula veya işe gitme, otobüs bekleme, alışveriş yapma gibi günlük rutinler esnasında zevk veren, güvenli ve rahat bir alan olmalı hem de kentlilerin kamusal açık mekânlarda rahatça yemek yeme ve içecek içme eylemini gerçekleştirebilecekleri, oturabilecekleri, insanları izleyebilecekleri, muhabbet edebilecekleri imkânlarla sahip olmalıdır. Uzaktan bakıldığında bir kent binaların şekilleri ile oluşmuş bir silüet olarak görünmektedir fakat kentin içine girince en görmek istenilen ve kentin niteliği ile ilgili en çok bilgiyi sağlayan yerler kamusal açık mekânlardır (Madanipour, 1996). Sennett, R., çev., (2010), cadde ve meydan gibi kamusal açık mekânların kenti canlandırmak için çok güçlü araçlar olduğunu, böyle alanların kentin ruhunu ve havasını yansıttığını savunmaktadır. Bir şehirde akla gelen ilk yerin sokaklar olduğunu söyleyen ve kamusal açık mekânları sokaklar üzerinden ele alan Jacobs, J., çev., (2017); bir kentin sokakları ilginç ise de kentin de ilginç olduğu, sokakları sıkıcı ise kentin de sıkıcı olduğunu söyleyerek sokakların, dolayısıyla da kamusal açık mekânların kent kimliğini oluşturmada çok etkili olduğunu belirtmiştir.

Esasen toplumsal ilişkiler ve mekân birbirini şekillendiren iki unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamusal açık mekânların en önemli işlevi, binaların arasında bir sosyal hayat yaratmaktır. Bu sosyal hayat, kentlinin kamusal açık mekânlardaki etkileşimi ile ortak bir kimlik oluşturmalarını sağlamaktadır (Gehl, 2011). Kamusal açık mekânlar, kentin büyük bölümünü oluşturan özel alanlar arasında aracılık yapmakta ve bu alanları birbirine bağlamaktadır (Madanipour, 1999). Kentlerdeki binalar ile caddeler arasında daha iyi bir ilişki kurulmasını sağlayarak farklı kentsel fonksiyonları birbirine bağlamakta ve toplumun günlük hayattaki gereksinimleri karşılamaktadır (Moughtin, 2003). Binalar arasındaki yaşamı çalışmalarının odağı haline getiren Gehl (2011)'e göre kamusal açık mekânlar; sosyal etkileşim ve algı, kentsel rekreasyon ve kent yaşamının duyuşal deneyiminin gerçekleştiği yerlerdir. Kişilerin aynı ortamda bulunarak ortak deneyimleri paylaşmalarını mümkün hale getirmekte ve bireyler arası ilişkileri düzenlemektedir. Kamusal açık mekân; politika, din, ticaret, spor, eğlence gibi konularda tanıdıklarımız veya yabancılarla paylaştığımız, kişisel olmayan karşılaşmalar alanıdır (Walzer, 1986). Hem günlük yaşamın rutinleri ile hem dönemsel şenlikler ile çok işlevli ortak alan olarak toplumu birbirine bağlamaktadır (Carr vd., 1992). Kent insanının yoğun hayat şartları arasında dinlemesine, spor yapmasına, çeşitli etkinlikler ile iyi ve verimli vakit geçirmesine, fiziksel ve psikolojik açıdan rahatlmasına uygun koşulları oluşturmaktadır.

Kamusal açık mekânların sosyal olduğu kadar politik bir işlevi de bulunmaktadır. Bir sosyal mekân olarak pek çok insanın bir araya gelip hem birbirleriyle hem de çevreleriyle ilişki kurmalarına ve kent halkının ortak paylaşımlar yaşamasına olanak veren bir zemin oluşturmaktadır. Politik işlevi ise herkese ait olması özelliği ile her kesimden insanı demokrasi, özgürlük, eşitlik ve adalet için bir arada tutmasıdır (Uzgören ve Erdönmez, 2017).

Kamusal açık mekânların kentlinin ruhsal ve fiziksel gereksinimlerini karşılamasına ek olarak Öztürk (2004) ise, doğal zenginliklerin korunması, turizmin gelişmesi, konut alanları ile ticaret ve sanayi alanları arasında tampon bölgeler oluşturmaları, yaya ve taşıt dolaşımını kolaylaştırması gibi kente birçok farklı faydalar sağladığını belirtmektedir. Bu mekânlar özellikle kentleşmenin yoğunlaştığı

bölgelerde, bireylerin gün ışığından, temiz havadan ve doğal çevrenin sağladığı psikolojik rahatlamadan yararlanmalarına olanak tanıdığı gibi, kent için gerekli olan hava akımı ve rüzgâr koridorları gibi boşluklar yaratmak açısından da büyük önem taşımaktadır (Kandemir, 2010). Ayrıca hava ve gürültü kirliliğinin önlenmesine, kentli rehabilitasyonuna katkı sağlamaktadır.

Bir kentin kullanıcıları olarak hepimiz, nerede yaşarsak yaşayalım kapıdan dışarıya her adım atışımızda kamusal açık mekânları kullanmaktayız (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009). Dolayısıyla kamusal açık mekânların kalitesi, yaşam kalitesi üzerinde oldukça önemli etkilere sahiptir (Whyte, 1980). Kamusal açık mekânların; insan odaklı ve bütünleştirici bir özelliğinin olması, gerçekleştirilen yer'leştirmeler ile iyi kurgulanması, erişilebilir olması kent için refah seviyesini ve yaşanılabilirliğini arttırmaktadır. Nitelikli kamusal açık mekânlar sayesinde kentli için yaşanılabilir bir ortamı sağlamak, kentin “yaşayan bir organizma” olarak varlığını sürdürmesi açısından da önemli bir role sahiptir (Uzgören ve Erdönmez, 2017). Yaşanabilir bir kent için ev ve iş merkezlerine maksimum beş dakika yürüyüş uzaklığında yer alan minimum bir adet verimli kamusal açık mekâna gereksinim duyulmaktadır (Gehl, 2004). Fakat “yaşanılabilirlik” kesin ve evrensel tanımı olmayan bir kavramdır ve dünyanın bir yerinde yaşanılabilir olarak nitelenebilen bir mekân, bir başka yerinde bu şekilde algılanmayabilir (Oktay, 2007). Yaşanılabilirliğin anlamı yere, zamana, toplumun değerlerine göre değişmektedir. Bu algısal farklılıklar, kamusal bir mekânın tasarım sürecinde bulunduğu yere göre tasarım stratejileri uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır. Kısacası, mekânın ekolojik koşullarını gözeterek hitap ettiği topluma yönelik tasarlanmış bir kamusal açık mekân hem sosyal hem çevresel sürdürülebilirliği sağlayarak kentsel gelişime katkıda bulunacaktır.

BÖLÜM ÜÇ

YERLEŞTİRME TEORİSİ

Küreselleşme ile birlikte kamusal açık mekânların, bağlamdan kopuk olması ve hem zihinsel hem duyumsal açıdan insan ile mekân arasındaki ilişkinin zayıflaması mekânlarda tek tipleşmeye sebep olmaktadır. Bu durumun mekânsal çeşitliliği yok etmeye başladığını ve mekânlarda görülen tek tipleşme sonucu kentsel kimliklerin de yok olduğunu söylemek mümkündür. Yer'leştirme (placemaking) teorisi; bağlamla ilişki kuran tasarımlar ile kamusal açık mekânlarda nitelik sorununa çözüm odaklı bir araç olarak araştırmalarda yer almaktadır. Yer'leştirme kavramı üzerine literatür taraması yapıldığında, mekân ve alan kavramlarının birbiri yerine kullanılmasının yanı sıra mekân ve yer kavramlarının da birbiri yerine kullanıldığı fakat bu iki kavramın farklı anlamlar içerdiği görülmüştür.

Çalışmanın bu bölümünde yer'leştirme kavramının daha net ifade edilebilmesi adına öncelikle mekân ve yer kavramları tanımlanarak, iki kavram arasındaki farklılıklar açıklanmıştır. Yer kavramının ortaya çıkışı, kavrama dair yorumlar ve eleştirel görüşler; mimarlığın yanı sıra felsefe, sosyoloji gibi disiplinler arası okumalar doğrultusunda irdelenmiştir. Küresel nitelikteki yaklaşımlar ile yerlerin aynışması, bağlam ve kullanıcı ile bağ kurulamaması doğrultusunda “yersizlik” veya “yer olmayan” şeklinde isimlendirilen mekânlar karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada yer'leştirme teorisinin çözüm odaklı yaklaştığı sorun olarak yersizlik kavramına da değinilmiştir. Ardından yer'leştirme kavramının gelişim sürecine yer verilmiştir.

3.1 Mekân ve Yer Kavramları

Bölüm 2'de kamusal mekânın, mekânsal ve fikirsel olarak iki boyutu olduğu konusuna değinilmiştir. Niteliksiz kamusal açık mekân probleminin ardındaki sebepler araştırıldığında mekân tanımlarında göz ardı edilen noktalar olduğu, özellikle fikirsel boyutun geri planda kaldığı, bu durumun tasarıma ve dolayısıyla kullanıcıya yansıdığı görülmektedir. Lefebvre, H., çev., (2014) “Mimarlığın herhangi

bir tanımı, öncelikle mekân kavramının analizini ve izahını gerektirmektedir.” sözü ile mekânın mimarlıktaki yeri ve önemini vurgulamıştır. Mekân kavramı üzerine geliştirilen yaklaşımlar, başarılı bir kamusal açık mekân tasarlanması konusunda karşımıza yer kavramını çıkarmaktadır. Mekân ve yer; Platon, Aristoteles gibi ilk düşünürlerden itibaren üzerine tartışılan bir konu olmuştur. Bu bağlamda mekân ve yerin farklı disiplinler tarafından nasıl ele alındığından ve ne tür yaklaşımlar getirildiğinden bahsetmek faydalı olacaktır.

Türkçe’de “mekân” ve “yer” kelimeleri çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır. İki kavram arasındaki kullanım farkı İngilizce’de daha belirgindir (Tuncer Gürkaş, 2010). Mekân ve yer kavramlarının ortak çevreleri ifade eden tanıdık kelimeler olduğunu belirten Tuan (2001), “Space and Place” aldı kitabında mekânı “space”, yeri ise “place” olarak ele almıştır ve bu iki kavramın tanım için birbirine ihtiyaç duyduğunu eklemiştir.

3.1.1 İlkçağ Yunan Felsefesinde Mekân ve Yer

Mekân kavramı; insanlık tarihi boyunca doğrudan bağlantılı olduğu mimarlık, sosyoloji, felsefe, fizik, coğrafya gibi farklı disiplinler tarafından tartışılan bir konu olmuştur. Her disiplinin mekânı kendi kullanım amacına göre tanımlaması, mekân üzerine farklı ve çeşitli yaklaşımları ortaya çıkarmıştır. Bu tanımların kimi zaman birbirini desteklediği kimi zaman ise çatıştığı görülmektedir.

İnsan ile doğa arasındaki ilişkilerin anlaşılmasında, mekâna ve yere dair yapılan vurgular İlkçağ Yunan felsefesine kadar uzanmaktadır. Evrene yönelik çalışmalar ve özellikle varlık görüşüyle beraber gündeme gelen mekân, nesnelerin var olma ve bilinmelerinin şartı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yönüyle de hem ontolojik hem de epistemolojik bir değer taşımaktadır (Kahveci, 2017). Heidegger (2014), günümüzde mekân olarak algılanan kavramın Yunanlarda karşılığı olmadığını, bu kavrama karşılık Yunanca “topos” olarak ifade edilen “yer” veya Yunanca “khora” olarak ifade edilen “kap” sözcüklerini kullandıklarını belirtmiştir.

İlkçağ felsefesinin önemli düşünürlerinden Platon, çev., (2001)'a göre boşluk yoktur, evrenin tamamı doluluktur ve cisimler yan yana durarak her boşluğu doldurmaktadır. Şekilsiz olup her biçimi almaya hazır olan mekân ise her şeyi bir kap gibi içine almaktadır (Platon, çev., 2001). Platon'un anlayışına göre mekân “somut” değil, “soyut” olmalıdır ve khora (kap veya soyut mekân) sözcüğü bu anlamı karşılamaktadır (Ekren, 2004). Platon'a göre içindeki nesneler değişse bile mekân değişmezdir ve mekân sonlu olmalıdır. (Ekren, 2004).

Platon mekânı tanımlamak için “khora” (kap) sözcüğünü kullanırken Aristoteles, Platon'un düşüncelerini reddederek ve soyut bir mekân kavramı yerine topos (somut yer) kavrayışını geliştirmeyi tercih etmiştir (Van de Ven, 1978). İki düşünürün sözcük seçimlerindeki farklılıklar, mekân anlayışlarındaki değişikliği destekler niteliktedir. Aristoteles (1995), “Yer (yahut mekân) başka hiçbir şey var olmasa da var olabilirken bütün bu şeyler o (yer yahut mekân) olmaksızın var olamaz. Onun ilk olması gerekir. Çünkü içinde var olan şeyler yok olsa da, ‘yer’in varlığı ortadan kalkmaz.” sözleri ile yeri açıklamıştır (s. 137).

3.1.2 Mutlak Mekân, Göreli Mekân ve İlişkisel Mekân

Malpas (1999), khora ve topos kelimelerinin bugün kullandığımız mekân ve yer kavramlarını birebir karşılamadığını söylemiş, kavramların günümüzdeki anlamlarının daha iyi anlaşılabilmesi adına Antik Yunan sonrasındaki sürecin değerlendirilmesi gerektiğini eklemiştir. 14. yüzyıla kadar Platon ve Aristoteles'in mekân kavramları kısmen değişse bile daha sonraki mekân yaklaşımları için bir prototip oluşturmuştur fakat 16. yüzyılda sınırlı mekân düşüncesine karşı sonsuz mekân anlayışı geliştirilmiştir (Jammer, 2003).

Bu dönemde felsefe alanında mekân üzerine mutlak mekân, göreli mekân ve ilişkisel mekân olarak üç tür yaklaşım olduğu görülmektedir. Mimarlık disiplinde mutlak mekâna referansla çoğu kez Descartes ve Newton isimleri birlikte kullanılmaktadır (Üngür 2011). Rasyonalizmin kurucusu Descartes'ın duyuların zaman zaman yanıltıcı olduğunu gözlemlemesi, kendi bedeninin var olduğundan bile

kuşku duymasına sebep olmuştur ve “Kuşku duyuyorum, düşünüyorum, öyleyse varım” yaklaşımından yola çıkarak doğru - kesin bilgi edinebilme gücünü akıl ile bağdaştırmıştır (Spinoza, B., çev., 2015). Descartes, zihin ve bedeni birbirinden ayırmaktadır ve öncüsü olduğu akıl esaslı kartezyen düşünceye göre içerisinde bulunan dünyayı algılamak ve anlamak, onu bedenin bütün duyuları ile bütüncül bir şekilde deneyimlemekten ziyade ona dışarıdan bakmak olarak yorumlanmıştır (Dereko, 2011). Bu bakış açısı ile düşünsel altyapısı oluşan kartezyen mekân; öznenin hareketlerinden, duyularından ve kültürel yaşamından bağımsız, ölçülebilir fiziksel özelliklerin ön planda olduğu geometrik bir biçimdir ve öznenin mekânı uzaktan izleyerek yalnızca edilgen bir ilişki kurduğu mutlak bir mekândır (Kayaduran Akkavak, 2017). Descartes; mekânı derinliği, uzunluğu ve genişliği olmak üzere üç boyutlu fiziksel bir hacim olarak tanımlamıştır ve mekânın kendisinin statik olduğunu fakat hareket edebilen nesnelerin yayılımı ve kapladıkları alanlar ile hesaplanabilen bir konteyner olduğunu ifade etmiştir (Gleeson, 1996; Kitchin, 2015). Lefebvre, H., çev., (2014) de mutlak mekân görüşünü açıklarken mekâna geometrik anlamlar yüklendiğinden ve matematiksel olarak ele alınıp öklidyen, izotropik gibi kavramlarla ifade edildiğinden bahsetmiştir. Öklid geometrisine bağlı kartezyen düşünceye göre biçimlenen mutlak mekân, aynı zamanda kartezyen mekân ve öklidçi mekân olarak da isimlendirilmektedir. Kartezyen düşüncenin icadı ve özne ile nesnenin ayrılmasıyla birlikte mekân, hem özne hem nesneyi içerip üzerlerinde hakimiyet kurarak mutlak alana dahil olmuştur (Lefebvre, H., çev., 2014). Descartes’ın mekân anlayışında özne tamamen edilgen durumdayken, nesnelerin ise etken olduğu ve yayılımlarıyla mekânı sınırladığı, dolayısıyla mekânın boş olmadığı ve yer kaplamaya bağlı olarak mutlak olduğu söylenebilmektedir.

Mutlak mekân ve boş mekân gibi fikirleri kabul etmeyen Poincare, H., çev., (1951)’ye göre mekân şekilsizdir ancak mekânın içindeki nesneler ona bir şekil vermektedir. Bu görüş Descartes’ın mekânın, nesnelerin yayılımına bağlı olarak sınırlandığı düşüncesi ile benzeşmektedir. Newton ise Descartes’ın, mutlak mekânın cisimlerin yayılımı ile sınır teşkil ettiği söylemini eleştirmiştir. Newton mekânı, mutlak mekân ve göreceli mekân olarak ikiye ayırmaktadır. Newton’a göre mutlak

mekân; nesnelerden ve olaylardan bağımsız, dışsal herhangi bir şey ile ilişkisi olmaksızın aynı ve hareketsiz kalan, diğer tüm varlıkların koşulu olan zorunlu, sonsuz ve boş bir yapıdır (Maudlin, 2012). Dolayısıyla Newton'un mutlak mekânı hem özne hem de nesneden bağımsız olmaktadır. Harvey, D., çev., (2013) de mutlak mekânı “Mekânı mutlak bir kavram olarak görürsek, maddeden bağımsız bir ‘kendinde şey’ haline gelir.” sözleri ile benzer bir şekilde açıklamıştır. Newton, I., çev., (1962), görelî mekânın ise mutlak mekân içinde hareketli bir boyut olduğunu ve duyularla ölçülebildiğini belirtmiştir. Başka bir deyişle görelî mekân, hareket eden boyutların görelî olarak algılanışı, duyumsanmasıdır. Görelî mekân duyumsanırken mutlak mekân duyumsanmanın aksine kavranmaktadır (Casey, 1997).

Newton'un mutlak mekânına karşı Aristoteles'in “yer” kavramını merkeze koyan görelî mekân teorileri geliştirilmiştir ve son üç yüzyılda mekân üzerine gerçekleştirilen felsefî tartışmalara mutlak ve ilişkisel teoriler arasındaki ikilem egemen olmuştur (Madanipour, 1996). Harvey, D., çev., (2013) mutlak mekân ile ilgili “Mekânın mutlak özellikleri olduğunu söylemek, yapıların, kişilerin ve toprak parçalarının, üç boyutlu, fiziksel (öklidci) bir uzayda birbirleriyle çakışmayacak şekilde var olduklarını söylemektir” demiştir (s. 155). Hâlbuki ilişkisel mekânda bunun tam tersini savunulmaktadır. Leibniz, Descartes ve Newton'un mutlak mekân anlayışının aksine görelî mekân görüşüne sahip olan ilk düşünürlerdendir. Leibniz (1961)'e göre mekân, mekânda bulundukları kabul edilen cisimlerden bağımsız değildir. Mekân bir varlık değil, ilintidir ve içindeki cisimlerin bir arada var olabilme olasılıkları, birbirleri ile olan bağıntılarından oluşan bir düzendir. Leibniz'in bu ilişkisel yaklaşımı mekâna görelî bir konum kazandırmıştır. Bu noktada görelî mekân ve ilişkisel mekân arasında ufak bir ayrım olduğunu söylemek doğru olacaktır. Özne, nesne ve olayları sosyal bir süreç olarak ele aldığımızda görelî mekân; sosyal süreçlerin birbirlerine göre olan konumlarından oluşmaktadır ve mekân sosyal süreçlere yani özne ve nesneye indirgenebilmektedir fakat ilişkisel mekân; sosyal süreçler ile diyalektik bir ilişki göstermekte, birbirlerini dönüştürmektedir ve mekân sosyal süreçlere yani özne ve nesneye indirgenememektedir (Arslan, 2013). Görelî mekân yalnızca etkilenen iken, ilişkisel mekân hem etkilenen hem de etkileyen konumundadır. Mutlak mekân ise sosyal süreçlerden tamamen bağımsızdır.

Cresswell (2012) ilişkiselliğe daha bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır, mekânın sadece nesne ve özne değil, diğer mekânlar ile de ilişkiselliği olduğunu söylemiştir. Mekânlar tamamen ilişkiyel ve iç içe geçmiş durumdadır, bir mekân ancak diğer mekânlarla anlam kazanmakta ve diğer mekânlara göre konumlanmaktadır (Kitchin, 2015).

3.1.3 Mekânda Sosyal ve Fenomenolojik Yaklaşımlar

Mekân yaklaşımları, yakın zamana kadar pek çok alanda bulanık, paradoksal ve tutarsızdır ve mekân, en genel anlamıyla tanımlanmış boş bir çevre olarak görülmüştür (Lefebvre, H., çev., 2014). Hasol (2012) mekânı “insanı fiziksel çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemler sürdürmesine elverişli boşluk; boşluğun sınırlandırılmasıyla ortaya çıkan ve içindekilerin görsel izlenim ve algısına açık, belirleyici ortam” şeklinde tanımlamıştır (s. 313). Bu tanıma göre mekânın yalnızca boş bir fiziksel alan olmadığı ve içindeki hem nesnenin hem de özne olarak insanın mekânın tanımlanmasında yeri olduğu görülmektedir.

Mimarinin en önemli öğelerinden biri olan mekân, her ne kadar en genel tanımıyla; nesnelerin ve olayların meydana geldiği üç boyutlu ortam olarak algılansa da son yıllarda özellikle ilişkisellik kavramı ile birlikte bu algıların değiştiği görülmektedir. Mekân, özellikle mimarlar tarafından nispeten daha tanımlı, sınırları belirlenmiş somut bir kavram olarak ele alınsa da sadece nesnelerin varlığı ile değil, aynı zamanda bu nesnelerin arasındaki ilişki ile de meydana gelmektedir (Harvey, D., çev., 2013). Arnheim (1977) mekânı, ilişkiler bütününden oluştuğunu destekleyecek şekilde iki başlıkta ele almıştır. Birinci yaklaşıma göre mekân; sonlu veya sonsuz eşyalarla dolmaya hazır sonlu veya sonsuz bir alan iken ikinci yaklaşıma göre ise içindeki eşyalar ve eşyaların karşılıklı ilişkilerinin belirlediği bir alandır. Mimariyi mekân yaratma sanatı olarak tanımlayan Zevi (1974)’ye göre mekân; içinde yaşanan ve hareket edilen, strüktürel elemanlar ile çevrelenmiş bir boşluktur fakat bu yalnızca elemanlardan oluştuğu anlamına gelmemektedir. Zevi (1974), mekânın genişlik, uzunluk ve yüksekliklerin toplamı gibi mekânsal biçimden daha

fazlası olduğunu belirterek kişinin duyup yaşadığı, içinde dolaştığı bir alan olarak bütünün mekânsal etkisini vurgulamıştır.

Mekânı mutlak, görelî ve ilişkisel olarak ayrı ayrı tanımlamak yerine bir bütün olarak ele almak ve tüm bu mekân türlerini de mekânın birer boyutu olarak düşünmek de mümkündür. Harvey, D., çev., (2013) ilişkisel mekânın fazlasıyla ön plana çıkarak somut ve görelî mekânları geri planda bıraktığını belirterek “mekânın sadece mutlak, görelî ya da ilişkisel değil, zamanın koşullarına göre aynı anda hepsi birden olduğunu da kabul etmemiz gerekir” sözleri ile de mekânsal bütünlüğün önemini vurgulamıştır (s. 170).

Mekânın boyutlarından bahsedecek olursak, akla gelen ilk boyut elbette fiziksel boyut olacaktır. Diğer bir boyut ise sosyal yaklaşımlar ile ortaya çıkmaktadır. Bu yaklaşımda mekânların oluşumunda etkili olan sosyal süreçlere odaklanılmaktadır. Mekânı fenomenolojik yaklaşımlar ile ele alan çalışmalar da mevcuttur ve bu yaklaşımda ise mekânları oluşturan sosyal süreçlerden çok bir mekânın varlığına gereksinim duyan insan varlığı (*dasein*) üzerine odaklanılmaktadır (Cresswell, 2004). Toplumbilimler çalışmalarında mekânı toplumsal açıdan ele alırken, mimarlar fiziksel niteliklere odaklanıp toplumsal kısmını göz ardı etmektedir. Oysa ilişkisel mekân anlayışı ile birlikte mekân sosyal bir boyut kazanmıştır.

Mekânın yalnızca fiziksel bir alan olmadığına dair eleştirileri destekleyen bir yaklaşım geliştiren Lefebvre'nin çalışmalarında mekânın farklı boyutları olduğu görülmektedir. Lefebvre, mekâna toplumsal yönden yaklaşmakta ve mekânı içerisindeki öznenin etkisiyle beraber düşünmektedir. Mekânı anlamanın; tarihsel ve toplumsal süreçlerin de dahil edildiği, mekânın üretim biçiminin kavranması ile mümkün olabileceğini söylemektedir. Lefebvre, H., çev., (2014), “Mekanın Üretimi” adlı kitabında mekân kavramını fiziksel, zihinsel ve toplumsal olarak üçlü bir yapı içerisinde ele almaktadır ve mekânın fiziksel boyutu “algılanan mekân”, zihinsel boyutu “tasarlanan mekân”, toplumsal boyutu ise “yaşanan mekân” olarak karşılık bulmaktadır. Lefebvre'ye göre mekânın deneyimlenmesini oluşturan üç temel unsurdan algılanan, tasarlanan ve yaşanan mekân sırasıyla mekânsal pratik, mekân

temsili ve temsili mekân şeklinde de kavramsallaştırılmaktadır. Bu mekânsal üçlü Lefebvre'nin mekân teorisinin temelini oluşturmaktadır.

Lefebvre, H., çev., (2014)'nin belirttiğine göre; önceleri mekân kavramı matematikçiler tarafından ele alınmış ve geometrik bir kavram, boş bir ortam olarak tanımlanmıştır fakat mekân, toplumsal ilişkilerin dayanağıdır ve yalnızca pasif, boş ve statik bir alan olarak düşünülmemelidir. İlerleyen süreçte matematikçiler öklidçi olmayan mekânlar, eğimli mekânlar, sonsuz boyutlu mekânlar, soyut mekânlar gibi farklı mekân türlerini keşfetmişlerdir. Bu durum mekânın tanımına dair hem bir belirsizlik yaratmıştır hem de toplumsal mekânın ne olduğuna dair tartışmalar eksik kalmıştır. Ortaya çıkan belirsizlik sorununun çözümü matematikçiler tarafından filozoflara bırakılınca, filozoflar ise fiziksel mekândan toplumsal mekâna gidilen bu süreçte mekânın zihinsel bir yer olduğu fikri ile “zihinsel mekân”ı keşfetmiştir (Lefebvre, H., çev., 2014). Mutlak mekânda Descartes, R., çev., (1996) zihin ve bedeni ayırıp, zihni esas almıştır. Lefebvre, Descartes ve Newton'un mutlak mekânını zihinsel mekân ile bağdaştırmaktadır (Bozdoğan ve Benek, 2021). Bu zihinsel mekân, bedeni tamamen mekândan ayrı tutmaktadır. Oysa Lefebvre, H., çev., (2014), “(Toplumsal) mekan (toplumsal) bir üründür” sözleri ile mekânın fiziksel ve zihinsel olmanın yanı sıra toplumsal olduğunu ve toplumsal faaliyetler sonucu üretildiğini de vurgulamaktadır (s. 56). Lefebvre, H., çev., (2014) toplumsal mekânın, fiziksel ve zihinsel olandan farklı bir yapıya sahip olduğunu da eklemiştir.

Lefebvre, H., çev., (2014), mekânı üç farklı boyutu ile ele almakla birlikte bütüncül bir oluşum olarak görmüştür, “toplumsal mekan ayrı ve ayırt edici özellikler” içerir; bunlar “saf zihinsel forma eklenirler, ama dışsal ve sonradan ilave edilmiş bir içerik gibi ondan ayrılmazlar” ve onun için mekân yalnızca kavram olarak fiziksel, zihinsel ve toplumsal olarak ayrılmakta, gündelik yaşamın içerisinde ise iç içe durumda bulunmaktadır (s. 299). Mekânın üretiminde bahsedilen ise ekonomik bir üretim değildir, toplumsal ilişkilerin şekillendirdiği soyut ve somut her türlü üründür. Dolayısıyla bu bütüncül mekân ne yalnızca soyut ne de yalnızca somut olarak değerlendirilebilmektedir. Mekân tüm boyutları ve biçimleri ile ilişkiler bütünü olup canlı, değişken ve akışkan bir özelliktedir. Böylelikle mekân, diğer

mekânlarla kurduğu pratik ve teorik ilişkiler ile sürekli olarak üretilmektedir (Lefebvre, H., çev., 2014). Sonuç olarak Lefebvre'nin mekân kavramı yaklaşımına göre kent içindeki mevcut bir alan, algılanan mekânı; bu alan ile yaratılmak istenen, tasarlanan mekânı; bu alan ile deneyimlenen tarafında yaratılan ise yaşanan mekânı ifade etmektedir (Tablo 3.1).

Tablo 3.1 Mekânın boyutları (Lefebvre, H., çev., 2014'ten yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

MEKÂN	
Mevcut alan	Algılanan Mekân (Mekânın Fiziksel Boyutu)
Mevcut alan ile yaratılmak istenen	Tasarlanan Mekân (Mekânın Zihinsel Boyutu)
Mevcut alan ile yaratılan	Yaşanan Mekân (Mekânın Toplumsal Boyutu)

Mimari mekânı, insanın varoluşsal mekânının somutlaşmış hali olarak gören Norberg-Schulz (1971), Lefebvre'nin de bahsettiği üzere, mekânın algılanan boyutu ile ilgilenmektedir ve mekânı kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinimlerini karşılayan bir boşluk olarak tanımlamaktadır. Yaşanan mekân, doğal olarak insan yaşantısını etkilemektedir ancak mekânın fiziksel özelliklerinin yanında insanı etkileyen pek çok başka özelliği de vardır.

Mekân tanımlarından yola çıkarak kamusal mekânın esasen hangi anlamları taşıdığına bakıldığında akla gelen ilk anlam, Lefebvre'nin algılanan mekân olarak tanımladığı mekânın fiziksel boyutuna denk gelmektedir. Ancak sosyal bilimlerde mekân ne sadece fiziksel ne de sadece soyuttur, mekân toplumsal pratiğe bağlıdır ve belirli bir amaca ulaşmak için bir araç olarak kullanılmaktadır (Moeckli, 2016). Kamusal mekânın biz mimarlar tarafından belirlenen somut tanımının, Lefebvre'nin tasarlanan mekân olarak tanımladığı boyuta denk geldiği söylenebilmektedir. Kamusal mekân denildiğinde akla tasarlanan ve yaşanan mekânın gelmiyor oluşu, tasarımcı ve kullanıcıların kamusal mekân kavramında oldukça arka planda kaldığını göstermektedir. Bu durum kamusal mekân olarak tanımlanabilecek mekânların ne

kadar “kamusal” olduğu sorusunu da beraberinde getirmektedir. Lefebvre tarafından mekânın üç boyutundan biri olarak ele alınan “yaşanan mekân” yani mekânın toplumsal boyutu, “yer” kavramına karşılık gelmektedir (Tablo 3.2). Kamusal mekân planlamalarında özellikle “yer”e karşılık gelen bu boyutun göz ardı edilmesi, verimli şekilde kullanılamayan ve amacına hizmet edemeyen niteliksiz kamusal mekânların ortaya çıkmasının esas sebebi olarak değerlendirilebilmektedir.

Tablo 3.2. Mekânın boyutlarının, kamusal mekân ve yer ile ilişkisi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

KAMUSAL MEKÂN		
Kamusal Mekânın Mekânsal Boyutu	Kamusal Mekânın Fikirsal Boyutu	
Algılanan Mekân (Fiziksel Boyut)	Tasarlanan Mekân (Zihinsel Boyut)	Yaşanan Mekân (Toplumsal Boyut) / YER

Fenomenoloji kuramının zenginleşmesi ile mekân başka bir bakış açısı ile ele alınmış ve mekânın çok boyutlu anlamı pekiştirilmiştir. Fenomen en genel tanımıyla; duyular ile algılanabilen ve bilinçte kendini gösteren her şey demektir (Bozkurt, 1995). Fenomenolojik yaklaşım, kartezyen ve modern düşünceye eleştirel bir şekilde yaklaşmaktadır. Öznenin mekâna dışarıdan bakarak tamamen edilgen bir konumda olmasını kabul etmemiştir. Nesne olarak nitelendirilen mekânın bilgisine, öznenin varılabileceğini, deneyimin ve anlamın bilginin temel kaynağı olduğunu savunmuştur. Özne kendi varlığını ancak mekânı algılayarak, özne-mekân ilişkisi kurarak gerçekleştirebilmektedir (Erzen, 2008).

Edmund Husserl, fenomenolojinin kurucusu olarak kabul edilmektedir. Husserl’in “şeylere dönelim yeniden” sözünün fenomenolojinin sloganı durumuna geldiğini söylemek mümkündür (Wolff, K. H., çev., 2002). Husserl, E., çev., (2010)’e göre nesnenin özü ancak önyargısız bir görüşle, tüm hazır bilgiler ve kabuller unutulup kavranabilmektedir. Fenomenolojiye göre fiziksel dünya asla değişmeyen ve tüm insanlar için aynı şeyi ifade eden bir evren değil, insanların yorumlarına ve ona yükledikleri anlamlara bağlı olan göreceli bir evrendir (Eyce,

2011). Fenomenolojide önemli olan öznenin nesne ile olan ilişkisidir ve özne, nesneyi algılayıp ona anlam veren bir roledir. Kartezyen düşüncede anlam ve bilginin kaynağı akıl iken fenomenolojide “deneyim” bilginin ve anlamın temel kaynağı konumundadır (Husserl, E., çev., 2010). Mekân, bilincin ön kabullerinden arınmış algımız ile deneyimlenmektedir ve buradaki bilinç “saf bilinç”, başka bir deyişle “saf ben”dir (Husserl, E., çev., 2010). Dolayısıyla fenomenolojide esas özne, toplum değil bireydir. Toplumsal mekândan farklı olarak deneyimsel boyutu bireyselle indirgemekte ve toplumsal önyargılardan arındırmaktadır.

Husserl, fenomenolojinin temel kavramlarını geliştirmenin yanı sıra Martin Heidegger, Maurice Merleau-Ponty, Gaston Bachelard gibi birçok düşünürün çalışmalarına da zemin oluşturmuştur (Can, 2018). Husserl’in öğrencisi olan Heidegger’in fenomenolojik düşüncesinin temelinde bireysel özne değil, varlığın kendisi bulunmaktadır ve insan varlığı (dasein) mekânın varlığına ihtiyaç duymaktadır (Çüçen, 2003). Heidegger, kartezyen mekânı eleştirmiş ve mekânı saf yapı olarak görme eğilimini dönüştürmüştür. Ona göre mekân etkileşim ve deneyim yeridir, insan ve mekân birbirinden ayrı düşünülememektedir (Bolak Hisarlıgil, 2007). Heidegger’in mekân anlayışı çalışmanın ilerleyen kısımlarında bahsedilecek olan yer kavramı ile daha çok özdeşleşmektedir.

Fransız düşünür Merleau-Ponty’nin fenomenolojik görüşleri de Husserl ve Heidegger’in görüşleri ile benzerlik göstermektedir. Merleau-Ponty, M., çev., (2017)’ye göre fenomenoloji, kartezyen felsefenin rasyonelliğe dayanan düşünce biçimini eleştirerek, özne ve olgular arasındaki ilişkinin gözlemlenmesini temel almaktadır. Merleau-Ponty ile Heidegger görüşlerinin arasındaki açıkça görülen fark ise Merleau-Ponty’nin kavrayış ve algılamada ‘beden’i öne çıkarması olmuştur (Soysal, 2012). Merleau-Ponty, M., çev., (1962), mekânı anlamının beden ile kavrama ve deneyimleme yoluyla gerçekleşebileceğini öne sürmüştür ve beden olmasaydı mekânın da olmayacağını söylemiştir. Ayrıca Merleau-Ponty, M., çev., (2005), Descartes’tan süregelen beden-zihin ayrımını da eleştirmiştir, bedenden ayrı homojen bir mekân düşüncesinin yerini bedenimiz ile ilişki kuran heterojen bir mekân almıştır.

Bachelard'ın fenomenolojisinin amacı ise şeylerin özlerini keşfetmekten ziyade sadece ruhun değil beden de, sadece yetişkinliğin değil çocukluğun da geçtiği mekânları keşfetmektir çünkü fenomenoloji yaşanmışlıklarının yeniden kazanmanın yollarını araştırmaktadır (Başaran, 2021). Bachelard, G., çev., (2013) “İçinde yaşanmış bir ev, atıl bir kutu değildir. İçinde oturulan mekân, geometrik mekânı aşar” sözleri ile mekânı mekân yapanın içinde bir yaşantı geçmesi olduğunu vurgulamıştır (s. 78). Lefebvre de mekânın üretimi teorisini ileri sürerken Bachelard'ın fenomenolojik yaklaşımlarından etkilenmiş, insanın mekânda deneyim aracılığıyla bir bütünlük oluşturduğu düşüncesini savunmuştur (Arslan Avar, 2009). Felsefe alanında Husserl ile temeli atılan fenomenolojik yaklaşım; Heidegger, Merleau-Ponty ve Bachelard'ın düşünceleri ile geliştirilmiş; ardından mimarlık alanında da kuramcılar tarafından ele alınarak, yer kavramının ortaya çıkışında bir zemin oluşturmuştur.

3.1.4 Yer

Gündelik konuşma dilinde, mekân ve yer kelimeleri sıklıkla birbiri yerine kullanılmakla birlikte bu iki kavram mimaride farklı anlamları barındırmaktadır. Yer kavramı bağlam, anlam, aidiyet, deneyim gibi kavramlarla ilişkilendirilmektedir. Modernizm sonrasında “mekân” kavramının bu özelliklere sahip olmadığı düşüncesi ile eleştirilip bilinen anlamından farklılaşmasıyla, “yer” kavramı mimarlık literatürüne girmiş ve üzerine geliştirilen düşünceler ile günümüze kadar sürekli değişim içinde olmuştur (Uzunkaya, 2014). Yer kavramına ilişkin tartışmalar literatürdeki yerini yeni yeni almış olsa da esasen çağdaş fenomenoloji düşünürlerinin modernleşme sürecinde yeterince sorgulanmadığı düşünülen bu tartışmalara bir zemin hazırladığını söylemek mümkündür (Koçyiğit, 2007). Mimari fenomenolojide özne bağlamıyla beraber ele alınarak, insanın çevresini nasıl anlamlandırdığına yani bağlamdan oluşan anlama odaklanılmaktadır ve mekân; insanın içinde aktif olarak rol aldığı, algıladığı, deneyimlediği yaşanan bir alandır (Graumann, 2002). Kartezyen mekân, homojen ve anlamdan bağımsızken fenomenolojik yaklaşımda mekân yaşantıyla ilgilidir ve bu karşılaştırma mekân ve yer arasındaki karşılaştırmalara da ışık tutmaktadır (Bilgin, 1990). Fenomenoloji

soyut mekân kavrayışına karşın insan deneyimine, algılara ve duyulara önem vererek yerin insan varoluşunu anlamlandırdığını savunmaktadır (Seçer, 2016). Dolayısıyla yer kavramını anlamak için yalnızca fiziksel mekânı tartışmak yeterli olmayacaktır.

Fenomenologların yer ile ilgili bedenın mekân ile etkileşiminden ortaya çıktığı görüşü, Edward Relph ve Yu-Fi Tuan gibi coğrafyacıları da etkilemiştir (Bozdoğan ve Benek, 2021). Benzer şekilde mimarlıkta da Norberg-Schulz, Pallasmaa gibi kuramcılar modernizmin genellemeleri yerine, yere özgü bir mimari anlayış geliştirmeyi hedeflemiştir (Koçyiğit, 2007). 1960'lı senelerin başlangıcında, “yer”, “yer hissi”(sense of place), “yerin ruhu” (genius loci), “yer deneyimi” benzeri yer ile alakalı birden çok kavram mimarlarca ele alınmış ve mekân ile yer kavramları arasında kayda değer bir fark olduğu fark edilmiştir (Tuncer Gürkaş, 2010). Mekâna ilişkin tartışmalar 1970'lerden sonra varoluş, hafıza, yer gibi kavramları türetmiştir ve yer kavramı beşeri coğrafya da dahil birçok farklı disiplin tarafından araştırılmaya başlanmıştır (Usta, 2020). Yer kavramının ortaya çıkışından itibaren mimar, kuramcı ve düşünürler kavramı çözümleyebilmek amacıyla çeşitli yaklaşımlarla farklı açıklamalar geliştirmiştir. Deleuze'un günümüzde “her şeyin bir oluş içerisinde olduğu” görüşü doğrultusunda yer kavramı üzerine net tanımlamalar ve ayrımlar yapmanın zor olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Uzunkaya, 2014).

İlk defa Edward Relph 1976'da “Place and Placelessness” adlı kitabında “yer”i mekândan ayırmıştır. Relph (1976), yeri deneyim üzerinden tanımlamış ve mekândan ayırmıştır. Bir başka coğrafyacı Yi Fu Tuan da 1970'li yıllarda mekân ve yer üzerine düşünmüş ve çıkarımlarda bulunmuştur. Tuan (2001)'a göre mekân daha soyut ve sınırsızken yer daha bilindik ve sınırları daha keskindir. Mekân farklı kültürden insanların değer ve algılarına göre farklılık göstermektedir (Tuan, 2001). Bu sebeple de deneyim ve ilişkiler mekânın yere dönüşmesinde önemli rol oynamaktadır. Yer kavramı Tuan ile birlikte, insanı merkeze alan coğrafi bir yaklaşım olan hümanistik coğrafyada daha etkili hale gelmiştir. Bu yaklaşımda insanın yer ile ilişkisi, insanın bir yeri sahiplenmesi, o yerle ilgili kurduğu bağ oldukça önemlidir (Cresswell, 2012).

Yer ve mekân arasındaki ayrımı görmenin zor olmasının nedenlerinden biri, günlük deneyimimizde yerlerin büyük ölçüde mekânların içinde var olmasıdır (Harrison ve Dourish, 1996). Mekân sınırsız uzam olarak ifade edilirken yer sınırları daha belli olan yaşanan dar bir alan olarak ifade edilmekte ve dolayısıyla mekân kapsayan yer kapsanan olarak tanımlanmaktadır (Agnew, 2011). Bu tanıma göre her yer bir mekân olabilirken her mekân yer olamamaktadır. Fakat yer yaklaşımının kökeni fenomenoloji düşüncesine dayanmakla birlikte, hümanist coğrafyacılar da mekâna karşı yerin önemine vurgu yapmışlar ve yerin mekânda sabit, homojen ve nicel bir konuma indirgenemeyeceğini savunmuşlardır (Bozdoğan ve Benek, 2021).

Yer kavramının mimarlık kuramına asıl etkisi Norberg-Schulz gibi mimarlık eleştirmenlerinin Heidegger'i yorumlamasıyla olmuştur. Mekânı soyut bir kavram olarak tanımlayan Norberg-Schulz (1971), yeri duygusal anlam yüklü somut bir kavram olarak tanımlamaktadır ve yaşantı kavramının üzerinde durarak mekânın yere dönüşümünü Heidegger'in fenomenolojik yaklaşımına göndermede bulunarak açıklamıştır. Norberg-Schulz (1979) eylemler ve olayların gerçekleştiği alan olarak yerlerin varlığın ayrılmaz bir parçası olduğunu, yerin soyut verilere indirgenemeyeceğini ve çevrenin somutlaştırılmasının yer ile gerçekleştiğini belirtmektedir. Heidegger'e göre insanlar çevrelerini duygusal tepkiler vererek anlamlandırmaktadır ve mekân ile ilk temasını gündelik yaşam pratikleri ile kurmaktadır (Sharr, 2013). Cresswell (2004)'e göre de benzer şekilde yer; insanların temas ettikleri, ilişki ve bağ kurdukları anlamlı mekânlardır. Yer mekândan tam olarak kopartılamaz, mekân bir hacme sahiptir, yerler ise bu mekânların arasındaki bölgelerdir, insanlar mekânlara anlam yüklediklerinde mekân yere dönüşmektedir. Mekân yalnızca özne değil nesne ile de anlam kazanmaktadır. Mekân, soyut bir genişlik olarak tanımlanırken yer, özne veya nesne tarafından işgal edilen, anlam ve değer katılan mekânın bir parçasıdır (Madanipour, 1996). Altman vd. (1980) da mekân için nesnelerin nesnelerle, insanların nesnelerle ve insanların insanlarla iletişimidir şeklinde bahsederek, mekânın anlam kazanmasında nesnelerin de önemini vurgulamıştır.

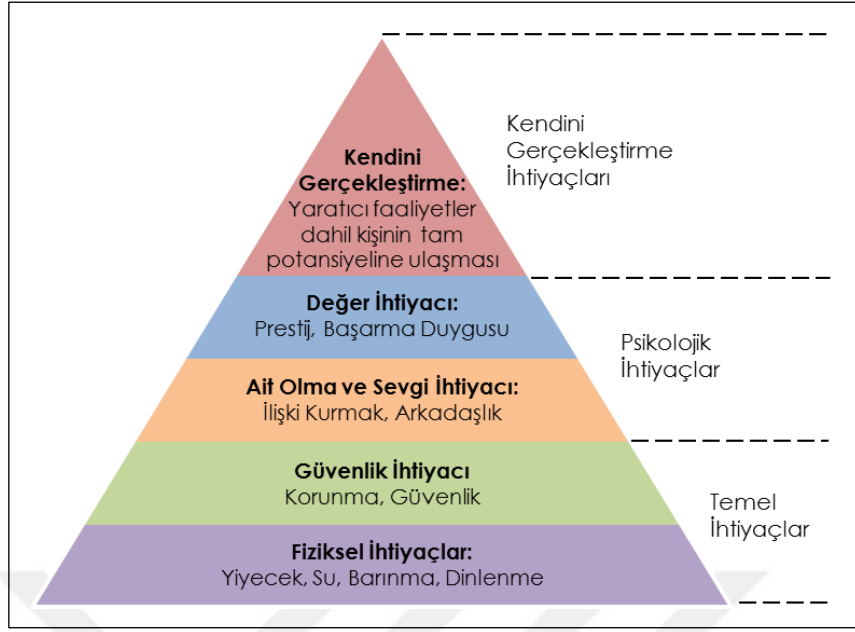
İnsanların mekân ve yeri hangi yollarla anlamlandırdığı sorusu sorulduğunda, sosyal bilimciler tarafından; insan davranış ve değerlerini güçlü bir şekilde etkileyen kültür, akla gelen ilk etken olmaktadır fakat kültür ile birlikte insan eğilimleri, ihtiyaç ve deneyimleri de bu konuda önemli etkenler olmaktadır (Tuan, 2001). Deneyim esasen insan ve mekân ilişkisi temelli olup anlam, ihtiyaç, algı gibi kavramları da içeren bir süreçtir. Kültürün bileşenleri olarak yaşam tarzı ve eylemler değiştikçe mekâna yüklenen anlam ve dolayısıyla mekânın kendisi de değişmektedir (Rapoport, A., çev., 2004). Norberg-Schulz (1971), mimari mekânın insan bedeninin hareketleri ile yani davranışlara göre değiştiğini belirtmektedir. Pratikler her insanda farklılıklar göstermekte ve değişik insan davranışları değişik mekânlar yaratmaktadır (Harvey, D., çev., 2013). Bu noktada önemli olan mekânsal algıdır çünkü insan davranışları mekân algılarına göre değişmektedir. İnsan çevreden gelen uyarıları algımlarken, duyu organları ile aldığı verileri zihninde yorumlamakta ve bir yargıya vararak tepki vermekte yani algılarını davranışlarına yansıtmaktadır.

İnsan-mekân etkileşimi algısal süreç ile anlam kazanmaktadır. Algı her bireyde farklılık gösterebilen ve daima değişebilen bir olgudur. Algıyı oluşturan, bireyin fiziksel özelliklerinin yanı sıra ihtiyaç ve beklentileridir. İhtiyaç, algı ve davranış arasında birbirini etkileyen bir döngü söz konusudur. Mekân algılayıcı konumundaki insana ihtiyaç duymakta, insan gereksinimlerinden var olmakta, insan varlığı ve mekânla ilişkisi mekânı anlamlı hale getirmektedir (Kahvecioğlu, 1998). Yer; ihtiyaçların karşılandığı, güvenlik ve istikrarla ilişkili bir mekândır (Madanipour, 1996). Bir mekânın karakteri, insan davranışları ve beklentileri doğrultusunda evrilen bir yapıya sahiptir (Lynch, K., çev., 2018). Fiziksel mekânlar, etkileşim için kullanımlar ve gereksinimlerle şekillendirilmektedir (Harrison ve Durish, 1996). Dolayısıyla özne, ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda mekânı algılamakta, bu algı davranışlarını ve deneyimlerini şekillendirmektedir.

Le Corbusier, çev., (2013)'e göre mimarlık ve şehirciliğin görevi, insanların hizmetinde disiplinler olarak onların gereksinimlerini ve beklentilerini karşılamaktır. Esasen mimarlık, yer yapma sanatıdır. Mimariyi insan ihtiyaçlarına duyarlı hale getiren mekân değil, yer kavramıdır (Kalay ve Marx, 2001). Tarih boyunca insan;

çevre ile etkileşim halinde olmuş, gereksinim ve istekleri doğrultusunda çevreye müdahalelerde bulunmuştur. Gereksinim ve istek kavramları çoğu kez birbirinin yerine kullanılmasına rağmen, “gereksinim” bir gereği, bir zorunluluğu, bir mekânın taşıyacağı en düşük nitelik seviyesini ifade ederken, “istek” daha ziyade özel bir değer olup kullanıcının değişken amaçları olarak tanımlanabilmektedir (Ertürk, 1977). Bireylerin hem çevre hem de birbirleri ile olan ilişkileri ve etkileşimleri sonucunda toplumsal eylemlerin yapılabildiği, kent adı verilen mekân toplulukları meydana gelmektedir (Özbilen, 2012). Gehl, J., çev., (2020), önce kişilerin kentleri biçimlendirdiğini daha sonra ise kentteki biçimlenmeye uyum sağlanması neticesinde kentlerin kişileri ve eylemlerini etkilediğini belirtmiştir. Kısacası insan bir yandan kendi ihtiyaç ve isteklerine göre mekânı değiştirmekte, diğer yandan ise değiştirdiği mekân tarafından etkilenen olup yeni ihtiyaçlara sahip olmaktadır. Dolayısıyla insan davranışlarını belirleyen ana etkenlerden biri ihtiyaçlar olmuştur. Fakat davranışlar insanın bireysel gereksinimleri ve güdülerinin yanı sıra öğrenme süreci, kişiliği, algılama, tutum ve inançlarından; toplumsal olarak ise sosyokültürel faktörlerden etkilenmektedir (İnceoğlu, 2010).

İnsan varlığını devam ettirme içgüdüğü ile daha çok yaşamsal olan gereksinimlerden, daha az yaşamsal ve kişisel olanlara doğru bir hiyerarşi göstermektedir (Demir Kahraman, 2014). Maslow, insan ile çevre arasındaki ilişkinin temelini oluşturan kullanıcı gereksinimlerinin neler olduğunu, önem ve öncelik sıralamasını “ihtiyaçlar hiyerarşisi” ile açıklamaya çalışmıştır. İhtiyaçlar hiyerarşisine göre birinci sıradaki gereksinimler karşılanmadan ikincisine, ikincisi tamamlanmadan diğerine geçilemeyen bir süreç bulunmaktadır fakat fizyolojik gereksinimler tamamlandıktan sonra psikolojik ve sosyolojik gereksinimlerde her zaman bu ardışık işleyiş beklenememekte ve kimi zaman bu gereksinimler girift bir niteliğe sahip olabilmektedir (İnceoğlu, 2010) (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi (McLeod, 2023)

İhtiyaçlar insan davranışlarını etkilemektedir fakat insanın bir konuda eyleme geçebilmesi için önce o konu ile ilgili bilgileri algılaması gerekmektedir. İnsanın dış dünyadaki somut veya soyut nesneler ile ilişki kurup bu nesnelere ilişkin fikirler edinmesi ve belli davranışlar sergilemesi, bu nesneleri algılaması ile başlamaktadır (İnceoğlu, 2010). İnsanların fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçları mekânı oluşturan somut bileşenler ile etkileşim halindedir ve insanın mekânı algılaması ve tanımlaması, mekâna ait verilerin duyular aracılığıyla bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde kullanıcılara ulaşması sonucu gerçekleşmektedir (Özbilen, 2012). Algılama duyular bağlamında ele alındığında insanın daha çok fizyolojik yanından söz edilmiş olunmaktadır fakat algılama aynı zamanda sosyolojik ve psikolojik bir yana sahiptir.

Algısal süreç elbette duyularımız aracılığıyla başlamaktadır. Duyularımız çevreyle iletişimimizi sağlayarak çevreye ilişkin kavrayışımıza, olumlu ve olumsuz duygularımızın oluşumuna etki eden alıcılarımızdır (Türkseven Doğrusoy, 2017). Merleau-Ponty, M., çev., (2012); mekândaki nitelik, ışık, renk, derinlik gibi özelliklerin vücudumuzda bir yankı uyandırdıkları için var olduklarını söyleyerek bedenın algıdaki rolünü vurgulamıştır. Fakat algı yalnızca duyulardan ibaret değildir. Mekândaki her türlü veri duyularımız aracılığıyla toplanıp zihnımızde bilgiye

dönüşmektedir (Tanyeli ve Sözen, 2011). İnsanın mekânı algılaması birbiriyle ilişkili iki biçimde gerçekleşmektedir. Algısal süreç duyularımız aracılığıyla başlamakta, zihnimiz aracılığıyla devam etmektedir. Mekândaki nesnel uyaranların duyumsanması “fizyolojik süreç” olarak isimlendirilmekte ve bu süreç mekânla ilk karşılaşmamızda kısa süreli mekânsal deneyimler esnasında gerçekleşmektedir. Duyumsama neticesinde oluşan girdilerin yorumlanarak anlamlandırılması “bilişsel süreç” olarak isimlendirilmekte ve daha uzun süreli mekânsal deneyimler yoluyla gerçekleşmektedir (Arnheim, 1977; Lang, 1987). Bu süreçler duyusal algı ve bilişsel algıyı oluşturmaktadır. Mekânın fiziksel boyutu, duyusal algı aşamasında algılanırken mekânın kavramsal boyutu zihinsel algı aşamasında algılanmaktadır (Kahvecioğlu, 1998).

Fizyolojik süreç genellenebilirken bilişsel süreç daha kişisel özellikler göstermektedir (Lang, 1987). Duyusal algı görme, duyma, dokunma, koklama ve tatma duyu organları vasıtasıyla mekândan alınan verilerin deneyimlenmesi ile ifade edilmektedir (Yazıcıoğlu Halu, 2010). Bilişsel algıda ise kişinin mekâna dair anıları, geçmiş deneyimleri, kişisel özellikleri, kültürü gibi etkenler süreci yönetmektedir (Lang, 1987). Immanuel Kant’a göre algıladıklarımız yalnızca uyaranın yapısına bağlı değil aynı zamanda ortama, deneyimlerimize, tutum ve beklentilerimize de bağlıdır ve bazı şeyleri olduğu gibi değil, olmasını istediğimiz şekilde görebilmekteyiz (Ak, 2006). Algısal farklılıklar kişisel özelliklerden kaynaklanabildiği gibi bazen uyaranların özelliklerden de kaynaklanabilmektedir. Bir mekândaki çevresel uyaranların nitelik ve nicelikleri günün farklı saatlerine göre değişebilmektedir (Türkseven Doğrusoy, 2017).

Algı genel anlamda duyulara dayalı bir kavram olarak anlaşılmaktadır. Bu durum Lefebvre’nin mekân yaklaşımlarında da görülmektedir. Lefebvre’nin algılanan mekân olarak tanımladığı mekânın fiziksel boyutunu kapsamaktadır. Oysaki algı yalnızca duyusal algıdan oluşan fizyolojik bir süreç değildir. Lefebvre’nin tasarlanan mekânı ile yaşanan mekânı da bilişsel algı süreçlerini içermektedir. Norberg-Schulz (1971)’un mekân teorisinde geometriye dayanan mekân ve gözlem ile algıya mekân bulunmaktadır. Benzer bir karmaşa Norberg-Schulz’un yaklaşımında da

görülmektedir. Geometriye dayanan mekân fiziksel boyuta karşılık gelirken gözlem ile algıya dayanan mekân zihinsel boyuta karşılık gelmektedir. Bu sefer algı yalnızca bilişsel süreçleri ile ele alınmış, fiziksel mekânda ise arka planda bırakılmıştır. Esasen duyuşsal ve bilişsel süreçler bir bütün oluşturarak mekânsal algının tümünü oluşturmaktadır (Merleau-Ponty, M., çev., 2005). Dolayısıyla bu karmaşayı çözümlmek bilişsel algıyı göz ardı etmeden duyuşsal algıyla bir arada değerlendirmekle mümkün olacaktır.

3.1.4.1 Yer Deneyimi

Mekân, nesnelerin bulunduğu ve eylemlerin meydana geldiği bir çevredir. Yerlerin inşa edilebileceği malzemenin bir parçası olarak mekânlar; fırsatlar ve kısıtlamalar sunmaktadır (Harrison ve Dourish, 1996). Norberg-Schulz (1979)'a göre mimari ürünün amacı mekândaki potansiyeli açığa çıkararak mekânı yer haline getirmektir. Etrafımızdaki mekânın yapısı eylemlerimizi ve etkileşimlerimizi şekillendirmekte ve yönlendirmektedir. Mekânların anlamlı şekillerde tanımlanması ve sıralanması ile meydana gelen yerler, fiziksel özelliklere ek olarak sosyal ve kültürel değerleri somutlaştırmaları bakımından mekânlardan farklılık göstermektedir (Kalay ve Marx, 2001).

Relp (1976)'e göre yer, deneyime ve öznelliğe vurgu yapan bir yaklaşımdır ve eyleme dayalı bilgilerimiz sayesinde kavranmaktadır. Casey (1997), yeri ölçülebilir mekândan bağımsız olarak görmüş ve deneyim ile anlamlandırılabilir bir olgu olarak tanımlamıştır. Mekân, nesnelerle dolu fiziksel bir alandır ve özne konumundaki insanın mekâna eklenmesi, mekânı algılaması ve deneyimlemesi ile yer olmaya başlamaktadır. Mekânsal algı ile birlikte o mekâna ait özellikleri geçici belleğimize aktarırız ve mekânın kullanım süresi ile kullanım çeşitliği bizim için belli anılar oluşturup mekânı anlamlı hale getirmektedir (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009). Algı ile birlikte mekânı içselleştirilmekte, mekân ve özne arasında bir bağ kurulmaktadır ve bu bağ mekânın deneyimlenmesi demektir (Asar, 2013). Merleau-Ponty, M., çev., (1962), çevrenin düşündüğümüz değil yaşadığımız bir yer olduğu

söyleyerek deneyimin önemini vurgulamıştır ve fenomenolojik bir yaklaşımla bedenimizin deneyim yoluyla mekânı yeri dönüştürdüğünü ifade etmiştir.

Tuan (2001)'a göre deneyim, duygu ve düşüncenin birleşimidir. Biri öznel, diğeri ise nesnel durumlar ile bağdaştırılmasına rağmen her ikisi de bilmenin bir yolu olup birbirini tamamlamaktadır. Duygu, düşünce tarafından nitelendirmektedir ve dolayısıyla hafıza ve öngörü, duysal etkileri deneyime dönüştürebilmektedir. Relph (1976), bireyin yerin içinde bulunarak ve onun bir parçası olarak o yeri deneyimlediğini belirtmektedir. Burada mekân ve yeri ayırt eden, öznenin dışarıda değil içeride olması yani mekâna dahil olup bir bütünlük içermesidir (Norberg-Schulz, 1971). İnsanların gereksinimleri için oluşturulan mekânlar, dışarıdan bakılarak değil içinde yaşanarak deneyimlenmektedir. Yer kavramına yalnızca görmeye dayalı bir şekilde ulaşamamakta, fenomenolojik yaklaşımın ortaya çıkardığı tüm duyuları ve hatta zihinsel süreçleri de kapsayan bütüncül deneyimler ile varılabilmektedir (Bolak Hisarlıgil, 2007).

Cresswell (2004) mekânı yerden değişik biçimde, anlama sahip olmayan bir alan olarak tanımlarken yeri ise insanların ilişki kurdukları, değdikleri, bağlandıkları anlamlı mekânlar olarak ifade etmiş ve yerin alandan, hacimden farklı bir var oluşu olduğunu ifade etmeye çalışmıştır. Yerlerin sosyal anlamı vardır. Bu tür bir anlam, mekânın kendisinin bir parçası değildir; mekânın sakinleri tarafından deneyimlenmesi ve benimsenmesi yoluyla kazanılan ek bir niteliktir (Kalay ve Marx, 2001). Heidegger, M., çev., (2008), mekânı insan ile arasındaki ilişkiyle birlikte gören “dasein” kavramını ortaya atmıştır ve mekânı deneyimleyen insan ile mekân birlikteliğinin ayrılmaz bir bütün olduğunu anlatmıştır. Ona göre deneyimlenen ve anlam kazanan mekân, bireyler için algısal farklılıklara ulaşarak başkalaşmakta ve geometrik bir alan olmanın dışına çıkarak "yer"e dönüşmektedir. Heidegger (1956) “yer”i, sosyal ve kültürel davranışları etkilerken ve bunlardan etkilenirken fiziksel, ekonomik ve kültürel faaliyetler de dahil olmak üzere tüm insan faaliyetlerini sağlayan bir ortam olarak tanımlamıştır. Bu tanımdan da anlaşıldığı üzere insanlar mekânlarda değil yerlerde yaşamaktadır.

Mekânın toplumsal olarak üretildiğini savunan Lefebvre, H., çev., (2014), pratikle oluşan mekânı mutlak mekândan ayırmıştır ve mekânsal üçlemesinde yer alan toplumsal mekân ile yer arasında ilişki kurmuştur. Ona göre toplumsal mekân, yaşanan mekândır ve deneyimlenmektedir. Heidegger (1971)'e göre de yer, yaşantısal bir niteliğe sahiptir ve algı, inanışlar, kültür, deneyim gibi birçok kavram ile yaşanan mekân özelliği göstermektedir. Sosyal, kültürel, tarihsel, psikolojik birikimlerin oluşturduğu yaşantının etkisi ile mekân ve zaman, kendine has bir karaktere sahip olan yer kavramına dönüşmektedir (Aydınlı, 2004). Biçimsel özelliklere sahip olan mekân, insan yaşamına ilişkin özellikleri de içermesi ile birlikte soyut mekân olmaktan çıkıp yeri oluşturmaktadır (Kuban, 2010).

Yeri ve gündelik pratiği irdeleyen Soja (1996) “mekânsallığın ikili yapısı”nı eleştirerek bu ikiliklere meydan okumak için Lefebvre'nin “lived space” (yaşanan mekân) kavramı üzerine “third space” kavramını geliştirmiştir. Ona göre birinci mekân, üzerinde yaşanan fiziksel mekândır; ikinci mekân, zihinsel mekândır ve bahsettiği birinci ve ikinci mekânı kuşatan üçüncü mekân ise “pratik edilen, eylemlerin, deneyimlerin” mekânı yani sosyal mekândır. Soja da diğer düşünürlerde olduğu gibi yerin oluşumunda deneyimin önemini vurgulamıştır.

Deneyimin mekânın yere dönüşümündeki etkisini toparlayacak olursak yer; mekân algısı ile insanın mekâna dahil edildiği, insanın toplumsal sürece de dahil olduğu, beklenti ve ihtiyaçları doğrultusunda algıları ile mekânı deneyimlediği, yaşantı içeren mekân içinde özel ve canlı noktalar. Yer deneyimi; toplumun kendi mekânını, kendi kültürünü oluşturma sürecini şekillendiren fenomenolojik oluşumdur (Asiliskender, 2004). Yer; deneyim yoluyla samimi ve kalıcı ilişkiler kurulmasına olanak sağlayan, aynı zamanda mekâna dair anılar da oluşturan, insanın ürettiği ve temas ettiği anlamlı bir mekân parçasıdır.

3.1.4.2 Yer Duygusu

Yer, mekândaki insan deneyimine dayanan bir anlam merkezidir. Bireyin mekân ile kurduğu ilişki duyguları da içermektedir. Çevresel uyaranların etkisi ve bireyin

içsel duygu durumu ile birlikte yer ile kurduğu etkileşim sonucu bireyde gelişen duygu yüklü anlamlar “yer duygusu” olarak tanımlanmaktadır (Özgen, 2022). Bazı çalışmalarda “yer duygusu” yerine benzer bir tabir ile “yer hissi” kavramı da kullanılmaktadır. Yer duygusu; yer kimliği, yer aidiyeti, yer bağlılığı gibi kavramlarla yakından ilgili olabilmektedir (Özgen, 2022). Mimarlar, şairler, yazarlar estetik bir kavram olarak “yer hissi”ni kullanmakta ve ona tanım getirmenin bir yöntemi olarak “yerin kişiliği” ifadesini kabul etmektedir (Hayden, 1995). Bu durum yer duygusunun anlaşılmasında “yer kimliği” kavramının önemini vurgulamaktadır.

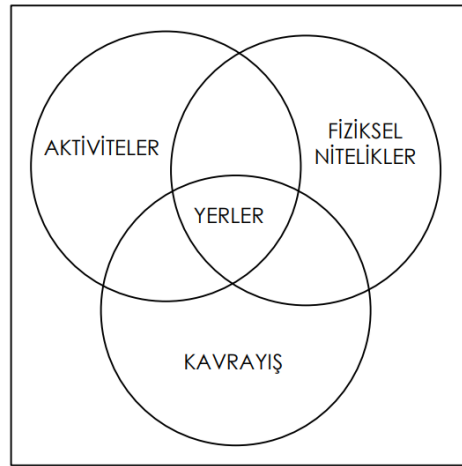
Yer duygusu, bireysel veya toplumsal anlamlar, aidiyet ve memnuniyet çerçevesinde düşünülebilmektedir (Stedman, 2002). Yer duygusunu gelişmesinde yer sevgisi, yer aidiyeti gibi olumlu duygular olduğu kadar yer korkusu, yer kaygısı gibi olumsuz duygulardan da söz etmek mümkündür (Özgen, 2022). Korku duygusu, bireyde yerden uzaklaşma ve tekrar dönmeme gibi bir davranış şekli oluştururken, sevgi duygusu yere karşı bağlanma ve aidiyet durumlarını oluşturmakta ve o yerde bulunma eğilimini ortaya çıkarmaktadır (Ege, 2022).

Görme, duyma, koku alma, dokunma gibi duysal yollar ile veya hayal gücü, amaç, öngörü yoluyla yer kimliği ile bireysel bağın değerlendirilmesi yer duygusunu kavramaya yönelik bir tanımdır (Mateo-Babiano ve Lee, 2020). Yer kimliğine ilişkin “yer duygusu” ve “yerin ruhu” gibi kavramlar, Christian Norberg-Schulz ve Yi-Fu Tuan gibi kentsel fenomenologlar tarafından incelenmiştir. Norberg-Schulz, Heidegger’in fenomenolojik yaklaşımının mimarlık üzerine etkisi göstermek amacıyla, insanın yer hakkında sahip olduğu duyularla ilgili deneyimi ifade etmek için “genius loci” kavramını mimarlığın sorgulama alanına tanıtmıştır (Yıldız, 2007).

“Yerin ruhu” anlamına gelen “genius loci” kavramı ile aslında yerin kimliğine, yerin bağlamına ve özüne vurgu yapıldığı görülmektedir. Mekân ve yer arasındaki ayrımı “genius loci” kavramı ile ele alan Norberg-Schulz, C., çev., (2001), “... Yerin anlamı nedir? Pek çok kişi yeri mekânla eş anlamlı kabul ediyor ve yer sorununa mekânsal organizasyon problemi gibi yaklaşıyor... yer öncelikle somut olarak ‘burayla’ ilgilidir, halbuki mekân soyut bir kavramdır... yerin tanımı somut hatta

fenomenolojik terimlerle yapılmalıdır...” sözleri ile bu ayrımı ifade etmiştir (s. 42-43). Norberg-Schulz’un yeri ifade ederken mekândan farklı olarak ‘burayla’ ilgili şeklinde vurgulaması, yerlerin kendine öz bir ruha sahip olduğunu gösterir niteliktedir. Norberg-Schulz (1971), fenomenolojik bir yaklaşım ile “yer hissi”ni uyandırmaya ve “yerin ruhu” olduğunu hissettirmeyi amaçlamaktadır. “Yerin ruhu” kavramı ile mekânı yere dönüştüren ilişkileri, karşıt olgular arasındaki gerilim ile açıklamaktadır (Aydınlı, 2003). “Genius loci” kavramının karşılığını arayan bir başka isim Auge, M., çev., (1995) ise yeri; ilişkilerin, kimliklerin ve hikâyelerin üretilebileceği mekân olarak tanımlamakta ve tanıdık gelen, kimlik kazanmış çevreler olarak tasvir etmektedir. Norberg-Schulz’un “burayla ilgili olma” söylemiyle bağdaştırdığı yer kavramı, Auge’de “kimlik kazanmış çevreler” olarak karşılık bulmaktadır.

Yer duygusu; alışkanların ve geleneklerin sonucudur, zaman içinde insanlar tarafından yaratılmaktadır (Jackson, 1994). Relph (1976), insanların deneyimleri ile mekâna dair oluşan anlamları “yerin ruhu” veya “yer duygusu” gibi kavramlarla açıklamaktadır. Ona göre yer, içinde yaşayanlarla var olmaktadır ve yere ait olmak yerin ruhunu kavramakla başlamaktadır. Mimari ve kentsel tasarım üzerine kavramsal çalışmaların öncüsü olan Canter (1977)’in oluşturduğu “yer duygusu modeli”ne göre yer; fiziksel nitelikler, aktiviteler ve kavrayış olmak üzere üç bileşenden oluşmaktadır (Şekil 3.2).

Şekil 3.2 Yer duygusu modeli (Canter, 1977)

3.1.4.3 Yer Kimliği

Yer duygusunun çoğu zaman yerin kimliği ile de bağdaştırıldığı yapılan tanımlamalarda açıkça görülmektedir. Norberg-Schulz (1979), yerin tek bir özelliğe indirgenemeyecek bütüncül, özel bir kimliğe sahip, nitelikli bir olgu olduğunu belirtmiştir. Norberg-Schulz (2000)'a göre yer, “mekân” ve “karakter” olarak iki anlam çerçevesinde incelenmelidir. “Mekân”, yeri meydana getiren unsurların üç boyutlu organizasyonunu anlamına gelirken “karakter”, yerin en kapsamlı özelliği olan atmosferi ifade etmektedir. Bu atmosfer, yerin ruhunu yansıtmaktadır. Norberg-Schulz (1979) yerin ruhunu yansıtan bu atmosferi kavranması için anlam, kimlik ve tarih olmak üzere üç önemli değerden bahsetmektedir. Dolayısıyla Norberg-Schulz'un karakter olarak bahsettiği kavram “yerin kimliği”ni de içermektedir. Relph (1976) benzer şekilde yerin ruhunu, hem tarihi hem de mevcut koşulları içeren bir yer nitelmesi olarak ifade etmektedir. Cresswell (2004) ise yer duygusunun, insanların hem kişisel hem toplumsal olarak sahip olduğu miras ile bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla yerin atmosferinin ve kimliğinin oluşumunda tarih de önemli bir değer taşımaktadır.

Norberg-Schulz'a göre yerin ruhunu anlamak ya da Moneo'ya göre yerin fısıltısını dinlemek orada yaşayanları anlamak ile mümkün olmaktadır. Yer, bireysel ve toplumsal kimliğin yansımasıdır ve yer kimliği, bireyin veya toplumun yaşam deneyime bağlı şekillenmektedir (Asiliskender, 2004). Yer kimliği hem bugüne hem geçmişe ait değerleri taşıyan tarihsel, toplumsal ve gündelik içeriklerle birlikte üretilen bir olgudur. Yer kimliği, tarihsel süreçteki değişimlere göre sürekli olarak dönüşebilmektedir (Madanipour, 1996).

Yer kimliğinin oluşumunda diğer bir önemli husus da bağlamdır. Norberg-Schulz (1979)'a göre doğal çevrenin ruhunu yapıli çevreye yansıtan mekânlar bir ruh barındırırlar. Coğrafyaya ait geçmişten süregelen tarihsel ve toplumsal bilgi ile mekânın yere dönüşümü ve yerin farklı coğrafyalar ile aynılığını ortadan kaldıran kendine özgü kimliği oluşmaktadır (Ulubay ve Önal, 2020). Çevresel karakter, bir yerin özünde yatmaktadır ve her yerin kendine ait bir karakteri bulunmaktadır

(Norberg-Schulz, 1979). Casey (1997), bölgeler arasındaki tekdüzelik eğilimini azaltmak ve yerel olanı ortaya çıkarmak amacıyla ortak deneyimleri yani toplumsal değerleri savunmaktadır. Mekâna karşı öne sürülen yer kavramı, çevresi ile ilişkilidir, bağlam ile iç içedir ve kendine özgü bir kimliğe sahiptir (Uzunkaya, 2014).

Toplunun ortak kimliğini yansıtan yer kimliği, mekânları deneyimleyenler bireyler için tanıdık yerlere dönüştürmektedir. Mekân fiziksel bir konum olarak değerlendirilirken yer ise çağrışım ve duygular uyandıran anlam yüklü bir alan olarak nitelendirilmektedir (Ege, 2022). Yer, herkes için “hafıza kazanmaya layık” bir mekân parçası olarak kavranmaktadır (Duyan, 2008). Yerin ruhu, yerin kimliğini çözmekle mümkün hale gelmektedir. Böylece yer tanıdık bir hale gelmektedir. Bu tanıma durumu algı ve deneyimler neticesinde meydana gelmektedir. Tuan (2001)’a göre deneyimlemek, kişinin tanıdık olmayanın içine girmesi ve yaşadıkların öğrenmesi ifade etmektedir.

Aidiyetin temeli olarak yer kimliği görülmektedir. İnsanın bir yere tutunabilmesi için nerede olduğunu bilmesi, kimliğini tespit edip uyum sağlaması gerekmektedir (Norberg-Schulz, 1979). Bireyin sosyal çevresi ile uyum sağlayıp herhangi bir şey ile kendini özdeşleştirmesi aidiyetini geliştirmektedir (May, 2012). Nihayetinde insan yer ile kurduğu bağ ve yüklediği anlamlarla kendini de inşa etmektedir. Kimlik bir yerin özelliklerini belirlemektedir ve yerin kimliğini tanıyan kişi orada nasıl davranacağını bilerek yere alışmaktadır, yer artık ona tanıdık gelmekte ve kendini yere ait hissetmektedir.

3.1.4.4 Yer Aidiyeti

Mekân ve yer arasındaki temel farklardan biri yerin aidiyet duygusuna sahip olmasıdır. Yer, yerel özelliklere bağlama uyumlu bir yaklaşımı ifade etmektedir ve kimlikle olduğu kadar aidiyet ile de ilişkilidir (Uzunkaya, 2014). Çevre yalnızca kullanılacak bir kaynak ya da uyum sağlanacak bir ortam değildir, aynı zamanda bağlılık, sevgi, aidiyet gibi öznel boyutları da barındırmaktadır (Tuan, 1974).

Esasen her birey dünyaya geldiği andan beri kendisine bir “yer” edinmektedir ve bireyin edindiği ilk yer ise bilincin ilk anımsadığı “ev”dir (Bachelard, G., çev., 2013). Kişi için herhangi bir ev bir anlam barındırmamakta ve bu sebeple mekân olarak adlandırılmaktadır fakat doğup büyüdüğü ev içerdiği anlamlar sebebiyle yer olarak ifade edilmektedir (Ege, 2022). Ev, insanların tutundukları ve köklendiklerini hissettikleri anlamlı bir “yer”dir (Tuan, 2001). Bu konudaki farklı bir bakış açısına göre ise yer ile mekân arasındaki ayrım, “ev” ile “yuva” arasındaki ayrıma benzemektedir. Bir evi, hayatımıza uyacak şekilde düzenleyerek ve kendimizi yansıtan şeyleri oraya yerleştirerek yuvaya dönüştürürüz (Harrison ve Dourish, 1996). Bu, insanların bir mekânı bir yere dönüştürebilmelerinin yoludur. İnsanlar, ihtiyaç ve davranışlarına göre mekânın sunduğu fırsatlar ve kısıtlamalar dâhilinde mekânı şekillendirmekte ve kendilerini ait hissedebilecekleri bir yer oluşturmaktadır. Burada mekân ve kullanıcı arasında karşılıklı bir etkileşimden söz etmek mümkündür. Cresswell (2004) de yerin konuşma dilindeki kullanımları üzerinden aidiyeti vurgulamıştır. Örneğin “benim yerime uğramak ister misin?” dediğimizde “benim yerim” ifadesi bir sahiplenme ve aidiyeti çağrıştırmaktadır.

Birey mekânı tanıdıkça ve mekân üzerine hakimiyet kurdukça, sahiplik ve aidiyet duygusu oluşmaktadır. Mekânı şekillendiren yer ve birey arasındaki etkileşimden doğan sahiplik duygusudur ve yer bireyin sahiplik duygusunun bir yansımasıdır (Dovey, 1999). Kişinin deneyimlediği, tanıdığı, kendince anlamlar yükleyerek kişisel olarak hakimiyet kurduğu mekânlar yere dönüşmektedir (Tuan, 2001). Mekânı deneyimleyen özne, mekânın niteliksel özelliklerini kendi yaşamı ile ne kadar harmanlayabiliyor ve mekânla ne kadar çok ilişki kurabiliyorsa mekâna dair aidiyet duygusu o kadar artmaktadır (Gezer, 2007). İnsanın aidiyet hissiyatı ile bağlandığı mekân insan varlığı ile bütünleşmekte ve yere dönüşmektedir (Casey, 1997). Fenomenolojiden yararlanarak “yer”le ilgili yaklaşımlar geliştiren Seamon’a (1979) göre ise bir yere arşı hissedilen aidiyeti oluşturmak için bedenlerin devinimi, mekân ve zamanla birleşmektedir. Mimar Thiis-Evensen (1987), yerin önemini vurgulamış ve mimarinin esas amacının, yapıyı bir biçim yoluyla dışarının ortasında bir içerdelik yaratmak olduğu savunmuştur. Bu yaklaşımda kastedilenin yine aidiyet kavramı olduğu görülmektedir.

Fenster (2004), aidiyeti bireysel ve kurumsal olarak ayırmıştır. Burada bireysel olan kişisel aidiyeti, kurumsal olan toplumsal aidiyeti ifade etmektedir. Aidiyet bireyin bir çevreye, bir gruba ya da bir topluma yakınlık hissetmesi, bağ kurması ve kendini dahil etmesi durumudur. Yerler aynı zamanda, mekân içerisindeki kullanıcılar arasında samimi ve kalıcı ilişkiler kurulmasına imkân veren özel noktalardır (Öztürk, 2010). Benzer kültürden ve benzer profildeki kullanıcıları ortak bir paydada buluşturduğu gibi farklı profildeki kullanıcıları da aynı ortamda buluşturabilmektedir. Bu sayede hem insan ile mekân arasındaki hem de insanlar arasındaki paylaşımı arttırarak toplu veya bireysel aidiyet hissi oluşturmaktadır.

Aidiyet geliştirmek kişinin zihninde “işte orası burası” şeklinde kodladığı anlamlar ile mümkün olmaktadır (Ayhan, 2022). Mekânlara yüklenen bu anlamlar kişiden kişiye değişebileceği gibi mekândan mekâna da değişebilmektedir. Aidiyetin hissedildiği en temel yer olan evde bile bir homojenlik söz konusu değildir. Nitekim tavan arası ile bodrum yer olarak farklı anlamlar taşıyabilmektedir (Bachelard, G., çev., 2013). Yere duyulan aidiyet hissi; hayal ile gerçek, geçmiş ile günümüz arasındaki iletişimi kuran anlamlardan oluşmaktadır (Relph, 1976). Hayalgücünün kavrandığı mekân, yaşanılmış ve değerlerle yüklü bir yeri oluşturmaktadır (Bachelard, G., çev., 2013).

3.1.4.5 Yer Bağlılığı

Yer kavramının ortaya çıkmasında yer bağlılığı da oldukça önemlidir. Pretty vd., (2003)’ye göre yer, bağlılığın uzantısı olarak oraya çıkmaktadır. Yer; bir mekâna kişisel, grup olarak veya kültürel süreçlerle anlam verilmesi sonucu oluşmaktadır (Vorkin ve Reise, 2001). Bu oluşum içinde özne ile yer arasındaki en önemli durumlardan biri de yer bağlılığıdır. Altman ve Low (1992)’a göre “yer bağlılığı”nda “bağlanma” kelimesi duygusal etkiye vurgu yaparken, “yer” kelimesi ise insanların duygusal ve kültürel olarak bağlandıkları çevresel ortamları ifade etmektedir. Yere dair yer deneyimi, yer duygusu, yer kimliği, yer aidiyeti gibi tüm alt kavramların sonucunda öznde yer bağlılığı oluştuğunu söylemek mümkündür. Bu kavramlara duyulan ilgi ve çalışmaların artması sonucu yere bağlılık kavramı giderek ön plana

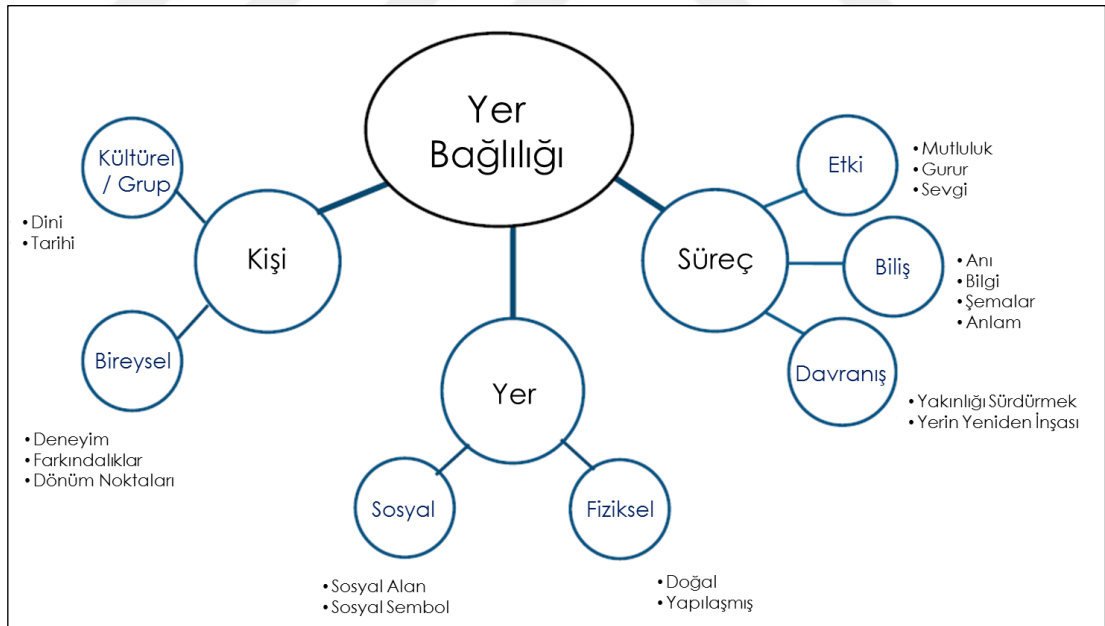
çıkan bir üst kavrama dönüşmeye başlamıştır (Tarçın Turgay ve Ünlü, 2017). Dolayısıyla kimi zaman diğer kavramlar yer bağlılığının alt boyutları olarak da değerlendirilebilmektedir.

Yer bağlılığı; insanların yer deneyimleri sayesinde insanlar ve belirli yerler arasında kurulan duygusal bir bağ veya bağlantıdır (Altman ve Low, 1992). Yaşanan deneyim kişinin yere olan bağının güçlenmesini sağlamaktadır (Jorgensen ve Stedman, 2001). Hidalgo ve Hernandez (2001) ise yer bağlılığını “ana karakteristiği bireyin yakınlığını söz konusu yere sürdürme eğilimi olan, belirli bir yer ile bir birey arasındaki olumlu duyuşsal bağ” biçiminde tanımlamaktadır (s. 310). Uzun süre orada yaşayan ve deneyimleyen, yakınlık duyarak yere karşı aidiyet hisseden bireyler o yere bağlanma eğilimi göstermektedir. Diğer yandan Manzo (2005), insanların yere attıkları anlamların olumlu olabildiği gibi olumsuz veya çelişkili duygular üzerinden de gelişebileceğini söylemektedir. Mazumdar ve Mazumdar (2004) ise dini inançların da yere bağlılık ile güçlü bir ilişkisi olduğunu belirtmiştir. Yer bağlılığı, genellikle insan ile yer arasındaki pozitif bağlar olarak tanımlanmaktadır. Fakat bu bağları oluşturan duyguların olumsuz da olabileceğini belirten Manzo (2003)’e göre yer bağlılığı değişken ve dinamik bir süreçtir. Kimi zaman pozitif duygular yaşanan olaylar neticesinde negatif duygulara dönüşebilmekte ve bu durumda yer ile insan arasındaki bağın kopmasına neden olmaktadır.

Yer bağlılığı üzerine çalışmalar çoğunluklar insanların ikamet ettikleri veya kutsal gördükleri yerler üzerine odaklanmaktadır (Ayar, 2021). İnsanların neden ikamet ettikleri yere bağlandıklarını irdeleyecek olursak karşımıza kökler kavramı çıkmaktadır. Kültür, kişinin yere bağlanmasındaki temel sebeplerden biridir. Kökler aynı yerleri ve ortak kültürleri paylaşan insanların fiziksel çevre ile kurduğu duygusal bağlardır ve o yerde yaşayanların, yeri oranın halkı ile özdeşleştirdikleri görülmektedir (Gustafson, 2001). İnsanlarda doğdukları yeri arama eğilimi bulunmaktadır. Bunun esas sebebi ise insanlar kendileri yansıtan, kendilerine tanıdık gelen yerlere karşı aidiyet hissetmektedir. Birey belirli bir gruba, sosyal ve kültürel bir topluluğa dahil olduğunda bir kimlik kazanmakta, kendini rahat ve güvende hissetmektedir (Özgen, 2022). Bireyin bir yere karşı duyduğu aidiyet ve duygusal

olarak yakınlık hissi yer bağlılığını oluşturmaktadır ve birey bağlanılan yere yakın kalma eğilimi göstermektedir (Hidalgo ve Hernandez, 2001). Mekân daha çok özgürlük ve hareketi hissettirirken yer ise güvenlik ve duraklama hissiyatı uyandırmakta; hareketteki her duraklama ise alanda kalma, alana ait hissetme duygusu ile konumun yere dönüştürülmesini mümkün kılmaktadır (Tuan, 2001).

Yer bağlılığı bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere türlü bağlar; özellik, ölçek ve somutluk bakımından farklılık gösteren yerler; farklı katılımcılar (birey, grup ve kültür); farklı sosyal ilişkiler (birey, grup ve kültür) ve zamansal nitelikler (doğrusal, döngüsel) içeren bütünleştirici bir kavramdır (Altman ve Low, 1992). Scannell ve Gifford (2010) ise yer bağlılığını kişi, yer ve süreç (person-process-place-PPP) olarak üç boyuttan oluşan bir model ile analiz etmiştir (Şekil 3.3). Bu modelde “kim bağlı?”, “nereye bağlı?”, “nasıl bağlı?” sorularına cevaplar arandığını söylemek mümkündür. Böylece hem bağlanan kişinin, hem bağlanılan yerin, hem de bağlanma şeklinin özellikleri yer bağlılığını oluşturmaktadır.

Şekil 3.3 Yer bağlılığı üçlü modeli (Scannell ve Gifford, 2010)

Kişi boyutu, bireyin ya da grubun bağlı olduğu çevresel anlamları ifade etmektedir. Bireysel açıdan kişisel tecrübeler, farkındalıklar ve yaşanan dönüm

noktalarını içerirken; grup ve kültürel açıdan dini ve tarihi alt yapıyı içermektedir (Scannell ve Gifford, 2010). Bazı çalışmalar her ne kadar bireylerin yere bağlılığına odaklanmış olsa da çocuklar, aileler, ortak kültüre sahip topluluk üyeleri gibi toplu olarak yere bağlılık da söz konusu olmaktadır (Altman ve Low, 1992). Dolayısıyla yer bağlılığının bireysel ve kültürel düzeyleri birlikte düşünülmelidir.

Yer boyutu, sosyal ve fiziksel olarak ikiye ayrılmaktadır. Sosyal boyut, sosyal alan ve sosyal sembolleri ifade ederken fiziksel boyut, doğal veya inşa edilmiş yerleri ifade etmektedir (Scannell ve Gifford, 2010). Araştırmacıların çoğu yerin sosyal ve fiziksel boyutlarının, bağlanma sürecinde farklı roller üstlendiğini varsaymışlardır (Selçuk ve Türkseven Doğrusoy, 2021). Fiziksel özellikler yere bağlılıkta oldukça önemli rol oynamaktadır. Jorgensen ve Stedman (2001)'e göre ise o çevrede oluşan güçlü sosyal ilişkiler, yer bağlılığında fiziksel çevreden daha etkilidir. Sosyal ilişkiler yerin kimliğini güçlendirmekte ve yere verilen değeri attırmaktadır. Dolayısıyla yer bağlılığının sosyal boyutu fiziksel boyuttan daha güçlü bir bileşen olmaktadır. Fakat Hidalgo ve Hernandez (2001), hem fiziksel hem de sosyal bağların genel bağlılığı etkilediğini ve yer bağlılığında yerin ölçeğinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulamaktadır.

Süreç boyutu, daha çok psikolojik süreci içermekte olup etki, biliş ve davranış olarak üçe ayrılmaktadır. Scannell ve Gifford (2010), etki boyutunu mutluluk, gurur ve sevgi duyguları ile ifade etmiştir. Manzo (2005) ise bu duyguların sevgi, memnuniyet, korku, nefret ve kararsızlığa kadar birçok duyguyu barındırdığını belirtmiştir. Bilişsel boyutu ise anı, bilgi, şemalar ve anlam kavramlarını içermektedir. Birey hafızasında yer alan anılar, inançlar ve bilgi yoluyla yer anlamını yaratmakta ve onu benliği ile ilişkilendirmektedir. Davranış boyutu ise tüm bu duygu ve düşüncelerin eylemlere yansımasıdır. Yakınlığı sürdürme çabası ve yerin yeniden inşasını içeren bir süreçtir (Scannell ve Gifford, 2010).

Yer bağlılığını kişi-yer-süreç boyutları ile ele alan bu üçlü model, yere bağlılığı üç veya daha fazla bileşen üzerinden inceleyen araştırmaları da toparlayan kapsamlı bir model olmuştur. Tüm boyutları ile yer bağlılığının oluşturulduğu ve korunduğu

mekân, yere dönüşmektedir. Araştırmacıların çoğu kişinin hayatında her zaman bir yere bağlılık şeklinin bulunduğunu, bu durumun kişiye gereksinim duyduğu güven, durağanlık, kontrol gibi hisleri sağlayarak hayatta kalmasını desteklediğini düşünmektedir (Lewicka, 2008).

3.1.4.6 Bir “Yer” Olarak Kentsel Mekân

Birey gündelik yaşamı devam ettirebilmek için ihtiyaç duyduğu bilgiye, fiziksel çevre ve yaşadığı toplumla karşılıklı ilişkisi neticesinde ulaşmaktadır (Asiliskender, 2004). Heidegger (1996), bireyi çevresindeki insanlarla olan ilişkisi ile çözümlemektedir. Birey, toplumsal yaşama dahil olarak görevlerini yerine getirebilmekte ve çevresiyle olan iletişimine, üretimine ve tüketimine göre işler hale gelmektedir. Dolayısıyla yer kavramı, kişisel süreçler kadar toplumsal ve kültürel süreçler ile de anlam kazanmaktadır (Low ve Altman, 1992). Günümüzde yer, sınırları belirli coğrafi bir ortamdan ziyade sosyal etkileşim ve toplumsal hafıza bağlamında değişip dönüşebilen dinamik bir kavram olarak değerlendirilmektedir (Kyle vd., 2004). Yer, Lefebvre, H., çev., (2014)’nin belirttiği toplumsal mekânı da içeren, önce her birey tarafından göreceli olarak sonra toplum tarafından şekillendirilen geniş ve kapsamlı bir kavramdır. Mekânın yere dönüşmesindeki temellerden biri olan yer duygusu, insanların bulundukları evlerinden mahallelerine, şehirlerinden ülkelerine kadar değişen ölçeklerde deneyimlediği ve geliştirdiği duygusal bağları ifade etmektedir (Akgiş İlhan ve Günay Aktaş, 2022). Yer hakkında benzer görüşleri süren Tuan (1975), yerin farklı ölçeklerde olabileceğini belirtmiştir.

Yer tartışmaları, geniş çapta çalışmalara konu olmuştur. Yer kavramının toplumsal mekânı da kapsayan ve doğal olarak toplumsal ilişkileri içeren tanımından yola çıkarak kentsel ve kamusal mekânların bir yer olarak değerlendirilmesi kaçınılmazdır. Nitekim kentsel mekân üzerine stratejiler geliştiren bazı araştırmacılar çalışmalarında kentsel mekânı “yer” olarak incelemiştir (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009). Anlam içeren mekânlar olarak yer kavramı; bir binayı, bir iç mekânı ya da dış mekân olarak kentsel mekânı tanımlayabilmektedir (Eyce, 2011). Modernizm, kentsel mekân üzerinde de “mekân” ve “yer” ikilemi oluşturmuştur.

Punter ve Carmona (1997), kentsel tasarımcıların çoğunun yer duygusu yaratma konusunda görmezden gelme veya kaçınma eğiliminde olduğunu iddia etmektedir. Fakat son zamanlarda mimar ve şehir planlamacılar, kentsel mekânda bir yer duygusu uyandırmayı hedef haline getirmektedir (Tuan, 2001). Kentsel tasarım alanında ilk kez yer vurgusu, 1956 yılında düzenlenen Kentsel Tasarım Konferansı'nda kentsel tasarım için önemli olanın, kentleri yaşanabilir mekânlara sahip bir "yer" haline getirmek olduğu düşüncesi ile yapılmıştır (Krieger, 2009).

3.1.4.7 Yersizlik

19. yüzyıla kadar anlamlı çevrelerde yaşayan insan, içinde yaşadığı çevreyi bütünüyle algılayıp katkıda bulunabilmiş ve çevre ile dolaysız bir ilişki kurmuştur (Tümer, 1980). Sanayi devrimi ile birlikte pek çok disiplinde olduğu gibi küçük ölçekten kentsel mekâna kadar mimari çevrede de anlam yaratma yöntemlerinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir (Eisenman, 1988). En temel ihtiyaçların bile farklı konumlarda farklı yollarla gerçekleştirildiğini ve farklı özelliklerde mekânlar gerektiğini söyleyen Norberg-Schulz (1971), modern dönemde inşa etmenin yalnızca işleve indirgendiğini de eklemiştir. Fonksiyonalist yaklaşım özne ile nesne arasındaki ilişkiyi zedelemiştir (Relph, 1993). Fenomenolojinin algısal deneyime dayandığı yer kavramı, özne ile mekân arasındaki ilişkinin kopmasına sebep olan bu değişikliklerden etkilenmiştir ve yok-yerler, yersizlik, vb. kavramlar ortaya çıkmıştır.

Yer krizine dair sorunlar modernliğin erken dönemini işaret etse de esasen modernliğin ileri aşamalarında daha belirgin hale gelmiştir. 1960 sonrası kullanılmaya başlanan yer kavramı özellikle şehirleşme, teknolojik gelişmeler ve küreselleşmeye bağlı olarak önemli bir değişim geçirmektedir. Bu konuda Edward Relph'in görüşleri daha sonraki yaklaşımları da biçimlendirmiştir. Relph (1976), modern yaşamın meydana getirdiği değişikliklerin kavramsal karşılığını "yersizlik placelessness)" olarak isimlendirmiş ve yersizliği, hem anlamlı yerlere sahip olmayan bir ortam hem de yerlerinin öneminin göz ardı edildiği bir tutum olarak tanımlamaktadır. Ona göre yersizlik ile birlikte, insan deneyimleriyle kökleşmiş ve sembolik anlamlarla inşa edilen yerler tekdüze hale getirilmiştir.

İnsan ile yer arasında bağların kopması, insanı çevre ile uyum sağlayamaz bir duruma getirmiştir ve mekânlar giderek anlamsızlaşmaya başlayarak yer olmaktan çıkmıştır. Öncelikle telgraf ardından faks, internet gibi gelişen teknolojiler ile değişen deneyim algısı ile yakın olanın uzak, uzak olanın yakın olabildiği, insanın çevreye olduğu kadar zamana da yabancılaştığı bir süreci başlatmıştır (Massey, 1993). Teknolojik ve sosyolojik ilerlemeler ile birlikte yerin ruhu kaybolmaya başlamış, yerlerin kendine özgü kimlikleri bozulmuş ve yersizlikler meydana gelmiştir (Relph, 1993).

Auge, M., çev., (1995)'a göre çağımız süpermodernite çağıdır ve süpermodernite “yer olmayan / yok-yer (non-place)” mekânlar üretmektedir. Yersizliği; yer kavramının aksine ilişkiselliği, tarihselliği ve kimliği olmayan, bağlanılabilmek anlamı hale getirilmenin tersine gelip geçilen ve ruhu olmayan bir geometri olarak tanımlamaktadır. Auge'un yer olmayan olarak tanımladığı kavram, fenomenologlar veya beşeri coğrafyacılar tarafından ele alınan boş bir geometriyi ifade eden mekân kavramı ile örtüşmektedir (Tuncer Gürkaş ve Barkul, 2012). Bu mekânlar genel anlamda devamlı kullanılan fakat benimsenmeyen geçici mekânlardır ve geçici oldukları için bu tip mekânlarda ilişkiler; yabancılaşma, terk etme, yalnızlık hissi, vb. yaratmaktadır (Auge, M., çev., 1995).

Auge'un yok-yerler olarak tanımladığı mekânlar, günümüzde anlamını yitirmiş tüketim mekânları haline gelmiştir (Deviren, 2001). Tüketim olgusu ile birlikte mekânlar, Lefebvre'nin mekânın üretilen bir yer olduğu görüşlerinin aksine hızla kullanılarak tüketilen, her yerde aynı şekilde oluşturulabilen, yersizlik hissi yaratan alanlara dönüşmüştür. Bu durum toplumsal ilişkileri de zedelemektedir. Yok-yerler bir yandan insanları bir araya getirmesi ve sosyal ortamlar oluşturması, diğer yandan yalnızca belli amaçlar için kullanılması sebebiyle bir çelişki yaratmaktadır (Kaymaz Koca, 2005). Bu konu yersizlik kavramının yerin tam olarak karşı olup olmadığı sorularına akıllara getirmektedir. Yerin tam olarak karşıtı olmasa da yer niteliği ne ölçüde yitirdiğine göre mekânların kalite durumları değerlendirilmektedir. Fakat Tanyeli (2004), iki kavram arasında yer kaliteli, yer olmayan ise kalitesizdir şeklinde belirgin bir ayrım yapmak yerine yer olmayanların bugünün ürünü olarak

değerlendirildiğini günümüzü daha iyi temsil edebileceklerini söylemekte ve konuya farklı bir bakış açısı getirmektedir.

Yersizlik kavramının özellikle kentsel alanlarda bir sorun olduğu görüşü ise çoğunluktadır. Modern kent mekânları, mekânın özelliklerini göz ardı eden insan elinden çıkma problemlere sahiptir (Lynch, K., çev., 2018). Son 50 yılda kent dokusu üzerine tasarım ve geliştirmeye ilişkin fikirler, neredeyse tek boyutlu bir bakış açısı oluşturmuş ve dünya çapında benzer problemlere sebep olmuştur (Kent, 2008). Kent büyük bir hızla değişmekteyken, ihtiyaç ve işlevlerin değişmesi de kaçınılmazdır (Lynch, K., çev., 2018). Tüm bunların yanı sıra kimi zaman tasarımda yalnızca işlevin önemsinmesi, diğer iyileştirmelerin sermaye kaybı olarak görülmesi gibi durumlar da yersizlik problemlerine sebep olmaktadır. Mekânların aynılaşması ve insan faktörünün tasarımda ana etken olmaktan çıkması, sadece işleve yönelik tasarımlar yapılması aidiyet duygusunu ortadan kaldırmış ve modern insan artık kendini güvende hissedemez duruma gelmiştir (Norberg-Schulz, 1971). Tüm bu sorunlar üzerine mekâna getirilen eleştiriler, anlam ve insan deneyimini ön plana çıkaran yer kavramına odaklanan bir düşünce sistemi geliştirmiştir fakat teori ile pratiğin birbirine uymaması çözümü getirmemekte ana etkindir.

3.2 Yer’leştirme Teorisi

Çalışmanın önceki bölümlerinde bahsedildiği üzere mekân, insan ve anlam bir araya geldiğinde “yer” meydana gelmektedir. İnsanın deneyimi aracılığıyla yere dair yer duygusu, yer aidiyeti gibi kavramları edinmesi ile de yer bağlılığı oluşmaktadır. Bu özelliklerden yoksun olan, insan ile ilişki kuramayan mekânlarda yersizlik durumu ortaya çıkmaktadır. Yersizlik durumu, mekânın kullanımında ve sahiplenilmesinde bir sorun olarak değerlendirilmekte ve bu durum çoğunlukla mekânsal kalite başlıkları altında ele alınmaktadır.

“Peki bir yer tasarlanabilir mi?, yer tasarlamak, yer yapmak diye bir eylem mümkün müdür?” sorularını ele alan Dovey (1994); içinde anılarımızın olduğu, rutin eylemler ve kamusal ritüellerin gerçekleştirildiği, özgün simgelerin bulunduğu ve

yine özgün kutlamaların yapıldığı, ilginç ve dikkate değer bir mekânın yer duygusuna sahip olabileceğini belirtmektedir.

Çalışmanın bu kısmında “bir mekân nasıl “yer’leştirilir” sorusu, modernizm sonrası giderek yersizleşmiş ve atıl durumda kalmış kamusal açık mekânlar bağlamında ele alınmıştır. Mekânın yere dönüştürülmesi ve başarılı bir kamusal açık mekân inşa etmenin yolları; öncelikle Project for Public Spaces’in “yer’leştirme teorisi” kapsamında, ardından çeşitli mekânsal kalite kriterleri yaklaşımları doğrultusunda irdelenecektir.

3.2.1 Yer’leştirme Teorisinin Gelişim Süreci

Uzun yıllar boyunca, şehir kurma meslekleri, büyük şehirlerin dayanak noktası olarak kamusal mekânın rolünü genellikle gözden kaçırmıştır. Büyük ölçüde, bu mesleklerde çalışan bireyler; öncelikle binalar, işletmeler, yollar, altyapıya odaklanarak, dar bir şehir görüşünü benimsemek üzere eğitilmiştir. Halbuki başarılı kentsel gelişim genellikle insanların doğal olarak bir araya gelmek istediği bir kavşak veya ana cadde, halk pazarı, rıhtım, kütüphane, tren istasyonu, kampüs, agora, meydan veya sivil meydan gibi kamusal mekânlarla bağlantılıdır (Kent, 2019). Bu duruma ek olarak küreselleşme ile birlikte daha çok gündeme gelen aynışma ve yersizlik sorunlarının sonucunda 1970’li yıllarda Avrupa’da katılımcı, toplum önderliğinde; insanların yaşamak, çalışmak ve vakit geçirmek istedikleri kaliteli mekânlar oluşturacak şekilde kentler yaratmaya ilişkin bir yaklaşım olan yer’leştirme (placemaking) anlayışı ortaya çıkmıştır (Kent, 2008). Yaşamın gerçekleştiği her mekânı bir yer olarak tanımlarsak, yapılaşmış çevrelerde başarılı ve başarısız yerler oluşabilmektedir. Bu bağlamda, yer’leştirme kavramı, başarılı yer kavramıyla örtüşmektedir (Öztürk, 2010). Bağlam ve toplum ile ilişki kuran tasarımlar sonucunda mekânı yere dönüştürmede “yer’leştirme teorisi” bir araç olarak kullanılmaktadır. İngilizce literatürde “placemaking” olarak geçen kavram, Türkçe literatürde farklı disiplinler tarafından “yer’leştirme, yer oluşturma, yer yaratma, yer yapma, yer kurma, yer imleri, kamusal mekân yaratma” gibi farklı isimlerde kullanılmaktadır. Bu çalışma kapsamında kavramı ifade ederken özellikle

“yer’leştirme” sözcüğü kullanılacaktır. Bu noktada vurgulanması gereken bir başka durum ise kavramında “yerleştirme” yerine neden “yer’leştirme” biçiminde kullanıldığıdır. TDK (2023) “yerleştirme” sözcüğünü “yerleştirmek işi; konumlama” olarak ifade etmiştir ve “yerleştirmek” sözcüğünü ise “yerine koymak” veya “önceden belirlenen bir noktaya yerleştirmek; konumlamak, konumlandırmak” şeklinde belirtmiştir. Bu tanımlar, çalışma kapsamında bir mekânın yere dönüşmesi anlamını içeren “placemaking” kavramına denk gelen anlamlar olmamak ile birlikte çeşitli anlam karmaşalarına sebep olmaktadır ve bu karmaşanın önüne geçmek için kavram “yer’leştirme” şeklinde kullanılmıştır.

Modernizm sonrası mekân kavramına eleştiri olarak ortaya çıkan yer kavramı ile birlikte yer’leştirme teorisinin de gündeme geldiğini söylemek mümkündür. Bir kavram olarak yer’leştirme teorisi daha çok 1990’ların başında gündeme gelmiş olmasına rağmen teorisinin arkasındaki düşüncenin bir kısmı, 1960’larda Jane Jacobs ve William Holly Whyte’in şehirlerin sadece arabalar için değil, insanlar için tasarlanması gerektiği konusundaki fikirlerine dayanmaktadır (PPS, 2020b). Whyte, Fortune Magazine’de editörlük yaptığı dönemde şehirleri insanların etrafında yeniden merkezleme sorumluluğunu üstlenmiştir ve 1956’da, banliyöleşme sebebiyle toplulukların parçalanmasına meydan okuyan “The Organization Man”i yazmıştır (PPS, 2022). Ardından Whyte, Jacobs’u büyük ölçekli kentsel yenileme ve yeniden geliştirme projelerinin başarısızlığını konu alan ilk büyük eleştirilerden biri olacak olan “Downtown is For People” adlı bir makale yazmaya teşvik etmiştir (Kent, 2019). Jacobs’ın bu makalesi 1958’de Whyte’in editörlüğü yaptığı “The Exploding Metropolis” adlı kitapta yayımlanmıştır ve 1961’de Jacobs, “The Death and Life of Great American Cities” adlı kitabında bu makaledeki fikirlerini detaylandırmıştır (PPS, 2022).

Whyte, 1969’da New York Şehir Planlama Komisyonu ile çalışırken yeni planlanan şehir alanlarının gerçekte nasıl işlediğini merak etmeye başlamıştır ve yaya davranışları, şehir dinamikleri, kamusal mekânlarda konfor ve sosyalliği gözlemlemek ve analiz etmek için araçlara öncülük edecek olan “Sokak Yaşamı Projesi (Street Life Project)” adlı çalışmasını ortaya koymuştur (Kent, 2019; PPS,

2021). 1980 yılında ise “Street Life Project” çalışmasındaki deneyimlerini “The Social Life of Small Urban Spaces” adlı kitabında genişletmiştir (PPS, 2022).

Kentlerin tasarımının insan odaklı olması gerektiği fikrinden ve şehirlerin amacının araçlara yönelik olmadığı düşüncesinden ilham alan Whyte ve Jacobs, insan etkileşimini artıran küçük ölçekli planlamanın önemini dile getirmiş ve yer’leştirme kavramını ortaya atmışlardır (Kent, 2019). Onların bu insan odaklı tasarım yaklaşımları kendilerinden sonraki çalışmalara da öncü olmuştur. Fred Kent, 1970 yılında Whyte’ın “Street Life Project” çalışmasına katıldıktan sonra, bu projedeki düşünme ve gözlemsel yöntemlerini kamusal mekânların şekillendirilmesine uygulamak için 1975’te Project for Public Spaces’i kurmuştur ve 1990’ların ortalarında yer’leştirme kavramını destekleyen araçları ve süreçleri geliştirmiştir (PPS, 2022).

3.2.2 Yer’leştirme Teorisi Kavramsal Tanımlar

Ortaya çıkış sürecine bakıldığında temeli 1960’lara dayanan yer’leştirme kavramıyla ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Yer’leştirme; toplumun ihtiyaçlarına cevap veren, insanların kendilerini güvende ve rahat hissettikleri yerler yaratmayı hedefleyen hem kapsayıcı bir fikir hem de bir mahalleyi, şehri veya bölgeyi geliştirmek için planlanma, tasarım ve yönetime yönelik çok yönlü bir yaklaşımdır (PPS, 2020b). Yer’leştirme; mimarların ve şehir plancılarının, yerel bilgi ve toplum davranışlarına odaklanarak mekân tasarımlarına anlam kazandırmasında ve mekânın karakterinin belirlenmesinde bir araç olarak görülmektedir (Courage, 2021). Kültürü toplum davranışlarının toplamı olarak ifade eden Stea ve Turan (1993)’a göre yer’leştirme; kaliteli mekânlar yaratılmasında ekolojik - çevresel bir kültür birliği eylemi ve sürecidir ve bu süreç büyük ölçüde toplumun üretici güçlerine bağlıdır. Yer’leştirmenin temelinde toplum vardır ve yer’leştirme yalnızca bir mekânın çekici niteliklerini vurgulamamakta, aynı zamanda başarılı bir topluluk oluşturmaya da çalışmaktadır (Kent, 2008). Bir mahalle veya bölgedeki çeşitli mekânların kalitesini ve buna bağlı olarak da topluluğu iyileştirmenin bir yolu olarak görülmektedir.

Canter (1977)'e göre yer'leştirme; fiziksel nitelikler, aktiviteler ve kavrayış olmak üzere üç bileşenden oluşan yer duygusunun ortaya çıkmasını sağlayan, hatta teşvik eden koşullar yaratma sürecidir. Yapılması istenilen aktiviteleri desteklemek üzere, mekân ve objelerle bir çevre yaratmanın bilinçli bir yöntemi olan yer'leştirmede tasarımcılar kadar kullanıcılar da belirleyici olmaktadır (Kalay ve Marx, 2001).

Mekânı dolduran objeler, çoğu zaman kontrol dışında var olurken aktiviteler, tasarımcılardan çok kullanıcılar tarafından belirlenir ve böylece mekânın sahip olacağı anlam toplum tarafından oluşturularak mekân "yer"leştirilir (Harrison ve Dourish, 1996). Mekândaki yer duygusunu yaratan ve dolayısıyla yer'leştirmeyi gerçekteştiren aslında kullanıcıların ihtiyaçlarına, eylemlerine, beklentilerine verdiği yanıttır ve tasarımcı burada yalnızca bir aracı görevi görmektedir. Mekânda mevcut objeler vardır ya da tasarımcı tarafından yeni objeler eklenir fakat onun nasıl kullanılacağına katılımcı karar vermektedir.

Yer'leştirme; mekânın hem üretimini hem de tüketimini içerisine alan çok yönlü bir süreç olarak günlük yaşam pratiklerini de kapsar ve bu nedenle temelinde, hem yaşamsal pratiklerin yerine getirilebildiği, hem de içinde yaşayan toplumun kimliğine uygun bir mekân organizasyonu anlayışı yatmaktadır (Coşkun, 2008). Mekân üzerine çalışmalar yapan düşünür Pierre Bourdieu'ye göre ise eylemlerin gerçekteşmesi için gerekli olan bir alan vardır ve sınırı soyut bir aidiyet kavramı ile çizilen bu alanı kullanıcıların stratejileri yani gündelik yaşam pratikleri dönüştürmektir (Suğur ve Görgün Baran, 2017). Gündelik yaşam pratikleri, planlanmamış ve gün içindeki akışa göre şekillenen aktivitelerdir. Burada kültür olgusu oldukça önemlidir. Her toplumun kendi kültürüne, inançlarına, değerlerine göre edindiği davranışları yani edinilmiş yatkınlıkları vardır. Edinilmiş yatkınlıklar aslında farkında olmadan alanın özelliklerini ve sınırlarını belirlemektedir. Mekânlara, oraya ve o topluma özğü bir anlam yüklemektedir. Başka bir alanda sıra dışı olan bir durum o alanda sıradan olabilmektedir. Bu durum mekânlardaki yer duygusunu çeşitlendirmektedir.

1960'lı yıllarda kentlerin tasarımının insan odaklı olması gerektiği fikrinden yola çıkarak yer'leştirme teorisinin temellerini atan Jacobs ve Whyte, kendilerinden sonraki çalışmalara da öncü olmuştur. Whyte'in yaklaşımlarından anlaşıldığı üzere yer'leştirme kavramı, mekânı gözlemleme yoluyla oluşturulmaktadır. Hem mekânın hem de toplumun özelliklerine göre şekillenmektedir. Dolayısıyla yapılan her yer'leştirme uygulaması o mekâna özgü bir yer yaratmaktadır.

Temeli topluma dayanan bir yaklaşım olan yer'leştirme, toplumun bir arada bulunduğu kamusal açık mekânları iyileştirmenin yoludur. Kentsel mekânların insanların ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılmaları, mekânı kamusal hale getirmektedir. Bu kentsel mekânlara; eğlence, sosyalleşme, yeme, içme, buluşma ve bir araya gelme gibi insanların hem fiziksel hem sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı oldukları için faydalı alanlar da denilmektedir (Mehta, 2014). Bu alanlar, hizmet ettikleri geniş insan grupları için amaç ve anlam sağladıklarında gerçekten manyetik yerler haline gelmektedir (Kent, 2019). İnsanın mekân ile kurduğu bağ, aidiyet hissini ortaya çıkarmaktadır. Kendini ait hissettiği bir mekân, insan tarafından daha çok tercih edilmekte dolayısıyla bu aidiyet hissi bir çekim gücü oluşturmaktadır. Kamusal mekânlar, bir topluluğun benzersiz kamusal yaşamını, ekonomisini, kültürünü sergilediklerinde ve özellikle onları kullanan insanlar süreçlerine dahil olduklarında en dinamik ve en kalıcı olmaktadır (Kent, 2019). Çekim gücü oluşturan mekânlar olarak değerlendirebileceğimiz kamusal açık mekânlar, kente kimlik kazandırmada oldukça etkilidir. Harika kamusal mekânlar, topluluk güdümlü yer'leştirme yoluyla gerçekleşmektedir.

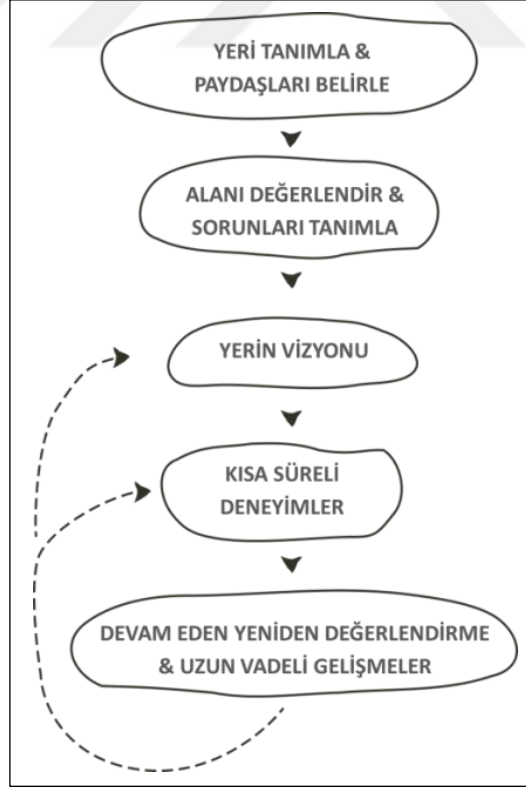
Kamusal açık mekânların kente kimlik kazandırabilmesi için tasarımında bağlam ile ilişki kuran bir yaklaşım izlenmesi gerekmektedir. Bu noktada bağlamla ilişki kuran tasarımlar oluşturarak mekânı yere dönüştüren “yer'leştirme teorisi”nin kamusal açık mekânlarda da uygulandığını söylemek mümkündür.

Yer'leştirme, kullanılabilir kamusal mekân yaratmakta öncü olan bir kavram olmakla birlikte mekâna dair kullanıcı isteklerine göre değişen kültürel, sosyal vb. faktörleri de mekânın ruh kazanması için kullanmaktadır (Ataol ve Erdönmez, 2015).

Tüm bu yaklaşımlardan anlaşıldığı üzere; yer’leştirme faaliyetlerinde toplumsal katılım önemli bir yer tutmaktadır. Kısacası mekânsal tasarıma özel bir yaklaşımı tanımlayan bir terim olan yer’leştirme, topluluk tasarımının felsefesinin çoğunu içerir ve bunu özellikle kamusal açık mekânlara uygular (Melcher vd., 2017).

3.2.3 Project for Public Spaces (PPS) ve Yer’leştirme Teorisi İlkeleri

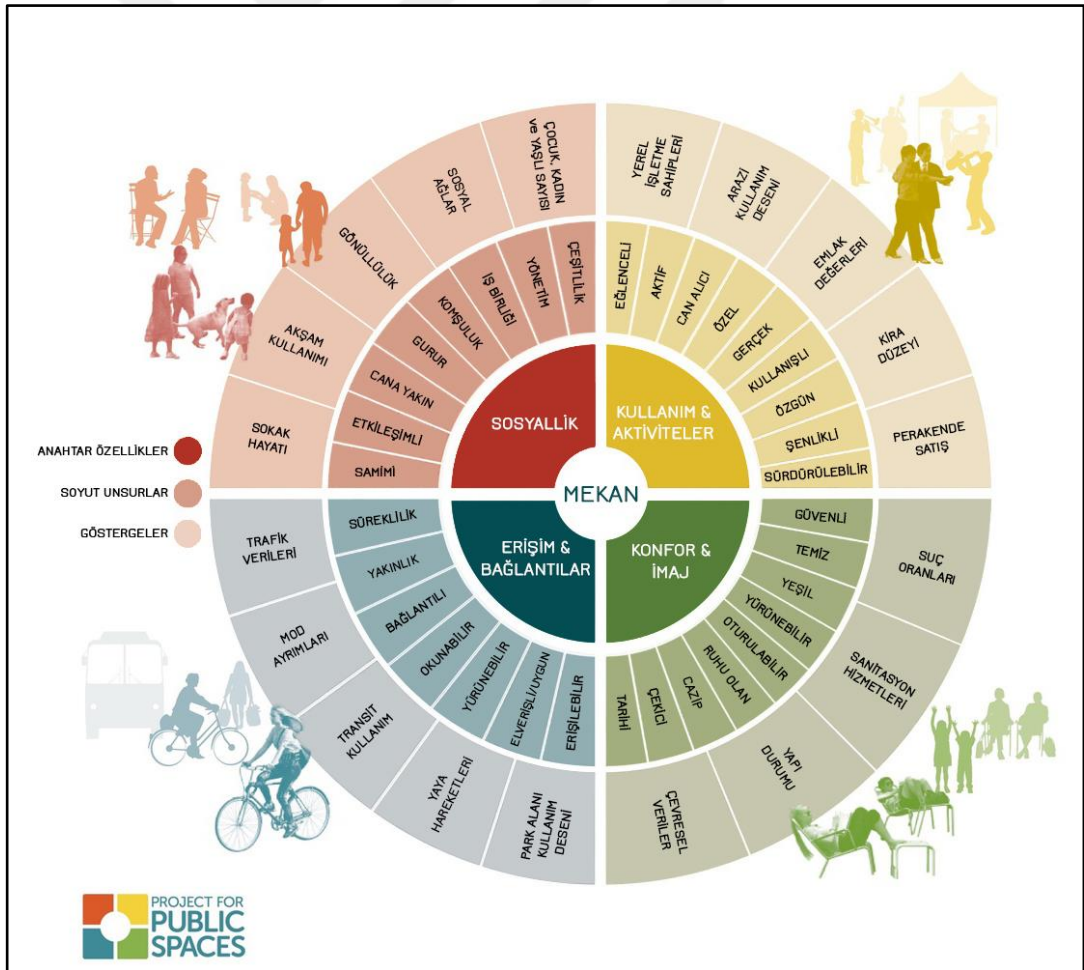
Şehir alanlarını canlandırma konusunda önde gelen şehir plancılarından biri olan Fred Kent, “Küçük Kentsel Alanların Sosyal Hayatı”nın yazarı William H. Whyte'in çalışmalarını genişletmek için 1975 yılında topluluklar inşa eden kamusal alanlar yaratmayı ve sürdürmeyi amaçlayan Project for Public Spaces (PPS) adında, kar amacı gütmeyen bir planlama, tasarım ve eğitim kuruluşu kurmuştur (PPS, 2022). Project for Public Spaces; yer’leştirme kavramının tanımı, süreci, ilkeleri vb. ile ilgili çalışmalar yürütmektedir. Project for Public Spaces, tarafından hazırlanan görselde yer’leştirme sürecindeki önemli adımlar vurgulanmaktadır (PPS, 2020d) (Şekil 3.4).

Şekil 3.4 Yer’leştirme süreci (PPS, 2020d)

Yer’leştirme sürecinde yerin özellikleri ve kullanıcıları dikkate alınarak mekân değerlendirilmekte, sorunlar ve beklentiler belirlenmektedir. Yerin nasıl bir vizyona ihtiyacı olduğu saptanmakta ve ona göre uygulamalar yapılmaktadır. Tasarımcı bir temel oluşturmakta, paydaşlar yani kullanıcılar bu temelin üzerine inşa etmektedir. Mekânın yer’leşme sürecinde tasarımcıya da kullanıcıya da ihtiyaç vardır.

Project for Public Spaces, kamusal açık mekânlarda mekân kalitesini erişim ve bağlantılar, konfor ve imaj, kullanım ve aktiviteler ve sosyallik olarak dört ana başlık altında tanımlamıştır (PPS, 2020a). Mekân Kalitesi Diyagramı’ndaki ilk halka dört ana başlığı gösterirken bir sonraki halka ise mekânda bulunması gereken soyut unsurları göstermektedir. Son halka ise mekânın kullanım durumu ve fiziki koşulları hakkında ölçülebilen niceliksel yönlerini ifade etmektedir (Şekil 3.5).

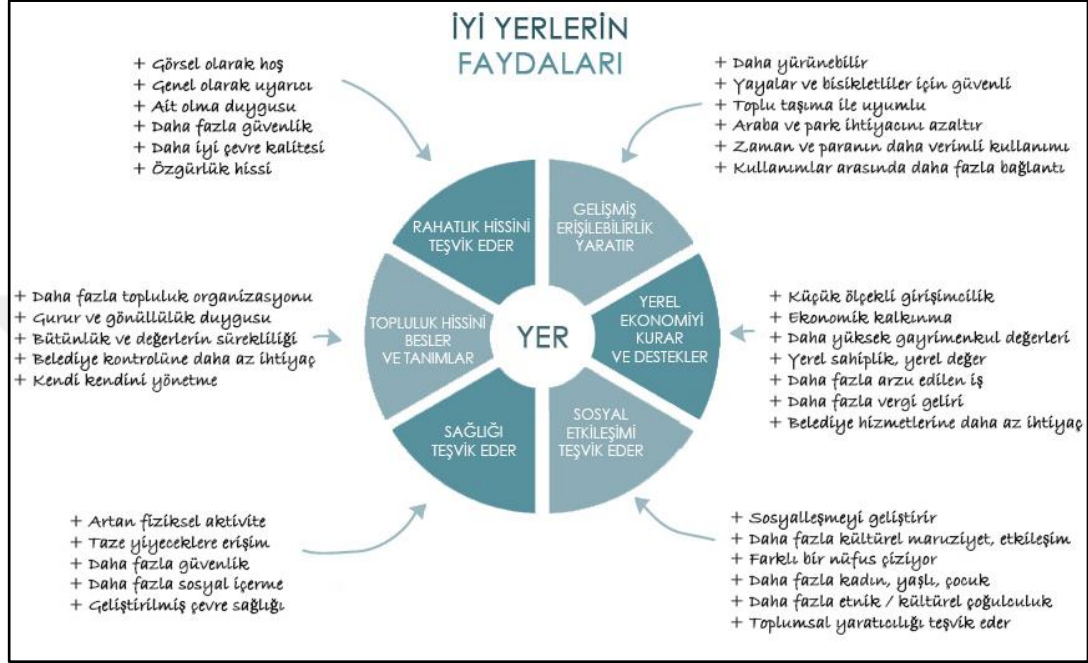
Şekil 3.5 Project for Public Spaces'in tanımladığı mekân kalitesi diyagramı (PPS, 2020a)

Dört ana başlık hakkında dikkat edilmesi gerekenler olarak belirlenen soruların ise mekânı kaliteli bir hale getirmenin ilk adımı olduğunu söylemek mümkündür (Şekil 3.6). Mekân kalitesinin yüksek olması yaşam kalitesini de beraberinde getirmektedir. Erişilebilirliği, güvenilirliği, kullanılabilirliği iyi olan bir mekân çekim gücüne sahip olmakta ve insanlar tarafından daha çok tercih edilmektedir. İnsanlar tarafından sıklıkla tercih edilen kamusal açık mekânlar zamanla kentsel bir imge haline dönüşmektedir.

1.Sosyallik hakkında dikkate alınacak sorular: 1.1.Burası arkadaşlarınızla buluşmayı tercih edebileceğiniz bir yer mi? Başkaları burada arkadaşlarıyla buluşuyor mu? 1.2.İnsanlar gruplar halinde mi? Birbirleriyle konuşuyorlar mı? Başka gruplardaki insanlarla konuşuyorlar mı? 1.3.İnsanlar birbirlerini yüz yüze ya da isme göre tanıyorlar mı? 1.4.İnsanlar yeri görmek için arkadaşlarını ve akrabalarını getiriyor mu? 1.5.İnsanlar gülümsüyor mu? Birbirleriyle düzenli göz teması kuruyor mu? 1.6.Birçok kişi bu yeri sık kullanıyor mu? 1.7.Yaş ve etnik grupların karışımı toplumu genel olarak yansıtıyor mu? 1.8.İnsanlar gördüklerinde çöp toplama eğiliminde mi?	2.Kullanımlar ve Aktiviteler hakkında dikkate alınacak sorular: 2.1.İnsanlar alanı kullanıyor mu yoksa boş mu? 2.2.Farklı yaşlardaki insanlar tarafından kullanılıyor mu? 2.3.Aynı anda kaç farklı türde aktivite gerçekleşiyor? (insanlar yürüyor, yemek yiyor, beyzbol oynuyor, satranç oynuyor, rahathıyor, okuyor) 2.4.Alanın hangi kısımları kullanılıyor, hangileri kullanılmıyor? 2.5.Bir yönetim varlığı var mı yoksa alandan sorumlu birini tanımlayabilir misiniz?
3.Erişim ve Bağlantılar hakkında dikkate alınacak sorular: 3.1.Mekanın iç kısmı dışarıdan görülebilir mi? 3.2.Bu yer ile bitişik binalar arasında iyi bir bağlantı var mı? Ya da boş duvarlar, yüzey otoparkları, penceresiz binalar veya insanların alana girmesini caydıran diğer unsurlarla mı çevrili? 3.3.Bitişik binaların sakinleri alanı kullanıyor mu? 3.4.İnsanlar oraya kolayca yürüyebilir mi? Yoksa yoğun trafik veya kasvetli sokak manzaralarıyla korkutuyorlar mı? 3.5.Kaldırımlar bitişik alanlara gidip geliyor mu? 3.6.Alan, engelliler ve diğer özel ihtiyaçları olan insanlar için iyi çalışıyor mu? 3.7.Mekandaki yollar insanları gerçekten gitmek istedikleri yere mi götürüyor? 3.8.İnsanlar oraya ulaşmak için çeşitli ulaşım seçeneklerini (otobüs, tren, araba ve bisiklet) kullanabilir mi?	4.Konfor ve Görüntü hakkında dikkate alınacak sorular: 4.1.Mekan iyi bir ilk izlenim bırakıyor mu? 4.2.Erkek kadar kadın var mı? 4.3.Oturmak için yeterli yer var mı? Koltuklar uygun mu? İnsanların güneşte veya gölgede oturacakları yerler var mı? 4.4.Alanlar temiz mi? Bakımdan kim sorumludur? 4.5.Bölge güvende mi? Mevcut güvenlik personeli var mı? Varsa, ne zaman görev yapıyor? 4.6.İnsanlar fotoğraf çekiyor mu? Çok sayıda fotoğraf fırsatı var mı? 4.7.Araçlar alanın yaya kullanımına hakim mi, yoksa alana kolayca girmelerini engelliyor mu?

Şekil 3.6 Project for Public Spaces’in mekân kalitesi hakkında belirlediği sorular (PPS, 2020c)

Kullanıcı sorunlarını ve isteklerini dikkate alarak, kullanıcı ile etkileşimli bir şekilde tasarlanan kaliteli ve iyi yerlerin toplum adına olumlu geri dönüşleri olmaktadır. Project for Public Spaces, tarafından hazırlanan görselde iyi tasarlanmış yerlerin faydaları altı başlık altında toplanmıştır (Şekil 3.7).

Şekil 3.7 İyi tasarlanmış yerlerin faydaları (PPS, 2020c)

3.2.4 Kamusal Açık Mekânlarda Kalite Kriterleri

İnsan ile mekân arasındaki bağlantıyı güçlendiren yerleşirme teorisi, yaşam kalitesini arttırmak adına mekânsal kaliteye olanak sağlayan bir süreçtir. Kentler üzerine çalışmalar yapan birçok araştırmacı, kentsel ve kamusal açık mekân kalitesine yönelik yaklaşımlar geliştirmiştir.

Lynch, K., çev., (2018), bir mekânın okunabilirliğini sosyal ilişkiler açısından taşıdığı anlamının, işlevinin, tarihiyle ilişkisinin etkileyebileceğini belirtmiş ve kent imgesini yollar, sınırlar/kenarlar, bölgeler, düğüm/odak noktaları ve işaret öğeleri olmak üzere beş başlık altında toplamıştır. Burada bahsedilen düğüm noktaları kentlinin bulunduğu, etkileşimde bulunduğu, ticaret, pazarlama, rekreasyon, ulaşım

ağlarının merkezi konumunda olan yerler olarak ifade edilebilmektedir. Bu bağlamda kamusal açık mekânlar, kent içinde çekim gücü olan bütünleştirici alanlar olarak birer düğüm noktası olarak değerlendirilebilmektedir.

Kamusal açık mekânlarda kalite parametrelerini Kevin Lynch'in kent üzerine yaptığı çalışmalarda bulmak mümkündür. Konuya çevresel kalite olarak daha geniş bir perspektiften yaklaşan Lynch (1981), "Güzel Şehir Biçimi" (*Good City Form*) adlı kitabında iyi bir şehrin özelliklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Lynch (1981) yerleşim kalitesini ölçebilmek için; canlılık (sağlıklı bir çevre), duygu (mekân veya kimlik hissi), uygun olma (bir yere adapte olabilme yeteneği), erişim (insanlara, aktivitelere, kaynaklara, mekânlara, bilgiye), kontrol (çevrenin sorumluluk içinde kontrolü) olarak beş adet kriter ve yerleşim kalitesi iyi olan her yer için geçerli olan verimlilik ve adalet olarak iki başlık önermiştir.

William H. Whyte (1980) az kullanılan birçok kamusal açık mekânın, aslında kent içinde teşvik edici bölgelerin düzeninin bir parçası olduğu fakat tasarımcıların bu mekânları geliştirme konusunda başarısız olduklarını ifade etmiştir. Whyte (1980) "Küçük Kentsel Mekânların Sosyal Yaşantısı" isimli kitabında kentsel kamusal alanlar üzerine derinlemesine araştırmalar yürütmüş, yaptığı gözlemler ve çalışmalar neticesinde bir kamusal açık mekânı başarılı kılan; erişilebilir olması, çeşitli aktivitelerin yer alması, mekânın konforlu ve iyi imaja sahip olması, sosyal faaliyetleri destekleyen ve insanların birbiriyle buluşarak daha fazla sosyal etkileşimin sağlandığı mekânlar olması şeklinde dört temel özellik belirlemiştir.

Kamusal açık mekânları başarılı kılan şeyin insanların onları kullanması olduğu belirten Jacobs, J., çev., (2017) ise yaşayan mekânları konfor, tanımlanabilirlik, ulaşılabilirlik, çeşitlilik ve boşluk özellikleri ile değerlendirmiştir. Lang (1987), kentsel mekânlarda kalite kriterleri için Maslow'un "ihtiyaçlar hiyerarşisi"nden yararlanarak insanların kentsel mekânlardaki ihtiyaçlarını fiziksel kalite, güvenlik, bağlılık ve saygınlık olarak belirlemiştir. Smith vd. (1997) tarafından geliştirilen kamusal açık mekânlarda altı ana topluluk ihtiyaçları kategorisi ve kalite kriteri; yaşanabilirlik, karakter, bağlantı, hareketlilik, kişisel özgürlük ve çeşitliliktir. Nasar

(1997) de benzer şekilde kamusal açık mekânların insan ihtiyaç ve beklentilerini karşılaması gerektiğini ifade ederek, kamusal açık mekân kalitesi için doğallık, bakım, açıklık ve tanımlanmış mekân, tarihsel önem ve düzen şeklinde kullanıcının algılayış biçimine göre değişen beş parametre tanımlamıştır.

Van der Voordt (2005) ise mekânsal kaliteyi; işlevsel kalite, estetik kalite, ekonomik kalite, teknik kalite olarak dört ana başlık altında incelemektedir. Greene (1992) de benzer şekilde mekânsal kaliteyi; işlev (bağlantı, güvenlik, konfor / ferahlık, çeşitlilik), düzen (tutarlılık, açıklık, devamlılık, denge), kimlik (odak, birlik, karakter, özellik) ve cazibe / çekim (ölçek, uygunluk, canlılık, uyum) olarak dört ana başlıkta ele almıştır.

Jacobs and Appleyard (1987) kaliteli kentsel mekânlar için yaşanabilirlik, kimlik ve kontrol, fırsatlara erişim, eğlence, anlam, kentsel özgüven ve herkese hitap etme olarak yedi adet hedef önermiştir. Carr vd. (1992), anlamlı kamusal açık mekânların özelliklerini konfor, dinlenme, keşfetme duygusu yaratma, aktif katılım ve pasif katılım olarak belirlemiştir. Carmona (2010) tarafından geliştirilen kamusal açık mekânların kalite kriterleri; temizlik, düzen, erişilebilirlik, çekicilik, konfor, kapsayıcılık, canlılık ve yaşayabilirlik, işlev, ayırt edicilik, güvenlik, sağlamlık, yeşillik, gibi sosyal, ekonomik ve çevresel özellikleri içermektedir.

Gehl (2004), kamusal açık mekân üzerine çalışmalarında oldukça kapsamlı yaklaşımlar geliştirmiştir. Kamusal açık mekânlara dair kalite analizlerinde, ancak saatte 5 km/sa hızında yürüyen bir yaya gözüyle iyi sonuçlar alınabileceğini belirterek yaya merkezli bir yaklaşım izlemiştir ve kaliteli bir kentsel kamusal açık mekânda olması gereken kriterleri; koruma, konfor ve zevk (eğlence) şeklinde tanımlamıştır. Gehl (2011), “Eğer aktiviteler ve insanlar bir arada olursa, her bireysel etkinlik bir diğerini teşvik eder...” sözleriyle kamusal açık mekân kalitesinde yaya merkezi yaklaşımın yanı sıra aktivitelerin önemi vurgulamış ve aktivitelere bağlı olarak fiziksel çevrenin kalitesi üzerine bir yaklaşım sunmuştur (s. 107).

Gehl (2011), kamusal açık mekânlarda gerçekleştirilen faaliyetleri zorunlu aktiviteler, isteğe bağlı aktiviteler ve sosyal aktiviteler şeklinde üç ayrı kategoride incelemiştir ve her aktivite türünün fiziksel çevre ihtiyaçlarının birbirinden farklılıklar gösterdiğini eklemiştir.

Zorunlu aktiviteler; işe, okula veya eve gitmek, ulaşım için beklemek, market alışverişine gitmek, bankaya gitmek gibi kullanıcının herhangi bir seçim yapmaksızın, günlük hayatını devam ettirmek için zorunlu olarak dahil olmak durumunda kaldığı, günlük gereklilikleri kapsayan eylemlerdir ve fiziksel çevre ile en az ilişkili olan aktivite türüdür.

İsteğe bağlı aktiviteler yürüyüşe çıkmak, oturmak, dinlenmek, güneşlenmek, temiz hava almak, ayakta şehir hayatını izlemek, açık havada kitap okumak, yemek yemek, spor yapmak gibi kişisel seçimlerin söz konusu olduğu eylemlerdir ve bu tür aktivitelerin gerçekleştirilebilmesi için kişinin katılım isteğinin yanı sıra iyi tasarlanmış, rahat ve kullanışlı alanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple isteğe bağlı aktiviteler, fiziksel çevreye bağımlılığı en yüksek olan aktivite türüdür (Gehl, 2011). Kaliteli bir kamusal açık mekân, en çok isteğe bağlı aktiviteleri içinde barındırmaktadır. Çünkü aktivitelerin şekli değişse de belirli beklentileri bulunmaktadır ve mekân bu aktivitelere uygun koşullara sahip olmalıdır (Carr vd., 1992).

Sosyal aktiviteler ise diğer insanlar ile etkileşim kurmak, tanışmak, buluşmak, karşılaşmak, selamlaşmak, sohbet etmek gibi insanlar arası toplantılar veya oyun oynayan çocuklar gibi ortak aktiviteleri içeren kamusal açık mekânda bulunan diğer insanların varlığına bağlı olan eylemlerdir (Gehl, 2011). Bu tür aktif iletişim aktivitelerinin yanı sıra başkalarını görme ve duyma ile gerçekleşen pasif iletişim aktiviteleri de oldukça yaygındır. Sosyal aktivitelerin isteğe bağlı aktivitelerden farkı, isteğe bağlı aktiviteler tek başına da gerçekleştirilebilirken sosyal aktiviteler topluluk ile gerçekleştirilmektedir. Sosyal aktiviteler; aynı zamanda zorunlu ve isteğe bağlı aktiviteleri kapsamaktadır ve özellikle isteğe bağlı aktiviteler ile arasında bir ilişki bulunmaktadır. İsteğe bağlı aktiviteler genellikle uzun süreli olup daha fazla insanın

bir araya gelmesine sebep olmakta ve sosyal aktivitelere zemin hazırlamaktadır (Uzgören ve Erdönmez, 2017). Bir kentin kamusal açık mekânları, insanların kendiliğinden oluşan eylemlerine açık olan yerlerdir (Lynch, K., çev., 2018). Sosyal aktiviteler de çoğunlukla insanları hareket halinde olmaları ve aynı ortamda bulunmaları sonucu kendiliğinden oluşmaktadır (Erdönmez, 2014). Kamusal açık mekânlar tasarlanarak yapılmış olsalar da temelde kullanıcıların sosyal yaratıcılığı ile şekillenmektedir (Aksoy, 2001).

Zorunlu aktiviteler, yıl boyunca tüm hava koşullarında gerçekleştirilirken isteğe bağlı aktiviteler yalnızca hava ve yer uygun olduğunda gerçekleştirilir. Sosyal aktiviteler, her iki kategoriden gelişen ve hem fiziksel hem sosyal çevreden en çok etkilenen aktiviteler olarak değerlendirilebilmektedir (Gehl, J., çev., 2020). Özellikle isteğe bağlı ve sosyal aktiviteler kentsel kamusal açık mekânların kalitesi için önemlidirler. Gehl (2011), aktivelere göre fiziksel çevrenin kalitesini gösteren bir grafik oluşturmuştur (Şekil 3.8).

	Fiziksel Çevre Niteliği	
	Zayıf	İyi
Zorunlu Aktiviteler	●	●
İsteğe Bağlı Aktiviteler	●	●
Sonuç Aktiviteleri (Sosyal Aktiviteler)	●	●

Şekil 3.8 Fiziksel çevrenin niteliği (Gehl, 2011)

Dış mekân kalitesi iyi olduğunda, isteğe bağlı aktiviteler dış mekân kalitesine bağlı olarak artmaktadır. Açık kamusal mekânlarda gerçekleştirilen isteğe bağlı aktivitelerin artması sosyal aktivitelerin de artmasına yol açmaktadır. Sosyal aktivitelerin artışı ile kullanıcıların açık mekânda geçirdikleri vakit ne kadar çok olursa birbirleriyle etkileşim kurmaları o kadar muhtemel olmaktadır. Bu durum

mekânın kullanılabilirliğini dolayısıyla kalitesini arttırmaktadır. Mekân kalitesi, yaşam kalitesini güçlendirmektedir. Bu durum da insan ve mekân arasındaki bağın gerekliliğini göstermektedir. Mekânın fizyolojik özellikleri, psikolojik olarak her insan profili için farklı mekânsal algılar oluşturmaktadır. Bu noktada her insan profiline uygun mekânsal algıyı oluşturabilmek mekânın kalitesi açısından önemlidir. Kendine uygun mekânsal algıyı yakalayabilen insan, kendini o mekâna ait hissetmektedir. Bir kamusal açık mekânı başarılı kılan özellikleri insan davranışlarına inceleyerek derinlemesine irdeleyen Gehl (2002), iyi kamusal açık mekân tasarımı için 12 kriter belirlemiştir (Tablo 3.3).

Tablo 3.3 İyi kamusal açık mekân tasarımı için 12 kriter (Gehl, 2002)

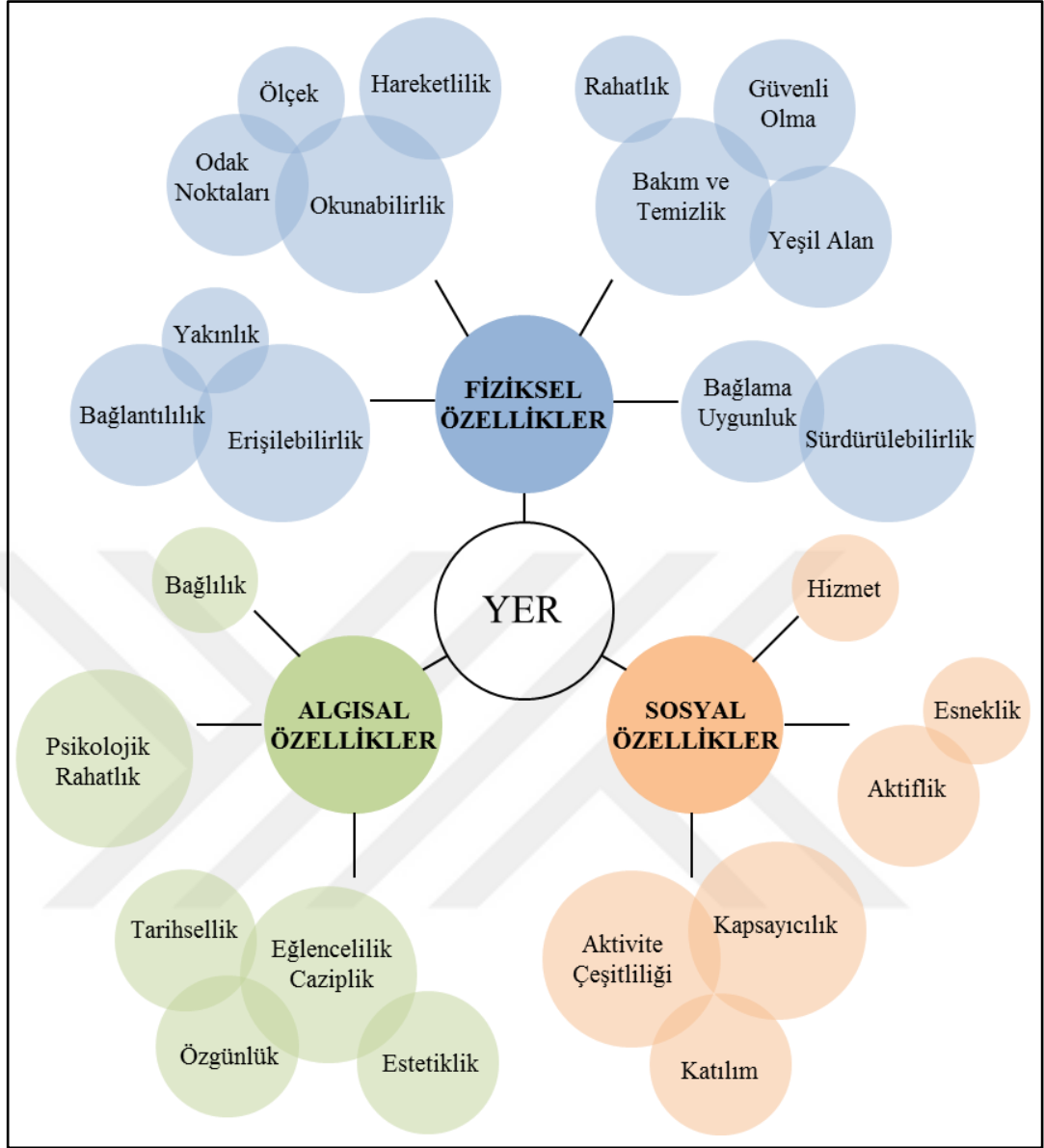
K O R U M A	1. Trafik ve Kazalara Karşı Koruma - trafik kazalarına karşı - trafik terörüne karşı - diğer kazalara karşı	2. Suç ve Şiddete Karşı Koruma (Güvenlik) - yaşam yeri / kullanım - sokak yaşamı - sokak gözlemcileri - katmanlaşma - mekân ve zaman	3. Hoş Olmayan İklim Koşullarına Karşı Koruma - rüzgâr / hava akımı - yağmur / kar - soğuk / sıcak - güneş / parlama
K O N F O R	4. Yürüyüş Olanakları - yürüyüş için uygun yer - düzgün sokak dokusu (bezdirci olmayan) - ilginç cepheler - düzgün yüzeyler - engellerin olmaması - önemli noktalara iyi erişilebilirlik	5. Durma / Kalma Olanakları - kalma bölgeleri - kenar etkileri - kalmak için tanımlanmış noktalar - kalmak için destekler	6. Oturma Olanakları - oturma bölgeleri - birincil ve ikincil oturma olanaklarını en üst düzeye çıkarma - dinlenme bankları
Z E V K	7. Görüş Olanakları - görüş mesafeleri - engelsiz görüşler - ilginç görüşler - karanlıkta aydınlatma	8. Dinleme / Konuşma Olanakları - düşük gürültü seviyesi - bank düzenlemeleri - konuşma alanları	9. Oynama / Göz Önünde Olma/ Aktiviteler İçin Olanaklar - fiziksel aktivitelere, oyun ve eğlenceye davet (gece ve gündüz, yaz ve kış)
Z E V K	10. Ölçek - duyular, hareketler, büyüklük ve davranışla ilgili önemli insani boyutları göz önünde bulundurarak binaların ve alanların boyutlandırılması	11. İklimin Olumlu Yönlerinden Yararlanma Olanakları - güneş / gölge - sıcaklık / soğukluk - rüzgâr / havalandırma	12. Estetik Kalite / Olumlu Duyu Deneyimleri - iyi tasarım ve iyi detaylandırma - görünüm / manzaralar - ağaçlar, bitkiler, su

Mehta (2014), Carr vd. (1992) ve Gehl (2011)'in kamusal açık mekânlardaki aktivitelerin anlaşılmasını en iyi biçimde açıkladıklarını söyleyerek, kentsel kamusal mekânların kalitesini anlamlı etkinlikler, konfor, güvenlik, kapsayıcılık ve memnuniyet olarak 5 boyutta değerlendirmiştir. Son yıllarda kentsel mekân kalitesi için yapılan çalışmalar “yer kalitesi” adı altında ele alınmaya başlanmıştır (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009). Bu çalışmalara örnek teşkil edebilecek bir çalışmalar yürüten Roger Tym and Partners and One NorthEast (2006), yer kalitesini dört ana başlıkta incelemektedir. Bunlar; canlılık (kullanım ve aktiviteler), yer duygusu (şekil, kimlik ve fiziksel kalite), giriş, bağlantı ve hareket, topluluk katılımı olarak sıralanmaktadır.

3.3.5 Kamusal Açık Mekânlarda Yer’leştirme Teorisi Modeli

PPS’in Mekân Kalitesi Diyagramı'nda yer alan ilkeler başta olmak üzere çalışma kapsamında incelenen kamusal açık mekân kalitesi üzerine geliştirilen tüm kriterler; yer’leştirmeyi fiziksel nitelikler, aktiviteler ve kavrayış olmak üzere üç bileşenden oluşan yer duygusunun ortaya çıkmasını sağlayan koşullar yaratma süreci olarak ele alan Canter (1977), referans alınarak yeniden düzenlenmiştir ve fiziksel, sosyal ve algısal özellikler olmak üzere üç başlık altında toplanan bir yer’leştirme modeli oluşturulmuştur (Şekil 3.9). Oluşturulan yer’leştirme modelinde Canter (1977)’in fiziksel nitelikler bileşeni aynı şekilde fiziksel özellikler olarak ele alınırken, aktiviteler bileşeni sosyal özellikler başlığında ve kavrayış bileşeni ise algısal özellikler başlığında karşılık bulmuştur.

PPS’in diyagramında kullanım ve aktiviteler ile sosyallik ilkelerinin kullanım özelliklerini inceleyen benzer içerikler olduğu görülmüştür ve oluşturulan yer’leştirme modelinde bu ilkeler sosyal özellikler başlığı altında birleştirilmiştir. Benzer şekilde konfor ve imaj ilkelerinin bir kısmı fiziksel olup erişim ve bağlantı ilkeleri ile fiziksel özellikler başlığı altında birleştirilirken; bir kısmı öznel ve kavrayış ile ilgili olup algısal özellikler başlığı altında incelenmiştir. Yer’leştirme modelinde birbiriyle bağlantılı olan ilkeler kümelenerek ifade edilmiştir.

Şekil 3.9 Yer'leştirme modeli (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

3.3.5.1 Fiziksel Özellikler

Yakınlık kriteri; yakın çevreden görülebilirlik ve yürünebilirliği ifade etmektedir. Kamusal açık mekânın yerleşim bölgelerine olan yakınlığı daha çok kullanıcı tarafından kullanılmasını ve sosyal ilişkilerin de daha fazla gelişmesini sağlamaktadır (Dines vd., 2006).

Erişilebilirlik kriteri; ulaşım imkânları (toplu taşıma, bisiklet, yaya vb.), engelli kullanıcılar için uygun koşullar ve otopark imkânı gibi durumları ifade etmektedir. Bazı kamusal açık mekânlara sadece belirli tip ulaşım şekilleriyle ulaşılabildiği için belirli gruplar tarafından erişimi zor veya tehlikeli olabilmektedir (Carmona vd., 2003). Toplu taşıma araçlarının çeşitliliği ve sefer sıklığı, toplu taşıma duraklarının kamusal açık mekâna yakınlığı da oldukça önemlidir. Kamusal açık mekânlara erişimin motorlu taşıtların yanı sıra yaya, bisikletli, yaşlı, çocuk ve engellilere de yönelik olması gerekmektedir (Tibbalds, 1992). Kamusal açık mekân ile yerleşim bölgesi arasındaki mesafe 500 metreden fazla olduğunda mekâna ulaşım seçenekleri oluşturulursa veya yayalar için duraklama ve dinlenme alanları oluşturulursa mekânın erişim kalitesi yükseltilebilmektedir (Gökgür, 2017). Tekerlekli sandalye, alışveriş sepeti, bebek arabası vb. tekerlekli araçlar için geniş ve düz alanlar, rampalar; görme engelli bireylere uygun yürüyüş bantları ve kontrollü yaya geçitleri oluşturulmalıdır (Gehl, 2011).

Bağlantılılık kriteri; mekân içi bağlantı ve mekânın çevre ile bağlantılarını ifade etmektedir. Kamusal açık mekâna dışarıdan erişim kolay olsa da mekân içindeki oturma alanı, çocuk parkı, park yeri gibi alt mekânlara ve birimlere erişimin zor olması özellikle yaşlılar, engelliler ve çocuklu aileler için mekânın kullanımını olumsuz etkilemektedir (Holland vd., 2007). Bu sebeple kamusal açık mekânda konforun sağlanması için mekâna ulaşım kadar mekân içi dolaşım ve bağlantılar da önemlidir. Gehl (2011)'e göre ortalama bir insan için yürüme mesafesi 400-500 metre arasındadır ve mekân içi bağlantılar ile yürüme mesafeleri kullanıcılar için uygun hale getirebilmektedir.

Okunabilirlik kriteri; mekânın giriş – çıkış noktalarının algılanabilirliği, işaret ve yönlendirme elemanlarının varlığı gibi mekânın kolay algılanabilir olup olmadığının değerlendirilmesini ifade etmektedir. Tuan (1974)'a göre nesneler ve sınırlar olmadan mekân boş durumdadır. Bu nedenle mekânı sınırlandıracak ve mekân içinde kullanıcıyı yönlendirecek öğelere ihtiyaç duyulmaktadır. Fakat keskin sınırlar yerine geçiş bölgeleri kullanılarak esnek sınırlar oluşturulması kamusal mekânın çevresi ile bağını güçlendirmekte ve giriş-çıkış noktalarının görünürlüğünü kolaylaştırmaktadır

(Gehl, 2011). Kapı, çit, duvar gibi öğeler ile oluşturulan sert sınırlardansa su, ağaç gibi doğal öğeler ile oluşturulan yumuşak sınırlar kullanıcıları mekâna davet etmektedir (Francis, 1989). Yumuşak sınırlar, mekânın çevre sokaklardan görülerek algılanmasını sağlamaktadır ve mekândaki aktivitelerin görülmesi potansiyel kullanıcıları mekâna çekmektedir. Mekânı algılanır hale getiren sınırlar, fiziksel olabileceği gibi ışık, renk gibi somut engel niteliği taşımayan öğeler ile de oluşturulabilmektedir (Tanyeli ve Sözen, 2011). Ayrıca yönlendirici tabelalar ile mekânın algılanabilirliği desteklenmelidir. Çevre yapıların geçirgenlikleri de önemlidir, insanlar mekânı göremezlerse kullanamamaktadır (Whyte, 1980).

Ölçek kriteri; mekânın kent ölçeğine uygunluğu ve insan ölçeğine uygunluğu gibi durumları ifade etmektedir. Ewing vd. (2006), insan ölçeğini etkileyen bileşenleri sokak genişliği, sokak uzunluğu, sokağı çevreleyen binaların yüksekliği gibi birincil derece ve cephe düzenlemeleri, peyzaj elemanları, kent mobilyaları gibi ikincil derece olarak ikiye ayırmaktadır. Mekânı tanımlayan fiziksel elemanların boyut ve oranlarının kullanıcılar tarafından algılanabilir derecede olması, insan ölçeği için uygun olacaktır (Tekel ve Özalp, 2016). Böylece kullanıcılar mekân içinde kendilerini bir boşlukta gibi hissetmeyecek ve mekânı daha rahat algılayıp kullanabilecektir.

Hareketlilik kriteri; mekânda boyut, form, doku ve yüzey olarak farklı alt mekânların varlığını ifade etmektedir. Mekânın hem görsel hem işlevsel olarak monotonluktan uzak olması gerekmektedir (Jacobs, J., çev., 2017). Monotonluğu kırmak için farklı oturma alanları, basamaklar, kaldırımlar, nişler, alçak duvarlar, köşeler veya taşınabilir sandalye gibi öğeler kullanılabilmektedir (Gehl, 2011).

Odak noktaları kriteri; heykel ve su ögesi gibi mekânın hatırlanabilirliğini sağlayan öğeleri ifade etmektedir. Lynch, K., çev., (2018), bir kentsel mekânın okunabilir ve algılanabilir olmasının yanı sıra akılda kalabilir olması gerektiğini de öne sürmektedir. Rapoport (2000); mekânın fark edilen, göze çarpan ve ayırt edici farklılıklarının kullanıcıyı mekâna çekmede ve yaşayan, canlı bir mekân yaratmada önemli bir etken olduğunu belirtmiştir. İnsanlar iyi tanımlanmış yerleri sevmekte,

mekân içinde bayrak direği veya heykel gibi nesnelerin yanına kendilerini yerleştirme eğilimi göstermektedir (Whyte, 1980).

Güvenli olma kriteri; aydınlatma elemanları, trafik lambası, yaya geçidi, tabela, araç giriş kontrolü, hayvan giriş kontrolü, güvenlik kamerası gibi donatı ve önlemlerin varlığını ifade etmektedir. Kamusal açık mekânda kullanıcılar için en büyük tehlike unsurlarından biri yoğun trafik olmaktadır. Kent (2023); araçlar ve trafik için planlanan şehirlerde araçlar ve trafiğin elde edileceğini, mekânlar ve insanlar için planlanan şehirlerde mekânlar ve insanlar elde edileceğini söyleyerek başarılı kamusal mekânlar için insan odaklı tasarımın önemini vurgulamıştır. Trafiğin yoğun olduğu alanlarda insanlar da daha hızlı hareket etmekte, yoğun trafiğin olduğu yollar “fiziksel bariyer” olarak algılanmaktadır ve ancak zorunlu aktiviteler gerçekleştirilebilmektedir (Woolley, 2003). Kamusal açık mekânda ve çevresindeki araç trafiğinin yavaşlatılması veya başka bir yola verilmesi kullanıcıların güvenliğini sağlamada önemli bir etkidir (Gehl, 2011). Trafiğin yavaş aktığı veya yaya odaklı tasarımın benimsendiği kamusal açık mekânlarda insanların yürüme hızları yavaşlayacak, görme, duyma, karşılaşma imkânları oluşacak ve sosyal eylemlerin gelişmesi neticesinde kamusal açık mekânlar da daha canlı hale gelecektir (Gehl, 2011).

Rahatlık kriteri; oturma elemanları gibi donatıların rahat, esnek ve çeşitli olması, oturma yanısıra yaslanma ve uzanmaya da olanak sağlayacak şekilde ergonomik olmasını ifade etmektedir. Yeterli sayıda ve konforlu oturma birimleri, kamusal açık mekânlarda kullanıcı memnuniyeti için oldukça önemli rol oynamaktadır. Kullanıcı profiline göre oturma için gereken koşullar değişebilmektedir. Yaşlılar oturma kolaylığı ve konforu önemserken gençler için bu durum daha toleranslı olabilmektedir (Gehl, 2011). Oturma birimleri, kamusal açık mekânda gerçekleştirilecek duraklama, yaslanma, oturma gibi çeşitli aktivitelere elverişli şekilde kurgulanmalıdır (Whyte, 1980). Ayrıca oturma elemanlarının mekân içindeki konumları da kullanımlarını etkilemektedir. Güneş, yağmur gibi iklimsel etkenlerden korunaklı ve iyi bir görüş alanına sahip oturma birimleri, kullanıcılar tarafından daha çok tercih edilmektedir (Holland vd., 2007).

Yeşil alan kriteri; çim alan ve gölge alanların niceliği ve niteliğini ifade etmektedir. Ağaçların, oturma alanları ile ilişkilendirilmesi kullanıcılara keyif vermektedir. Aynı zamanda sıcak havalarda bir koruma alanı sağlayarak kişilerin soluklanması ve serinlemesi için uygun alanlar oluşturmaktadır (Whyte, 1980). Yeşil alanlar kamusal yaşamdaki taşıt bağımlılığını azaltarak insanların çevre ve birbirleriyle daha sağlam ilişkiler kurmasına olanak tanımaktadır (PPS, 2000).

Bakım ve temizlik kriteri; çöp kutularının yeterliliği, düzenli temizlik ve bakım gibi durumları ifade etmektedir. Alanın düzenli temizliği ve hasar gören malzemelerin onarımı gibi düzenli bakımlar, mekânın temiz ve yeni görünümünün korunması için oldukça önemlidir. Ayrıca kaygan ve bakımsız yüzeyler, mekânın kullanımını zorlaştırmakta ve kullanıcılar üzerinde olumsuz bir etki bırakmaktadır.

Bağlama uygunluk kriteri; mekân tasarımının çevre ile uyumu, çevreye duyarlılık gibi durumları ifade etmektedir. Mekânda oluşturulan yeni kullanım alanları, semtin karakteri ile uyumlu olmalıdır (Jacobs, J., çev., 2017). Kentsel açık mekânlar, kendine has bir karaktere sahipken aynı zamanda kentsel çevrenin bir parçası olarak tasarlanmalıdır (Bayram, 2007).

Sürdürülebilirlik kriteri; mekânda güneş, yağmur gibi farklı hava şartlarına uygun mevsim stratejileri, malzeme niteliği gibi durumları ifade etmektedir. Dayanıklılık, mekânın sürdürülebilirliği için oldukça önemlidir. Yüzeylerde yüksek kaliteli, aşınmaya dirençli malzeme kullanılması; uzun vadede çok fazla bakım gerektirmeyen, dayanıklı ve kalıcı bir mekân tasarımını mümkün kılmaktadır (Bayram, 2007). Mekân tasarımında kış ve yaz aylarda kullanım koşulları göz önünde bulundurulmalıdır. Kullanıcıların değişen taleplerinin karşılanması da mekânın sürdürülebilirliği sağlamaktadır.

3.3.5.2 Sosyal Özellikler

Kapsayıcılık kriteri; kullanıcı profiline çeşitliliğini (yaş, cinsiyet, etnik köken, engel durumu vb.) ifade etmektedir. Kamusal açık mekâna ilişkin düzenlemelerde

potansiyel kullanıcı grupları ve onların ihtiyaçları düşünülmelidir (Holland vd., 2007). Whyte (1980), mekânın farklı yaş, cinsiyet, etnik köken, gelir düzeyinden insanlara hitap etmesinin insanlar için güvende olma hissi yaratacağını ve bunun mekânı kullanma isteğine yansıtacağını belirtmiştir. Mekânda kullanıcı çeşitliliği ne kadar artıyorsa kamusalılık da o kadar artmaktadır.

Aktivite çeşitliliği kriteri; mekânda gerçekleştirilen hareketli veya durağan, zorunlu veya isteğe bağlı – sosyal aktivitelerin türleri ve sayısını ifade etmektedir. Aktivite yetersizliği, kamusal açık mekânda dengeyi bozarak mekânın sınırlı bir kullanıcı kitlesine hitap etmesine, kullanım yoğunluğunun düşmesine ve boş kalmasına sebep olmaktadır (Jacobs, J., çev., 2017). Kamusal açık mekânlarda gerçekleştirilen aktivite çeşitliliği kişilerin toplumun bir parçası olduklarını fark etmelerini kolaylaştırmaktadır (Carr vd., 1992). Ayrıca uygun koşullar sağlandığında isteğe bağlı aktiviteler daha büyük oranda gerçekleştirilmekte ve bu durum zorunlu aktivitelerin sayısı ve süresini de arttırmaktadır. Durmak, oturmak, yemek yemek, oynamak gibi isteğe bağlı aktivitelerin yoğun olarak mekânda gerçekleştirilmesi, zorunlu aktiviteleri de daha keyifli hale getirmektedir (Gehl, 2011). Kamusal açık mekânların kullanım sebepleri çok geniş çaplı olup spor etkinliklerinden dinlenmeye, yeme-içme eyleminden kültürel etkinliklere veya hava almaya kadar birçok aktiviteyi barındırmaktadır (Woolley, 2003). Ne anlama gelirse gelsin, insan davranışları yani aktivite türleri bir kamusal açık mekânın en büyük göstergelerinden biridir (Whyte, 1980). Bir kamusal açık mekân ne kadar çok fonksiyonu barındırırsa o kadar çok insana hitap edebilmektedir (Taşçı, 2021). Bu sebeple çeşitlilik arz eden kullanıcıları mekâna çekecek etkin bir kullanım çeşitliliği oluşturulmalıdır (Jacobs, J., çev., 2017).

Katılım kriteri; mekânda gerçekleştirilen aktivitelerin bireysel, iki kişi veya grup şeklinde olma durumunu ifade etmektedir. Kamusal açık mekândaki eylemlerden bahsederken kişiler arası aktiviteler ve dolayısıyla ilişkilerden de bahsedilmektedir. Bu noktada ilişki çeşitlerine değinmek faydalı olacaktır. İki insanın aynı anda aynı yerde bulunması, pasif veya aktif sosyal ilişkilere sebep olmaktadır (Gehl, 2011). Esasen bireysel kullanımda bile pasif sosyal ilişki söz konusudur. Pasif sosyal

ilişkiler; insanlarla bir paylaşımda bulunmayı veya onları bilmeyi gerektirmeyen, belirli bir uzaklıktan onları seyrederek ve onlara kulak vererek dolaylı yoldan kurulmaktadır (Carr vd., 1992). Aktif sosyal ilişkiler ise ortak ilgileri olan ya da birbirlerini karşılıklı olarak tanıyan veya yalnızca aşına olan insanlar arasında gerçekleşen selamlaşma, muhabbet etme vb. doğrudan kurulan etkileşimleri içermektedir (Gehl, 2011). Basit ve belirsiz olarak değerlendirilen pasif ilişkilerin daha karmaşık ve belirgin olan aktif ilişkiler için bir ön koşul olduğunu belirten Gehl (2011) ilişkileri pasiften aktife doğru; pasif ilişkiler (birbirini tanımayan insanların birbirlerini duymaları ve görmeleri gibi yüzeysel olarak kurulan ilişki), olası ilişkiler (yabancılar arasında tesadüfi olarak gelişen ilişki), tanıdıklar, arkadaşlar ve yakın dostluklar olarak kademelendirmiştir (Şekil 3.10).

Şekil 3.10 İlişki biçimleri ve temas yoğunlukları diyagramı (Gehl, 2011)

Esneklik kriteri; mekândaki donatıların oturma, yaslanma, uzanmaya olanak tanınması, spor aletlerinin, yürüyüş ve koşu parkurlarının, çocuk oyun alanlarının varlığı ile mekânın birçok aktiviteye imkân sağlaması ve tüm bölümlerin kullanılabilirliğini ifade etmektedir. Gehl (2011), anlamlı sosyal yaşam aktivitelerinin insanların durduğu, yürüdüğü, oturduğu ve uzandığı yerlerde gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu sebeple mekânın esnek bir özelliğe sahip olması oldukça önemlidir. Bazı yerler, belli kullanıcı kitleleri için buluşma noktası haline gelebilmektedir (Whyte, 1980). Yalnızca belirli bir amaca veya kitleye hizmet eden mekânlar zamanla kullanılmaz hale gelmektedir. Bu sebeple bir mekânın farklı içeriklere uyum sağlayabilmesi, kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda mekânda kısa süreli değişiklikler yapabilmesi faydalı olacaktır (Carr vd., 1992). Taşınabilir

oturma birimleri, gölge elemanları, ışık ve ses sistemleri veya sahne kullanıcıların beklentileri doğrultusunda düzenlenebilir olmalıdır. Özellikle oturma birimleri kullanıcılar arasındaki etkileşimi isteğe göre teşvik edecek veya engelleyecek içimde esnek bir yapıya sahip olmalıdır (Gehl, 2011). Değişebilen fiziksel elemanlar ile perspektif değişiklikleri oluşturularak kullanıcıların mekânı her ziyaret ettiklerinde daha farklı algılamaları sağlanabilmektedir (Carmona vd., 2003). Mekândaki aktivitelerde ve düzenlemelerde günlük, haftalık veya sezonluk değişiklikler yapılması da kullanıcılarda merak uyandıracaktır (PPS, 2000).

Hizmet kriteri; yeme içme imkânları (büfe, cafe, vb.), wc, engelli aracı şarj istasyonu gibi kullanıcıların temel ihtiyaçları için veya bilgilendirme noktaları, wi-fi erişimi, şarj istasyonu (telefon, tablet, vb. için) gibi kullanıcıların beklentileri için hizmet durumunu ifade etmektedir. Whyte (1980), bir mekânın aktivite ile dolu olması için yeme-içme olanaklarının sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Kamusal açık mekândaki yeme içme yerleri, tuvalet, park yeri gibi servislerin yeterli, konforlu ve kolay erişilebilir olması başta yaşlılar ve çocuklu aileler olmak üzere tüm kullanıcıların konforunu ve mekânda geçirecekleri zamanı etkilemektedir (Dijkstra, 2000).

Aktiflik kriteri; mekânın kullanım yoğunluğunu ifade etmektedir. Kamusal açık mekânların tanımlı ve algılanabilir olması başarılı olması için yeterli değildir, içinde devam eden bir hareket ve canlılık olmalıdır. Başarılı kamusal açık mekânlar için Lynch (1981), canlılığın sağlanmasının önemini vurgularken; Jacobs, J., çev., (2017) ise canlılık, çeşitlilik ve yoğunluğun önemini dile getirmiştir. Whyte (1980); kişileri en fazla kendisine çeken şeyin diğer insanlar olduğunu ve yalnız bir insan için canlı bir yerin bulunabilecek en iyi yer olduğunu söylemektedir. Nasıl ki mekân bedeninin var olması için fırsat veriyorsa, beden yani insanlar da mekânın var olması için fırsat vermektedir. Bir kamusal açık mekânın yoğun olarak kullanılmasını etkileyen insanların orada var olmasıdır. Benzer şekilde Gehl (2011), insanların çoğunlukla yoğun yaya sirkülasyonuna sahip mekânlarda bulunmayı tercih ettiklerini çünkü pasif temasta bulunan insanların ve aktivitelerin diğer insanları da çektiğini belirtmiştir. Bir kamusal açık mekânın aktifliğini arttırmak için bu alanlara çekicilik

kazandıracak etkinlikler düzenlenmelidir (Whyte, 1980). Bireyler ve eylemler birbirini etkileyip hızlandırmakta ve böylece kamusal açık mekândaki aktivitenin çeşitliliği ve zamanı artmakta, mekân insanlar için etkileyici ve güven dolu yerler haline gelmektedir (Gehl, 2011). Kullanıcıların günün saatlerine yayılımı da önemli bir etken olup başarılı bir kamusal açık mekânları insanlar farklı zamanlarda kullanmaktadır (Jacobs, J., çev., 2017). Bir kamusal açık mekânın kullanım yoğunluğu mevsimlere ve hava durumuna göre de önemli ölçüde değişebilmektedir (Whyte, 1980).

3.3.5.3 Algısal Özellikler

Bağlılık kriteri; kullanıcının kamusal açık mekânla bir bağ burması ve aidiyet hissetmesini ifade etmektedir. Kaliteli kamusal açık mekânlar insanlarda oradan ayrılma değil, oraya gitme ve orada kalma hissi uyandırmaktadır (Carr vd., 1992). Mekânda kalma isteği, mekâna karşı kullanıcıda gelişen aidiyet ve bağlılık hissinin bir göstergesidir. Bir kamusal açık mekânın yapımında veya bakımında görev alan kullanıcılar ile mekân arasında bir bağ oluşabilmektedir (Francis, 1989). Aynı zamanda kullanıcıların ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda mekânda kısa süreli değişiklikler yapabilmeleri kamusal açık mekânın kişiselleştirilmesine etki etmekte ve mekân ile kullanıcı arasındaki bağı kuvvetlendirmektedir (Carr vd., 1992). Bazı kullanıcılarda ise yalnızca kamusal mekânda yaşadığı deneyimler ile bir bağlılık hissiyatı oluşabilmektedir. Bir yere bağlılık duyan kişilerde, o yerin gerek sosyal gerek fiziksel durumuna karşı bir hassasiyet oluşmaktadır ve kişiler o yeri koruma eğiliminde bulunmaktadır (Vorkin ve Reise, 2001).

Psikolojik rahatlık kriteri; kullanıcıların kamusal açık mekânda kendileri rahat, mutlu ve güvende hissetmelerini ifade etmektedir. Kamusal açık mekânların kullanıcıları gündelik hayat sıkıntılarından ve şehir hayatı karmaşasından uzaklaştırabilecek, yalnız kalarak rahatlamalarını sağlayacak özelliklere sahip olması gerekmektedir (Dines vd., 2006). Elbette her kullanıcının beklentisi yalnız kalarak rahatlamak olmayacaktır, kamusal açık mekânların sosyalleşme imkânı sunması da bazı kullanıcılar tarafından psikolojik rahatlık olarak değerlendirilebilmektedir. Bu

sebeple farklı kullanıcı profillerinin değişiklik gösteren ihtiyaç ve beklentileri için farklı niteliklerde alt mekânlar oluşturması kamusal açık mekânı daha kaliteli kılacaktır (Carr vd., 1992). Tüm kullanıcıların ortak beklentisi ise güvenlidir. Jacobs, J., Çev., (2017) da değindiği gibi sokakta gözlerin olması, yani çevrenin kalabalık ve yoğun kullanımlı bir yerleşim yeri olması kamusal açık mekânı güvenli bir hale getirebilmektedir.

Tarihsellik kriteri; kamusal açık mekânın geçmişe dair bir tarihsel dokusu olması, önemli tarihsel olaylarla anılması, tarihi önem içermesi gibi durumları ifade etmektedir. Geçmişten gelen bir hikâyesinin olması, kamusal açık mekâna caziplik kazandıracaktır. Norberg-Schulz, C., çev., (2001)'un, yer olarak tanımladığı atmosferik içerik, tarihsel ve toplumsal olguların birikmesiyle oluşmaktadır. Tarihsel bir içeriğe sahip olması yeri daha anlamlı hale getirmektedir.

Özgünlük kriteri; kamusal açık mekânın kendine has özelliklere sahip olmasını, akılda kalıcı olmasını ifade etmektedir. Yere özgü bir sanat öğesi, o yeri herhangi başka bir yer için geçerli olan genellemelerden kurtarmakta ve yerin anlamını ortaya çıkarmaktadır (Mateo-Babiano ve Lee, 2020). Kamusal açık mekânlar, yaratıcı yeniliklerle ve kullanıcılar tarafından yaratılan aktivitelerle özgün bir nitelik kazanabilmektedir (Lownsbrough ve Beunderman, 2007). Bunlar o yere özgü festivaller, çeşitli temalı etkinlikler, o yere özgü bir manzara veya sanat öğeleri olabilmektedir.

Eğlencelilik ve caziplik kriteri; kamusal açık mekânın kullanıcılar için ilgi çekici, merak uyandırıcı, keşfedilmeye değer ve eğlenceli olmasını ifade etmektedir. Kullanıcılar kamusal açık mekânı kullandıkça mekânın fiziksel yapısına aşına olacaklar ve mekâna ilgilerini yavaş yavaş kaybetmeye başlayacaklardır. Bu nedenle başarılı bir kamusal açık mekânın fiziksel olanaklarının yanı sıra farklı bir şeyi tecrübe etme, keşfetme olanağını da sağlaması gerekmektedir (Carr vd., 1992). Çeşitli etkinlikler ve mekândaki canlılık potansiyel kullanıcıları mekâna çekecektir. Başarılı bir kamusal açık mekân, entelektüel anlamda da kullanıcılarına cazip gelmelidir (Ergin, 2007). Bu bağlamda mekânda sanat eserleri ve sergilere yer

verilebilmektedir. Whyte (1980)'a göre kamusal sanat öğeleri gibi dış uyarıcılar, kullanıcıların birbirleriyle iletişim kurmasını desteklemektedir.

Estetiklik kriteri; kamusal açık mekânın kullanıcıların gözünde nasıl bir imaj yarattığını ifade etmektedir. Hayatın başka alanlarında olduğu gibi kentsel düzenlemelerde de sanata ihtiyacımız vardır (Jacobs, J., çev., 2017). Mekânsal imajın oluşması algısal faktörlere bağlıdır. Dolayısıyla estetik, imaj gibi kavramlar öznel ve kullanıcıdan kullanıcıya değişebilmektedir. Kamusal açık mekânın yarattığı kimlik ile kullanıcının kimliğinin örtüşmesi kullanıcı memnun edecektir. Kişinin çevresindeki iyi imgelenebilirlik; kendisini evinde gibi hissetmesine, o yere karşı bağlılık ve aidiyet duygularının oluşmasına, ortama alışmasına yardımcı olmaktadır (Lynch, K., çev., 2018).

BÖLÜM DÖRT
BOSTANLI YAYA KÖPRÜSÜ VE GÜN BATIMI TERASI İLE DEMOKRASİ
ŞEHİTLERİ MEYDANI (KARANTİNA MEYDANI)'NIN YERLEŞTİRME
TEORİSİ İLKELERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1 Araştırma Alanının Belirlenmesi: İzmir'in Merkezinde 2000 Yılı Sonrası Uygulanan Kamusal Açık Mekânlar

Araştırma alanı belirlenirken İzmir kentinin merkez ilçelerinde 2000 yılı sonrası uygulanan kamusal açık mekânların verileri İzmir Büyükşehir Belediyesi 2002-2019 yılları arasındaki faaliyet raporlarından irdelenmiştir ve ilçelere göre yüzölçümü dağılımı şemalandırılmıştır (Tablo 4.1 ve Şekil 4.1).

Tablo 4.1 İzmir'in merkezinde 2000 yılı sonrası uygulanan kamusal açık mekânlar (İzmir Büyükşehir Belediyesi 2002-2019 yılları arası faaliyet raporlarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

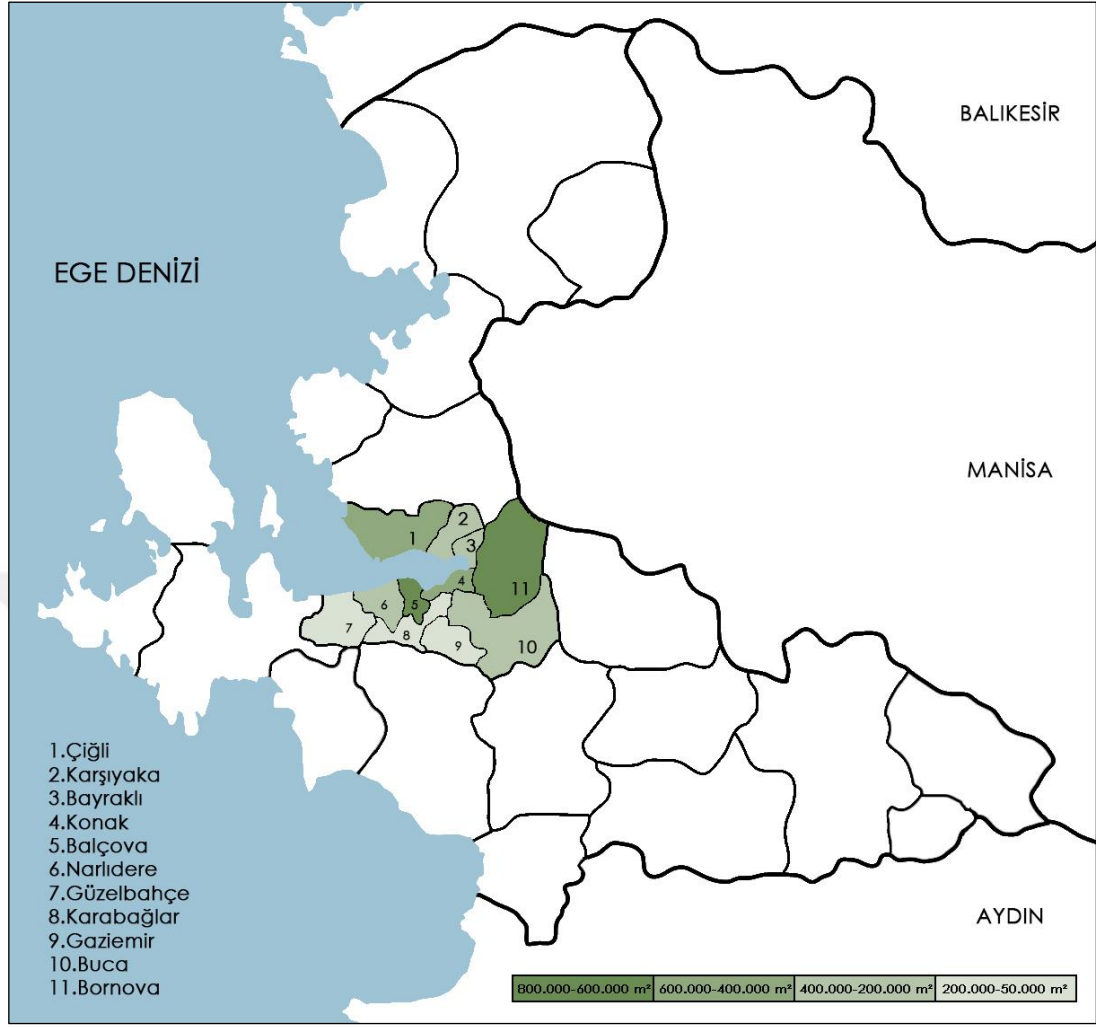
	PROJENİN ADI	YILI	ALANI	KONUMU
1.	Cumhuriyet Meydanı	2002	17.000 m ²	Konak
2.	Doğanlar Parkı	2002	2.300 m ²	Bornova
3.	Konak Meydanı	2002	204.000 m ²	Konak
4.	Limontepe Parkı	2002	3.350 m ²	Karabağlar
5.	Sevgi Mahallesi Parkı	2002	53.000 m ²	Gaziemir
6.	Turan Güneş Parkı	2002	1.225 m ²	Konak
7.	Yalı Parkı	2002	3.500 m ²	Karşıyaka
8.	Yurtoğlu Mahalle Parkı	2002	49.950 m ²	Karabağlar
9.	Yurtoğlu Mahalle Parkı 2. Kısım	2002	7.500 m ²	Karabağlar
10.	Zümrüt Evler Parkı	2002	28.400 m ²	Bornova
11.	Bahçekapı Parkı	2003	16.500 m ²	Buca
12.	Bayramyeri Parkı	2003	2.400 m ²	Konak
13.	Bornova Dr. Behçet Uz Rekreasyon Alanı	2003	180.000 m ²	Bornova
14.	Buca Koop Parkı	2003	7.500 m ²	Buca
15.	Buca Yedigöller Rekreasyon Alanı	2003	100.000 m ²	Buca
16.	Cengiz Topel Parkı	2003	6.100 m ²	Karşıyaka
17.	Çamlıkule Parkı	2003	600 m ²	Buca
18.	Çevik Bir Meydanı Parkı	2003	3.000 m ²	Buca
19.	Evka-3 113 Sokak Parkı	2003	5.400 m ²	Bornova
20.	Evka-5 8927 Sokak Parkı	2003	8.200 m ²	Çiğli
21.	Fırat Mahallesi Parkı	2003	1.800 m ²	Buca

Tablo 4.1 İzmir'in merkezinde 2000 yılı sonrası uygulanan kamusal açık mekânlar devamı (İzmir Büyükşehir Belediyesi 2002-2019 yılları arası faaliyet raporlarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

	PROJENİN ADI	YILI	ALANI	KONUMU
22.	Güzelbahçe Kıyı Düzenlemesi	2003	75.000 m ²	Güzelbahçe
23.	Hacı Bektaş Veli Parkı	2003	2.800 m ²	Buca
24.	Hasanağa Bahçesi	2003	110.000 m ²	Buca
25.	Kuruçeşme Parkı	2003	2.000 m ²	Buca
26.	Mustafa Kemal Sahil Bulvarı Kıyı Düzenlemesi	2003	91.000 m ²	Konak
27.	Mimkent Parkı	2003	5.400 m ²	Karabağlar
28.	Sabiha Gökçen Parkı	2003	6.500 m ²	Çiğli
29.	Vatan Mahallesi Parkı	2003	2.470 m ²	Karabağlar
30.	Şirinkapı Parkı	2004	15.000 m ²	Buca
31.	Sahilevleri Sahili	2004	87.000 m ²	Narlıdere
32.	Liman Reis Kıyı Düzenlemesi	2004	50.000 m ²	Narlıdere
33.	Yunus Emre Parkı	2004	5.500 m ²	Karabağlar
34.	Churcill Parkı	2005	34.000 m ²	Karşıyaka
35.	Çiğli Kasaplar Meydanı	2005	3.700 m ²	Çiğli
36.	İnciraltı Rekreasyon Alanı 1. Kısım	2006	20.360 m ²	Balçova
37.	İnciraltı Rekreasyon Alanı 2. Kısım	2006	612.000 m ²	Balçova
38.	İnciraltı Rekreasyon Alanı 3. Kısım	2006	75.000 m ²	Balçova
39.	Anayasa Meydanı	2006	1500 m ²	Karşıyaka
40.	Bornova Meydan	2006	2.100 m ²	Bornova
41.	Gizli Park	2006	5.626 m ²	Narlıdere
42.	İhsan Aliyanak Parkı	2006	4.860 m ²	Narlıdere
43.	Ötüken Parkı	2006	2.000 m ²	Buca
44.	Sakarya Parkı	2006	25.000 m ²	Balçova
45.	Sasalı Mesire Alanı	2006	26.975 m ²	Çiğli
46.	Sasalı Doğal Yaşam Parkı	2008	425.000 m ²	Çiğli
47.	Uğur Mumcu Parkı	2008	7.000 m ²	Karşıyaka
48.	Aşık Veysel Rekreasyon Alanı	2010	245.000 m ²	Bornova
49.	Pınarbaşı Nazım Hikmet Rekreasyon Alanı	2010	131.000 m ²	Bornova
50.	Balçova Cumhuriyet Parkı	2011	10.000 m ²	Balçova
51.	İşıl Saygın Parkı	2011	15.600 m ²	Çiğli
52.	Olof Palme Parkı	2011	25.000 m ²	Karşıyaka
53.	Ord. Prof Dr. Ekrem Akurgal Yaşam Parkı	2013	90.000 m ²	Bayraklı
54.	Muammer Aksoy Parkı	2014	16.000 m ²	Karşıyaka
55.	Konak Kıyı Düzenlemesi (Konak Pier-Karataş)	2015	72.000 m ²	Konak
56.	Özdemir Sabancı Parkı	2015	1.133 m ²	Karabağlar
57.	Yeni Mahalle Parkı	2015	12.900 m ²	Çiğli

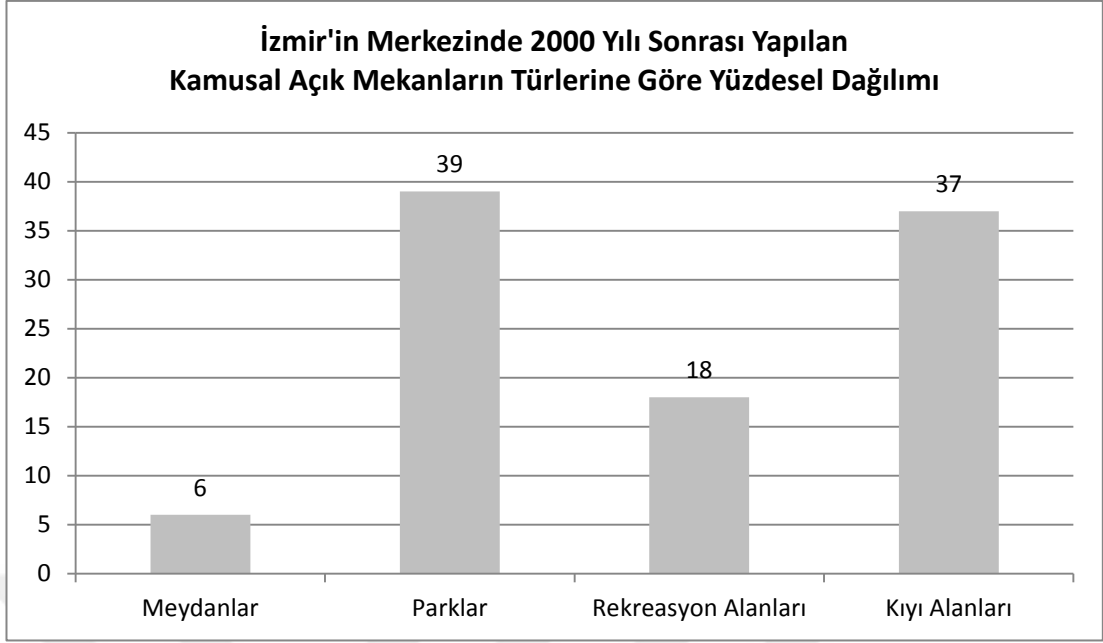
Tablo 4.1 İzmir'in merkezinde 2000 yılı sonrası uygulanan kamusal açık mekânlar devamı (İzmir Büyükşehir Belediyesi 2002-2019 yılları arası faaliyet raporlarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

	PROJENİN ADI	YILI	ALANI	KONUMU
58.	Bayraklı Kıyı Düzenlemesi 1. Etap	2016	23.000 m ²	Bayraklı
59.	Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	2016	8.800 m ²	Karşıyaka
60.	Pınarbaşı Cumhuriyet Meydanı	2016	2.500 m ²	Bornova
61.	Şehit Hakan Ünal Parkı	2016	38.000 m ²	Bayraklı
62.	Göztepe Kıyı Düzenlemesi (Göztepe-Üçkuyular)	2017	30.000 m ²	Konak
63.	İpekyolu Cicipark	2017	70.000 m ²	Konak
64.	Lozan Meydanı	2017	250 m ²	Konak
65.	Montrö Meydanı	2017	300 m ²	Konak
66.	Rafet Paşa Parkı	2017	5.110 m ²	Bornova
67.	Şair Yalçın Benlican Parkı	2017	1000 m ²	Karabağlar
68.	Şehitler Parkı	2017	10.000 m ²	Karabağlar
69.	Şehit Polis Fethi Sekin Parkı (Park İzmir, Park İzmir Çocuk, Park İzmir Kay Kay, Park İzmir Çamlık)	2017	40.000 m ²	Bayraklı
70.	Şehit Üsteğmen Ömer Bozkurt Parkı	2017	5916 m ²	Bornova
71.	Yeni Kale Mah. Aytaç Sefiloğlu Parkı	2017	8.200 m ²	Narlıdere
72.	Ahmet Taner Kışlalı Parkı	2018	25.000 m ²	Çiğli
73.	Balatçık Mahallesi Parkı	2018	4.325 m ²	Çiğli
74.	Bayraklı Kıyı Düzenlemesi 2. Etap	2018	70.000 m ²	Bayraklı
75.	Bornova Macera Parkı	2018	30.000 m ²	Bornova
76.	Dr. Sadık Ahmet Parkı	2018	6.000 m ²	Çiğli
77.	Evka 5 Kavşağı Yanı Parkı	2018	13.500 m ²	Çiğli
78.	Hava Şehitleri Parkı	2018	7000 m ²	Çiğli
79.	İnönü Mahallesi Parkı	2018	2.500 m ²	Bornova
80.	Mavişehir Halk Park	2018	100.000 m ²	Karşıyaka
81.	Mehmet Yüce Sonkurt Parkı	2018	11.200 m ²	Konak
82.	Muzaffer İzgü Parkı	2018	12.000 m ²	Karşıyaka
83.	Neşet Ertaş Parkı	2018	18.250 m ²	Buca
84.	Örnekköy Parkı	2018	2.510 m ²	Karşıyaka
85.	15 Temmuz Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)	2019	71.500 m ²	Konak
86.	Alaybey Bahçe	2019	1.400 m ²	Karşıyaka
87.	Bostanlı Kıyı Düzenlemesi 2. Etap (Bostanlı Rekreasyon Alanı)	2019	111.970 m ²	Karşıyaka
88.	Harmandalı İnönü Mahallesi Parkı	2019	9000 m ²	Çiğli
89.	Limanreis Kıbrıs Sokak Parkı	2019	700 m ²	Narlıdere

Şekil 4.1 İzmir'in merkezinde 2000 yılı sonrası uygulanan kamusal açık mekânların ilçelere göre yüzölçümü dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

2000 yılı sonrası İzmir'in merkezinde yapılmış olan kamusal açık mekânlar; park, meydan, rekreasyon alanları ve kıyı alanları olmak üzere türlerine göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre mekânların yüzölçümleri üzerinden yüzdesel dağılımları belirlenmiştir (Şekil 4.2). Şehrin kıyı kesimlerinde yer alan park, meydan ve rekreasyon alanları; kıyı alanları başlığı altında konumlandırılmıştır.

Şekil 4.2 İzmir'in merkezinde 2000 yılı sonrası uygulanan kamusal açık mekânların türlerine göre yüzdesel dağılımı (İzmir Büyükşehir Belediyesi 2002-2019 yılları arası faaliyet raporlarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Parkların kent parkları, semt parkları ve mahalle parkları olarak ayrıldığı ve kent parklarının yapı ve boyut olarak rekreasyon alanları ile benzer özellikler gösterdiği göz önüne alındığında; isim olarak park başlığı altında değerlendirilen Sasalı Doğal Yaşam Parkı, Ord. Prof Dr. Ekrem Akurgal Yaşam Parkı gibi bazı alanların bu oranı etkilediği belirtmek faydalı olacaktır. Bu durum kapsamında değerlendirmek gerekirse kamusal açık mekânların oran olarak dağılımında meydanlar en az orana sahip olup, onu semt ve mahalle parkları izlemektedir. Ardından özellik olarak benzer yapılar gösteren kent parkları ve rekreasyon alanları gelmektedir. En yüksek orana sahip kamusal açık mekânlar ise kıyı alanları olarak belirlenmiştir.

Kıyı alanlarındaki yüksek oranın nedeni, İzmir kentinde son yıllarda kıyı alanlarına yönelik çalışmalara odaklanılmasıdır. İzmir, bugün kentsel kıyı şeridini geçmişte olduğu kadar pratik ve etkin bir şekilde günlük yaşamda kullanmaktan çok aciz görünmektedir (Stüdyo Evren Başbuğ, 2020). İzmir Büyükşehir Belediyesi 2009 yılından beri tasarım ve inovasyon kenti olma vizyonu ile çalışmalar başlatmıştır. Düzenlenen “Kültür Çalıştayı” ile başlanan çalışmalarda İzmir'in Akdeniz'de kültür,

sanat ve tasarım odağı bir kent olması ana fikir olarak belirlenmiştir. Kültür, sanat ve tasarım başlıklı kültür stratejisini gerçekleştirmek amacıyla İzmir Akdeniz Akademisi oluşturulmuştur (Dereli, 2017; İzmir Büyükşehir Belediyesi [İBB], 2009). Yürütülen bu çalışmaların başında gelen İzmirDeniz Projesi (İzmir Kıyı Tasarım Projesi), 2012 yılında İzmirlinin gündelik hayatında deniz ile ilişkisini çok yönlü olacak şekilde geliştirme ve yaşam kalitesini artırma ve kamusal mekânları nicel ve nitel açıdan iyileştirme amacıyla geliştirilmiştir (İBB, 2018). İzmirDeniz Projesi kapsamında Mavişehir (Karşıyaka) - İnciraltı arasında kalan 40 kilometrelik kıyı şeridinin tasarlanması hedeflenmiş, sahil şeridi 4 alt bölgeye ayrılmıştır (İBB, 2012) (Şekil 4.3). Belirlenen bölgeleri tasarlama sorumluluğu farklı katılımcı mimarlık ofislerine verilerek, belediye tarafından önerilen projelerin tasarımını ve yapımını yönetmek için kıyı tasarımı, kıyı şeridi yapıları ve resmi bina prosedürleri konusunda uzmanlaşmış bir “Teknik Tasarım Ofisi” kurulmuştur. (Stüdyo Evren Başbuğ, 2020).

Şekil 4.3 İzmirDeniz Projesi tasarım bölgeleri (İzmirDeniz, 2012)

İzmirliilerin denizle ilişkisini güçlendirme hedefiyle İzmirDeniz Projesi kapsamında üç ayrı tasarım stratejisi oluşturulmuştur. Birincisi, iç körfezin bir gösteri mekânı olarak düzenlenmesi; ikincisi, kıyı alanlarının kalitelerinin artırılması ve bir “yer” olarak anlam kazandırılması; üçüncüsü; kullanıcıların deniz ile görsel ilişki kurmalarını sağlayacak kent teraslarının oluşturulmasıdır (İBB, 2012). Kıyı hattında belirlenen dört bölgenin farklı özellikler gösterdiğini, buna bağlı olarak tasarımlarında da farklı yollar izleneceğini söylemek mümkündür. Kıyı alanlarında “yer” olma niteliği gösteremeyen bölgelerde dönüşüm çözümleri üretilirken, “yer” olmayı başaran bölgelerde ise daha çok geliştirmeye yönelik yaklaşımlar planlanmıştır (İBB, 2012).

İzmirDeniz Projesi’nin bahsedilen bu hedefleri ve tasarım stratejileri göz önünde bulundurularak “İzmirDeniz: İzmirliilerin Denizle İlişkisini Güçlendirme Projesi” kapsamında kıyı bandında gerçekleştirilen iki farklı ölçekte kamusal açık mekân olan “Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası” ile “15 Temmuz Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)” karşılaştırmalı olarak incelenmek üzere araştırma alanları olarak belirlenmiştir.

4.2 Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada öncelikle konuyu ve problemi kavramaya yönelik konuyla ilgili literatür çalışması yapılmıştır ve ardından çalışmada nitel bir araştırma modeli olan karşılaştırmalı durum çalışması modeli kullanılmıştır. Nitel durum çalışmalarında amaç; bir duruma ilişkin ortam, bireyler, olaylar, süreçler gibi etkenlerin bütüncül bir şekilde araştırılması, ilgili durumu ne şekilde etkiledikleri ve durumdan ne şekilde etkilendiklerini belirlemektir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu bağlamda belirlenen araştırma alanlarına dair mevcut bilgiler kadar geçmişten günümüze kadar alanların yaşadığı fiziksel, sosyal ve kültürel değişimlerin de incelenmesi oldukça önemlidir. Çalışma kapsamında alanların hem geçmiş hem günümüzdeki durumlarına dair bilgiler verilmiştir.

Alan çalışmasında veri toplama tekniği olarak basit gözlem, sistematik gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri uygulanmıştır. Araştırma alanı olarak belirlenen kamusal açık mekânları değerlendirme parametreleri olarak, Project for Public Spaces (PPS) tarafından hazırlanan mekân kalite diyagramı referans alınarak geliştirilen Şekil 3.9'daki yer'leştirme modelinden yararlanılmıştır. Yer'leştirme modelinde fiziksel özellikler ve sosyal özellikler başlıklarında yer alan ilkeler; sabit veya değişken olarak değerlendirilerek sabit ilkelerin tespiti için basit gözlem yöntemi, değişken ilkelerin tespiti için sistemik gözlem yöntemi uygulanmıştır. Algısal özellikler başlığında yer alan ilkelerin gözlem yöntemi ile tespiti mümkün olmadığı için yarı yapılandırılmış görüşme yöntemine başvurulmuştur (Tablo 4.2).

Sabit ilkelerin tespitinde uygulanacak basit gözlem için ilkelerin 1: çok yetersiz, 2: yetersiz, 3: nötr, 4: yeterli, 5: çok yeterli olacak şekilde ölçeklendirilmiş değerlendirme sistemine göre inceleneceği bir gözlem formu oluşturulmuştur. Bu gözlem formu, araştırmanın yazarı dahil olmak üzere iki uzman (mimar) tarafından araştırma alanlarında uygulanmıştır.

Değişken ilkelerin tespitinde uygulanacak sistematik gözlem için her iki alıştırma alanında da saat yönünde sıralanacak şekilde altı gözlem noktası belirlenmiş ve kullanıcı faaliyetleri bu gözlem noktaları dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Sistematik gözlem formu oluşturulurken Malkoç (2008)'un "*Kamusal Dış Mekanlarda Kullanım Sürecinde Değerlendirme (Ksd): İzmir Konak Meydanı ve Yakın Çevresi Örneği*" adlı çalışmasından yararlanılmıştır. Oluşturulan gözlem formuna göre alanlar 25 Haziran 2022 – 7 Temmuz 2022 tarihleri arasında yapılan sistematik gözlem ile dört gün hafta içi, iki gün hafta sonu olacak biçimde toplam altı gün; sabah (09.00-12.00), öğle (12.00-15.00), akşamüstü (15.00-18.00) ve akşam (18.00-21.00) olmak üzere günün farklı saatlerinde incelenmiş ve fotoğraflar ile belgelenmiştir.

Alanlarda saat yönünde sıralanacak şekilde belirlenen altı gözlem noktası olarak tanımlanan bölgeler; gözlem formunda B1, B2, B3, B4, B5 ve B6 kısaltmaları ile ifade edilmiştir. Sabah (09.00-12.00), öğle (12.00-15.00), akşamüstü (15.00-18.00)

ve akşam (18.00-21.00) olarak belirlenen gözlem periyodları 20'şer dakikalık altı zaman dilimine ayrılmış ve araştırmacının bölgeler arası geçişi için bu zaman dilimlerinin arasında 10'ar dakikalık aralar eklenmiştir. Altı zaman dilimine ayrılmış olan gözlem periyodlarına her gözlem gününde bir sonraki bölgeden başlanarak, toplam altı günlük gözlem sonucunda her bölgenin her zaman diliminde gözlenmesi hedeflenmiştir. Bu gözlem formu, araştırma alanlarında yalnızca araştırmanın yazarı tarafından uygulanmıştır.

Algısal özellikler başlığında yer alan ilkelerin tespitinde uygulanacak yarı yapılandırılmış görüşme için 10 sorudan oluşan bir form oluşturulmuştur. Görüşmenin uygulanacağı kullanıcı kitlesi her iki araştırma alanı için biri kadın, biri erkek olan iki genç (15-39 yaş) kullanıcı; biri kadın, biri erkek olan iki orta yaşlı (40-64 yaş) kullanıcı; biri kadın, biri erkek olan iki yaşlı (65+ yaş) kullanıcı olmak üzere toplam 6'şar kullanıcı olarak belirlenmiştir. Bostanlı Gün Batımı Terası için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu EK 1'de, Demokrasi Şehitleri Meydanı için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu EK 2'de yer almaktadır.

Basit gözlem ve sistematik gözlem ile elde edilen veriler sayısal analizden yararlanılarak analiz edilmiştir. Nitel verilerin sayısallaştırılması; gözlem vb. teknikler ile elde edilen verilerin belirli süreçlerden geçilerek sayılara dökülmesidir. Nitel verilerin sayısal analizi hem güvenilirliği arttırmakta hem de elde edilen bulgular sonucunda yorumların daha doğru şekilde yapılmasına olanak tanımaktadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Alanlara dair veriler ilgili kısımlarda sayısal ve yüzdesel olarak tablolaştırılarak grafiklerle gösterilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilen veriler tematik ve betimsel içerik analizinden yararlanılarak analiz edilmiştir. Tematik içerik analizi elde edilen verilerden birbirine benzeyenleri belirli kavramlar veya temalar altında toplayarak okuyucunun daha iyi anlayabileceği şekilde düzenlemektir. Betimsel içerik analizi ise elde edilen verilerin özünü çok fazla değiştirmeden hatta kimi zaman direkt alıntılar yaparak betimsel bir yaklaşım ile düzenlenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Kullanıcıların yarı yapılandırılmış görüşmede sorulan sorulara verdikleri

cevaplardan tek veya birkaç kelimelik kodlar belirlenmiştir. Kodlar olumlu ifadeler ve olumsuz ifadeler olmak üzere iki kategori altında toplanmıştır. Tema olarak yer’leşirme modelinde yer alan algısal özellikler değerlendirilmiştir. Analizler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve sonuç kısmında yorumlanarak özetlenmiştir.

Tablo 4.2 Araştırmanın yöntemi

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ		
Araştırma Konusunun Belirlenmesi		
Literatür Taraması	Durum Çalışması	
Kuramsal Çerçevenin Oluşturulması	Araştırma Alanlarının Belirlenmesi	
Durum Çalışmasında Araştırılacak İlkeler		
Yer'leştirme Modeli	Yer'leştirme Modeli	Yer'leştirme Modeli
Fiziksel-Sosyal Özellikler	Fiziksel-Sosyal Özellikler	Algısal Özellikler
Sabit İlkeler	Değişken İlkeler	Tüm İlkeler
Veri Toplama Teknikleri		
Basit Gözlem	Sistematik Gözlem	Yarı Yapılandırılmış Görüşme
Bulgular ve Veri Analizleri		
Sayısal Analiz	Sayısal Analiz	Tematik içerik Analizi Betimsel İçerik Analizi
Değerlendirme ve Sonuç		

4.3 Geçmişten Günümüze Bostanlı

Çalışma alanının daha verimli bir şekilde ele alınabilmesi adına bölgenin geçmişten günümüze mimari, tarihi ve sosyal dokusundan bahsetmek faydalı olacaktır. Özkan (2006), 19. yüzyıldan önce Bostanlı dahil Karşıyaka’da denizin günümüzdeki kıyı şeridinden daha içeride olduğunu ve kıyı şeridinin ise bataklık durumunda olduğunu belirtmiş, dolayısıyla bu zamanlarda kıyı şeridinde bir yerleşimin olmadığını da eklemiştir.

Günümüz Bostanlı’sı 1800’lü yıllarda bölgede çoğunlukla Hristiyanların bulunması sebebiyle adını eski bir kiliseden almış ve “Papas” olarak anılmıştır. 1800’lü yıllardan sonra bu bölgeye gelen Müslüman Türklerin tarımla uğraşmaları nedeniyle adını bostan tarlalarından almış ve artık “Bostanlı” olarak anılmaya başlanmıştır. 1920’li yıllarda Bostanlı’da, Rumlar ve balıkçılar ile beraber yaklaşık 6 bin kişilik nüfus yaşamıştır (Maruflu, 2013). Karşıyaka’daki yerleşim 1925 yılında Bostanlı tarafında doğru yayılmaya başlamış, 1929 yılında Bostanlı Köyü, Karşıyaka’ya bağlanmıştır (Erdoğan Manav, 2014). İlerleyen dönemlerde aldığı göçler ile birlikte küçük bir balıkçı köyü olan Bostanlı, gelişerek merkezi bir yer haline gelmiştir (Böke, 2019).

1930-40’lı yıllarda Bostanlı civarındaki bataklıklarının kurutma girişiminde kısmen başarılı olunabilmiş, dönemin zorlukları nedeniyle proje ertelenmiştir (Maruflu, 2013; Özkan, 2006). 1960’lı yıllarda bu bölgenin iç kısımlarında hala bataklıklar olduğu bilinmektedir (Böke, 2019). Bölgedeki bataklıklar ancak 1970’li yıllara gelindiğinde tamamen kurutulabilmiştir (Maruflu, 2013).

Bostanlı’dan İzmir’in farklı bölgelerine ulaşım için önceleri Karşıyaka’dan aktarma yapılmıştır (Böke, 2019). 1940’lı yıllara kadar Bostanlı ile Karşıyaka arasındaki ulaşım ise atlı tramvay ve “karaço” denilen fayton ile yapılmaktadır (Maruflu, 2013). Karşıyaka’da kıyı gelişiminde önemli rol oynayan deniz ulaşımına 1884’te başlanmış olmasına karşın Bostanlı’da bir iskelenin yapılması 1989 senesini bulmuştur (Böke, 2019; Erdoğan Manav, 2014). Önceleri sık sık vapur seferleri

olurken, daha sonra nüfusun artması ile birlikte seferlerin ters orantılı olarak azalması dikkat çekmektedir (Böke, 2019). Tren hattının Nergis tarlalarını ikiye bölmesiyle sahil kısmına “Deniz Bostanlısı”, günümüzde Nergis semtinin bulunduğu kısma ise “Kara Bostanlısı” denilmeye başlanmıştır. 1950’li yıllardan sonra Deniz Bostanlısı sosyal yaşamın merkezi haline gelmiştir (Maruflu, 2013).

1950’li yıllarda yaklaşık 3 bin kişilik nüfusa sahip olan Bostanlı; kalabalık ve zarif plajları olan modern bir balıkçı köyü olarak varlığını sürdürmüştür (Maruflu, 2013). 1955 senesinde Emlak Bankası toplu konutlarının inşa çalışmalarının başlamasıyla kentsel gelişmeler hızlanmış, Bostanlı’nın kıyı silüeti değişmeye ve daha çok tercih edilen kalabalık bir semt olmaya başlamıştır (Tepe ve Sönmez, 2018).

Bostanlı’da yer alan kentlinin bir araya gelmesine olanak tanıyan mekânlardan bahsetmek, dönemin sosyal hayatı hakkında fikir verecektir. 1980’lerin sonunda Bostanlı Deresi’nin solunda bugünkü Bostanlı Balıkçı Barınağı bulunmaktadır. Bir dönem Churchill olarak anılan bu bölgede, denizin içine doğru uzanan balıkçı barınağının içinde küçük balık lokantaları ve en uç kısmında ise Churchill Ahmet’in kahvehanesi bulunmaktadır. Soda-limon-tuz karşımı ile meşhur ettiği içecek alanın adının Churchill olarak anılmasına sebep olduğu gibi kahvehanenin sahibi Ahmet Pendikli’nin de lakabı olarak kalmıştır. Bu balıkçı barınağından, günümüzde olduğu gibi o dönemde de sahilde bir şeyler yenilip içilebildiği ve aynı zamanda da gün batımının en güzel izlendiği yerlerden biri olarak bahsedilmektedir (Böke, 2019).

Maruflu (2013), o zamanlar şirin bir balıkçı köyü olan Bostanlı’da iki tane balıkçı kahvesi olduğundan bahsetmektedir. Biri Churchill Ahmet’in Kahvehanesi iken diğeri ise balıkçı barınağının karşısında, şimdiki Bostanlı Camii’nin yanında yer alan Nihat Egemen’in kahvesidir. Denizin henüz doldurulmadığı zamanlarda iskelenin hemen karşısında yer alan Nihat’ın Kahvesi, 24 saat açık olarak hizmet vermiştir ve dönemin buluşma noktası olan bir mekân olarak bilinmektedir.

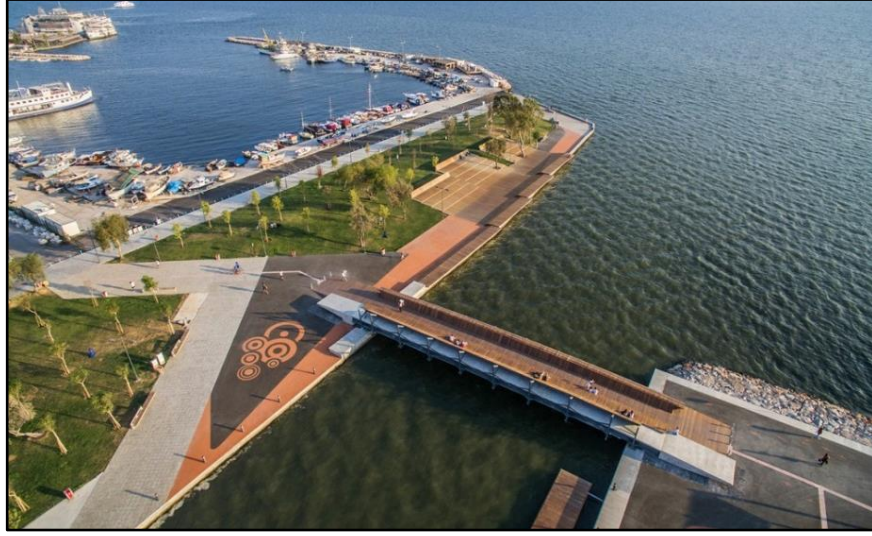
O zamanlar Balıkçı Barınağı'nın, Nihat'ın Kahvesi'nin, Churchill Ahmet'in Kahvesi'nin bulunduğu bugünkü Bostanlı Gün Batımı Terası'nın olduğu kısım o dönemlerde “Saz Burnu” olarak anılmaktadır ve tıpkı günümüzde olduğu gibi o zamanlarda da kentlinin bir araya gelip vakit geçirdiği, gün batımını izlediği bir kamusal mekân olmuştur (Böke, 2019).

1964 yılında Bostanlı'da denizin doldurulması planı gündeme gelmiş, sahilin molozlarla doldurulup sahilde yer alan iki kahvehanenin (Nihat'ın Kahvesi ve Churchill Ahmet'in Kahvesi) doldurulan kısma taşınması, kahvehanelerin eski yerine ise otopark yapılması planlanmıştır (Özkan, 2006). Böylelikle geçmişin izleri silinmeye ve semtin eski dokusu bozulmaya devam etmiştir.

4.4 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası

Çalışmanın bu kısmında öncelikle araştırma alanına dair tasarım yaklaşımları ve araştırma alanının mevcut durumundan bahsedilecektir. Ardından araştırma alanının bir kamusal açık mekân olarak yer olma niteliği; sabit ilkeler gözlem formu, değişken ilkeler gözlem formu ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularına göre değerlendirilecektir.

İzmirDeniz projesinde 1. Bölge olarak anılan Karşıyaka'da, mevcut kıyı kullanım kültürünü zenginleştirmek ve kamusal kullanımı artırmak amacıyla yapılan çalışmalar kapsamında ilk uygulama alanı olan Bostanlı Yaya Köprüsü ve Bostanlı Gün Batımı Terası tamamlanarak 2016 yılında kullanıma açılmıştır (İzmirDeniz, 2020a). 8.800 m²'lik bir alana sahip olan proje, İzmirDeniz'in Mavişehir-Karşıyaka-Alaybey tasarım ekibi tarafından hazırlanan “Karşıkıyı” konsepti kapsamında Studio Evren Başbuğ Architects tarafından tasarlanmıştır (Stüdyo Evren Başbuğ, 2020) (Şekil 4.4). Tasarımcılar kıyının Mavişehir-Karşıyaka-Alaybey bölümünde bugüne kadar oluşmuş kıyı kültürünü dönüştürmek yerine, hâlihazırda var olan yaşantıyı geliştirecek daha nitelikli bir fiziksel çevre yaratmayı amaçlamış ve hâlihazır durumu anlatan üç kavram üzerinde durmuştur. Bu üç kavram geçişlilik, kıyıya dik koridorlar ve renkler, sesler, dokular, kokulardır (İzmirDeniz, 2020a).

Şekil 4.4 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası (ZM Yasa Architectural Photography, 2022a)

Bostanlı Yaya Köprüsü ve Bostanlı Gün Batımı Terası tasarlanırken hâlihazırda aktif biçimde varlığını sürdüren bir kamusal alana yeni deneyimler sunmaktansa, zaten var olan duyuşal deneyimleri ve pratik alışkanlıkları geliştirmek hedeflenmiş ve söz konusu alanda bağımsız mimari müdahaleler yerine kapsamlı bir yaklaşım tercih edilmiştir. Ekip tarafından alan ile ilgili kapsamlı bir mekânsal analiz gerçekleştirilmiş ve sesler, kokular, renk paleti, doluluk oranları ile mevcut flora ve faunayı içeren bir duyuşal deneyim matrisi oluşturulmuştur (Stüdyo Evren Başbuğ, 2020). Ana planda “aylaklık” duygusunu veya aylaklık durumunu kucaklayan planlanmamış ve zamansız faaliyetler için fırsatlar sağlamayı amaçladıklarını belirten Stüdyo Evren Başbuğ (2020), Bertrand Russell’a referansla “aylaklığa övgü” diye adlandırdıkları projeyi şöyle tanımlamaktadır:

Aynı noktada birbirlerine vista verecek şekilde konumlanmış bu iki kentsel alan, ‘Karşıkyı’ konseptinin tanımladığı genel çerçeveyi sürdürmekte ve İzmirDeniz projesinin İzmir kenti için oluşturduğu ‘Gerilimi Düşük Yaşam Biçimi’ vizyonuna da mükemmel uyum sağlamaktadır. Doğal, plansız, bağımsız ve kapsayıcı bir kamusal alan olarak hizmet vermektedir. Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası, bulunduğu bu eşsiz konumun sosyal, coğrafi ve tarihi geçmişlerini kullanarak farklı ‘aylaklık’ biçimlerini deneyimlemek için yeni bir kentsel alan vaat etmektedir (Stüdyo Evren Başbuğ, 2020).

Bostanlı Deresi sebebiyle kesintiye uğrayan bu alanın Karşıyaka kıyı hattının en zayıf noktası olduğu görülmektedir (Yücel, 2019). Bu noktada Karşıyaka konseptinin ana plan kararlarına uygun olarak, Bostanlı Deresi'nin iki yakasını bağlayarak kıyıda sürekliliği sağlamak adına “Bostanlı Yaya Köprüsü” önerilmiştir. Ahşap yüzeylerden oluşan köprü, Özel tasarımıyla altından sandalların rahatlıkla geçmesine izin vermektedir (Stüdyo Evren Başbuğ, 2020) (Şekil 4.5).

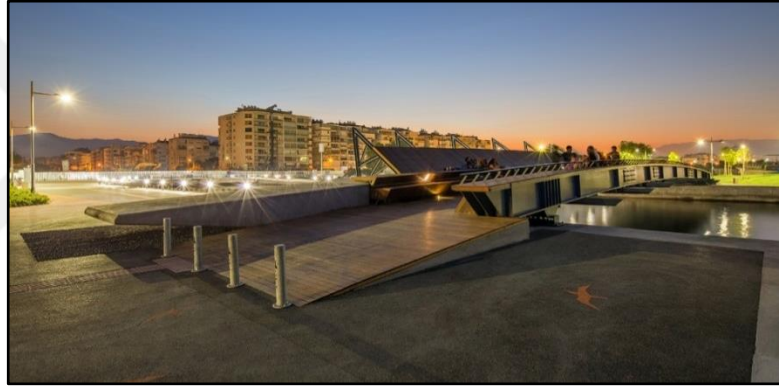
Şekil 4.5 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası (Arkitera, 2023a)

Kademeli oturma alanı ile körfezi izlemek isteyenler için bir duraklama alanı oluştururken beklemeden karşıya geçmek isteyen yayalara, bisiklet sürücülerine ve kaykaylı gençlere de hizmet etmektedir. Bostanlı Yaya Köprüsü Simmel'in “*Köprü ve Kapı*”sında (1909) bahsettiği köprü görevinden, yani doğanın ayırdığını düşündüğümüz iki yakayı insani bir istekle birleştirmekten fazlasını yapmak için yola çıkmıştır (Yücel, 2019). Mekân, tasarımı ile farklı kullanıcı profillerini bir arada tutarak ve tasarım konseptinde bahsedilen aylıklık durumlarına fırsat tanıyarak yalnızca üzerinden geçilen bir alan olmaktan fazlasını başarmıştır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası (ZM Yasa Architectural Photography, 2022b)

Köprünün bitiş noktalarında oturma kısmıyla yürüme hattı birbirinden belirli bir şekilde ayrılarak farklı noktalarda sonlanmaktadır. Yürüme hattı hafif bir kavis sonrası birleştiği kıyıyla hemzemin olurken oturma kısmını sonlandıran beton uzantılar yerden koparak devam etmekte ve köprünün de zemine en hafif biçimde temasını sağlamaktadır (Yücel, 2019) (Şekil 4.7). Köprünün bağlandığı kıyıda ise bir oyun parkı, Bostanlı sahiline özel tasarlanmış kent donatılarının kullanıldığı piknik alanı ve etkinlik meydanı gibi rekreasyon alanlarının yanı sıra yürüyüş yolu, koşu parkuru, yeşil alanlar ve dere içinde yüzer bir platform kullanıma açılmıştır (İzmirdeniz, 2020a). Bostanlı Gün Batımı Terası'nın uzantısı niteliğinde karşı kıyıya bağlanan Bostanlı Yaya Köprüsü kısa sürede insanların buluştuğu, oturup dinlenebildiği, manzaranın keyfini çıkarabildiği bir sosyal mekân haline gelmiştir.

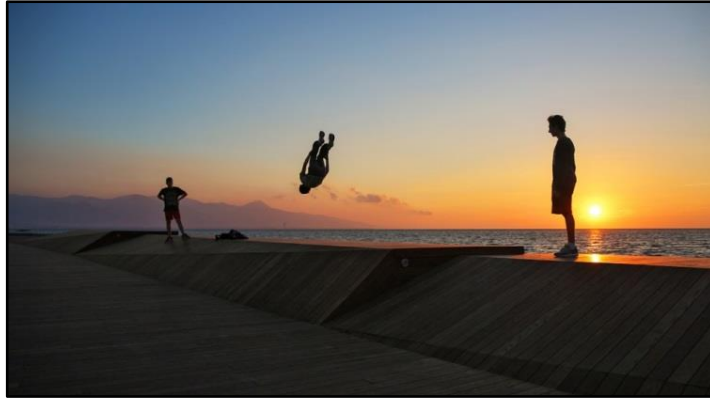
Şekil 4.7 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası (ZM Yasa Architectural Photography, 2022c)

Bostanlı Gün Batımı Terası ise köprü dik açıyla ve batan güneşi tam karşısına alacak bir konumda yerleştirilmiştir. Stüdyo Evren Başbuğ, projeyi anlatırken bu alanın “tüm Karşıyaka kıyı şeridinde denize dik uzanan tek alan” olduğunu altını çizmiştir (Yücel, 2019). Gün Batımı Terası tasarlanırken sadece mevcut ağaçları korumak için değil, aynı zamanda mekâna daha küçük bir ölçek duygusu vererek alanın daha insani algılanmasını sağlamak amacıyla 3 teraslı parçaya ayrılmıştır. Bu kıyı hattının gerisinde küçük bir meydan oluşturulmuş ve bu meydanın arkasında üç gruptan oluşan hafif basamaklarla yükselen teraslar 2,5 m yüksekliğe kadar yükselen ağaçlarla kaplı yapay bir tepenin üzerine yerleştirilmiştir. Alandaki mevcut ağaçların çoğu korunmuş ve birkaç başka tür daha eklenmiştir (Stüdyo Evren Başbuğ, 2020). Bostanlı Yaya Köprüsü'nde olduğu gibi yüzeylerde kullanılan ahşap malzemenin

davetkâr doğası ile mekâna ‘oturma odası benzeri’ bir kalite verilirken, rahat bir atmosfer yaratmak için de aydınlatma minimumda tutularak ışık kaynakları özel olarak oturan ziyaretçilerin doğrudan görüş açısından uzağa yerleştirilmiştir (Stüdyo Evren Başbuğ, 2020) (Şekil 4.8). Bostanlı Yaya Köprüsü’nün kullanımı gençlerin egemenliğindeyken, Gün Batımı Terası’nda aileler ve yaşlılar da kendine yer edinebilmektedir. Ayrıca yüzey geometrisindeki sadelik ve akıcılık ile kaykay yapan gençler için de tercih edilen bir alan olmayı başarmıştır (Yücel, 2019) (Şekil 4.9).

Şekil 4.8 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası (Arkitera, 2023b)

Şekil 4.9 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası (ZM Yasa Architectural Photography, 2022d)

Kıyadaki sürekliliği sağlayan köprü ve onu tamamlayan teraslar ile proje alanı, her akşam kentlileri gün batımını seyretmeye ve beraber kaliteli vakit geçirmeye çağırarak kısa zamanda hem Karşıyaka sakinleri hem de kentin her yerinden gelen ziyaretçiler için İzmir'in kamusal cazibe merkezlerinden biri haline gelmiştir.

4.4.1 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası'nın Yer'leştirme Teorisi İlkelerine Göre Değerlendirilmesi

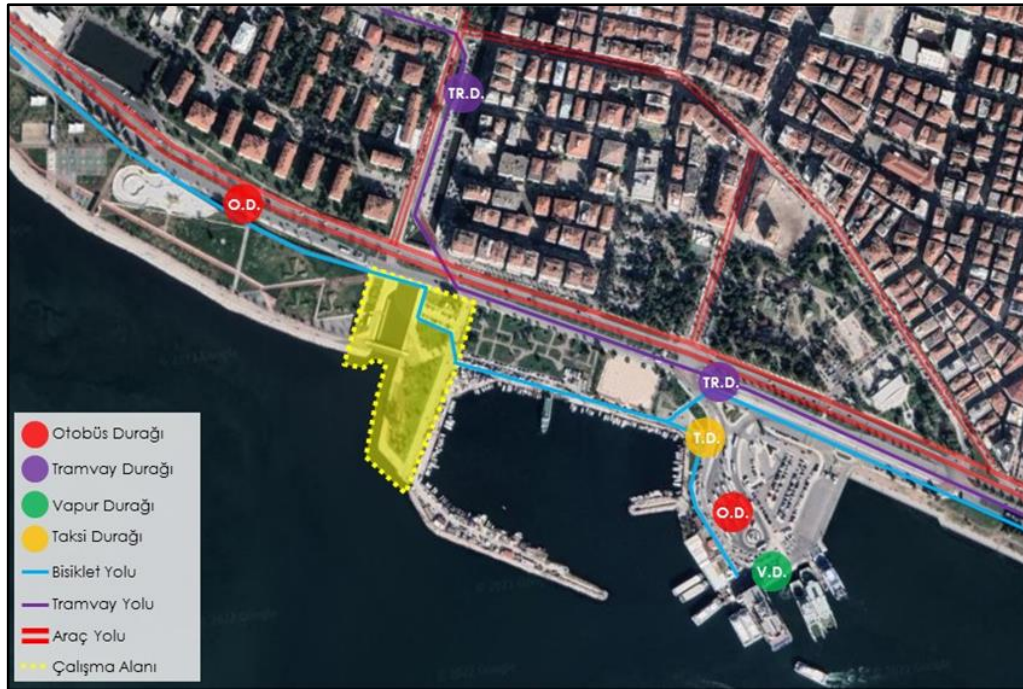
Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası; 25 Haziran 2022 – 7 Temmuz 2022 tarihleri arasında yapılan sistematik gözlem ile dört gün hafta içi, iki gün hafta sonu olacak biçimde toplam altı gün; sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere günün farklı saatlerinde incelenmiş ve fotoğraflar ile belgelenmiştir. Gözlem esnasında, PPS tarafından hazırlanan mekân kalite diyagramı referans alınarak geliştirilen Şekil 3.9'daki yer'leştirme modeline göre sabit ve değişken ilkeleri tespit edecek iki gözlem formundan yararlanılmıştır. Bu bağlamda alanda saat yönünde sıralanacak şekilde altı gözlem noktası belirlenmiş ve kullanıcı faaliyetleri bu gözlem noktaları da dikkate alınarak değerlendirilmiştir (Şekil 4.10).

Sabit ilkelerin tespitinde yardımcı uzman (mimar) görüşüne başvurulmuştur. Sabit ilkelerin gözleminde yardımcı olması için yazar tarafından oluşturulan Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası'nın erişim haritası Şekil 4.11'de yer almaktadır. Erişim haritasında araştırma alanına en yakın konumda bulunan tramvay durakları, vapur istasyonu, otobüs durakları ve taksi durakları farklı renklerle gösterilmiştir. Ayrıca bisiklet yolu ve araç yolları da farklı renklerle olacak şekilde işaretlenmiştir.

Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası'nın sabit ilkeler formuna göre yazar (uzman 1) tarafından değerlendirilmesi Tablo 4.3'te yer almaktadır. Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası'nın sabit ilkeler formuna göre yardımcı uzman (uzman 2) tarafından değerlendirilmesi Tablo 4.4'te yer almaktadır. Uzman ve yardımcı uzman tarafından gerçekleştirilen gözlem verilerinin ortalaması ise Tablo 4.5'te yer almaktadır.

Şekil 4.10 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası gözlem noktaları (Arkitera, 2023c'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4.11 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası erişim haritası (Google Maps'ten yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Tablo 4.3 Bostanlı Gün Batımı Terası sabit ilkeler gözlem verileri, uzman 1 (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SABİT İLKELER GÖZLEM VERİLERİ					
GÖZLEM YERİ: Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
GÖZLEM TARİHİ: 01.07.2022 Cuma	1	2	3	4	5
YAKINLIK					
Yakın çevreden görülebilirlik				✓	
Yürünebilirlik				✓	
ERİŞİLEBİLİRLİK					
Ulaşım imkânları (otobüs, bisiklet, yaya vb.)					✓
Engelli kullanıcılar için uygun koşullar		✓			
Otopark		✓			
BAĞLANTILILIK					
Mekân içi bağlantı				✓	
Çevre ile bağlantı			✓		
OKUNABİLİRLİK					
Giriş – çıkış noktalarının algılanabilirliği				✓	
İşaret ve yönlendirme elemanları			✓		
ÖLÇEK					
Kent ölçeğine uygunluk				✓	
İnsan ölçeğine uygunluk					✓
HAREKETLİLİK					
Boyut olarak farklı mekânlar			✓		
Form olarak farklı mekânlar					✓
Doku - yüzey olarak farklı mekânlar					✓
ODAK NOKTALARI					
Heykel ögesi	✓				
Su ögesi	✓				
GÜVENLİ OLMA					
Aydınlatma elemanları				✓	
Trafik lambası, yaya geçidi, tabela			✓		
Araç giriş kontrolü		✓			
Hayvan giriş kontrolü		✓			
Güvenlik kamerası	✓				

Tablo 4.3 Bostanlı Gün Batımı Terası sabit ilkeler gözlem verileri uzman 1 (devamı) (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SABİT İLKELER GÖZLEM VERİLERİ (DEVAMI)					
GÖZLEM YERİ: Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
GÖZLEM TARİHİ: 01.07.2022 Cuma	1	2	3	4	5
RAHATLIK / ESNEKLİK / ÇEŞİTLİLİK					
Oturma elemanları					✓
Spor aletleri	✓				
Yürüyüş – koşu parkuru		✓			
Çocuk oyun alanları	✓				
Tüm bölümlerin kullanılabilirliği				✓	
Ergonomik (oturma, yaslanma, uzanma vb.)				✓	
YEŞİL ALAN					
Çim alan niceliği / yeterliliği			✓		
Çim alan niteliği		✓			
Gölge alan niceliği		✓			
BAKIM VE TEMİZLİK					
Çöp kutularının yeterliliği		✓			
Düzenli temizlik ve bakım		✓			
BAĞLAMA UYGUNLUK					
Tasarım – çevre uyumu				✓	
Çevreye duyarlılık				✓	
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK					
Mevsim stratejileri (güneş, yağmur, vb. için)		✓			
Malzeme niteliği	✓				
HİZMET					
Yeme içme imkânları (büfe, cafe, vb.)					✓
Bilgilendirme noktaları		✓			
Wifi erişimi	✓				
Şarj istasyonu (telefon, tablet, vb. için)	✓				
Engelli aracı şarj istasyonu	✓				
WC				✓	

Tablo 4.4 Bostanlı Gün Batımı Terası sabit ilkeler gözlem verileri, uzman 2 (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SABİT İLKELER GÖZLEM VERİLERİ					
GÖZLEM YERİ: Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
GÖZLEM TARİHİ: 28.07.2022 Perşembe	1	2	3	4	5
YAKINLIK					
Yakın çevreden görülebilirlik				✓	
Yürünebilirlik			✓		
ERİŞİLEBİLİRLİK					
Ulaşım imkânları (otobüs, bisiklet, yaya vb.)				✓	
Engelli kullanıcılar için uygun koşullar		✓			
Otopark		✓			
BAĞLANTILILIK					
Mekân içi bağlantı				✓	
Çevre ile bağlantı			✓		
OKUNABİLİRLİK					
Giriş – çıkış noktalarının algılanabilirliği			✓		
İşaret ve yönlendirme elemanları				✓	
ÖLÇEK					
Kent ölçeğine uygunluk				✓	
İnsan ölçeğine uygunluk				✓	
HAREKETLİLİK					
Boyut olarak farklı mekânlar		✓			
Form olarak farklı mekânlar					✓
Doku - yüzey olarak farklı mekânlar				✓	
ODAK NOKTALARI					
Heykel ögesi	✓				
Su ögesi	✓				
GÜVENLİ OLMA					
Aydınlatma elemanları				✓	
Trafik lambası, yaya geçidi, tabela				✓	
Araç giriş kontrolü		✓			
Hayvan giriş kontrolü	✓				
Güvenlik kamerası	✓				

Tablo 4.4 Bostanlı Gün Batımı Terası sabit ilkeler gözlem verileri, uzman 2 (devamı) (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SABİT İLKELER GÖZLEM VERİLERİ (DEVAMI)					
GÖZLEM YERİ: Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
GÖZLEM TARİHİ: 28.07.2022 Perşembe	1	2	3	4	5
RAHATLIK / ESNEKLİK / ÇEŞİTLİLİK					
Oturma elemanları				✓	
Spor aletleri	✓				
Yürüyüş – koşu parkuru		✓			
Çocuk oyun alanları		✓			
Tüm bölümlerin kullanılabilirliği				✓	
Ergonomik (oturma, yaslanma, uzanma vb.)					✓
YEŞİL ALAN					
Çim alan niceliği / yeterliliği				✓	
Çim alan niteliği			✓		
Gölge alan niceliği		✓			
BAKIM VE TEMİZLİK					
Çöp kutularının yeterliliği			✓		
Düzenli temizlik ve bakım		✓			
BAĞLAMA UYGUNLUK					
Tasarım – çevre uyumu				✓	
Çevreye duyarlılık				✓	
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK					
Mevsim stratejileri (güneş, yağmur, vb. için)			✓		
Malzeme niteliği			✓		
HİZMET					
Yeme içme imkânları (büfe, cafe, vb.)				✓	
Bilgilendirme noktaları			✓		
Wifi erişimi	✓				
Şarj istasyonu (telefon, tablet, vb. için)	✓				
Engelli aracı şarj istasyonu	✓				
WC					✓

Tablo 4.5 Bostanlı Gün Batımı Terası sabit ilkeler gözlem verileri ortalaması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SABİT İLKELER GÖZLEM VERİLERİ ORTALAMASI					
GÖZLEM YERİ: Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
GÖZLEM TARİHİ: Temmuz 2022	1	2	3	4	5
YAKINLIK					
Yakın çevreden görülebilirlik	4				
Yürünebilirlik	4				
ERİŞİLEBİLİRLİK					
Ulaşım imkânları (otobüs, bisiklet, yaya vb.)	5				
Engelli kullanıcılar için uygun koşullar	2				
Otopark	2				
BAĞLANTILILIK					
Mekân içi bağlantı	4				
Çevre ile bağlantı	3				
OKUNABİLİRLİK					
Giriş – çıkış noktalarının algılanabilirliği	4				
İşaret ve yönlendirme elemanları	4				
ÖLÇEK					
Kent ölçeğine uygunluk	4				
İnsan ölçeğine uygunluk	5				
HAREKETLİLİK					
Boyut olarak farklı mekânlar	3				
Form olarak farklı mekânlar	5				
Doku - yüzey olarak farklı mekânlar	5				
ODAK NOKTALARI					
Heykel ögesi	1				
Su ögesi	1				
GÜVENLİ OLMA					
Aydınlatma elemanları	4				
Trafik lambası, yaya geçidi, tabela	4				
Araç giriş kontrolü	2				
Hayvan giriş kontrolü	2				
Güvenlik kamerası	1				

Tablo 4.5 Bostanlı Gün Batımı Terası sabit ilkeler gözlem verileri ortalaması (devamı) (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SABİT İLKELER GÖZLEM VERİLERİ ORTALAMASI (DEVAMI)					
GÖZLEM YERİ: Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
	1	2	3	4	5
GÖZLEM TARİHİ: Temmuz 2022					
RAHATLIK / ESNEKLİK / ÇEŞİTLİLİK					
Oturma elemanları	5				
Spor aletleri	1				
Yürüyüş – koşu parkuru	2				
Çocuk oyun alanları	2				
Tüm bölümlerin kullanılabilirliği	4				
Ergonomik (oturma, yaslanma, uzanma vb.)	5				
YEŞİL ALAN					
Çim alan niceliği / yeterliliği	4				
Çim alan niteliği	3				
Gölge alan niceliği	2				
BAKIM VE TEMİZLİK					
Çöp kutularının yeterliliği	3				
Düzenli temizlik ve bakım	2				
BAĞLAMA UYGUNLUK					
Tasarım – çevre uyumu	4				
Çevreye duyarlılık	4				
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK					
Mevsim stratejileri (güneş, yağmur, vb. için)	3				
Malzeme niteliği	2				
HİZMET					
Yeme içme imkânları (büfe, cafe, vb.)	5				
Bilgilendirme noktaları	3				
Wifi erişimi	1				
Şarj istasyonu (telefon, tablet, vb. için)	1				
Engelli aracı şarj istasyonu	1				
WC	5				

Tablo 4.5’te yer alan uzman ve yardımcı uzman tarafından gerçekleştirilen gözlem verilerinin ortalamasına göre Bostanlı Gün Batımı Terası’nda yakınlık kriteri, yeterli ölçüdedir. Mekân yakındaki binalardan rahatlıkla görülebilecek ve yakındaki bina sakinleri tarafından yürüyerek ulaşılabilecek mesafededir.

Mekân erişilebilirlik kriterinde; alt özelliklere göre farklı ölçüde yeterlilik göstermektedir. Mekâna yaya olarak, bisiklet, motosiklet, özel araç, tramvay, otobüs ve vapur ile ulaşılabilmektedir ve duraklar yürüme mesafesindedir. Dolayısıyla mekân, ulaşım imkânları açısından çok yeterlidir. Mekânda otopark alanı bulunmakla birlikte, otoparkın boyut olarak alanın kapasitesini karşılamakta yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Alanda görme engelli kullanıcılar için zemin işaretleri bulunmakla beraber engelli kullanıcılar için yapılan düzenlemelerin yetersiz olduğu görülmektedir.

Mekânın bağlantılılık kriterinde; yeterli fakat geliştirilebilir olduğunu söylemek mümkündür. Mekân çevredeki konutlara yakındır fakat bağlantı araç yolu ile kesilmektedir. Fakat binalardan erişimi sağlayan iki yaya geçidi bulunmakta ve çevresi ile birçok noktadan bağlantı kurmaktadır. Mekân içinde devamlılık vardır ve mekân içerisindeki yolların çevresinde devamlılığı bulunmaktadır.

Mekân okunabilirlik kriterinde; yeterli ölçüdedir. Mekânın giriş-çıkış noktaları belirgindir. Mekândaki tüm bölümler birbiriyle bağlantılı kolay algılanabilir birbirini görecek görebilecek şekilde konumlandırılmıştır. Dolayısıyla alt mekânlar arası geçişler kolay algılanabilir.

Mekân ölçek kriterinde; kent ölçeğine göre yeterli, insan ölçeğine göre çok yeterli bulunmuştur. Hizmet ettiği semt olan Bostanlı düşünüldüğünde kentli için yeterli bir alana sahiptir. Ayrıca mekândaki alt bölgeler ve bu bölgelerin birbirine yakınlıkları, zeminlerde düzenlenen basamaklar, kot farkları gibi hareketlilikler ile insan ölçeğine oldukça uygundur.

Mekân hareketlilik kriterinde; doku, yüzey ve form çeşitliliği açısından çok yeterli bulunurken farklı boyutlarda mekân içirme konusunda geliştirebilir olduğunu söylemek mümkündür. Mekânda basamaklar, yer yer yükseltmeler ve farklı oturma birimleri ile hareketlilik olduğu gözlemlenmiştir. Mekân odak noktaları kriterinde; çok yetersizdir. Mekânda referans alınacak su veya heykel ögesi yetersizliği görülmektedir.

Mekân güvenli olma kriterinde; alt özelliklere göre farklı ölçüde yeterlilik göstermektedir. Mekânda aydınlatma elemanı, trafik lambası, yaya geçidi, tabela gibi öğeler yeterliken hayvan girişi ve uyarı tabelalarına rağmen motosiklet gibi araç girişi kontrolü yetersiz durumdadır. Ayrıca mekânın sabah saatlerinde تنها oluşu güvensiz bir ortam yaratmaktadır.

Mekân rahatlık / esneklik / çeşitlilik kriterinde; alt özelliklere göre farklı ölçüde yeterlilik göstermektedir. Mekânda yer alan oturma elemanları oldukça yeterli durumdadır ve oturma, yaslanma, uzanma gibi durumlara olanak tanıyan ergonomik tasarımlara sahiptir. Mekânda hemen hemen her bölüm kullanılırken spor ve çocuk alanları yetersiz durumdadır. Mekân yeşil alan kriterinde; alt özelliklere göre farklı ölçüde yeterlilik göstermektedir. Yeşil alan niceliği açısından yeterliken niteliği açısından geliştirilebilir durumdadır. Ayrıca gölge alan açısından mekân yetersizdir.

Mekân bakım ve temizlik kriterinde; yetersiz durumdadır. Çöp kutularının yetersiz olduğu ve bu sebeple gün içinde çöp kutularının etrafında çöp yığınlarının olduğu gözlemlenmiştir. Mekânda sabah saatlerinde temizlik görevlisinin olduğu gözlemlenmiştir fakat yine yetersiz olduğu, mekânın gün içinde daha sık temizlik ve bakım ihtiyacı olduğunu söylemek mümkündür.

Mekân bağlama uygunluk kriterinde; yeterli bulunmuştur. Kent silüetine uyum sağlayan bir tasarıma sahiptir. Ayrıca mekânın tasarımında mevcut ağaçlar korunarak bağlama uygun kalınmıştır. Mekân sürdürülebilirlik kriterinde; yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Yağmur, güneş, rüzgâr gibi farklı hava koşullarına uyum sağlamada geliştirilebilir. Mekân, malzeme dayanıklılığı açısından da sürdürülebilir

değildir. Alanda hasar görmüş malzemeler ve değiştirilmiş fakat önceki görüntüsü ile uyum sağlanamamış kısımlar mevcuttur.

Mekân hizmet kriterinde; alt özelliklere göre farklı ölçüde yeterlilik göstermektedir. Yiyecek- içecek ve wc hizmeti açısından çok yeterlidir. Mekânda hem bir büfe bulunmakta hem de gün içinde seyyar satıcılar satış yapmaktadır. Kadın, erkek ve engelli bireylere özel wcler mevcuttur. Mekânda görme engelliler için bilgilendirme ögesi bulunmaktadır fakat bilgilendirme öğelerinin geliştirilmesi faydalı olacaktır. Mekânda wifi erişimi, şarj istasyonu ve engelli aracı şarj istasyonu bulunmamaktadır.

Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası'nın değişken ilkeler formuna göre değerlendirilmesi Tablo 4.6, Tablo 4.7, Tablo 4.8, Tablo 4.9, Tablo 4.10 ve Tablo 4.11'de yer almaktadır.

Tablo 4.6 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası 1. gün değişken ilkeler gözlem verileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SICAKLIK: 32°C			DEĞİŞKEN İLKELER GÖZLEM FORMU																																
			KAPSAYICILIK						KATILIM			AKTİVİTE ÇEŞİTLİLİĞİ																							
NEM: %30			Cinsiyet		Yaş				E.D.				Hareketli										Durağan												
													Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal							Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal													
RÜZGAR: 12 km/s			Kadın	Erkek	Çocuk (0-14)	Genç (15-39)	Orta Yaşlı (40- 64)	Yaşlı (65++)	Engelli	Bireysel	İki Kişi	Grup	Geçiş	Yürüyüş – koşu yapma	Bisiklet kullanma	Scooter kullanma	Paten - kaykay yapma	Köpek gezdirme	Dans etme	Oyun oynama	Spor yapma	Alış veriş yapma	Oturma - Dinlenme	Yaslanma	Uzanma	Manzarayı seyretme	Sohbet etme	Kitap okuma	Müzik yapma	Müzik-konser dinleme	Yeme içme	Piknik yapma	Balık tutma	Fotoğraf çekme	Tekne bakım - onarımı
GÖZLEM TARİHİ																																			
25 Haziran 2022 Cumartesi																																			
GÖZLEM SAATİ-YERİ																																			
Sabah	09.00-09.20	B1	5	9	2	5	9	-	1	5	2	2	4	9	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	09.30-09.50	B2	-	2	-	-	2	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	10.00-10.20	B3	5	9	2	6	5	1	-	8	3	-	-	12	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	
	10.30-10.50	B4	7	34	-	24	3	14	-	11	15	-	7	7	21	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	11.00-11.20	B5	9	17	-	13	11	2	-	10	6	1	-	8	6	2	-	-	-	-	-	-	-	9	2	-	-	-	-	-	13	4	-	3	-
	11.30-11.50	B6	4	18	4	9	10	3	1	4	5	4	2	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	1
Öğle	12.00-12.20	B1	1	13	-	11	3	-	-	4	3	1	9	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	12.30-12.50	B2	6	5	-	4	7	-	-	1	-	3	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	13.00-13.20	B3	6	30	3	23	11	2	-	17	6	3	30	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	13.30-13.50	B4	27	19	6	39	7	-	-	2	10	8	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	14.00-14.20	B5	16	28	-	40	4	-	-	5	8	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36	3	-	11	12	-	-	-	9	-	-	-	-
	14.30-14.50	B6	10	15	-	14	8	5	-	7	4	4	-	5	3	-	-	1	-	-	-	-	6	6	3	1	13	-	-	-	6	-	-	-	3
Akşamüstü	15.00-15.20	B1	5	10	3	9	5	1	-	4	5	1	12	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	15.30-15.50	B2	1	4	-	3	2	-	-	3	1	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	16.00-16.20	B3	21	35	-	38	15	3	-	11	15	5	31	-	8	1	-	-	-	-	-	-	5	3	-	-	43	-	-	-	4	-	-	-	-
	16.30-16.50	B4	13	13	2	18	8	-	-	5	6	3	12	-	6			2		1		3	4	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	
	17.00-17.20	B5	16	26	-	31	11	-	-	4	13	3	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	5	4	2	30	1	-	-	15	-	-	-	-
	17.30-17.50	B6	11	23	-	26	7	1	-	3	11	3	4	8	2	-	-	-	-	-	-	4	18	2	-	-	27	-	-	-	13	-	-	-	-
Akşam	18.00-18.20	B1	10	31	8	33	8	5	-	10	12	6	24	3	8	2	-	-	-	-	-	6	11	-	-	-	24	-	-	-	4	-	-	1	-
	18.30-18.50	B2	27	45	-	57	10	-	3	16	18	6	46	-	3	7	-	3	-	-	-	-	14	-	2	-	34	-	-	-	12	-	-	-	-
	19.00-19.20	B3	45	59	10	82	22	-	-	12	29	8	43	-	4	-	-	1	-	-	-	-	36	6	17	-	92	-	-	-	18	-	-	3	-
	19.30-19.50	B4	30	32	8	48	13	3	-	12	18	7	26	4	11	4	2	1	-	3	-	11	12	7	-	-	24	-	-	-	9	-	-	2	-
	20.00-20.20	B5	64	37	7	105	26	-	2	36	27	11	17	-	7	-	-	-	-	2	-	5	82	9	8	22	87	-	-	-	58	-	-	15	-
	20.30-20.50	B6	33	42	-	38	24	13	-	9	22	7	8	-	10	-	-	3	-	-	-	6	34	10	4	-	61	-	-	-	29	-	-	4	-

Tablo 4.7 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası 2. gün değişken ilkeler gözlem verileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SICAKLIK: 31°C			DEĞİŞKEN İLKELER GÖZLEM FORMU																																		
			KAPSAYICILIK					KATILIM			AKTİVİTE ÇEŞİTLİLİĞİ																										
NEM: %33			Cinsiyet		Yaş			E.D.				Hareketli										Durağan															
												Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal								Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal															
RÜZGAR: 10 km/s			Kadın	Erkek	Çocuk (0-14)	Genç (15-39)	Orta Yaşlı (40- 64)	Yaşlı (65++)	Engelli	Bireysel	İki Kişi	Grup	Geçiş	Yürüyüş – koşu yapma	Bisiklet kullanma	Scooter kullanma	Paten - kaykay yapma	Köpek gezdirme	Dans etme	Oyun oynama	Spor yapma	Alış veriş yapma	Oturma - Dinlenme	Yaslanma	Uzanma	Manzarayı seyretme	Sohbet etme	Kitap okuma	Müzik yapma	Müzik-konser dinleme	Yeme içme	Piknik yapma	Balık tutma	Fotoğraf çekme	Tekne bakım - onarımı		
GÖZLEM TARİHİ																																					
27 Haziran 2022 Pazartesi																																					
GÖZLEM SAATİ-YERİ																																					
Sabah	09.00-09.20	B2	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	09.30-09.50	B3	6	10	-	2	10	4	1	11	1	1	12	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	10.00-10.20	B4	3	7	-	6	4	-	-	10	-	-	-	-	6	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	10.30-10.50	B5	6	18	-	17	7	-	-	10	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	3	2	1	8	-	-	-	4	-	-	-	-	
	11.00-11.20	B6	8	36	-	18	10	16	-	24	10	-	-	8	12	-	-	-	-	-	-	-	-	13	3	-	-	20	-	-	-	7	-	-	-	4	-
	11.30-11.50	B1	10	14	-	6	18	-	-	6	9	-	16	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Öğle	12.00-12.20	B2	2	4	-	1	5	-	-	2	2	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	12.30-12.50	B3	5	8	-	7	4	2	-	5	4	-	11	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	13.00-13.20	B4	18	12	6	4	26	-	-	8	4	4	20	-	4	8	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	13.30-13.50	B5	12	26	4	30	4	4	-	2	14	4	4	-	2	4	-	-	-	-	-	-	-	24	2	6	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	14.00-14.20	B6	2	9	-	5	5	1	-	7	2	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	2	-
	14.30-14.50	B1	12	14	10	16	1	1	-	6	2	4	24	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Akşamüstü	15.00-15.20	B2	6	12	2	9	9	-	-	4	4	2	8	4	6	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	15.30-15.50	B3	15	16	-	27	-	4	-	7	7	3	18	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	8	-	2	-	12	-	-	-	3	-	-	2	-	-
	16.00-16.20	B4	10	11	7	20	1	3	-	3	11	1	3	-	13	2	-	-	-	-	-	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	16.30-16.50	B5	17	29	1	40	5	1	-	6	9	6	12	-	2	-	-	-	-	-	-	-	20	10	2	2	34	-	-	-	13	-	-	-	-	-	
	17.00-17.20	B6	18	24	-	32	8	1	2	7	7	6	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	36	2	-	-	31	-	-	-	24	-	1	1	-	-	
	17.30-17.50	B1	6	30	10	28	4	4	-	14	6	6	16	4	8	-	-	-	-	-	4	-	4	10	-	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akşam	18.00-18.20	B2	22	40	-	54	8	-	4	13	13	7	36	-	-	8	-	4	-	-	-	-	13	-	1	-	13	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-
	18.30-18.50	B3	37	47	8	73	11	-	-	5	25	9	36	-	2	-	-	-	-	-	-	-	30	8	15	-	75	-	-	-	8	-	-	3	-	-	
	19.00-19.20	B4	25	26	9	42	5	2	-	9	13	8	26	5	7	2	-	1	-	4	-	8	19	-	-	-	24	-	-	-	6	-	-	2	-	-	
	19.30-19.50	B5	53	28	2	97	14	-	1	28	17	12	12	-	2	-	-	-	-	2	-	3	79	7	5	15	81	-	-	-	50	-	-	7	-	-	
	20.00-20.20	B6	31	40	4	37	20	14	-	9	15	11	11	2	8	-	2	1	-	2	-	-	36	12	1	-	54	-	-	2	18	7	-	5	-	-	
	20.30-20.50	B1	26	45	11	57	9	5	-	19	13	10	21	4	20	5	-	2	-	2	-	9	21	-	-	7	31	-	-	-	8	-	-	4	-	-	

Tablo 4.8 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası 3. gün değişken ilkeler gözlem verileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SICAKLIK: 32°C			DEĞİŞKEN İLKELER GÖZLEM FORMU																																	
			KAPSAYICILIK						KATILIM			AKTİVİTE ÇEŞİTLİLİĞİ																								
NEM: %28			Cinsiyet		Yaş				E.D.				Hareketli										Durağan													
													Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal								Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal													
RÜZGAR: 11 km/s			Kadın	Erkek	Çocuk (0-14)	Genç (15-39)	Orta Yaşlı (40- 64)	Yaşlı (65++)	Engelli	Bireysel	İki Kişi	Grup	Geçiş	Yürüyüş – koşu yapma	Bisiklet kullanma	Scooter kullanma	Paten - kaykay yapma	Köpek gezdirme	Dans etme	Oyun oynama	Spor yapma	Alış veriş yapma	Oturma - Dinlenme	Yaslanma	Uzanma	Manzarayı seyretme	Sohbet etme	Kitap okuma	Müzik yapma	Müzik-konser dinleme	Yeme içme	Piknik yapma	Balık tutma	Fotoğraf çekme	Tekne bakım - onarımı	
GÖZLEM TARİHİ																																				
29 Haziran 2022 Çarşamba																																				
GÖZLEM SAATİ-YERİ																																				
Sabah	09.00-09.20	B3	3	8	-	2	7	2	-	9	1	-	7	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	09.30-09.50	B4	1	4	-	2	3	-	1	3	1	-	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	10.00-10.20	B5	5	14	-	11	8	-	-	7	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	2	1	12	-	-	-	3	-	-	-	-	
	10.30-10.50	B6	6	28	-	11	9	14	-	18	8	-	-	7	8	-	-	-	-	-	-	-	10	2	-	-	16	-	-	-	5	-	-	-	3	
	11.00-11.20	B1	5	9	-	4	10	-	-	4	5	-	7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	
	11.30-11.50	B2	-	2	-	-	2	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Öğle	12.00-12.20	B3	3	6	-	3	5	1	-	3	3	-	6	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	
	12.30-12.50	B4	13	7	4	4	16	-	-	3	2	3	10	2	7	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	
	13.00-13.20	B5	9	21	-	18	9	3	-	4	7	4	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	18	2	4	-	14	-	-	-	10	-	-	-	-	
	13.30-13.50	B6	2	4	-	-	4	2	-	4	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3		
	14.00-14.20	B1	9	11	5	8	3	1	-	1	2	2	13	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	2	-	
	14.30-14.50	B2	4	9	1	3	10	-	-	3	3	1	5	1	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akşamüstü	15.00-15.20	B3	10	11	-	14	4	3	-	7	7	-	10	2	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	3	-	14	-	-	-	2	-	-	-	-	
	15.30-15.50	B4	6	10	3	10	2	2	-	3	6	1	1	-	6	-	-	-	-	-	-	4	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
	16.00-16.20	B5	12	19	-	23	6	2	-	5	7	3	11	-	2	-	-	-	-	-	-	-	10	5	2	-	18	-	-	-	11	-	-	-	-	
	16.30-16.50	B6	14	20	-	24	7	2	1	5	6	5	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	26	4	-	-	25	-	-	-	20	-	1	3	-	
	17.00-17.20	B1	5	21	9	18	5	3	-	8	4	6	9	2	11	-	-	2	-	2	-	3	7	-	-	-	20	-	-	-	-	-	-	-		
	17.30-17.50	B2	20	37	-	47	9	-	3	15	12	5	33	-	-	8	-	4	-	-	-	-	10	-	2	-	32	-	-	-	8	-	-	-	-	
Akşam	18.00-18.20	B3	34	40	7	62	12	-	-	5	22	7	30	-	6	-	-	-	-	-	-	-	27	7	11	-	58	-	-	-	10	-	-	4	-	
	18.30-18.50	B4	24	20	11	34	6	2	-	7	14	6	20	2	12	3	-	2	-	5	-	6	17	-	-	-	30	-	-	-	9	-	-	-	-	
	19.00-19.20	B5	50	26	2	94	12	-	2	30	15	11	11	-	4	-	2	-	-	-	-	2	76	6	4	17	78	-	-	-	47	-	-	11	-	
	19.30-19.50	B6	23	28	4	32	15	4	-	7	11	8	8	-	3	-	-	1	-	4	-	-	26	10	3	-	20	-	-	-	15	4	-	6	-	
	20.00-20.20	B1	23	42	8	52	11	2	-	17	14	7	25	-	17	6	-	-	-	-	-	7	18	-	-	5	28	-	-	-	4	-	-	2	-	
	20.30-20.50	B2	35	52	10	57	20	9	-	13	20	12	37	-	15	12	3	3	-	-	-	-	15	-	4	-	52	-	-	-	10	-	-	-	-	

Tablo 4.9 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası 4. gün değişken ilkeler gözlem verileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SICAKLIK: 29°C			DEĞİŞKEN İLKELER GÖZLEM FORMU																																
			KAPSAYICILIK						KATILIM			AKTİVİTE ÇEŞİTLİLİĞİ																							
NEM: %36			Cinsiyet		Yaş				E.D.				Hareketli										Durağan												
													Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal							Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal													
RÜZGAR: 8 km/s			Kadın	Erkek	Çocuk (0-14)	Genç (15-39)	Orta Yaşlı (40- 64)	Yaşlı (65++)	Engelli	Bireysel	İki Kişi	Grup	Geçiş	Yürüyüş – koşu yapma	Bisiklet kullanma	Scooter kullanma	Paten - kaykay yapma	Köpek gezdirme	Dans etme	Oyun oynama	Spor yapma	Alış veriş yapma	Oturma - Dinlenme	Yaslanma	Uzanma	Manzarayı seyretme	Sohbet etme	Kitap okuma	Müzik yapma	Müzik-konser dinleme	Yeme içme	Piknik yapma	Balık tutma	Fotoğraf çekme	Tekne bakım - onarımı
GÖZLEM TARİHİ																																			
3 Temmuz 2022 Pazar																																			
GÖZLEM SAATİ-YERİ																																			
Sabah	09.00-09.20	B4	2	6	1	6	1	1	-	3	3	-	1	-	5	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	09.30-09.50	B5	-	5	-	2	2	1	-	3	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-
	10.00-10.20	B6	5	9	-	6	6	2	1	3	4	1	5	2	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	2	7	-	-	-	-	-	-	1	3
	10.30-10.50	B1	9	8	-	9	8	-	-	1	6	1	12	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-
	11.00-11.20	B2	1	6	-	2	5	-	-	1	3	-	5	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	11.30-11.50	B3	3	9	-	5	3	4	-	6	3	-	3	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Öğle	12.00-12.20	B4	4	11	2	14	1	-	-	6	4	1	3	-	10	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	12.30-12.50	B5	3	9	3	10	2	-	-	3	6	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	8	4	-	-	10	-	-	-	5	-	-	-	-
	13.00-13.20	B6	9	15	2	12	6	3		5	2	4	-	4	3	-	-	1	-	-	-	-	5	2	-	-	9	-	-	-	7	-	-	2	4
	13.30-13.50	B1	3	5	2	8	-	-	-	2	4	-	3	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	14.00-14.20	B2	3	4	-	2	5	-	-	3	2	-	2	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	14.30-14.50	B3	13	17	3	20	10	-	-	4	7	4	25	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-
Akşamüstü	15.00-15.20	B4	5	19	3	14	17	5	-	10	3	4	8	4	7	2	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-
	15.30-15.50	B5	14	39	-	43	5	3	-	9	7	7	1	-	9	-	-	-	-	-	-	3	36	2	2	-	36	-	-	-	28	-	-	-	-
	16.00-16.20	B6	4	14	-	14	3	1	-	3	4	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	12	2	2	-	15	-	-	-	6	-	-	1	-
	16.30-16.50	B1	24	25	15	37	8	4	-	16	13	6	42	-	17	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-
	17.00-17.20	B2	4	9	3	12	-	-	-	3	6	-	8	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-
	17.30-17.50	B3	32	53	25	67	13	5	-	20	33	6	58	-	17	5	-	-	-	-	-	-	22	8	-	-	60	-	-	-	-	-	-	-	-
Akşam	18.00-18.20	B4	21	26	1	43	4	-	-	11	5	7	4	-	26	-	-	-	-	1	-	13	4	-	-	-	4	-	-	-	2	-	-	-	-
	18.30-18.50	B5	45	26	2	87	14	-	-	30	14	10	10	-	7	-	4	-	-	-	-	8	58	6	7	12	73	-	-	-	42	-	-	6	-
	19.00-19.20	B6	18	27	-	23	16	6	-	7	11	5	10	-	6	-	-	-	-	-	-	-	19	9	1	-	35	-	-	-	12	-	-	-	-
	19.30-19.50	B1	30	45	11	59	11	5	-	21	14	10	26	-	23	4	1	1	-	-	-	12	21	-	-	3	34	-	-	-	3	-	-	1	-
	20.00-20.20	B2	30	47	10	50	17	4	-	9	15	10	32	-	14	10	2	2	-	-	-	-	18	-	3	-	42	-	-	-	8	-	-	-	-
	20.30-20.50	B3	60	69	12	94	32	5	-	15	32	12	68	3	9	-	-	-	-	-	-	-	38	11	10	-	84	-	-	-	7	-	-	11	-

Tablo 4.10 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası 5. Gün değişken ilkeler gözlem verileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SICAKLIK: 33°C			DEĞİŞKEN İLKELER GÖZLEM FORMU																																	
			KAPSAYICILIK						KATILIM			AKTİVİTE ÇEŞİTLİLİĞİ																								
NEM: %35			Cinsiyet		Yaş				E.D.				Hareketli										Durağan													
													Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal								Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal													
RÜZGAR: 13 km/s			Kadın	Erkek	Çocuk (0-14)	Genç (15-39)	Orta Yaşlı (40- 64)	Yaşlı (65++)	Engelli	Bireysel	İki Kişi	Grup	Geçiş	Yürüyüş – koşu yapma	Bisiklet kullanma	Scooter kullanma	Paten - kaykay yapma	Köpek gezdirme	Dans etme	Oyun oynama	Spor yapma	Alış veriş yapma	Oturma - Dinlenme	Yaslanma	Uzanma	Manzarayı seyretme	Sohbet etme	Kitap okuma	Müzik yapma	Müzik-konser dinleme	Yeme içme	Piknik yapma	Balık tutma	Fotoğraf çekme	Tekne bakım - onarımı	
GÖZLEM TARİHİ																																				
5 Temmuz 2022 Salı																																				
GÖZLEM SAATİ-YERİ																																				
Sabah	09.00-09.20	B5	-	3	-	-	3	-	-	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	09.30-09.50	B6	3	6	-	2	5	2	-	1	3	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	3	4	-	-	1	-	-	-	-	2	
	10.00-10.20	B1	7	6	-	6	7	-	-	3	5	-	8	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	
	10.30-10.50	B2	1	2	-	-	4	-	-	1	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
	11.00-11.20	B3	3	5	-	3	3	2	-	4	2	-	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	11.30-11.50	B4	3	8	-	9	2	-	-	5	3	-	2	-	6	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Öğle	12.00-12.20	B5	2	6	1	6	2	-	-	3	3	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	4	2	-	-	6	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	12.30-12.50	B6	6	10	-	8	3	2		5	2	2	-	3	3	-	-	2	-	-	-	-	6	2	-	-	11	-	-	-	11	-	-	1	3	
	13.00-13.20	B1	1	3	2	4	-	-	-	-	3	-	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
	13.30-13.50	B2	2	2	-	-	4	-	-	4	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	14.00-14.20	B3	11	13	3	16	8	-	-	2	5	4	18	1	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	
	14.30-14.50	B4	5	14	2	10	17	4	-	7	3	3	7	2	7	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Akşamüstü	15.00-15.20	B5	12	35	-	36	7	2	-	8	6	6	4	-	6	-	-	-	-	-	-	-	33	2	2	-	24	-	-	-	34	-	-	-	-	-
	15.30-15.50	B6	4	8	-	8	2	2		2	3	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	8	2	-	-	8	-	-	-	10	-	-	2	-	
	16.00-16.20	B1	21	23	10	32	7	5	-	11	12	5	37	-	13	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	-	-	-	-	-	-	-	-	
	16.30-16.50	B2	3	6	-	7	2	-	-	3	3	-	4	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	
	17.00-17.20	B3	28	52	20	62	12	6	-	19	30	5	55	-	14	3	-	-	-	-	-	-	20	5	3	-	54	-	-	-	14	-	-	-	-	
	17.30-17.50	B4	19	22	2	38	3	-	-	11	4	6	7	-	20	-	-	-	-	2	-	10	3	-	-	-	6	-	-	-	3	-	-	-	-	
Akşam	18.00-18.20	B5	45	21	-	86	10	-	-	20	17	9	9	-	6	-	1	1	-	-	-	2	51	16	7	8	66	-	-	-	35	-	-	6	-	
	18.30-18.50	B6	13	22	-	19	13	3	1	5	10	3	4	-	4	-	-	2	-	-	-	-	15	10	-	-	29	-	-	-	14	-	-	-	-	
	19.00-19.20	B1	21	32	8	39	12	2	-	14	11	6	21	-	19	6	-	-	-	-	-	4	16	-	-	-	20	-	-	-	4	-	-	-	-	
	19.30-19.50	B2	25	42	8	47	13	6	-	7	15	11	27	-	15	10	3	-	-	-	-	-	10	-	4	-	32	-	-	-	5	-	-	-	-	
	20.00-20.20	B3	55	69	11	92	32	-	-	13	35	10	57	2	11	-	-	2	-	-	-	-	40	6	10	-	96	-	-	2	12	-	-	13	-	
	20.30-20.50	B4	35	37	6	49	20	5	-	14	19	9	30	-	8	7	4	-	-	6	-	14	16	6	-	-	36	-	-	-	8	-	-	-	-	

Tablo 4.11 Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası 6. gün değişken ilkeler gözlem verileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SICAKLIK: 30°C			DEĞİŞKEN İLKELER GÖZLEM FORMU																																	
			KAPSAYICILIK						KATILIM			AKTİVİTE ÇEŞİTLİLİĞİ																								
NEM: %34			Cinsiyet		Yaş				E.D.				Hareketli										Durağan													
													Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal								Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal													
RÜZGAR: 10 km/s			Kadın	Erkek	Çocuk (0-14)	Genç (15-39)	Orta Yaşlı (40- 64)	Yaşlı (65++)	Engelli	Bireysel	İki Kişi	Grup	Geçiş	Yürüyüş – koşu yapma	Bisiklet kullanma	Scooter kullanma	Paten - kaykay yapma	Köpek gezdirme	Dans etme	Oyun oynama	Spor yapma	Alış veriş yapma	Oturma - Dinlenme	Yaslanma	Uzanma	Manzarayı seyretme	Sohbet etme	Kitap okuma	Müzik yapma	Müzik-konser dinleme	Yeme içme	Piknik yapma	Balık tutma	Fotoğraf çekme	Tekne bakım - onarımı	
GÖZLEM TARİHİ																																				
7 Temmuz 2022 Perşembe																																				
GÖZLEM SAATİ-YERİ																																				
Sabah	09.00-09.20	B6	3	7	-	6	4	-	-	6	2	-	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	4	-	-	-	3	-	-	-	-
	09.30-09.50	B1	5	4	-	3	6	-	-	5	2	-	2	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-		
	10.00-10.20	B2	-	2	-	1	1	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
	10.30-10.50	B3	2	5	-	2	3	2	-	1	3	-	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-		
	11.00-11.20	B4	2	7	2	7	2	-	-	7	2	-	4	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
	11.30-11.50	B5	3	5	1	6	2	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2	2	-	4	-	-	-	9	-	-	2	-
Öğle	12.00-12.20	B6	5	11	-	5	7	4		5	4	1	-	4	3	-	-	-	-	-	-	-	2	4	-	-	8	-	-	-	6	-	-	-	3	
	12.30-12.50	B1	1	3	2	4	-	-	-	2	3	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-		
	13.00-13.20	B2	1	2	-	-	3	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
	13.30-13.50	B3	10	15	2	15	10	-	-	7	5	4	16	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	-	-	-	-	-	-	-		
	14.00-14.20	B4	4	14	3	11	13	6	-	6	3	3	2	-	9	3	-	2	-	-	-	5	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-		
	14.30-14.50	B5	12	31	-	33	5	3	-	13	6	6	4	-	7	-	-	-	-	-	-	4	19	5	4	6	30	-	-	-	24	-	-	4	-	
Akşamüstü	15.00-15.20	B6	3	11	-	8	4	2		1	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7	2	3	-	12	-	-	-	6	-	-	-	-	
	15.30-15.50	B1	19	20	10	27	9	3	-	9	12	5	27	-	18	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34	-	-	2	-	-	-	-		
	16.00-16.20	B2	2	6	3	8	-	-	-	3	4	-	3	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-			
	16.30-16.50	B3	28	49	21	59	14	4	-	18	31	4	50	-	17	5	-	-	-	-	-	-	20	3	3	-	70	-	-	1	14	-	-	2	-	
	17.00-17.20	B4	16	21	1	31	4	2	-	9	4	5	4	-	16	2	-	2	-	1	-	9	4	-	-	-	8	-	-	-	4	-	-	-	-	
	17.30-17.50	B5	36	14	1	70	14	-	1	11	14	10	6	2	11	-	-	-	-	-	-	-	46	13	5	7	54	-	-	-	21	-	-	3	-	
Akşam	18.00-18.20	B6	8	17	-	13	9	3	-	5	7	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	8	-	-	20	-	-	-	8	-	-	1	-	
	18.30-18.50	B1	16	35	3	37	4	2	-	12	10	5	20	2	16	-	-	-	-	-	-	2	8	-	-	-	26	-	-	1	4	-	-	2	-	
	19.00-19.20	B2	20	37	5	42	10	4	1	7	13	7	22	-	12	8	-	-	-	-	-	10	-	2	-	20	-	-	-	3	-	-	-	-		
	19.30-19.50	B3	50	64	9	87	27	-	-	9	35	8	54	-	7	-	-	-	-	-	-	-	41	6	7	-	98	-	-	-	24	-	-	7	-	
	20.00-20.20	B4	32	34	8	50	12	5	-	11	22	7	27	3	12	4	3	1	-	4	-	12	11	8	-	-	28	-	-	-	8	-	-	-	-	
	20.30-20.50	B5	60	36	9	94	32	-	2	30	25	11	13	-	8	-	3	-	-	5	-	7	76	16	4	32	98	-	-	-	57	-	-	16	-	

Bostanlı Gün Batımı Terası'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi dört günün ve hafta sonu iki günün ortalaması alınarak, hafta içi ve hafta sonu için günlük ortalama veriler bulunmuştur. Çalışmada bu kısımdan itibaren yer alan tüm tablo ve grafiklerde günlük ortalama verileri dikkate alınmıştır.

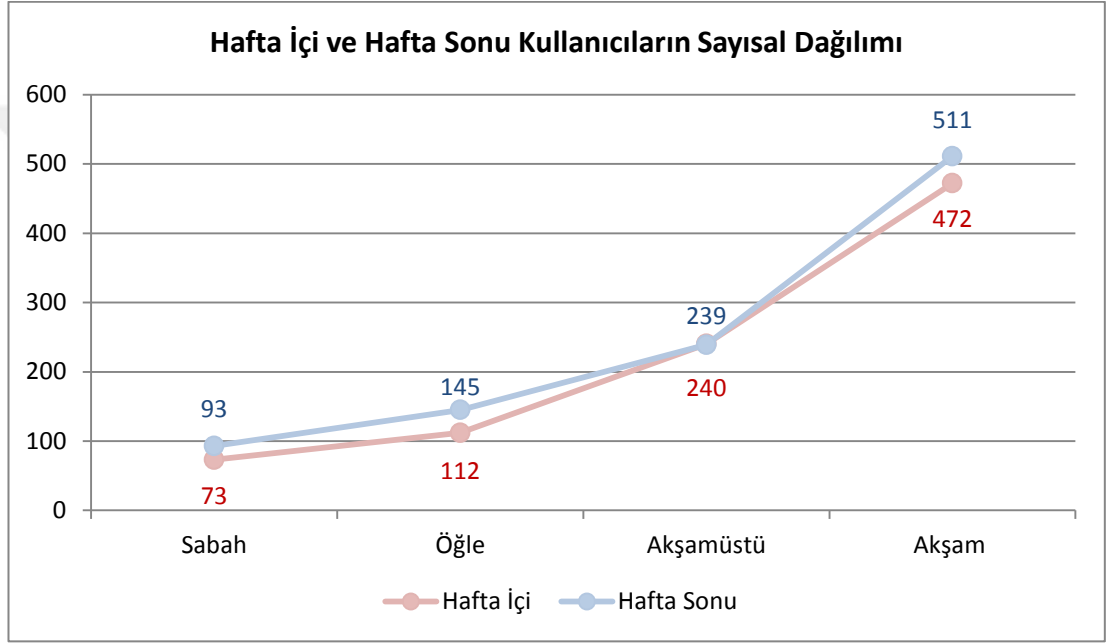
Bostanlı Gün Batımı Terası'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.12'de gösterildiği şekildedir. Sayısal olarak bakıldığında hafta içi ve hafta sonu tüm gün toplam kullanıcı sayısı birbirine yakın olmakla birlikte, hafta sonu kullanıcı sayısı yaklaşık 100 kullanıcı kadar fazladır.

Tablo 4.12 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Hafta İçi		Hafta Sonu	
	Kullanıcı (Sayı)	Kullanıcı (%)	Kullanıcı (Sayı)	Kullanıcı (%)
Sabah	73	7	93	9
Öğle	112	13	145	14
Akşamüstü	240	27	239	25
Akşam	472	53	511	52
Tüm Gün	897	100	988	100

Mekânda kullanıcıların hafta içi ve hafta sonu yoğunluğunu anlamak adına sayısal verilerin değerlendirilmesi daha doğru bir tercih olacaktır. Hafta içi ve hafta sonu, günün farklı zaman dilimlerinde kullanıcıların sayısal dağılımı Şekil 4.12'de gösterildiği şekildedir. Bu veriler değerlendirildiğinde hafta içi ve hafta sonu farklı zaman dilimlerinde kullanıcı sayılarının birbirine çok yakın olduğu fakat hafta sonu ufak farklarla da olsa mekânın daha kalabalık olduğu görülmektedir. Özellikle akşamüstü zaman diliminde kullanıcı sayılarının hafta içi ve hafta sonu neredeyse aynı oranda olduğu tespit edilmiştir.

Mekânın kullanım yoğunluğu sabah saatlerinden akşam saatlerine doğru giderek artmakta ve akşam saatlerinde en üst noktaya ulaşmaktadır. Mekânı aktiflik kriterine göre değerlendirecek olursak; gerçekleştirilen gözlem verileri sonucunda Bostanlı Gün Batımı Terası'nın hafta içi ve hafta sonu kullanım yoğunluğunun çok yakın olduğu, hafta içi ve hafta sonu fark etmeksizin gün içinde özellikle akşamüstü ve akşam saatlerinde daha yoğun kullanıldığı, sabah ve öğle saatlerinde ise çok daha pasif bir kullanım olduğu görülmektedir.

Şekil 4.12 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların sayısal dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

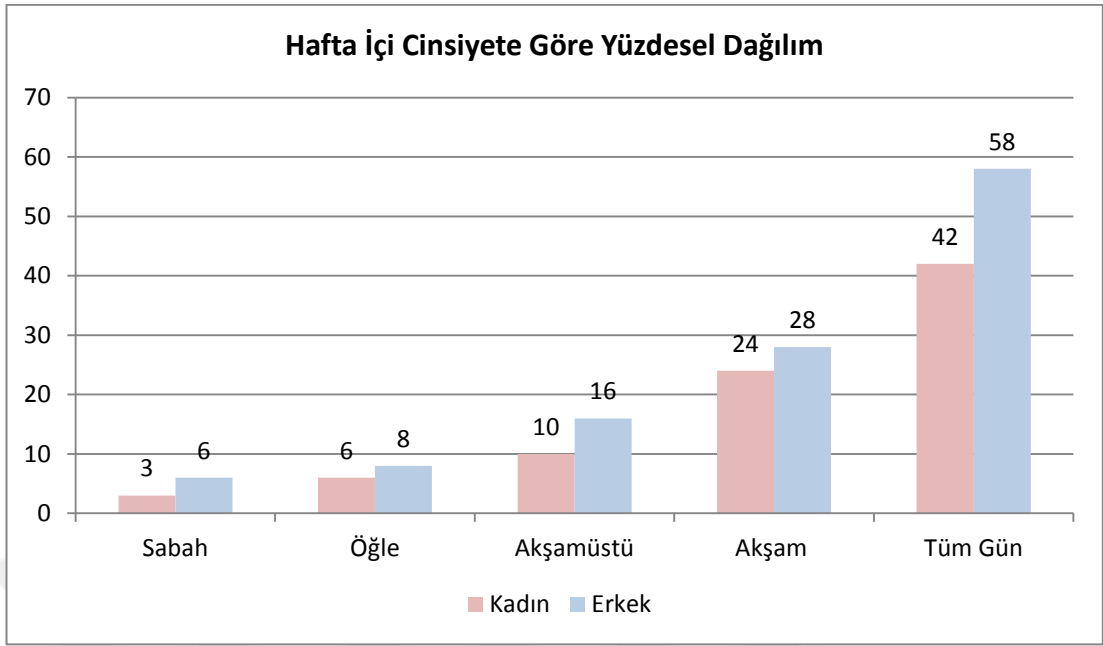
Bostanlı Gün Batımı Terası'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların tüm gün ve sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere dört farklı zaman diliminde cinsiyete göre sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.13'te gösterildiği şekildedir.

Tablo 4.13 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların cinsiyete göre sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

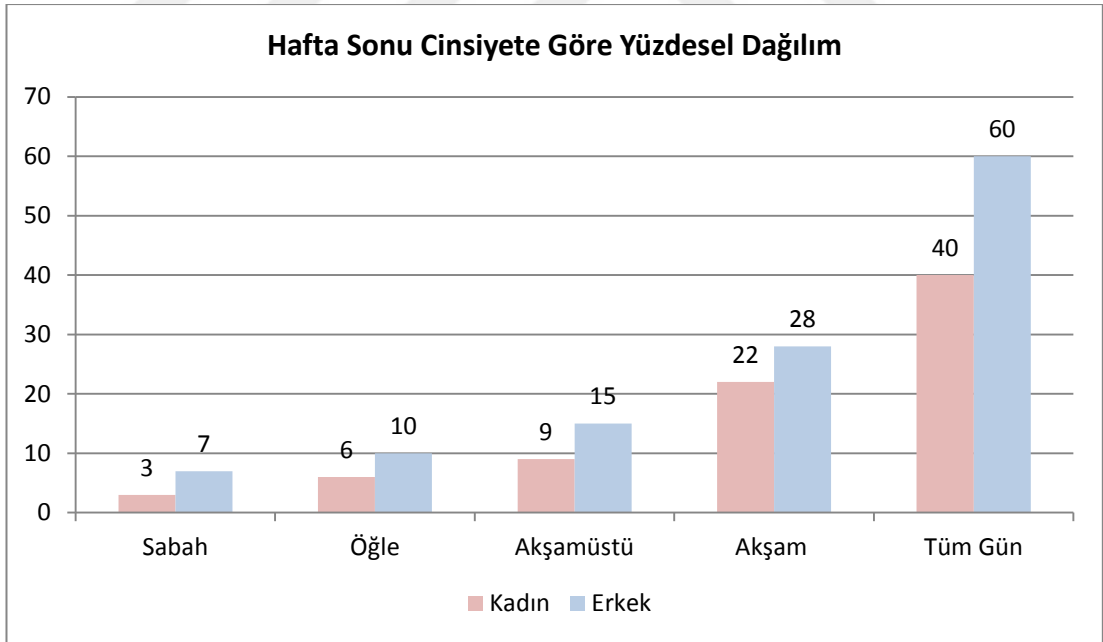
Zaman Dilimi	Cinsiyet	Hafta İçi		Hafta Sonu	
		Sayı	%	Sayı	%
Sabah	Kadın	21	3	25	3
	Erkek	52	6	66	7
Öğle	Kadın	37	6	50	6
	Erkek	63	8	85	10
Akşamüstü	Kadın	82	10	75	9
	Erkek	126	16	135	15
Akşam	Kadın	190	24	206	22
	Erkek	220	28	243	28
Tüm Gün	Kadın	331	42	356	40
	Erkek	462	58	529	60
	Toplam	793	100	885	100

Hafta içi ve hafta sonu; tüm günün toplam kullanıcılarının sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere dört farklı zaman diliminde kadın ve erkek kullanıcılar olarak yüzdesel dağılımı grafikleştirilmiştir. Gözlem verilerine göre hafta içi mekânda, erkek kullanıcılar ağırlıktadır. Erkek kullanıcıların oranı %58 iken kadın kullanıcıların oranı %42'dir. Mekânın kullanım yoğunluğu sabah saatlerinden akşam saatlerine doğru giderek artmakta, kadın ve erkek kullanıcılar yüzdesel olarak birbirine yakın olmakla birlikte erkek kullanıcıların her zaman diliminde kadın kullanıcılara oranla az farkla da olsa yüzdesel olarak önde olduğu görülmektedir (Şekil 4.13).

Hafta sonu mekânda, erkek kullanıcılar ağırlıktadır. Erkek kullanıcı oranı %60 iken kadın kullanıcı oranı %40'tır. Hafta sonu da mekânın kullanım yoğunluğu sabah saatlerinden akşam saatlerine doğru giderek artmakta, kadın ve erkek kullanıcılar yüzdesel olarak birbirine yakın olmakla birlikte erkek kullanıcıların her zaman diliminde kadın kullanıcılara oranla az farkla da olsa yüzdesel olarak önde olduğu görülmektedir (Şekil 4.14).

Şekil 4.13 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi kullanıcıların cinsiyete göre yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4.14 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu kullanıcıların cinsiyete göre yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Bostanlı Gün Batımı Terası'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların tüm gün ve sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere dört farklı zaman diliminde yaşa göre sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.14'te gösterildiği şekildedir.

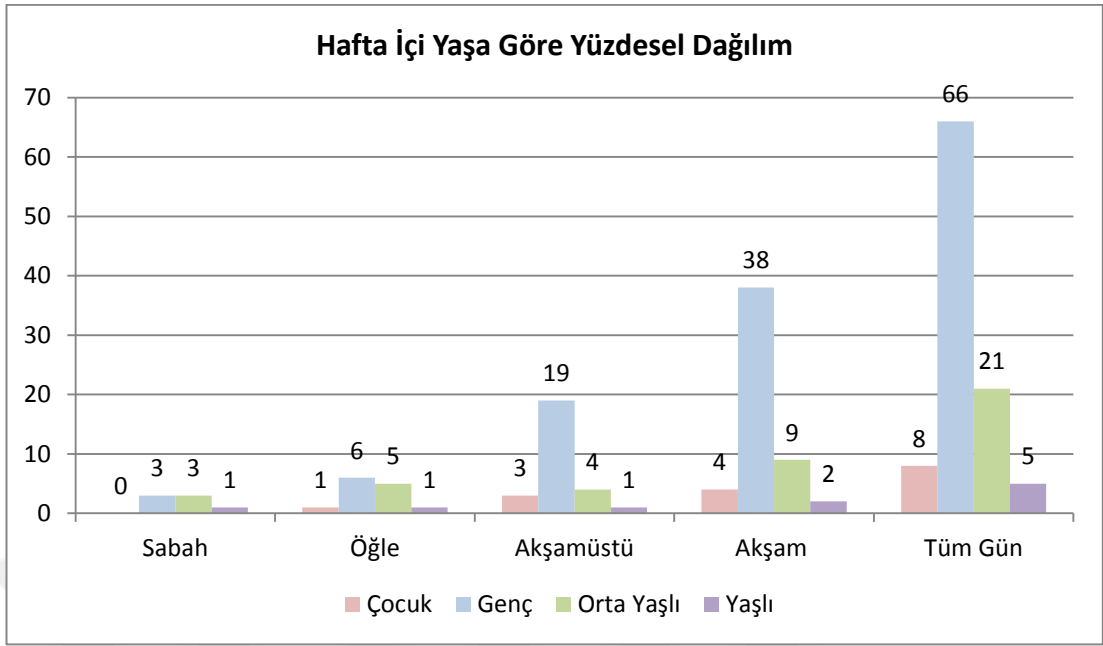
Tablo 4.14 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların yaşa göre sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Yaş	Hafta İçi		Hafta Sonu	
		Sayı	%	Sayı	%
Sabah	Çocuk	0	0	4	0
	Genç	31	3	43	4
	Orta	32	3	32	3
	Yaşlı	10	1	14	2
Öğle	Çocuk	11	1	10	1
	Genç	52	6	98	10
	Orta	41	5	32	3
	Yaşlı	8	1	5	0
Akşamüstü	Çocuk	25	3	25	3
	Genç	169	19	156	16
	Orta	34	4	47	5
	Yaşlı	12	1	11	1
Akşam	Çocuk	35	4	34	4
	Genç	336	38	359	36
	Orta	84	9	98	10
	Yaşlı	17	2	20	2
Tüm Gün	Çocuk	71	8	73	8
	Genç	588	66	656	66
	Orta	191	21	209	21
	Yaşlı	47	5	50	5
	Toplam	897	100	988	100

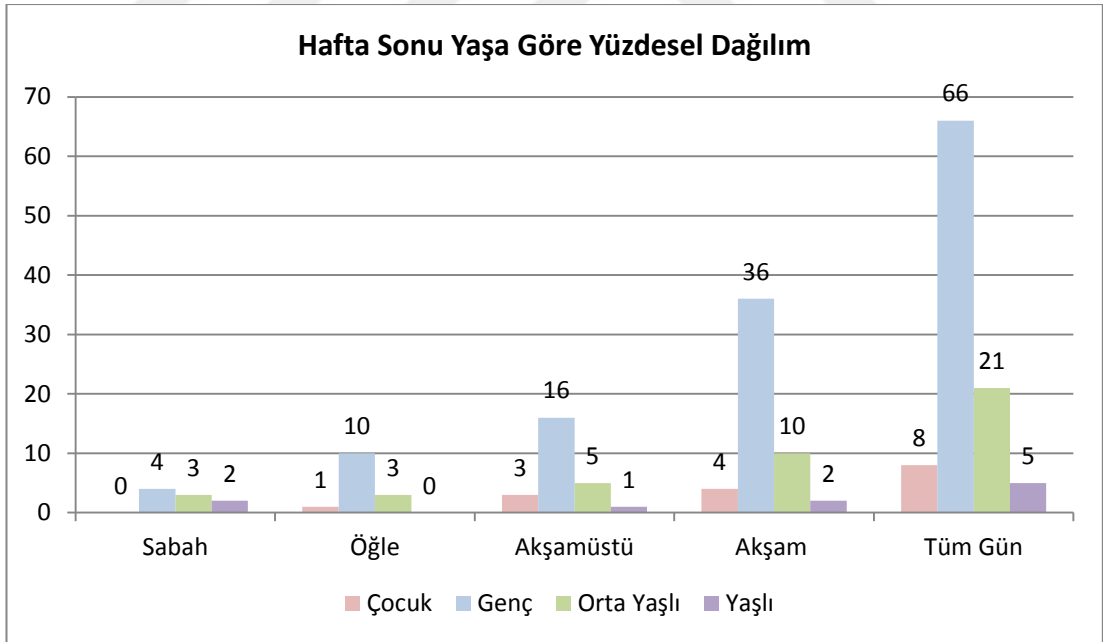
Hafta içi ve hafta sonu; tüm günün toplam kullanıcılarının sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere dört farklı zaman diliminde çocuk, genç, orta yaşlı ve yaşlı kullanıcılar olarak yüzdesel dağılımı Şekil 4.15 ve Şekil 4.16'da grafikleştirilerek verilmiştir. Gözlem verilerine göre hafta içi mekânda, tüm günün toplam

kullanıcılarında genç kullanıcılar %66 oranla ağırlıkta olup ardından sırasıyla %21 oranla orta yaşlı kullanıcılar, %8 oranla çocuk kullanıcılar ve %5 oran ile yaşlı kullanıcılar gelmektedir. Sabah saatlerinden akşam saatlerine doğru kullanım yoğunluğu artan mekânda sabah saatlerinde %3'er oran ile genç ve orta yaşlı kullanıcı sayısının eşit olduğu, ardından %1 ile yaşlı kullanıcıların geldiği görülmektedir. Öğle saatlerinde %6 oran ile genç kullanıcılar ve %5 oran ile orta yaşlı kullanıcılar mekânda dengeli ve yakın bir dağılım gösterirken, onları %1'er oranla çocuk kullanıcılar ve yaşlı kullanıcılar izlemektedir. Akşamüstü saatlerinde mekânda %19 oran ile genç kullanıcılar çoğunluktadır. Bu zaman diliminde orta yaşlılar %4, çocuklar %3 ve yaşlılar %1 oranında olup kullanıcıların azınlığını oluşturmaktadır. Alanın en yoğun olarak kullanıldığı akşam saatlerinde ise yine genç kullanıcılar %38 oran ile ağırlıktadır ve ardından %9 oran ile orta yaşlı kullanıcılar gelmektedir. Çocuklar %4 ve yaşlılar %2 oranında olup mekândaki kullanıcıların azınlığını oluşturmaktadır (Şekil 4.15).

Gözlem verilerine göre hafta sonu mekânda, tüm günün toplam kullanıcılarında yaşa göre dağılım hafta içi ile birebir aynı orandadır ve yine genç kullanıcıların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Fakat günün farklı zaman dilimlerinde bu dağılımlar farklılıklar göstermektedir. Sabah saatlerinde gençler %4, orta yaşlılar %3 ve yaşlılar %2 oranında olup mekânda yaşa göre kullanıcı dağılımının dengeli olduğu tespit edilmiştir. Bu zaman diliminde alanda çocuk kullanıcı gözlemlenmemiştir. Öğle saatlerinde mekânda %10 oran ile genç kullanıcılar ağırlıktadır. Ardından %3 ile orta yaşlılar ve %1 ile çocuklar gelmekte olup bu zaman diliminde ise mekânda yaşlı kullanıcılar gözlemlenmemiştir. Akşamüstü saatlerinde mekânda %16 oran ile yine gençler çoğunluktadır ve ardından %5 ile orta yaşlılar, %3 ile çocuklar, %1 ile yaşlılar gelmektedir. Mekânın en yoğun olarak kullanıldığı zaman dilimi olan akşam saatlerinde genç kullanıcılar %36'lık bir oran ile mekândaki kullanıcıların yine çoğunluğunu oluştururken, onları %10 ile orta yaşlı kullanıcılar izlemektedir. %4 ile çocuklar ve %2 ile yaşlıların mekânda azınlığı oluşturduğu görülmektedir (Şekil 4.16).

Şekil 4.15 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi kullanıcıların yaşıya göre yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4.16 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu kullanıcıların yaşıya göre yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Mekânı kapsayıcılık kriterine göre değerlendirecek olursak, gerçekleştirilen gözlem verileri sonucunda Bostanlı Gün Batımı Terası'nda hafta içi ve hafta sonu fark etmeksizin erkek kullanıcıların, kadın kullanıcılardan yaklaşık %20 oranında fazla olduğu görülmektedir. Yine hafta içi ve hafta sonu fark etmeksizin mekândaki kullanıcıların çoğunluğunu gençler oluşturmakta, ardından orta yaşlı kullanıcılar gelmektedir. Mekânın çocuk ve yaşlı kullanıcılar tarafından kullanımı oldukça azdır. Ayrıca mekânda engelli kullanıcıların nadiren de olsa bulunduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla mekân kapsayıcılık kriterinde geliştirilebilir durumdadır.

Bostanlı Gün Batımı Terası'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların tüm gün ve sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere dört farklı zaman diliminde katılıma göre sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.15'te gösterildiği şekildedir.

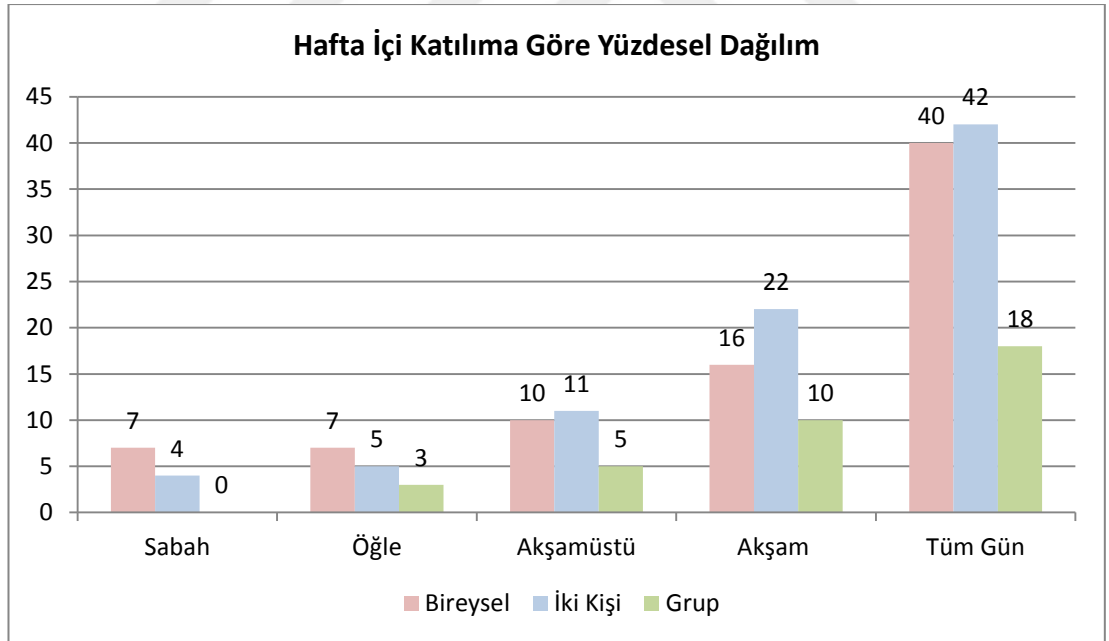
Tablo 4.15 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların katılıma göre sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Katılım	Hafta İçi		Hafta Sonu	
		Sayı	%	Sayı	%
Sabah	Bireysel	36	7	28	5
	İki Kişi	18	4	25	5
	Grup	0	0	4	0
Öğle	Bireysel	36	7	29	6
	İki Kişi	20	5	28	6
	Grup	11	3	16	4
Akşamüstü	Bireysel	47	10	45	9
	İki Kişi	53	11	58	11
	Grup	23	5	20	4
Akşam	Bireysel	77	16	94	19
	İki Kişi	102	22	108	21
	Grup	49	10	49	10
Tüm Gün	Bireysel	186	40	196	39
	İki Kişi	193	42	219	43
	Grup	83	18	89	18
	Toplam	462	100	504	100

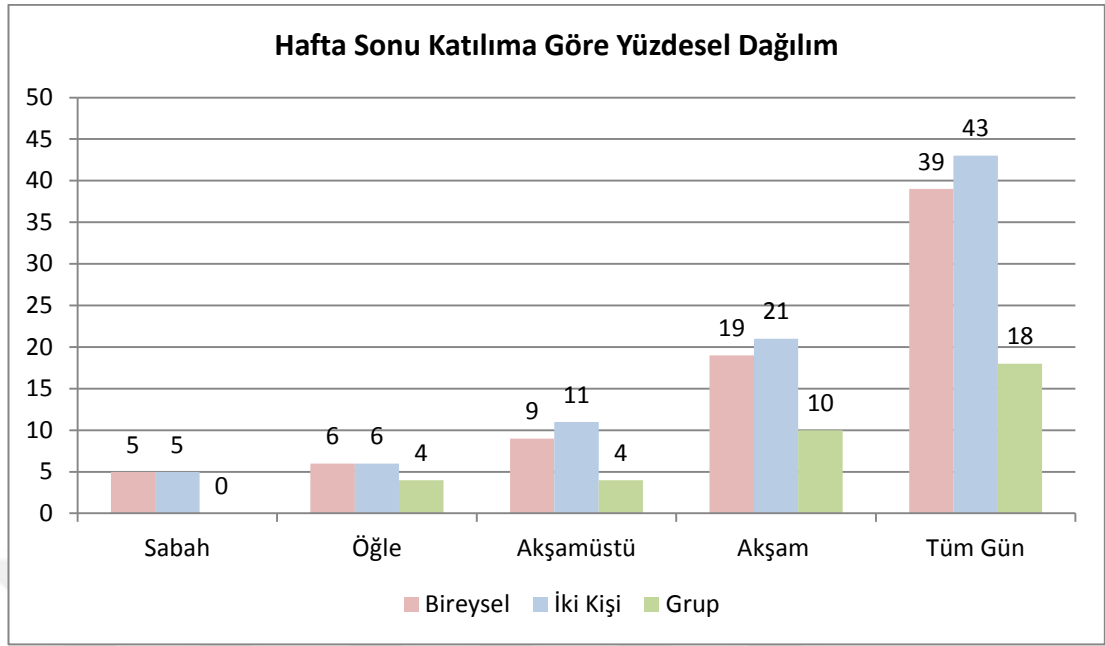
Hafta içi ve hafta sonu; tüm günün toplam kullanıcılarının sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere dört farklı zaman diliminde bireysel, iki kişi ve grup kullanıcılar olarak yüzdesel dağılımı Şekil 4.17 ve Şekil 4.18’de grafikleştirilerek verilmiştir.

Gözlem verilerine göre hafta içi mekânda, tüm günün toplam kullanıcılarında %42 oranla iki kişilik kullanımlar ve %40 oranla bireysel kullanımlar ağırlıkta olup ardından %18 oran ile grup kullanımları gelmektedir. Oranları değişmekle birlikte günün tüm saatlerinde benzer bir dağılım olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.17).

Gözlem verilerine göre hafta sonu mekânda, tüm günün toplam kullanıcılarında %43 oranla iki kişilik kullanımlar ve %39 oranla bireysel kullanımlar ağırlıkta olup ardından %18 oran ile grup kullanımları gelmektedir. Oranları değişmekle birlikte günün tüm saatlerinde benzer bir dağılım olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4. 18).

Şekil 4.17 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi kullanıcıların katılıma göre yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4.18 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu kullanıcıların katılıma göre yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

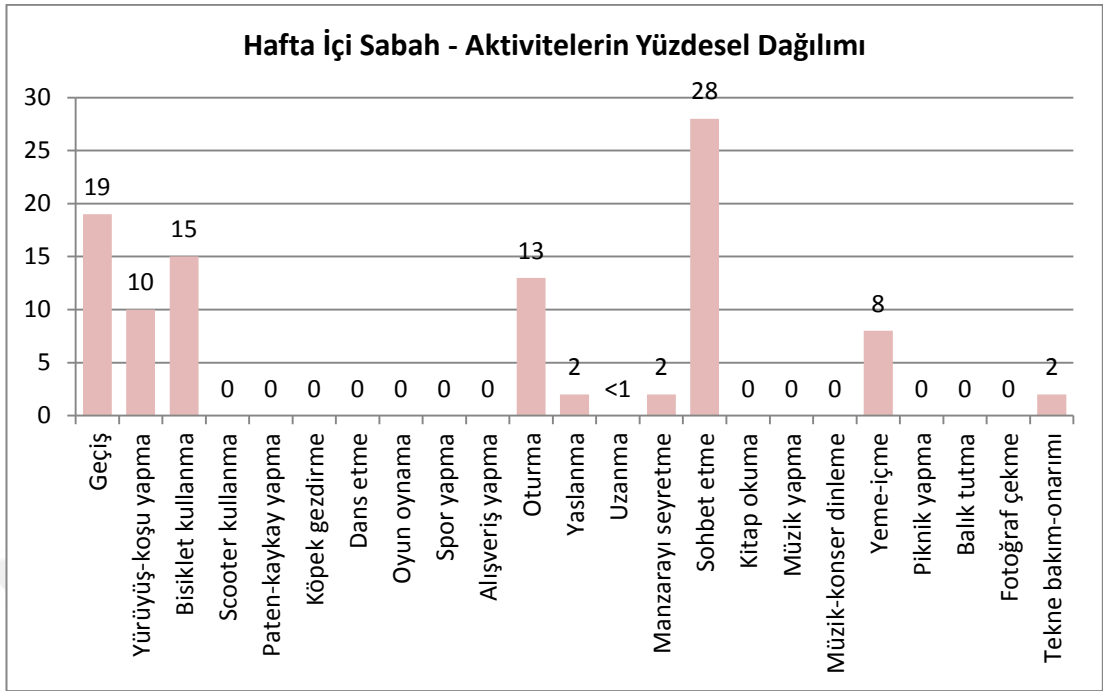
Mekânı katılım kriterine göre değerlendirecek olursak, gerçekleştirilen gözlem verileri sonucunda Bostanlı Gün Batımı Terası'nda hafta içi ve hafta sonu fark etmeksizin, çoğunlukla bireysel ve iki kişilik kullanımlar görülmekte fakat grup kullanımları da yüksek oranda tercih edilmektedir.

Bostanlı Gün Batımı Terası'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu sabah zaman diliminde kullanıcıların gerçekleştirdiği aktivite türlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.16'da gösterildiği şekildedir. Hafta içi sabah zaman diliminde sohbet etme başta olmak üzere geçiş, bisiklet kullanma, oturma, yürüyüş-koşu yapma ve yeme-içme eylemlerinin sıklıkla gerçekleştirildiği görülmektedir. Yaslanma, uzanma, manzarayı seyretme ve tekne bakımı-onarımı gibi aktivitelerin nadiren gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir (Şekil 4.19). Hafta sonu sabah zaman diliminde yürüyüş-koşu yapma başta olmak üzere bisiklet kullanma, geçiş, sohbet etme eylemlerinin sıklıkla; oturma, yeme-içme ve scooter kullanma aktivitelerinin daha az oranda da olsa yine çoğunlukla gerçekleştirilen eylemler arasında olduğu görülmektedir. Yaslanma, manzarayı seyretme, piknik yapma,

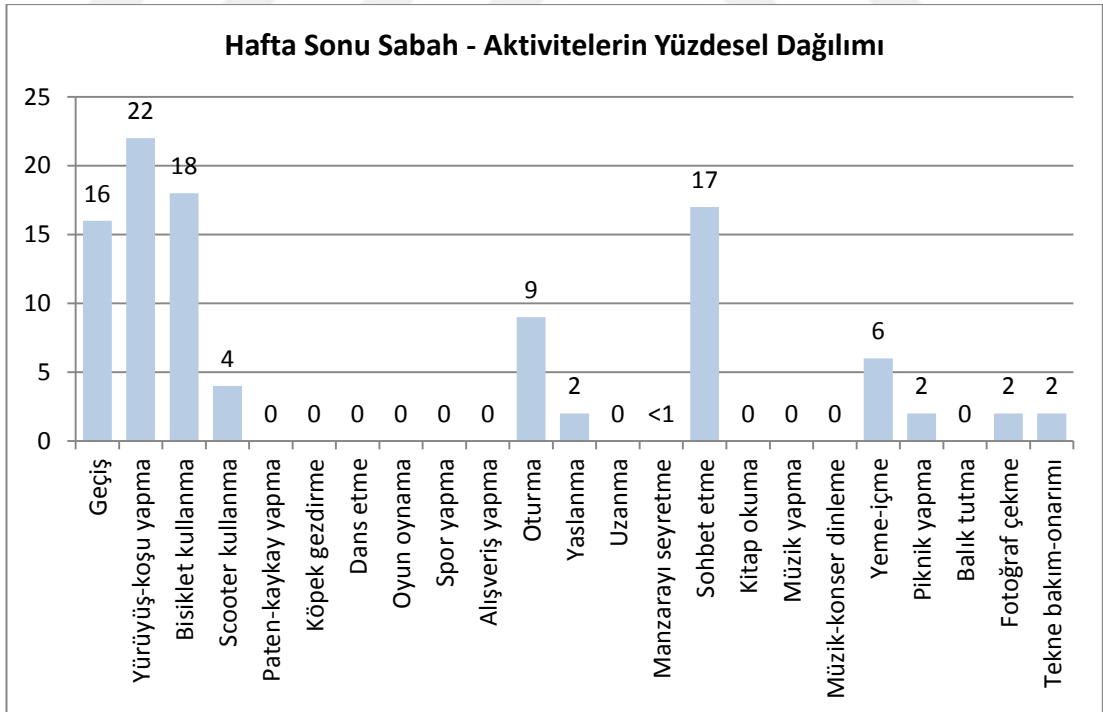
fotoğraf çekme ve tekne bakımı-onarımı eylemleri ise bu saatlerde nadiren görülmektedir (Şekil 4.20).

Tablo 4.16 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu - sabah zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Aktivite Türü		Hafta İçi		Hafta Sonu	
			Sayı	%	Sayı	%
Sabah	Hareketli	Geçiş	19	19	20	16
		Yürüyüş-koşu yapma	10	10	27	22
		Bisiklet kullanma	16	15	23	18
		Scooter kullanma	0	0	5	4
		Paten-kaykay yapma	0	0	0	0
		Köpek gezdirme	0	0	0	0
		Dans etme	0	0	0	0
		Oyun oynama	0	0	0	0
		Spor yapma	0	0	0	0
		Alışveriş yapma	0	0	0	0
	Durağan	Oturma	13	13	11	9
		Yaslanma	2	2	2	2
		Uzanma	1	<1	0	0
		Manzarayı seyretme	2	2	1	<1
		Sohbet etme	29	28	21	17
		Kitap okuma	0	0	0	0
		Müzik yapma	0	0	0	0
		Müzik-konser dinleme	0	0	0	0
		Yeme-içme	8	8	7	6
		Piknik yapma	0	0	2	2
		Balık tutma	0	0	0	0
		Fotoğraf çekme	0	0	2	2
		Tekne bakım-onarımı	2	2	3	2
		Toplam	102	100	124	100

Şekil 4.19 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi – sabah zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

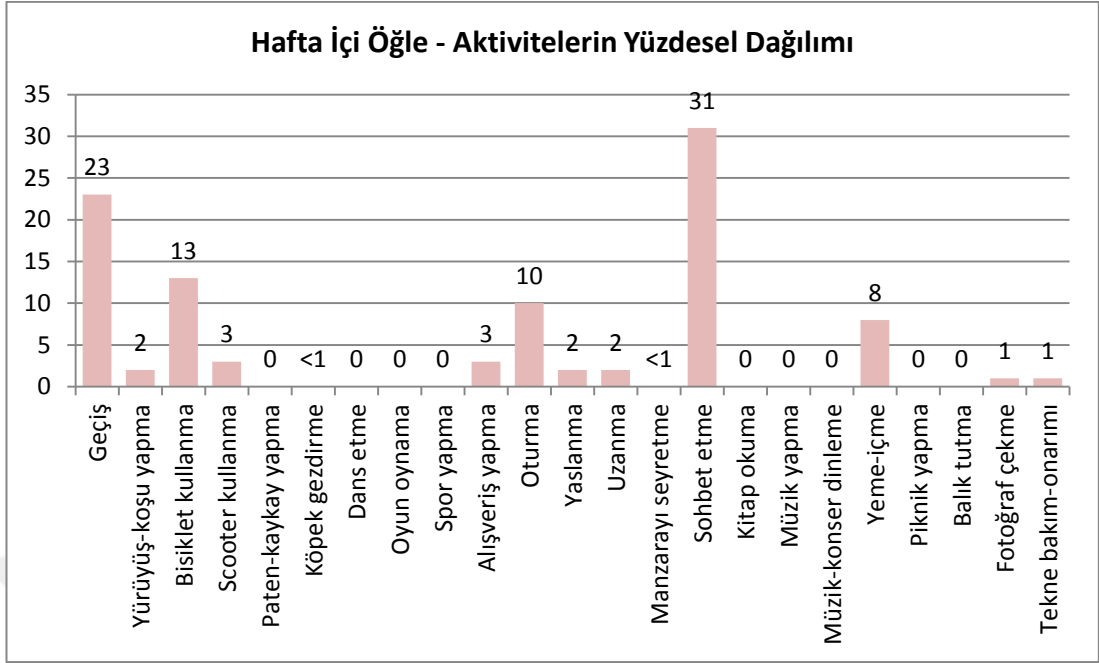

Şekil 4.20 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu – sabah zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

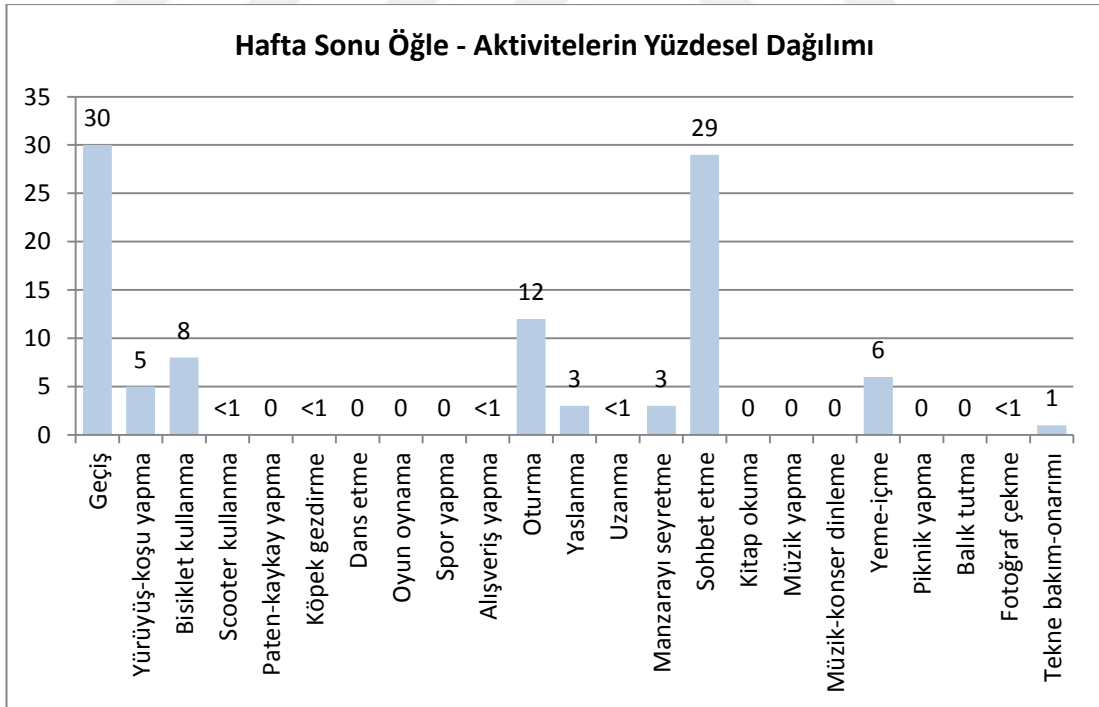
Bostanlı Gün Batımı Terası'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu öğle zaman diliminde kullanıcıların gerçekleştirdiği aktivite türlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.17'de gösterildiği şekildedir. Hafta içi öğle zaman diliminde sohbet etme başta olmak üzere geçiş, bisiklet kullanma, oturma ve yeme-içme eylemlerinin sıklıkla gerçekleştirildiği görülmektedir. Scooter kullanma, alışveriş yapma, yaslanma, uzanma, yürüyüş-koşu yapma, fotoğraf çekme, tekne bakımı-onarımı, manzarayı seyretme ve köpek gezdirmeye gibi eylemlerin ise nadiren gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir (Şekil 4.21). Hafta sonu öğle zaman diliminde geçiş ve sohbet etme eylemlerinin sıklıkla; oturma, yeme-içme, bisiklet kullanma ve yürüyüş-koşu yapma aktivitelerinin daha az oranda da olsa yine çoğunlukla gerçekleştirilen eylemler arasında olduğu görülmektedir. Yaslanma, uzanma, manzarayı seyretme, fotoğraf çekme, scooter kullanma, köpek gezdirmeye ve tekne bakımı-onarımı eylemleri ise bu saatlerde nadiren görülmektedir (Şekil 4.22).

Tablo 4.17 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu – öğle zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Aktivite Türü		Hafta İçi		Hafta Sonu	
			Sayı	%	Sayı	%
Öğle	Hareketli	Geçiş	40	23	65	30
		Yürüyüş-koşu yapma	4	2	10	5
		Bisiklet kullanma	23	13	18	8
		Scooter kullanma	5	3	1	<1
		Paten-kaykay yapma	0	0	0	0
		Köpek gezdirmeye	1	<1	1	<1
		Dans etme	0	0	0	0
		Oyun oynama	0	0	0	0
		Spor yapma	0	0	0	0
		Alışveriş yapma	5	3	2	<1
		Durağan	Oturma	18	10	27
	Yaslanma		4	2	7	3
	Uzanma		3	2	1	<1
	Manzarayı seyretme		1	<1	6	3
	Sohbet etme		54	31	64	29
	Kitap okuma		0	0	0	0
	Müzik yapma		0	0	0	0
	Müzik-konser dinleme		0	0	0	0
	Yeme-içme		13	8	13	6
	Piknik yapma		0	0	0	0
	Balık tutma		0	0	0	0
	Fotoğraf çekme		2	1	1	<1
	Tekne bakım-onarımı		2	1	3	1
		Toplam	175	100	219	100

Şekil 4.21 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi – öğle zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

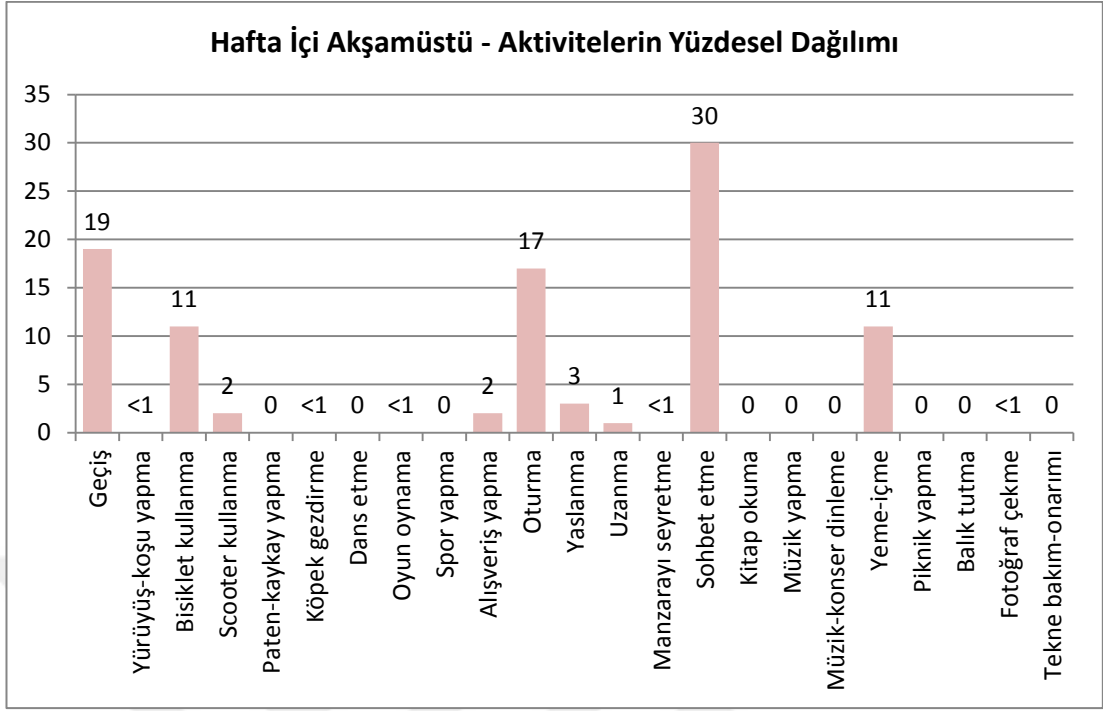

Şekil 4.22 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu – öğle zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

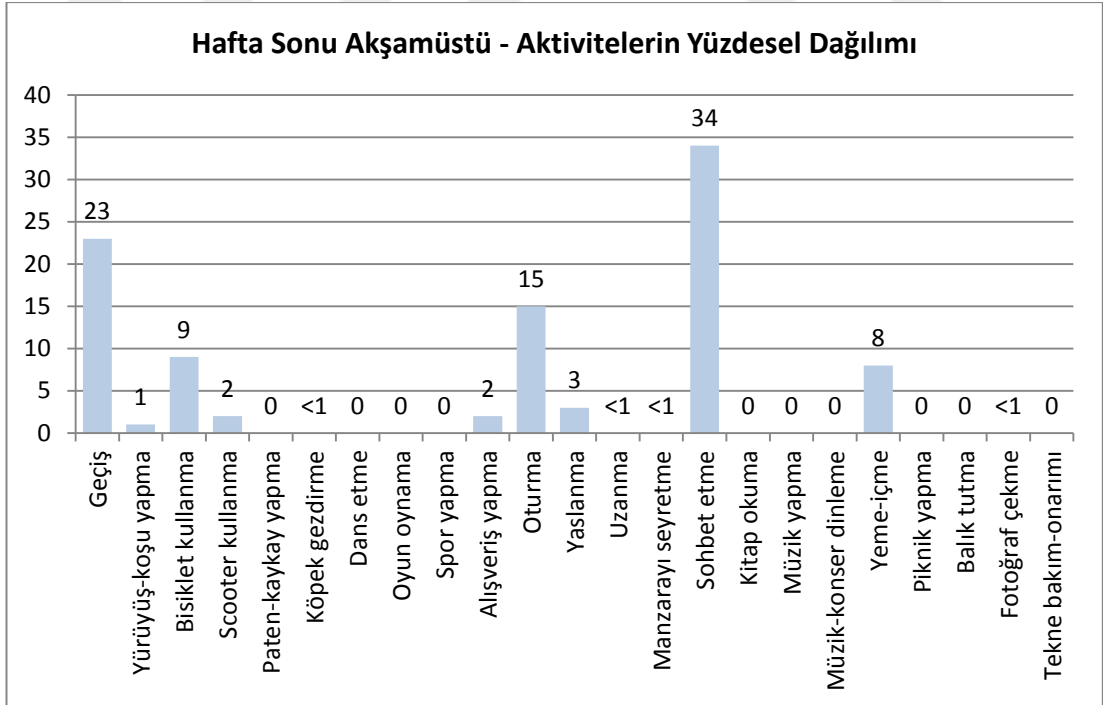
Bostanlı Gün Batımı Terası'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu akşamüstü zaman diliminde kullanıcıların gerçekleştirdiği aktivite türlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.18'de gösterildiği şekildedir. Hafta içi akşamüstü zaman diliminde sohbet etme başta olmak üzere geçiş, oturma, bisiklet kullanma ve yeme-içme eylemlerinin sıklıkla gerçekleştirildiği görülmektedir. Yaslanma, uzanma, alışveriş yapma, scooter kullanma, yürüyüş-koşu yapma, köpek gezdirmeye, oyun oynama, manzarayı seyretme ve fotoğraf çekme eylemlerinin ise nadiren gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir (Şekil 4.23). Hafta sonu akşamüstü zaman diliminde sohbet etme başta olmak üzere geçiş ve oturma eylemleri sıklıkla; yeme-içme ve bisiklet kullanma aktiviteleri daha az oranda da olsa yine çoğunlukla gerçekleştirilmektedir. Yaslanma, uzanma, manzarayı seyretme, fotoğraf çekme, yürüyüş-koşu yapma, scooter kullanma, köpek gezdirmeye ve alışveriş yapma eylemleri bu saatlerde nadiren görülmektedir (Şekil 4.24).

Tablo 4.18 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu – akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Aktivite Türü		Hafta İçi		Hafta Sonu	
			Sayı	%	Sayı	%
Akşamüstü	Hareketli	Geçiş	80	19	94	23
		Yürüyüş-koşu yapma	4	<1	6	1
		Bisiklet kullanma	44	11	38	9
		Scooter kullanma	8	2	9	2
		Paten-kaykay yapma	0	0	0	0
		Köpek gezdirmeye	2	<1	1	<1
		Dans etme	0	0	0	0
		Oyun oynama	2	<1	0	0
		Spor yapma	0	0	0	0
		Alışveriş yapma	9	2	8	2
	Durağan	Oturma	69	17	61	15
		Yaslanma	12	3	11	3
		Uzanma	6	1	4	<1
		Manzarayı seyretme	2	<1	1	<1
		Sohbet etme	126	30	138	34
		Kitap okuma	0	0	0	0
		Müzik yapma	0	0	0	0
		Müzik-konser dinleme	0	0	0	0
		Yeme-içme	46	11	33	8
		Piknik yapma	0	0	0	0
		Balık tutma	0	0	0	0
		Fotoğraf çekme	3	<1	1	<1
		Tekne bakım-onarımı	0	0	0	0
		Toplam	413	100	405	100

Şekil 4.23 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi – akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

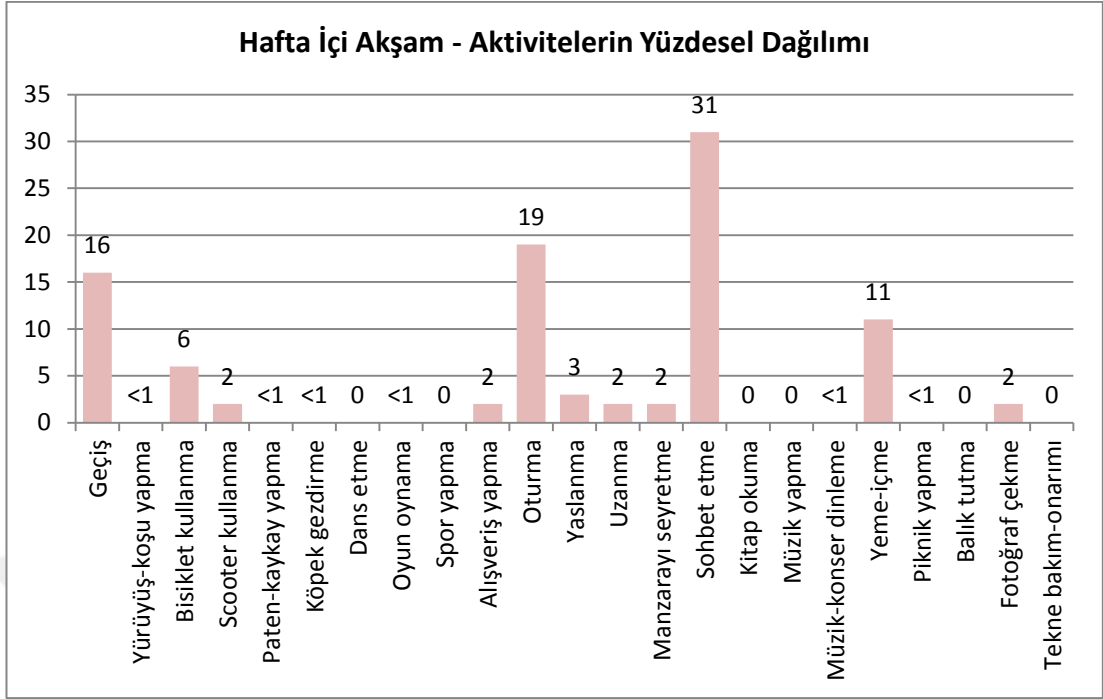

Şekil 4.24 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu – akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

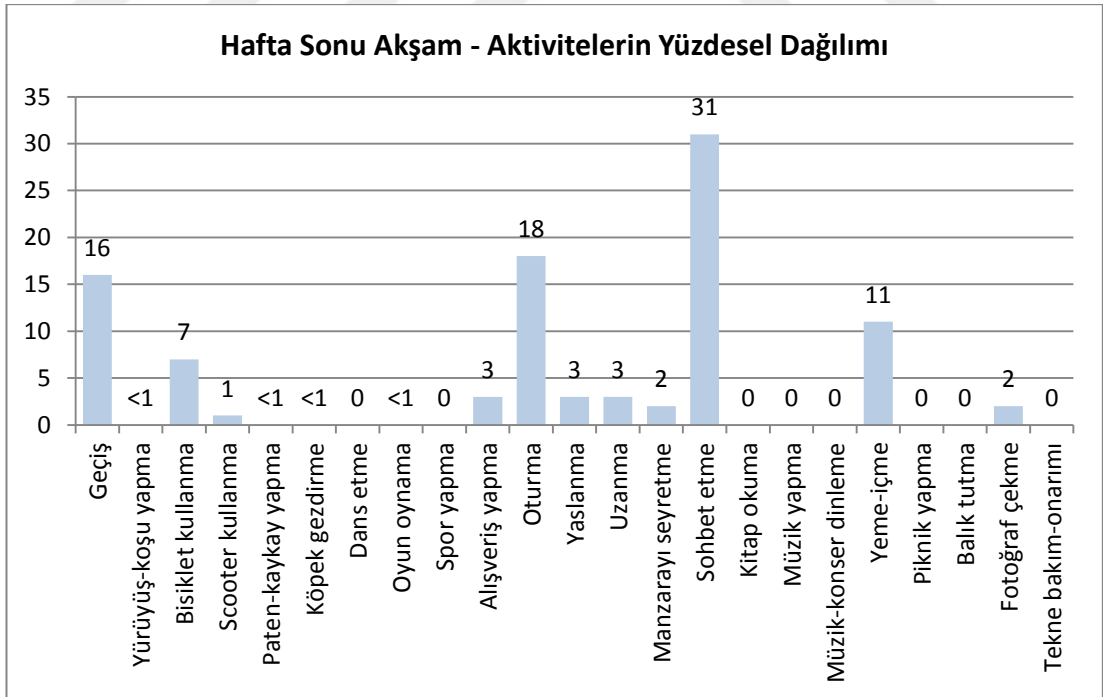
Bostanlı Gün Batımı Terası'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu akşam zaman diliminde kullanıcıların gerçekleştirdiği aktivite türlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.19'da gösterildiği şekildedir. Hafta içi akşam zaman diliminde sohbet etme başta olmak üzere geçiş ve oturma eylemlerinin sıklıkla, bisiklet kullanma ve yeme-içme eylemlerinin ise daha az oranda da olsa yine çoğunlukla gerçekleştirildiği görülmektedir. Yaslanma, uzanma, alışveriş yapma, scooter kullanma, paten-kaykay yapma, yürüyüş-koşu yapma, köpek gezdirme, oyun oynama, manzarayı seyretme, fotoğraf çekme, müzik-konser dinleme ve piknik yapma eylemlerinin ise nadiren gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir (Şekil 4.25). Hafta sonu akşam zaman diliminde ise hafta içi ile benzer şekilde sohbet etme başta olmak üzere geçiş ve oturma eylemlerinin sıklıkla, bisiklet kullanma ve yeme-içme eylemlerinin ise daha az oranda da olsa yine çoğunlukla gerçekleştirildiği görülmektedir. Yaslanma, uzanma, alışveriş yapma, scooter kullanma, paten-kaykay yapma, yürüyüş-koşu yapma, köpek gezdirme, oyun oynama, manzarayı seyretme ve fotoğraf çekme aktiviteleri ise bu saatlerde nadiren görülmektedir (Şekil 4.26).

Tablo 4.19 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi ve hafta sonu – akşam zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Aktivite Türü		Hafta İçi		Hafta Sonu	
			Sayı	%	Sayı	%
Akşam	Hareketli	Geçiş	140	16	157	16
		Yürüyüş-koşu yapma	5	<1	5	<1
		Bisiklet kullanma	53	6	64	7
		Scooter kullanma	17	2	13	1
		Paten-kaykay yapma	5	<1	4	<1
		Köpek gezdirme	5	<1	5	<1
		Dans etme	0	0	0	0
		Oyun oynama	8	<1	3	<1
		Spor yapma	0	0	0	0
		Alışveriş yapma	19	2	30	3
	Durağan	Oturma	170	19	173	18
		Yaslanma	31	3	29	3
		Uzanma	19	2	26	3
		Manzarayı seyretme	21	2	18	2
		Sohbet etme	278	31	297	31
		Kitap okuma	0	0	0	0
		Müzik yapma	0	0	0	0
		Müzik-konser dinleme	1	<1	0	0
		Yeme-içme	95	11	102	11
		Piknik yapma	2	<1	0	0
		Balık tutma	0	0	0	0
		Fotoğraf çekme	22	2	21	2
		Tekne bakım-onarımı	0	0	0	0
		Toplam	891	100	947	100

Şekil 4.25 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta içi – akşam zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4.26 Bostanlı Gün Batımı Terası, hafta sonu – akşam zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Mekânı aktivite çeşitliliği göre değerlendirecek olursak, gerçekleştirilen gözlem verileri sonucunda Bostanlı Gün Batımı Terası'nda hafta içi ve hafta sonu fark etmeksizin en çok gerçekleştirilen eylemler geçiş, oturma, yürüyüş-koşu yapma, bisiklet kullanma, sohbet etme ve yeme-içmedir. Nadiren gerçekleştirilen eylemler ise yaslanma, uzanma, manzarayı seyretme, fotoğraf çekme, scooter kullanma ve tekne bakımı-onarımıdır.

Bostanlı Gün Batımı Terası için algısal özellikleri tespit edebilmek adına biri erkek, biri kadın olacak şekilde iki genç (15-39 yaş) kullanıcı; biri erkek, biri kadın olacak şekilde iki orta yaşlı (40-64 yaş) kullanıcı ve biri erkek, biri kadın olacak şekilde iki yaşlı (65+ yaş) kullanıcı olmak üzere toplam altı kullanıcı ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Kullanıcılarla gerçekleştirilen görüşmede yer verilen soruları içeren yarı yapılandırılmış görüşme formu EK 1'de yer almaktadır. Görüşme yapılan kullanıcıların isim, cinsiyet, yaş ve meslek özelliklerine Tablo 4.20'de yer verilmiştir.

Tablo 4.20 Bostanlı Gün Batımı Terası, görüşme yapılan kullanıcı özellikleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

	İsim	Cinsiyet	Yaş	Meslek
Kullanıcı 1	Halil	Erkek	22 (genç)	Öğrenci
Kullanıcı 2	Cansu	Kadın	33 (genç)	Öğretmen
Kullanıcı 3	Turgut	Erkek	58 (orta yaşlı)	Hasta Bakıcı
Kullanıcı 4	Canan	Kadın	42 (orta yaşlı)	Öğretmen
Kullanıcı 5	M. Akif	Erkek	71 (yaşlı)	Emekli Memur
Kullanıcı 6	Nilgün	Kadın	66 (yaşlı)	Hasta Bakıcı

Yarı yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilen veriler tematik ve betimsel analizden yararlanılarak analiz edilmiştir. Kullanıcıların yarı yapılandırılmış görüşmede sorulan sorulara verdikleri cevaplardan tek veya birkaç kelimelik kodlar belirlenmiştir. Kodlar olumlu ifadeler ve olumsuz ifadeler olmak üzere iki kategori altında toplanmıştır. Tema olarak yer'leştirme modelinde yer alan algısal özellikler değerlendirilmiştir.

Analizde temaları direkt veya dolaylı olarak etkilen kodlar belirlenmiştir. Örneğin alanın kirli olması, fiziksel bir durum olmakla birlikte psikolojik rahatlığı da etkilemektedir. Bazı kodlar, birden fazla temayı etkileyebilmektedir. Bu sebeple yarı yapılandırılmış görüşmede sorulan sorulara verilen cevaplardan belirlenen kodlar, farklı temalar için de kullanılmıştır. Kodların kaç kullanıcı tarafından söylendiği kod sayısı olarak ifade edilmiştir. Mekânda bağlılık kriterinde; koruma hissi, huzur, aidiyet, mutluluk, rahatlık, özgürlük ve anılar gibi olumlu özellikler ön plana çıkmaktadır (Tablo 4.21). Mekânda psikolojik rahatlık kriterinde; huzur, özgürlük ve rahatlık gibi özellikler olumlu özellikler ve kirlilik gibi olumsuz özellikler ön plana çıkmaktadır (Tablo 4.22).

Tablo 4.21 Bostanlı Gün Batımı Terası, bağlılık kriteri tematik analizi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TEMA	KATEGORİ	KOD	KOD SAYISI
BAĞLILIK	Olumlu İfadeler	Huzur	5
		Koruma Hissi	5
		Aidiyet	4
		Mutluluk	4
		Rahatlık	3
		Özgürlük	3
		Anılar	3
		Sosyalleşme	2
	Olumsuz İfadeler	Anılar	2
		Mutsuzluk	2
		Yabancılık Hissi	2
		Tedirginlik	1

Tablo 4.22 Bostanlı Gün Batımı Terası, psikolojik rahatlık kriteri tematik analizi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TEMA	KATEGORİ	KOD	KOD SAYISI
PSİKOLOJİK RAHATLIK	Olumlu İfadeler	Huzur	5
		Özgürlük	3
		Rahatlık	3
		Sosyalleşme	2
		Temiz hava	1
		Sessizlik	1
	Olumsuz İfadeler	Kirlilik	4
		Yetersiz Gölgeleme	1
		Tedirginlik	1
		Trafik Yoğunluğu	1

Mekânda tarihsellik kriterinde; Churchill, balıkçı barınağı, balıkçı köyü gibi geçmişe dayalı ifadeler olumlu özellikler olarak değerlendirilmiştir (Tablo 4.23). Mekânda eğlencelilik / caziplik kriterinde; sosyalleşme, manzara ve farklı aura gibi olumlu özellikler ön plana çıkmaktadır (Tablo 4.24).

Tablo 4.23 Bostanlı Gün Batımı Terası, tarihsellik kriteri tematik analizi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TEMA	KATEGORİ	KOD	KOD SAYISI
TARİHSELLİK	Olumlu İfadeler	Churchill	1
		Balıkçı Barınağı	1
		Balıkçı Köyü	1
	Olumsuz İfadeler	-	-

Tablo 4.24 Bostanlı Gün Batımı Terası, eğlencelilik kriteri tematik analizi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TEMA	KATEGORİ	KOD	KOD SAYISI
EĞLENCELİLİK/ CAZİPLİK	Olumlu İfadeler	Sosyalleşme	2
		Farklı Aura	2
		Manzara	2
	Olumsuz İfadeler	-	-

Mekânda estetiklik kriterinde; güzel ve estetik olma gibi olumlu özellikler ve kirlilik gibi olumsuz özellikler ön plana çıkmaktadır (Tablo 4.25). Mekânda özgünlük kriterinde; manzara, gün batımı, farklı aura gibi olumlu özellikler ön plana çıkmaktadır (Tablo 4.26). Mekânın sıradan olduğunu düşünen bir kullanıcı da bulunmaktadır.

Tablo 4.25 Bostanlı Gün Batımı Terası, estetiklik kriteri tematik analizi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TEMA	KATEGORİ	KOD	KOD SAYISI
ESTETİKLİK	Olumlu İfadeler	Güzel	4
		Estetik	3
		Manzara	2
		Deniz	2
		Çimen	1
		Güneş	1
		Rüzgâr	1
		Doğa	1
	Olumsuz İfadeler	Kirli	4
		Bakımsız	1

Tablo 4.26 Bostanlı Gün Batımı Terası, özgünlük kriteri tematik analizi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TEMA	KATEGORİ	KOD	KOD SAYISI
ÖZGÜNLÜK	Olumlu İfadeler	Manzara	2
		Gün Batımı	2
		Farklı Aura	2
		Özgün	1
		Eşsiz	1
	Olumsuz İfadeler	Sıradan	1

Hangi kodların tam olarak hangi ifadeleri kapsadığı ve kullanıcıların alanlar ile ilgili detaylı olarak yaptığı yorumlar mekânlar arasında karşılaştırma yapılması açısından oldukça önemlidir. Bu sebeple çalışmanın “4.7 Çalışma Alanlarının Yer’leştirme İlkelerine Göre Kıyaslanması” bölümünde yarı yapılandırılmış görüşmelerde bazı kullanıcı görüşlerine direkt olarak yer verilerek karşılaştırmalı değerlendirme yapılacaktır.

4.5 Geçmişten Günümüze Karantina

Eski adıyla Karantina Meydanı olarak geçen çalışma alanının daha verimli bir şekilde ele alınabilmesi adına bölgenin geçmişten günümüze mimari, tarihi ve sosyal dokusundan bahsetmek faydalı olacaktır. “Karantina” kelimesinin nereden geldiğine bakacak olursak; İtalyanca’da kırk anlamına gelen “quaranta” kelimesi zamanla türemiş olup “kırklık, kırktan ibaret” anlamına gelen “quarantina” ve ardından “ayrı ve korumalı yer” anlamına gelen “quarantine” halini almıştır. “Karantina” kelimesi de “quarantine” sözcüğünden dilimize geçmiş ve aynı anlamda kullanılmaya başlanmıştır (Urla Belediyesi, 2023; Yücel, 2012).

18. yüzyılın ortalarına doğru Avrupa’da ve Asya’da, kolera ve veba gibi salgın hastalıklar görülmeye başlamıştır. Bu hastalıklardan korunmak için her ne kadar önem alınsa da deniz ticaretinde kullanılan gemiler ve personeller vasıtasıyla hastalıklar, başka ülkelere taşınmış ve büyük salgınlara sebep olmuştur (Urla Belediyesi, 2023). Avrupa ülkeleri; önceleri bu salgının önüne geçmek amacıyla başka ülkelere gelen gemileri limana girmeden önce 40 gün açık denizde bekletmiş, ardından hastalık şüphesi olanlar için yedi gün gözlem altında kalacakları hastane yerleşimlerinden ayrı olarak karantina adı verilen yapılar inşa etmiştir (Urla Belediyesi, 2023).

1830’lu yıllarda yayılan salgın hastalıklar sebebiyle Osmanlı Devleti’nde 1838’de “Karantina Nizamnamesi” çıkartılmış ve karantina uygulamalarına başlanmıştır (Akyol Altun, 2014). Salgın hastalık tehlikesinin önüne geçilmek için İstanbul’da ilk karantina teşkilatı kurulmuştur (Urla Belediyesi, 2023). Deniz yoluyla gelen bulaşıcı ya da salgın hastalıklardan kenti korumak amacıyla 1840’ta İzmir’de ikinci karantina teşkilatı kurulmuştur (Yücel, 2012). İzmir’deki karantina teşkilatı için görevlendiren Süleyman Efendi’nin kararıyla karantina için en uygun yer olarak, günümüzdeki Mithatpaşa Caddesi’nin başlarını kapsayan bölge seçilmiştir ve Mithatpaşa Caddesi’nin kıyı tarafında kalan bölge “karantina” olarak anılmaya başlanmıştır (Altun Akyol, 2014).

1840'ta kurulan Karantina Hastanesi, 1846'ya kadar bu bölgede yer alan Askeri Hastane yapılarında hizmet vermiş, 1946'da bugünkü Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinin yanında bulunan binanın inşa edilmesiyle bu binada hizmetlerine devam etmiştir (Akyol Altun, 2014; Böke, 2009). Uzun zahmetler sonrası 1846 yılında hizmete açılan Karantina Binası, 1848 yılında meydana gelen yangın sonucu harap bir hal almıştır fakat 1950 yılına kadar görevini sürdürmeye devam etmiştir (Böke, 2009; Urla Belediyesi, 2023).

1866 yılında harap haldeki Karantina Binası yıkılmış fakat yerine yenisi yapılmamıştır ve 1900'lerin başlarında bu bölgede yerleşimin artması sebebiyle Urla'da bulunan Kilizman Adası'na taşınarak faaliyetlerini burada sürdürmüştür (Akyol Altun, 2014). Karantina Hastanesi 1863'te Urla'ya taşınsa bile semtin adı “karantina” olarak günümüze kadar yaşatılmaya devam etmiştir (Urla Belediyesi, 2023).

Karantina semtinin o dönemlerdeki demografik ve sosyal durumundan bahsetmek gerekirse; Karantina; Rumlar, Ermeniler, Yahudiler ve Türklerin bir arada yaşadığı çok kültürlü bir tarihe sahiptir. 18. yüzyılın sonlarına doğru Karataş, Salhane ve Karantina civarında Ermeni veya Yahudiler tarafından işletilen çeşitli imalathane ve küçük fabrikaların ile başlayan yapılaşma Askeri Hastane ve Karantina Binaları ile artmaya başlamıştır. Ardından bazı fabrika ve imalathanelerin Halkapınar tarafına ve 1863'te ise Karantina Binası'nın Urla'ya taşınmasıyla bölge yerleşime daha uygun hale gelmiş, imara açılarak hızla kalabalıklaşmaya başlamıştır (Hazman, 2018). 1880 yılında Mithat Paşa'nın valiliği döneminde kayalıklar ve Göztepe'nin denize uzanan etekleri ortadan kaldırılarak günümüzdeki Mithatpaşa Caddesi yapılmıştır (Yücel, 2012). Ardından 1884'te vapur seferlerinin başlaması, 1885'de atlı tramvayın çalışmaya başlaması ve 1891'de ise Halit Rıfat Caddesi'nin açılması ile bölge gelişmeye ve büyümeye başlamıştır (Hazman, 2018).

Karantina isminden önce Yunanca “güzel manzara” anlamına gelen “kallithea” olarak anılan bu bölgede 1885'te muhtarlıklar kurulmaya başlandığında Karantina semti Rum mahallesi olarak kayıtlara geçmiştir (Yücel, 2012; Yüksel, 2006).

Karantina semtinde 1885 yılında 265 hane, 1891 yılında 517 hane olduğu kayıtlara düşülmüştür (Hazman, 2018; Yüksel, 2006). 1910 yılından itibaren bu bölgede Türklerin yaşadığı kısımlar “İslam Karantinası”, Rumların yaşadığı kısımlar ise “Rum Karantinası” olarak kayıtlarda geçmektedir (Yücel, 2012).

Cumhuriyetin ilk yıllarında çoktan doldurulmuş olan Karantina semti, bu dönemde 1. Karantina ve 2. Karantina olarak anılmaya başlanmıştır (Hazman, 2018). 1. Karantina, Karataş’tan Göztepe’ye kadar uzanan Mithatpaşa Caddesi boyunca devam eden günümüzde Mektupçu, Mithatpaşa, Küçükyalı, Köprü, Sadık Bey Vali Konağı duraklarını da içine alan, yani şimdiki hamam ve çevresi ile sahil kesimini kapsayan eski kısım iken; 2. Karantina ise bugünkü Nokta ve Hakim Evleri arasında kalan kısımdır (Yücel, 2012). Dolayısıyla eski “İslam Karantinası”nın yerini 1. Karantina, eski “Rum Karantinası”nın yerini ise 2. Karantina aldı demek mümkündür. Deniz kıyısında yer alan 1. Karantina’ya çoğunlukla zenginler, 2. Karantina’ya ise ekonomik durumu çok iyi olmayanlar yerleşmiştir (Hazman, 2018). Özellikle 1. Karantina olarak adlandırılan bölge kadınların çok şık giyindiği, modanın yakından takip edildiği ve modern yaşam tarzının uygulandığı ilk semtlerden biri haline gelmiştir (Yücel, 2012).

Karantina semtinin kozmopolit yapısı 1922 yılından itibaren kaybolmaya başlamıştır (Yücel, 2012). 1925 imar planı sürecinde 2. Karantina bölgesi yani Karantina’nın üst kısımları yerleşim için yeni gelişim alanı olarak belirlenmiştir (Yüksel, 2006). 1928 yılında atlı tramvayın yerini Konak-Güzelyalı arasına döşenen elektrikli tramvay almıştır. Semt gelişmeye ve büyümeye devam ederken 1937 yılında İzmir Belediye Meclisi tarafından eskiyi hatırlatan mahalle isimlerinin değiştirilmesine karar verilmiştir. (Yücel, 2012). Önceleri “İslam Karantinası”, ardından “1. Karantina” olarak anılan bölge “Mithatpaşa Mahallesi” adını alırken; önceleri “Rum Karantinası”, ardından “2. Karantina” olarak anılan bölge ise “Murat Reis Mahallesi” adını almıştır (Hazman, 2018; Yücel, 2012). 1. Karantina bölgesinde yer alan Küçükyalı otobüs durağı sebebiyle bu bölge aynı zamanda “Küçükyalı” olarak da anılmaktadır (Yücel, 2012).

1954’te elektrikli tramvayların yerini trolleybüsler alırken, bu dönemde Karantina hanımların da araç kullandığı bilinmektedir (Yücel, 2012). Bu yıllarda sahilde çok katlı yapılaşmalar başlamış, yalılar yıkılarak yerine apartmanlar dikilmiştir. Günümüzde gelecek olursak; yapıldığı günden beri kentlilere hizmet eden Mithatpaşa Caddesi boyunca konut ve ticaret kullanımları yer almakta ve cadde günümüzde de hala kentliler için önemini sürdürmektedir (Yüksel, 2006).

Karantina’nın hala Karantina olarak anıldığı, zihinlerde güzel anılarla ile varlığı devam ettiren dönemlerde yer alan yapılara ve yine o dönem gerçekleştirilen faaliyetlere bakmak, dönemin sosyal dokusu ile ilgili fikir verecektir. Çalışma alanı olan ve günümüzde Mithat Paşa Mahallesi’nde bulunan “Karantina Meydanı”nın yer aldığı alan o dönemler “1. Karantina” içinde kalmaktadır. Bu sebeple özellikle bu kısımda yer alan ve kimisi yıkılmış kimisi ise günümüzde hala varlığını devam ettiren yapılardan bahsedilecektir.

Günümüzde varlığını sürdürememiş olan deniz banyoları, kentlilerin sosyal ve kamusal hayatında önemli bir rol oynamıştır. Yücel (2012), Karantina semtinin bir zamanlar yalıların önünde yer alan deniz banyoları ile meşhur olduğunu belirtmiştir. Esasen mayolu kadınların rahat bir şekilde denize girebilmeleri amacıyla yapılan ve ilk zamanlar kadınlar ile erkeklerin ayrı ayrı denize girdiği aile deniz hamamları ve deniz banyoları Karantina’da da inşa edilmeye başlanmıştır (Hazman, 2018; Yücel, 2012). Zamanla bu durum değişmiş ve deniz banyoları, tüm halk tarafından kullanılan sosyalleşme imkânı tanıyan kamusal alanlara dönüşmüştür.

Deniz kenarındaki evlerin önünde ahşap bir iskelenin üzerinde kurulmuş, bazıları derme çatma ahşap kulübe şeklindeki bazıları ise özenle inşa edilmiş beton ya da ahşap yapılar olan, hatta kimilerinin renkli camlarla süslü olduğu deniz banyoları; deniz kenarındaki evlerin sahiplerine ait olsa bile komşuların, tanıdıkların, diğer kentlilerin kullanmasına müsaade edilen ve insanların denizden yararlanmasını sağlayan yapılar olmuştur (Hazman, 2018; Yücel, 2012). Karantina’daki hemen herkesin bu banyolarda yüzmeyi öğrendiğini söyleyen Hazman (2018), deniz kenarındaki ev sahiplerinin deniz banyolarından çıkan komşularına ikramlarda bile

bulunduğunu ve birlikte güzel vakitler geçirildiğini eklemiştir. Kıyı ve kara ile deniz ve kentli arasındaki bağı kuvvetlendiren deniz banyoları; zamanla denizin kirlenmesi, yalıların yerini apartmanların alması, kıyının doldurulup yol yapılması gibi sebeplerle varlığını sürdürememiştir.

Bölgedeki nüfusun hızla arttığı dönemde kentli spora yönelmiş ve 1951 yılında Karantina Gençlik Spor Kulübü kurulmuştur. Kulüp binası olarak uzun yıllar dönemin Köşk Sineması'nın yanında bulunan ve denize bakan Çukur Kahve'yi kullanan Karantina Gençlik Spor Kulübü; futbol, basketbol, voleybol, hentbol, atletizm, yüzme, sutopu, boks, güreş, masa tenisi ve bisiklet gibi birçok spor alanında faaliyet gerçekleştirmiştir (Hazman, 2018). Dönemin Karantina semtini “yüzü denize dönük Karantina” olarak ifade eden Yücel (2012), bu semtte kayak yarışlarının ve deniz sporlarının yapıldığını belirtmiştir.

Spora olduğu kadar sanata da önem veren kentli, müzik ve sinema ile de oldukça ilgili olmuştur. Karantina'da her evden piyano, keman, akordeon, gitar, flüt gibi batı müziği enstrümanlarıyla yapılan müzik sesleri gelmekte ve o dönem halkevi olarak kullanılan Köşk Sineması'nda konserler verilmektedir. Mithat Paşa Caddesi'nin merkezi haline gelen Köşk Sineması'nda ise yerli filmler oynamakta ve sık sık galalar yapılmaktadır (Yücel, 2012).

O dönemden günümüze varlığını sürdüren yapılar ise çalışma alanı olan “Karantina Meydanı”nın çevresinde yer alan Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi, Hamidiye Camii ve Karantina Hamamı olmuştur. Bugünkü ismiyle İzmir Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi, kuruluşundan itibaren birçok kez isim değiştirmiştir. 1879-1881 yılları arasında İzmir Mektebi Sanayi, 1882-1890 yılları arasında İzmir İslahhanesi, 1891'de İzmir Hamidiye Mektebi Sanayi, ardından Osmanlı Sanayi Mektebi, cumhuriyetin kurulması ile birlikte İzmir Sanatlar Mektebi, 1942'de Erkek Sanat Enstitüsü ve son olarak 1975 yılında ise İzmir Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi olarak bugünkü adını almıştır (Hazman, 2018). 1997 yılında çıkan yangında oldukça hasar alan bina aslına uygun olarak onarılmıştır ve günümüzde halen eğitim ve öğretimine devam etmektedir (Yücel, 2012).

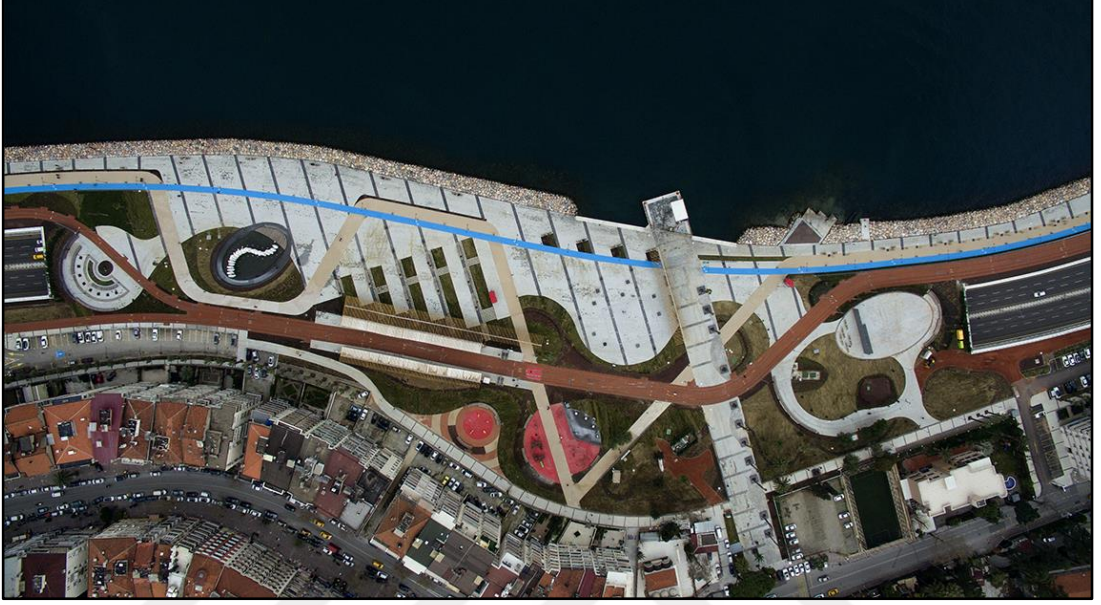
Okulun hemen karşısında bugün hala ayakta duran ve kullanılan Hamidiye Camii yer almaktadır. Karantina Camii, Küçükyalı Camii ve Mithatpaşa Camii olarak da anılan Hamidiye Camii, 1890'da inşa edilmiştir ancak 1934 ve 1957 yıllarında onarımlar görmüştür (Hazman, 2018). “Karantina” adını günümüzde yaşatmaya devam eden Karantina Hamamı ise tam olarak inşa tarihi bilinmemekle birlikte yine o dönemde yapıldığı tahmin edilmektedir. Günümüzde kullanılmaya devam eden Karantina Hamamı yalnızca erkeklere hizmet vermektedir (Yücel, 2012).

4.6 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)

Çalışmanın bu kısmında öncelikle araştırma alanına dair tasarım yaklaşımları ve araştırma alanının mevcut durumundan bahsedilecektir. Ardından araştırma alanının bir kamusal açık mekân olarak yer olma niteliği; sabit ilkeler gözlem formu, değişken ilkeler gözlem formu ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularına göre değerlendirilecektir.

İzmirDeniz projesi kapsamında yapılan bir diğer proje olan 15 Temmuz Demokrasi Şehitleri Meydanı'nın uygulama projesi A-Han Peyzaj Tasarım Grubu ve İki Artı Bir Mimarlık tarafından hazırlanmıştır. Tarihi açıdan önemli olan Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinin yer aldığı bölge olarak belirlenen proje alanında kıyı ile birbirine entegre olan bir meydan, vapur iskelesi ve tekne yanaşma yeri ile birlikte kent için yeni bir merkez yaratmak hedeflenmiştir (İzmirdeniz, 2020b) (Şekil 4.27). Set şeklinde yoğun yapılaşmanın bulunduğu, trafik akışı ve hızı yüksek bir bölge olan Mustafa Kemal Sahil Bulvarı, 6 kilometre uzunluğunda olup kıyıya ulaşımı bölmektedir. İki etaplı olarak ele alınan projede ilk etapta kıyı ile buluşan, kesintiye uğramadan sürekliliğini devam ettiren bir yaya aksı oluşturmak hedeflenmiş ve trafiğini rahatlatmak amacıyla öncelikle Mithatpaşa Parkı önündeki trafik yer altına alınarak, taşıt alt geçidinin üstü tramvay durağı ve kıyısında vapur iskelesi olan 71.500 m²'lik meydan olarak tasarlanmıştır (İBB, 2020). İmar planı süreçlerinin tamamlanması sonrasında planlanan ikinci etapta ise, deniz ulaşımını güçlendirmek amaçlı “Vapur İskelesi” ve teknelerin yanaşabileceği “Tekne Yanaşma Yeri” yapılması amaçlanmıştır (İzmirdeniz, 2020b). Yolun yer altına alınması ile üstünde

yaratılan meydan; yoğun trafik gürültüsünden uzaklaşmakta ve kentlilerin denizle kavuştuğu, farklı aktivitelere de olanak tanıyan bir kamusal açık alan oluşturmaktadır.

Şekil 4.27 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) (İkiartıbir Mimarlık, 2021)

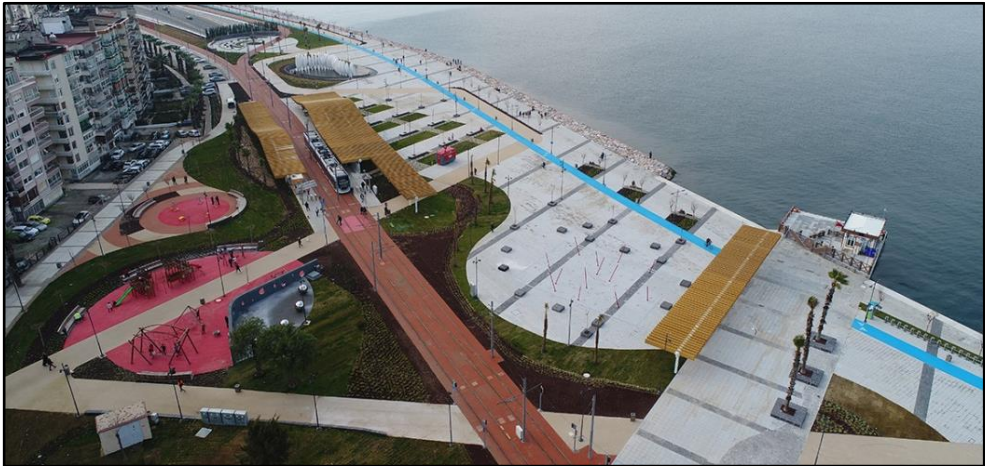
Yaklaşık 71.500 m²'lik düzenleme alanı ve 1200 m'lik sahil şeridi bulunan ilk etap proje alanında; kültür aksı ve rekreasyon aksının yer aldığı kesintisiz yaya yolları, çocuk oyun alanı, kuru havuz alanı, etkinlik alanı, meydan ve heykel alanı ile mekânsal kaliteyi arttıran yeşil alanlar ve kentsel mobilyalar yer almaktadır. Ayrıca proje alanında sahil bandı boyunca bisiklet yolunun devamlılığı sağlanmaktadır (İzmirDeniz, 2020b).

Meydanda 16.500 m²'lik alanda, 8.000 m²'lik bölümü çim alan olarak ve geri kalan alanlarda 378 adet ağaç ve 62 bin adet çalı grubu bitki dikilerek büyük bir yeşil alan yaratılmıştır. Meydan, hem yeşil dokusu, farklı peyzaj uygulamaları ve oyun gruplarıyla bölgeye estetik açıdan önemli bir değer katmış hem de yeni düzenleme sayesinde, Mithatpaşa Parkı'nın kara tarafında kalan tarihi dokuyu da daha görünür ve algılanır hale getirmiştir (İBB, 2020).

İki Artı Bir Mimarlık tarafından 2021 yılında kaydedilen Demokrasi Şehitleri Meydanı bir diğer adıyla Karantina Meydanı'na ait havadan çekilmiş olan fotoğrafın yer aldığı Şekil 4.28'de detaylar görünmektedir. Meydan tasarımı ayrıca tramvay hattının Karantina durağını da içermektedir. Tramvay durağının kendi içinde kapalı olarak çalışan yolcu indirme-bindirme işlevinin hızıyla meydanın daha durağan ve sakin hali arasındaki gerilim durak için tasarlanan üst örtüye yansıtılmak istenmiştir. Ritmik ahşap elemanlara tramvayın geliş yönüne göre havalanmış bir form (eğrisel kesit) kazandırılmıştır. Ayrıca meydan yönündeki üst örtü peron dışına uzatılıp denize doğru saçaklanarak çevresine de gölge üreten bir kanopi haline getirilmiştir (İkiartıbir Mimarlık, 2021) (Şekil 4.29).

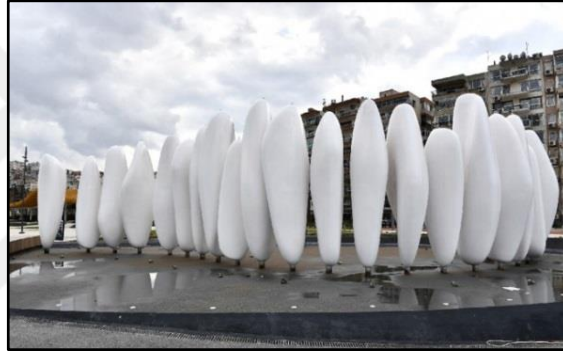

Şekil 4.28 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) (İkiartıbir Mimarlık, 2021)

Şekil 4.29 Tramvay İzmir Karantina Durağı üst örtüleri (İkiartıbir Mimarlık, 2021)

Meydana anlam ve kimlik katacak sanat eseri konulması planlanmıştır. Meydanda yer alan anıt heykel, 8 proje arasından seçilmiştir. Sanatçı Günnur Özsoy’un “tek bir parçadan başlayıp gittikçe sıklaşarak devam eden ve kumsaldaki çakıl taşlarını hatırlatan” eserinin seçilmesinde, hayatın içinde törpülenmiş çakıl taşlarının ayağa kalkarak birlikte bir bütün olması ve omuz omuza duran halkı çağrıştırması unsurları öne çıkmıştır. Bütün olmuş bir milleti temsil etmesi yönünden beyaz renk tercih edilen heykel; tamirâtı kolay, hafif ve dış koşullara dayanıklı bir malzeme olan polyester malzemeden yapılmıştır. Su havuzuna yerleştirilen 23 heykel, aynı zamanda teknelerin yelkenlerini ve kuş kanatlarını hatırlatarak özgürlük enerjisi de yaymaktadır (İBB, 2020) (Şekil 4.30).

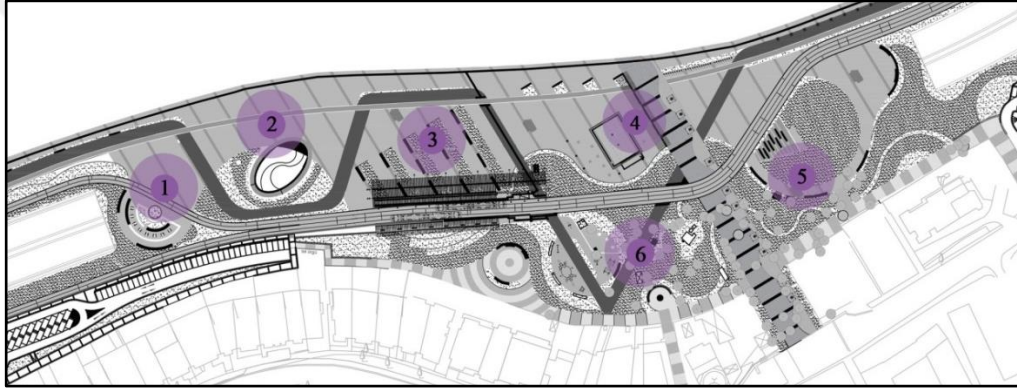

Şekil 4.30 Sanatçı Günnur Özsoy’un tasarladığı anıt heykeller (Arkitera, 2021)

4.6.1 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)’nın Yer’leştirme Teorisi İlkelerine Göre Değerlendirilmesi

15 Temmuz Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı); 25 Haziran 2022 – 7 Temmuz 2022 tarihleri arasında yapılan sistematik gözlem ile dört gün hafta içi, iki gün hafta sonu olacak biçimde toplam altı gün; sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere günün farklı saatlerinde incelenmiş ve fotoğraflar ile belgelenmiştir. Gözlem esnasında, PPS (Project for Public Spaces) tarafından hazırlanan mekân kalite diyagramı referans alınarak geliştirilen Şekil 3.9’daki yer’leştirme modeline göre sabit ve değişken ilkeleri tespit edecek iki gözlem formundan yararlanılmıştır. Bu bağlamda alanda saat yönünde sıralanacak şekilde altı gözlem noktası belirlenmiş ve kullanıcı faaliyetleri bu gözlem noktaları da dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

(Şekil 4.31). Sabit ilkelerin tespitinde yardımcı uzman (mimar) görüşüne başvurulmuştur. Demokrasi Şehitleri Meydanı'nın sabit ilkeler formuna göre yazar (uzman 1) tarafından değerlendirilmesi Tablo 4.27'de, yardımcı uzman (uzman 2) tarafından değerlendirilmesi Tablo 4.28'de, uzman ve yardımcı uzman tarafından gerçekleştirilen gözlem verilerinin ortalaması ise Tablo 4.29'de yer almaktadır. Sabit ilkelerin gözleminde yardımcı olması için yazar tarafından oluşturulan Demokrasi Şehitleri Meydanı erişim haritası Şekil 4.32'de yer almaktadır. Erişim haritasında araştırma alanına en yakın konumda bulunan tramvay durakları, vapur istasyonu, otobüs durakları ve taksi durakları farklı renklerle gösterilmiştir. Ayrıca bisiklet yolu ve araç yolları da farklı renklerle olacak şekilde işaretlenmiştir.

Şekil 4.31 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) gözlem noktaları (Arkitera, 2023'ten yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4.32 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) erişim haritası (Google Maps'ten yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Tablo 4.27 Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri, uzman 1 (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SABİT İLKELER GÖZLEM VERİLERİ					
GÖZLEM YERİ: Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
GÖZLEM TARİHİ: 01.07.2022 Cuma	1	2	3	4	5
YAKINLIK					
Yakın çevreden görülebilirlik					✓
Yürünebilirlik					✓
ERİŞİLEBİLİRLİK					
Ulaşım imkânları (otobüs, bisiklet, yaya vb.)				✓	
Engelli kullanıcılar için uygun koşullar		✓			
Otopark	✓				
BAĞLANTILILIK					
Mekân içi bağlantı		✓			
Çevre ile bağlantı				✓	
OKUNABİLİRLİK					
Giriş – çıkış noktalarının algılanabilirliği		✓			
İşaret ve yönlendirme elemanları		✓			
ÖLÇEK					
Kent ölçeğine uygunluk			✓		
İnsan ölçeğine uygunluk		✓			
HAREKETLİLİK					
Boyut olarak farklı mekânlar				✓	
Form olarak farklı mekânlar		✓			
Doku - yüzey olarak farklı mekânlar		✓			
ODAK NOKTALARI					
Heykel ögesi					✓
Su ögesi				✓	
GÜVENLİ OLMA					
Aydınlatma elemanları				✓	
Trafik lambası, yaya geçidi, tabela				✓	
Araç giriş kontrolü				✓	
Hayvan giriş kontrolü				✓	
Güvenlik kamerası	✓				

Tablo 4.27 Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri uzman 1 (devamı) (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SABİT İLKELER GÖZLEM VERİLERİ (DEVAMI)					
GÖZLEM YERİ: Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
GÖZLEM TARİHİ: 01.07.2022 Cuma	1	2	3	4	5
RAHATLIK / ESNEKLİK / ÇEŞİTLİLİK					
Oturma elemanları				✓	
Spor aletleri				✓	
Yürüyüş – koşu parkuru		✓			
Çocuk oyun alanları				✓	
Tüm bölümlerin kullanılabilirliği		✓			
Ergonomik (oturma, yaslanma, uzanma vb.)	✓				
YEŞİL ALAN					
Çim alan niceliği / yeterliliği	✓				
Çim alan niteliği				✓	
Gölge alan niceliği	✓				
BAKIM VE TEMİZLİK					
Çöp kutularının yeterliliği					✓
Düzenli temizlik ve bakım					✓
BAĞLAMA UYGUNLUK					
Tasarım – çevre uyumu			✓		
Çevreye duyarlılık			✓		
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK					
Mevsim stratejileri (güneş, yağmur, vb. için)	✓				
Malzeme niteliği				✓	
HİZMET					
Yeme içme imkânları (büfe, cafe, vb.)				✓	
Bilgilendirme noktaları	✓				
Wifi erişimi	✓				
Şarj istasyonu (telefon, tablet, vb. için)	✓				
Engelli aracı şarj istasyonu	✓				
WC	✓				

Tablo 4.28 Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri, uzman 2 (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SABİT İLKELER GÖZLEM VERİLERİ					
GÖZLEM YERİ: Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
GÖZLEM TARİHİ: 28.07.2022 Perşembe	1	2	3	4	5
YAKINLIK					
Yakın çevreden görülebilirlik				✓	
Yürünebilirlik					✓
ERİŞİLEBİLİRLİK					
Ulaşım imkânları (otobüs, bisiklet, yaya vb.)					✓
Engelli kullanıcılar için uygun koşullar				✓	
Otopark	✓				
BAĞLANTILILIK					
Mekân içi bağlantı			✓		
Çevre ile bağlantı				✓	
OKUNABİLİRLİK					
Giriş – çıkış noktalarının algılanabilirliği			✓		
İşaret ve yönlendirme elemanları			✓		
ÖLÇEK					
Kent ölçeğine uygunluk					✓
İnsan ölçeğine uygunluk				✓	
HAREKETLİLİK					
Boyut olarak farklı mekânlar				✓	
Form olarak farklı mekânlar			✓		
Doku - yüzey olarak farklı mekânlar			✓		
ODAK NOKTALARI					
Heykel ögesi				✓	
Su ögesi		✓			
GÜVENLİ OLMA					
Aydınlatma elemanları				✓	
Trafik lambası, yaya geçidi, tabela					✓
Araç giriş kontrolü				✓	
Hayvan giriş kontrolü		✓			
Güvenlik kamerası		✓			

Tablo 4.28 Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri uzman 2 (devamı) (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SABİT İLKELER GÖZLEM VERİLERİ (DEVAMI)					
GÖZLEM YERİ: Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
GÖZLEM TARİHİ: 28.07.2022 Perşembe	1	2	3	4	5
RAHATLIK / ESNEKLİK / ÇEŞİTLİLİK					
Oturma elemanları					✓
Spor aletleri				✓	
Yürüyüş – koşu parkuru			✓		
Çocuk oyun alanları				✓	
Tüm bölümlerin kullanılabilirliği				✓	
Ergonomik (oturma, yaslanma, uzanma vb.)		✓			
YEŞİL ALAN					
Çim alan niceliği / yeterliliği		✓			
Çim alan niteliği				✓	
Gölge alan niceliği	✓				
BAKIM VE TEMİZLİK					
Çöp kutularının yeterliliği				✓	
Düzenli temizlik ve bakım					✓
BAĞLAMA UYGUNLUK					
Tasarım – çevre uyumu			✓		
Çevreye duyarlılık				✓	
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK					
Mevsim stratejileri (güneş, yağmur, vb. için)		✓			
Malzeme niteliği				✓	
HİZMET					
Yeme içme imkânları (büfe, cafe, vb.)				✓	
Bilgilendirme noktaları	✓				
Wifi erişimi	✓				
Şarj istasyonu (telefon, tablet, vb. için)	✓				
Engelli aracı şarj istasyonu	✓				
WC		✓			

Tablo 4.29 Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri ortalaması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SABİT İLKELER GÖZLEM VERİLERİ ORTALAMASI					
GÖZLEM YERİ: Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
GÖZLEM TARİHİ: Temmuz 2022	1	2	3	4	5
YAKINLIK					
Yakın çevreden görülebilirlik	5				
Yürünebilirlik	5				
ERİŞİLEBİLİRLİK					
Ulaşım imkânları (otobüs, bisiklet, yaya vb.)	5				
Engelli kullanıcılar için uygun koşullar	3				
Otopark	1				
BAĞLANTILILIK					
Mekân içi bağlantı	3				
Çevre ile bağlantı	4				
OKUNABİLİRLİK					
Giriş – çıkış noktalarının algılanabilirliği	3				
İşaret ve yönlendirme elemanları	3				
ÖLÇEK					
Kent ölçeğine uygunluk	4				
İnsan ölçeğine uygunluk	3				
HAREKETLİLİK					
Boyut olarak farklı mekânlar	4				
Form olarak farklı mekânlar	3				
Doku - yüzey olarak farklı mekânlar	3				
ODAK NOKTALARI					
Heykel ögesi	5				
Su ögesi	3				
GÜVENLİ OLMA					
Aydınlatma elemanları	4				
Trafik lambası, yaya geçidi, tabela	5				
Araç giriş kontrolü	4				
Hayvan giriş kontrolü	3				
Güvenlik kamerası	2				

Tablo 4.29 Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri ortalaması (devamı) (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SABİT İLKELER GÖZLEM VERİLERİ ORTALAMASI (DEVAMI)					
GÖZLEM YERİ: Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
GÖZLEM TARİHİ: Temmuz 2022	1	2	3	4	5
RAHATLIK / ESNEKLİK / ÇEŞİTLİLİK					
Oturma elemanları	5				
Spor aletleri	4				
Yürüyüş – koşu parkuru	3				
Çocuk oyun alanları	4				
Tüm bölümlerin kullanılabilirliği	3				
Ergonomik (oturma, yaslanma, uzanma vb.)	2				
YEŞİL ALAN					
Çim alan niceliği / yeterliliği	2				
Çim alan niteliği	4				
Gölge alan niceliği	1				
BAKIM VE TEMİZLİK					
Çöp kutularının yeterliliği	5				
Düzenli temizlik ve bakım	5				
BAĞLAMA UYGUNLUK					
Tasarım – çevre uyumu	4				
Çevreye duyarlılık	4				
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK					
Mevsim stratejileri (güneş, yağmur, vb. için)	2				
Malzeme niteliği	4				
HİZMET					
Yeme içme imkânları (büfe, cafe, vb.)	4				
Bilgilendirme noktaları	1				
Wifi erişimi	1				
Şarj istasyonu (telefon, tablet, vb. için)	1				
Engelli aracı şarj istasyonu	1				
WC	2				

Tablo 4.29’da yer alan uzman ve yardımcı uzman tarafından gerçekleştirilen gözlem verilerinin ortalamasına göre Demokrasi Şehitleri Meydanı’nda yakınlık kriteri, çok yeterli olarak değerlendirilmiştir. Mekân çevredeki konutlara yakındır. Bağlantı tramvay yolu ile kesintiye uğramaktadır fakat bu kesinti bir mekânda yaya hareketlilik büyük ölçüde etkilememektedir. Ayrıca mekân kullanıcılar için yürünebilir mesafededir.

Mekân erişilebilirlik kriterinde; alt özelliklere göre farklı ölçüde yeterlilik göstermektedir. Mekâna yaya olarak, bisiklet, motosiklet, özel araç, tramvay ve vapur ile ulaşılabilir ve duraklar mekânın içinde konumlanmaktadır. Yaya ve bisiklet yolları sahil boyunca devam etmektedir. Dolayısıyla mekân ulaşım imkânı açısından oldukça yeterli durumdadır. Mekânda görme engelli kullanıcılar için zemin işaretleri bulunmakla beraber engelli kullanıcılar için yapılan düzenlemelerin yetersiz ve geliştirilebilir olduğu görülmektedir. Mekânın kendine ait bir otoparkı bulunmamaktadır.

Mekânın bağlantılılık kriterinde; alt özelliklere göre farklı ölçüde yeterlilik göstermektedir. Mekânın çevre ile bağlantısı her ne kadar tramvay yolu ile kesintiye uğrasa da taşıt yolunun alt yol olarak çözümlenmesi ile bu sorun en aza indirilmiştir. Tramvay yolu üzerinde yaya geçidi bulunmakta ve mekân, çevresi ile birçok noktadan bağlantı kurmaktadır. Bu sebeple mekânın çevre ile bağlantısı yeterli bulunmuştur. Mekân içi bağlantı ise nötr yani geliştirilebilir olarak değerlendirilmiştir. Mekân oldukça büyüktür ve alt mekânlar birbirinden kopuk kalmaktadır.

Mekân okunabilirlik kriterinde; nötr yani geliştirilebilir olarak değerlendirilmiştir. Mekânda giriş-çıkış noktaları kolay algılanamamaktadır. Bu durum için işaret ve yönlendirme elemanları da mevcut değildir. Mekânın büyük bir ölçeğe sahip olması sebebiyle alt mekânlar arası geçişler kolay algılanabilir durumda değildir. Mekân ölçek kriterinde; alt özelliklere göre farklı ölçüde yeterlilik göstermektedir. Mekân kent ölçeğinde yeterlidir fakat oldukça büyük olması ve hareket açısından geliştirilebilir bir alan olması sebebiyle insan ölçeğine tamamen uygun değildir.

Mekân hareketlilik kriterinde; boyut açısından yeterli bulunurken form, doku ve yüzey açısından nötr yani geliştirilebilir olarak belirlenmiştir. Farklı oturma birimleri vardır ancak mekânın ölçeğine göre hareketlilik yetersizdir. Mekân odak noktaları kriterinde; heykel ögesi açısından oldukça yeterli, su ögesi açısından geliştirilebilir olarak değerlendirilmiştir. Mekânın farklı bölgelerinde birçok heykel ögesi bulunmaktadır. Bu öğeler referans noktaları olarak kullanılmaya uygundur.

Mekân güvenli olma kriterinde; alt özelliklere göre farklı ölçüde yeterlilik göstermektedir. Aydınlatma elemanları çok yeterlidir, günün her saatinde yoğun kullanım görülmektedir. Trafik lambası, yaya geçidi, tabela kullanımı mevcuttur ve araç girişi kontrollüdür. Hayvan girişi kontrolü de nötr olarak değerlendirilmiştir.

Mekân rahatlık / esneklik / çeşitlilik kriterinde; alt özelliklere göre farklı ölçüde yeterlilik göstermektedir. Mekânda yer alan oturma elemanları sayı ve çeşitlilik olarak oldukça yeterli durumdadır fakat oturma elemanları yaslanma, uzanma gibi hareketlere olanak tanıyan ergonomik tasarımlara sahip değildir. Mekânda spor ve çocuk oyun alanları bulunmakta ve gün içinde aktif olarak kullanılmaktadır. Çocuk oyun alanlarında oyuncak çeşitleri yeterli olarak gözlemlenmiştir. Ayrıca bu alanda oturma birimleri de düşünülmüştür. Çocuk oyun alanının hemen yanında bulunan spor alanı kullanıcı yoğunluğuna göre yeterli bulunmuştur. Fakat mekân yürüyüş ve koşu parkuru açısından geliştirilebilir durumdadır. Ayrıca mekânın tüm bölümlerinin kullanılabilirliği de yetersiz durumdadır. Özellikle ağaçlandırma ve gölge alan eksikliği alt mekânların kullanılabilirliğini olumsuz etkilemektedir.

Mekân yeşil alan kriterinde; alt özelliklere göre farklı ölçüde yeterlilik göstermektedir. Yeşil alan niceliği, mekânın ölçeği düşünüldüğünde yetersizdir. Ayrıca ağaçlandırma eksikliği mekânı gölge alan açısından oldukça yetersiz kılmaktadır. Mekân yeşil alan niteliği açısından yeterli durumdadır. Mekândaki yeşil alanların, çimlerin bakımlı olduğu gözlemlenmiştir.

Mekân bakım ve temizlik kriterinde; çok yeterli olarak değerlendirilmiştir. Mekânda yeterli sayıda çöp kutusu bulunmaktadır ve kullanıcılar tarafından aktif

olarak kullanılması da mekânın temiz olmasında oldukça etkilidir. Mekânda sabah ve öğlen saatlerinde hem araçlı hem araçsız temizlik ve bakım görevlilerinin olduğu, mekânın temizlik ve bakımı açısından oldukça yeterli olduğu gözlemlenmiştir.

Mekân bağlama uygunluk kriterinde; yeterli olarak değerlendirilmiştir. Mekân çevresiyle görsel uyum sağlamıştır. Mekân sürdürülebilirlik kriterinde; malzeme niteliği açısından yeterliken farklı iklim şartlarına adapte olma açısından yetersiz durumdadır. Mekândaki malzemeler dayanıklıdır, henüz yeni yapılmış gibi sağlam ve birbiriyle uyumlu durmaktadır. Esasen mekânın bazı bölümlerinde gölge alanlar oluşturmaya yönelik bir tasarım gerçekleştirilmiştir fakat tüm mekân düşünüldüğünde bu çözümlerin yetersiz olduğu görülmektedir.

Mekân hizmet kriterinde; alt özelliklere göre farklı ölçüde yeterlilik göstermektedir. Mekânda büfe ve seyyar satıcılar ile yeterli ölçüde yiyecek-içecek hizmeti verilmektedir. Mekân wc kullanımı olarak yetersiz kalmaktadır. Ayrıca mekânda bilgilendirme noktaları, wifi erişimi, şarj istasyonları, engelli aracı şarj istasyonu gibi hizmetlerin de olmadığı gözlemlenmiştir.

Demokrasi Şehitleri Meydanı'nın değişken ilkeler formuna göre değerlendirilmesi Tablo 4.30, Tablo 4.31, Tablo 4.32, Tablo 4.33, Tablo 4.34 ve Tablo 4.35'de yer almaktadır.

Tablo 4.30 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) 1. gün değişken ilkeler gözlem verileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SICAKLIK: 34°C			DEĞİŞKEN İLKELER GÖZLEM FORMU																																
			KAPSAYICILIK						KATILIM			AKTİVİTE ÇEŞİTLİLİĞİ																							
NEM: %32			Cinsiyet		Yaş				E.D.				Hareketli										Durağan												
													Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal							Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal													
RÜZGAR: 9 km/s			Kadın	Erkek	Çocuk (0-14)	Genç (15-39)	Orta Yaşlı (40- 64)	Yaşlı (65+)	Engelli	Bireysel	İki Kişi	Grup	Geçiş	Yürüyüş – koşu yapma	Bisiklet kullanma	Scooter kullanma	Paten - kaykay yapma	Köpek gezdirme	Dans etme	Oyun oynama	Spor yapma	Alış veriş yapma	Oturma - Dinlenme	Yaslanma	Uzanma	Manzarayı seyretme	Sohbet etme	Kitap okuma	Müzik yapma	Müzik-konser dinleme	Yeme içme	Piknik yapma	Balık tutma	Fotoğraf çekme	Tekne bakım - onarımı
GÖZLEM TARİHİ																																			
26 Haziran 2022 Pazar																																			
GÖZLEM SAATİ-YERİ																																			
Sabah	09.00-09.20	B1	-	9	-	3	6	-	-	5	2	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	09.30-09.50	B2	2	3	-	-	4	1	-	3	1	-	1		2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	
	10.00-10.20	B3	22	46	2	43	19	4	-	16	15	8	14	8	22	4	-	-	-	-	-	6	11	-	-	-	21	-	-	2	6	-	4	-	-
	10.30-10.50	B4	18	39	6	42	12	3	-	31	16	-	13	14	16	3	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	24	-	-	-	-	-	6	-	-
	11.00-11.20	B5	8	15	2	8	13	2	-	13	-	4	17	-	2	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-
	11.30-11.50	B6	12	25	10	24	19	1	-	16	11	3	34	-	-	-	-	-	-	10	-	-	9	1	-	-	24	-	-	-	3	7	-	-	-
Öğle	12.00-12.20	B1	15	20	-	15	16	4	-	21	7	-	4	5	14	-	-	-	-	-	-	-	5	3	-	-	12	-	-	-	-	-	4	-	-
	12.30-12.50	B2	10	21	-	12	16	3	-	19	6	-	6	5	15	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	8	-	-	-	-	-	1	-	-
	13.00-13.20	B3	20	36	-	29	20	6	-	17	16	2	7	4	23	3	-	-	-	-	-	5	8	3	-	-	24	-	-	-	7	-	3	-	-
	13.30-13.50	B4	9	16	-	14	7	4	-	15	5	-	4	1	13	-	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-	8	-	-	-	-	-	2	-	-
	14.00-14.20	B5	2	6	-	2	5	1	-	2	3	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-
	14.30-14.50	B6	50	57	2	58	43	6	-	60	14	3	93	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	2	-	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-
Akşamüstü	15.00-15.20	B1	2	10	-	5	9	-	-	12	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	
	15.30-15.50	B2	20	24	-	32	12	-	-	28	5	2	4	-	20	6	-	2	-	-	-	-	10	2	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-
	16.00-16.20	B3	22	54	14	44	25	7	-	34	19	6	10	-	20	5	-	3	-	-	-	8	28	9	2	-	33	-	-	-	12	-	3	-	-
	16.30-16.50	B4	8	22	3	24	6	-	-	25	4	-	3	-	12	6	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	2	-	-	6	-	-
	17.00-17.20	B5	16	24	6	26	9	3	-	6	13	4	33	-	6	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	25	-	-	-	-	-	-	2	-
	17.30-17.50	B6	53	59	20	58	33	24	-	25	27	16	108	-	3	-	-	-	-	8	-	-	13	-	-	-	74	-	-	-	-	-	-	-	-
Akşam	18.00-18.20	B1	9	22	-	23	12	-	-	18	5	1	3	2	10	4	-	2	-	-	-	-	6	4			10	-	-	-	7	-	-	-	-
	18.30-18.50	B2	12	19	-	22	9	-	-	21	3	1	-	3	15	2	-	3	-	-	-	-	5	3	-	4	6	-	-	-	-	-	-	-	-
	19.00-19.20	B3	20	42	4	42	8	-	-	30	4	6	9	2	21	8	-	2	-	-	-	5	11	3	-	3	22	-	-	-	8	-	-	-	-
	19.30-19.50	B4	32	43	5	53	17	4	1	32	19	3	18	3	22	9	-	4	-	-	-	2	14	8	-	8	29	-	-	-	6	-	-	2	-
	20.00-20.20	B5	25	60	3	43	37	5	-	18	23	8	19	-	3	-	-	2	-	3	-	-	38	10	3	-	54	-	-	-	26	-	-	-	-
	20.30-20.50	B6	196	261	52	194	213	50	-	38	105	53	478	-	16	-	-	-	-	-	25	15	-	64	11	-	-	68	-	-	-	8	8	-	-

Tablo 4.31 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) 2. gün değişken ilkeler gözlem verileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SICAKLIK: 29°C			DEĞİŞKEN İLKELER GÖZLEM FORMU																																	
			KAPSAYICILIK					KATILIM			AKTİVİTE ÇEŞİTLİLİĞİ																									
NEM: %32			Cinsiyet		Yaş				E.D.				Hareketli										Durağan													
													Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal								Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal													
RÜZGAR: 16 km/s			Kadın	Erkek	Çocuk (0-14)	Genç (15-39)	Orta Yaşlı (40- 64)	Yaşlı (65++)	Engelli	Bireysel	İki Kişi	Grup	Geçiş	Yürüyüş – koşu yapma	Bisiklet kullanma	Scooter kullanma	Paten - kaykay yapma	Köpek gezdirme	Dans etme	Oyun oynama	Spor yapma	Alış veriş yapma	Oturma - Dinlenme	Yaslanma	Uzanma	Manzarayı seyretme	Sohbet etme	Kitap okuma	Müzik yapma	Müzik-konser dinleme	Yeme içme	Piknik yapma	Balık tutma	Fotoğraf çekme	Tekne bakım - onarımı	
GÖZLEM TARİHİ																																				
28 Haziran 2022 Salı																																				
GÖZLEM SAATİ-YERİ																																				
Sabah	09.00-09.20	B2	-	3	-	-	3	-	-	3	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	09.30-09.50	B3	15	36	2	28	18	6	-	13	11	5	8	4	16	-	-	-	-	-	-	-	8	2	-	-	12	-	-	-	6	-	5	-	-	
	10.00-10.20	B4	13	32	3	28	14	3	-	20	14	-	13	4	16	1	-	3	-	-	-	-	7	-	-	-	18	-	-	-	-	-	4	-	-	
	10.30-10.50	B5	3	10	-	3	8	2	-	8	2	1	5	-	2	-	-	2	-	-	-	-	3	-	1	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	
	11.00-11.20	B6	12	26	2	17	19	2	-	22	4	3	34	-	1	-	-	-	-	2	-	-	3	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	
	11.30-11.50	B1	9	26	-	10	21	4	-	20	6	1	10	7	11	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	12	-	-	-	-	-	4	-	-	
Öğle	12.00-12.20	B2	9	22	-	9	17	5	-	21	5	-	11	5	10	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	11	-	-	-	-	-	1	-	-	
	12.30-12.50	B3	16	36	-	25	19	7	-	13	16	2	8	5	24	-	-	-	-	-	-	2	8	3	-	-	24	-	-	2	5	-	2	-	-	
	13.00-13.20	B4	6	15	-	8	7	6	-	11	5	-	3	2	9	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	-	6	-	-	-	-	-	2	-	-	
	13.30-13.50	B5	2	6	-	2	5	1	-	2	3	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	
	14.00-14.20	B6	44	57	2	52	40	9	-	56	13	3	87	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	
	14.30-14.50	B1	2	8	-	3	9	-	-	10	-	-	1	-	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	
Akşamüstü	15.00-15.20	B2	20	18	-	26	10	2	-	24	4	2	4	-	14	4	-	4	-	-	-	-	12	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	
	15.30-15.50	B3	22	50	18	40	26	6	-	34	19	6	22	-	19	2	-	3	-	-	-	-	38	-	3	-	33	-	-	-	9	-	3	-	-	
	16.00-16.20	B4	12	42	-	44	3	7	-	22	7	6	12	-	7	6	-	3	-	-	-	-	26	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	
	16.30-16.50	B5	8	6	8	10	1	1	-	5	2	3	8	5	1	-	-	1	-	-	-	-	7	-	-	-	12	-	-	-	5	-	-	-	-	
	17.00-17.20	B6	36	50	18	76	4	8	-	4	4	12	56	-	4	-	-	-	-	18	-	-	22	-	-	-	44	-	-	-	-	-	-	-	-	
	17.30-17.50	B1	7	20	-	21	10	-	-	16	4	1	3	4	6	2	-	1	-	-	-	-	6	5			9	1	-	-	5	-	-	-	-	
Akşam	18.00-18.20	B2	9	17	-	18	8	-	-	18	2	1	-	3	12	2	-	3	-	-	-	-	6	-	-	-	6	-	-	-	1	-	-	-	-	
	18.30-18.50	B3	16	36	4	37	3	-	-	24	2	6	14	2	16	6	-	2	-	-	-	-	6	-	-	-	10	-	-	2	-	-	-	-	-	
	19.00-19.20	B4	28	39	2	50	14	3	-	29	17	2	22	5	12	4	-	5	-	-	-	3	13	5	1	-	20	-	-	1	12	-	-	-	-	
	19.30-19.50	B5	20	55	3	38	34	3	1	11	20	9	20	-	2	-	-	3	-	3	-	-	50	-	-	-	51	-	-	-	30	-	-	-	-	
	20.00-20.20	B6	121	155	35	172	82	18	-	19	42	39	226	-	4	-	-	-	-	29	4	-	38	-	-	-	59	-	-	1	6	-	-	-	-	
	20.30-20.50	B1	33	58	10	63	22	2	-	9	22	13	30	4	11	4	-	-	-	-	-	-	43	4	-	-	69	-	-	-	26	-	-	2	-	

Tablo 4.32 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) 3. gün değişken ilkeler gözlem verileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SICAKLIK: 33°C			DEĞİŞKEN İLKELER GÖZLEM FORMU																																
			KAPSAYICILIK							KATILIM			AKTİVİTE ÇEŞİTLİLİĞİ																						
NEM: %35			Cinsiyet		Yaş				E.D.				Hareketli										Durağan												
													Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal										Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal										
RÜZGAR: 12 km/s			Kadın	Erkek	Çocuk (0-14)	Genç (15-39)	Orta Yaşlı (40- 64)	Yaşlı (65++)	Engelli	Bireysel	İki Kişi	Grup	Geçiş	Yürüyüş – koşu yapma	Bisiklet kullanma	Scooter kullanma	Paten - kaykay yapma	Köpek gezdirme	Dans etme	Oyun oynama	Spor yapma	Alış veriş yapma	Oturma - Dinlenme	Yaşlanma	Uzanma	Manzarayı seyretme	Sohbet etme	Kitap okuma	Müzik yapma	Müzik-konser dinleme	Yeme içme	Piknik yapma	Balık tutma	Fotoğraf çekme	Tekne bakım - onarımı
GÖZLEM TARİHİ																																			
30 Haziran 2022 Perşembe																																			
GÖZLEM SAATİ-YERİ																																			
Sabah	09.00-09.20	B3	10	26	2	15	18	5	-	11	9	2	3	4	9	-	-	-	-	-	-	-	5	2	-	-	14	-	-	-	4	-	3	-	-
	09.30-09.50	B4	3	8		4	5	2	-	7	2	-	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	3	-	-
	10.00-10.20	B5	4	8	-	5	7	-	-	6	3	-	7	-	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
	10.30-10.50	B6	7	15	2	13	7	-	-	14	5	-	19	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	1	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-
	11.00-11.20	B1	4	21	-	5	16	4	-	14	4	1	5	7	6	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	6	-	-	-	-	-	4	-	-
	11.30-11.50	B2	4	17	-	7	12	2	-	13	4	-	7	5	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Öğle	12.00-12.20	B3	15	34	2	26	15	6	-	10	15	3	12	4	22	-	-	-	-	-	-	3	8	-	-	-	20	-	-	-	8	-	2	-	-
	12.30-12.50	B4	3	18	-	10	5	6	-	13	4	-	4	2	8	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	4	-	-	-	-	-	3	-	-
	13.00-13.20	B5	2	7	-	2	5	2	-	3	3	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	6	-	-	-	2	-	-	-	-
	13.30-13.50	B6	35	66	4	38	49	14	-	66	9	3	91	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-
	14.00-14.20	B1	-	10	-	4	6	-	-	10	-	-	1	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	5	-	-
	14.30-14.50	B2	1	6	-	3	4	-	-	4	2	-	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Akşamüstü	15.00-15.20	B3	20	47	13	35	30	7	-	31	18	5	19	-	18	2	-	1	-	-	-	1	32	1	2	-	33	-	-	-	9	-	4	-	-
	15.30-15.50	B4	13	36	-	29	11	9	-	19	9	4	12	-	7	6	-	3	-	-	-	-	19	-	-	-	12	-	-	-	-	-	2	-	-
	16.00-16.20	B5	8	4	4	6	1	1	-	3	2	1	7	2	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	7	-	-	-	3	-	-	-	-
	16.30-16.50	B6	34	48	14	72	4	8	-	4	4	10	52	-	4	-	-	-	-	14	-	-	19	3	-	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-
	17.00-17.20	B1	5	18	-	17	10	-	-	12	4	1	3	2	9	-	-	-	-	-	-	-	5	4			9	-	-	-	5	-	-	-	-
	17.30-17.50	B2	18	15	-	21	9	3	-	22	4	1	4	-	16	2	-	1	-	-	-	-	10	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Akşam	18.00-18.20	B3	14	32	4	31	3	-	-	16	3	6	11	3	17	2	-	1	-	-	-	-	5	1	-	-	8	-	-	1	-	-	-	-	-
	18.30-18.50	B4	29	51	11	48	30	2	1	60	6	4	27	2	33	8	2	-	-	-	-	2	15	-	-	-	21	-	-	-	15	10	4	3	-
	19.00-19.20	B5	29	22	-	35	12	4	-	7	19	2	22	-	2	-	-	3	-	-	2	-	19	3	-	-	35	-	-	-	6	-	-	-	-
	19.30-19.50	B6	101	67	27	125	39	4		71	28	22	122	-	6	-	-	4	-	15	2	-	10	4	-	-	64	-	-	-	12	4	-	-	-
	20.00-20.20	B1	28	53	10	56	19	2	-	17	23	13	24	4	21	7	3	-	-	-	-	-	43	4	-	-	73	-	-	-	24	-	-	6	-
	20.30-20.50	B2	26	55	21	33	39	5		30	16	12	18	3	37	10	4	3	-	-	-	-	17	8	-	8	28	-	-	-	13		1	10	-

Tablo 4.33 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) 4. gün değişken ilkeler gözlem verileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SICAKLIK: 31°C			DEĞİŞKEN İLKELER GÖZLEM FORMU																																	
			KAPSAYICILIK						KATILIM			AKTİVİTE ÇEŞİTLİLİĞİ																								
NEM: %29			Cinsiyet		Yaş				E.D.				Hareketli										Durağan													
													Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal							Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal														
RÜZGAR: 13 km/s			Kadın	Erkek	Çocuk (0-14)	Genç (15-39)	Orta Yaşlı (40- 64)	Yaşlı (65+)	Engelli	Bireysel	İki Kişi	Grup	Geçiş	Yürüyüş – koşu yapma	Bisiklet kullanma	Scooter kullanma	Paten - kayak yapma	Köpek gezdirme	Dans etme	Oyun oynama	Spor yapma	Alış veriş yapma	Oturma - Dinlenme	Yaslanma	Uzanma	Manzarayı seyretme	Sohbet etme	Kitap okuma	Müzik yapma	Müzik-konser dinleme	Yeme içme	Piknik yapma	Balık tutma	Fotoğraf çekme	Tekne bakım - onarımı	
GÖZLEM TARİHİ																																				
2 Temmuz 2022 Cumartesi																																				
GÖZLEM SAATİ-YERİ																																				
Sabah	09.00-09.20	B4	5	12	2	13	3	1	-	9	5	-	5	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	8	-	-	-	-	-	3	-	-
	09.30-09.50	B5	8	12	-	11	9	-	-	14	3	-	9	-	4	-	-	3	-	-	-	-	3	-	1	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	
	10.00-10.20	B6	8	18	4	15	11	-	-	12	6	1	24	-	-	-	-	-	-	4	-	-	2	-	-	-	8	-	-	-	6	6	-	-	-	
	10.30-10.50	B1	-	25	-	9	12	4	-	14	4	1	3	5	4	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	10	-	-	
	11.00-11.20	B2	2	14	-	7	8	1	-	12	2	-	5	5	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
	11.30-11.50	B3	21	44	2	42	17	4	-	16	16	5	18	4	22	4	-	-	-	-	-	-	6	9	-	-	-	21	-	-	3	5	5	4	-	-
Öğle	12.00-12.20	B4	3	24	-	16	5	6	-	17	5	-	5	1	8	6	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	12.30-12.50	B5	3	11	-	7	5	2	-	4	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	
	13.00-13.20	B6	37	64	13	38	49	14	-	63	12	5	98	-	2	-	-	-	-	1	-	-	5	2	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	
	13.30-13.50	B1	-	15	-	9	6	-	-	15	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	
	14.00-14.20	B2	1	11	2	8	4	-	-	10	2	-	6	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	
	14.30-14.50	B3	7	27	1	21	11	2	-	23	3	2	9	3	7	1	-	-	-	-	-	-	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-
Akşamüstü	15.00-15.20	B4	4	14	4	8	9	1	-	14	2	2	7	2	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	15.30-15.50	B5	12	19	9	22	9	-	-	9	5	8	21	-	9	-	-	1	-	-	-	-	8	-	-	-	22	-	-	2	3	-	-	-	-	
	16.00-16.20	B6	34	24	10	33	20	3	-	26	9	6	42	-	6	-	-	-	-	2	-	-	8	-	-	-	16	-	-	-	4	-	-	-	-	
	16.30-16.50	B1	2	10	-	8	4	-	-	8	2	-	2	-	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	17.00-17.20	B2	2	18	-	14	6	-	-	12	4	-	3	-	9	6	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
	17.30-17.50	B3	10	26	6	20	13	1	-	10	3	3	5	2	11	5	-	-	-	-	-	2	17	-	-	-	16	-	-	-	4	-	-	-	-	
Akşam	18.00-18.20	B4	12	19	12	26	4	1	-	15	6	3	5	2	20	5	5	-	-	-	-	-	6	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	
	18.30-18.50	B5	30	31	9	41	13	5	2	18	12	5	20	2	4	-	-	4	-	2	-	-	28	2	-	-	26	-	6	-	14	4	-	-	-	
	19.00-19.20	B6	203	172	24	193	117	55	1	50	85	44	253	-	27	-	-	19	-	22	21	6	31	13	-	-	96	-	-	-	9	9	-	-	-	
	19.30-19.50	B1	11	35	10	37	9	-	-	18	10	4	6	1	18	2	5	-	-	-	-	-	16	5	-	-	16	-	-	-	5	2	3	-	-	
	20.00-20.20	B2	31	58	26	40	42	3		32	19	13	18	6	46	11	4	3	-	-	-	-	19	6	-	14	35	-	-	-	6		2	8	-	
	20.30-20.50	B3	44	67	26	63	54	4	-	42	21	14	12	7	39	14	3	5	-	-	-	10	22	9	2	23	36	-	1	14	12	5	-	13	-	

Tablo 4.34 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) 5. gün değişken ilkeler gözlem verileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SICAKLIK: 31°C			DEĞİŞKEN İLKELER GÖZLEM FORMU																																	
			KAPSAYICILIK						KATILIM			AKTİVİTE ÇEŞİTLİLİĞİ																								
NEM: %32			Cinsiyet		Yaş				E.D.				Hareketli										Durağan													
													Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal								Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal													
RÜZGAR: 11 km/s			Kadın	Erkek	Çocuk (0-14)	Genç (15-39)	Orta Yaşlı (40- 64)	Yaşlı (65+)	Engelli	Bireysel	İki Kişi	Grup	Geçiş	Yürüyüş – koşu yapma	Bisiklet kullanma	Scooter kullanma	Paten - kaykay yapma	Köpek gezdirme	Dans etme	Oyun oynama	Spor yapma	Alış veriş yapma	Oturma - Dinlenme	Yaslanma	Uzanma	Manzarayı seyretme	Sohbet etme	Kitap okuma	Müzik yapma	Müzik-konser dinleme	Yeme içme	Piknik yapma	Balık tutma	Fotoğraf çekme	Tekne bakım - onarımı	
GÖZLEM TARİHİ																																				
4 Temmuz 2022 Pazartesi																																				
GÖZLEM SAATİ-YERİ																																				
Sabah	09.00-09.20	B5	3	7	-	6	4	-	-	6	2	-	6	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	09.30-09.50	B6	6	16		14	8	-	-	12	4		22	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	10.00-10.20	B1	-	15	-	4	7	4	-	7	4	-	2	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	5	-	-	
	10.30-10.50	B2	2	6	-	3	4	1	-	4	2	-	1	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-		
	11.00-11.20	B3	7	13	-	5	13	2		8	3	2	1	-	4	-	-	-	-	-	-	1	3	9	-	1	-	-	1	2	-	1	-	-		
	11.30-11.50	B4	3	14	-	8	4	5	-	11	3	-	5	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	2	-	-
Öğle	12.00-12.20	B5	1	3	-	2	2	-	-	2	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	12.30-12.50	B6	33	61	8	38	47	10	-	65	8	4	97	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	2	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	
	13.00-13.20	B1	3	6	-	4	5	-	-	9	-	-	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	13.30-13.50	B2	1	5	-	4	2	-	-	4	1	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
	14.00-14.20	B3	7	22	-	16	11	2	-	23	2	1	6	4	7	1	-	1	-	-	-	4	2	-	-	-	7	-	-	-	2	-	4	-	-	
	14.30-14.50	B4	2	7	-	2	6	1	-	5	2	-	2	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	2	-	-	
Akşamüstü	15.00-15.20	B5	7	14	4	17	4	-	-	9	5	2	12	-	5	-	-	2	-	-	-	-	6	-	-	-	12	-	-	-	2	-	-	-	-	
	15.30-15.50	B6	32	18	5	29	16	3	-	26	7	3	39	-	2	-	-	-	-	2	-	-	4	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	
	16.00-16.20	B1	2	5	-	4	3	-	-	5	1	-	1	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-		
	16.30-16.50	B2	4	8	-	10	2	-	-	8	2	-	2	-	4	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	
	17.00-17.20	B3	5	21	6	15	9	2	-	6	5	2	3	2	10	7	-	-	-	-	-	2	8	2	-	2	9	-	-	-	4	-	-	1	-	
	17.30-17.50	B4	31	28	11	44	17	5	-	27	10	6	31	3	22	6	-	1	-	-	-	-	10	-	-	5	12	-	-	-	1	-	4	-	-	
Akşam	18.00-18.20	B5	25	26	6	36	10	3	-	14	9	4	17	2	2	-	-	2	-	2	-	-	22	2	-	-	18	-	-	-	8	3	-	-	-	
	18.30-18.50	B6	198	167	19	188	112	50	1	46	87	39	256	-	22	-	-	14	-	19	16	2	28	16	-	-	82	-	-	-	4	4	-	-	-	
	19.00-19.20	B1	11	30	5	34	7	-	-	15	8	3	6	-	17	2	5	-	-	-	-	10	5	-	3	8	-	-	-	4	-	3	-	-		
	19.30-19.50	B2	26	53	21	35	37	3		30	17	10	18	3	42	8	4	2	-	-	-	-	16	6	-	4	28	-	-	1	8		1	9	-	
	20.00-20.20	B3	39	62	21	58	49	4	1	40	19	11	10	3	37	11	3	3	-	-	-	8	21	9	1	12	24	-	-	-	9	7	-	8	-	
	20.30-20.50	B4	35	46	8	50	14	3	-	37	20	4	22	5	23	7	3	4	-	-	-	2	12	7	-	7	36	-	-	-	6	-	-	5	-	

Tablo 4.35 Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) 6. gün değişken ilkeler gözlem verileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

SICAKLIK: 28°C			DEĞİŞKEN İLKELER GÖZLEM FORMU																																	
			KAPSAYICILIK						KATILIM			AKTİVİTE ÇEŞİTLİLİĞİ																								
NEM: %32			Cinsiyet		Yaş				E.D.				Hareketli										Durağan													
													Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal								Zorunlu	İsteğe Bağlı veya Sosyal													
RÜZGAR: 14 km/s			Kadın	Erkek	Çocuk (0-14)	Genç (15-39)	Orta Yaşlı (40- 64)	Yaşlı (65++)	Engelli	Bireysel	İki Kişi	Grup	Geçiş	Yürüyüş – koşu yapma	Bisiklet kullanma	Scooter kullanma	Paten - kaykay yapma	Köpek gezdirme	Dans etme	Oyun oynama	Spor yapma	Alış veriş yapma	Oturma - Dinlenme	Yaslanma	Uzanma	Manzarayı seyretme	Sohbet etme	Kitap okuma	Müzik yapma	Müzik-konser dinleme	Yeme içme	Piknik yapma	Balık tutma	Fotoğraf çekme	Tekne bakım - onarımı	
GÖZLEM TARİHİ																																				
6 Temmuz 2022 Çarşamba																																				
GÖZLEM SAATİ-YERİ																																				
Sabah	09.00-09.20	B6	4	14		12	6	-	-	10	3	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	09.30-09.50	B1	-	11	-	3	6	2	-	7	2	-	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	10.00-10.20	B2	2	2	-	-	3	1	-	2	1	-	1		2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
	10.30-10.50	B3	5	11	-	4	10	2		7	3	1	1	-	4	-	-	-	-	-	-	1	2	5	1	-	-	6	-	-	-	4	-	2	-	-
	11.00-11.20	B4	3	10	-	4	4	5	-	8	3	-	3	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	2	-	-
	11.30-11.50	B5	-	2	-	-	2	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Öğle	12.00-12.20	B6	31	59	6	36	47	8	-	62	8	3	91	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	2	-	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	12.30-12.50	B1	-	4	-	-	4	-	-	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	13.00-13.20	B2	-	2	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	13.30-13.50	B3	5	20	-	12	10	3	-	17	3	1	6	2	8	-	-	1	-	-	-	2	2	-	-	-	8	-	-	-	2	-	2	-	-	
	14.00-14.20	B4	-	5	-	-	4	1	-	5	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	
	14.30-14.50	B5	5	12	2	11	4	-	-	8	4	1	10	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	-	-	11	-	-	-	5	-	-	-	-
Akşamüstü	15.00-15.20	B6	30	16	3	27	14	3	-	24	5	3	35	-	-	-	-	-	-	2	-	-	3	1	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	
	15.30-15.50	B1	2	3	-	2	3	-	-	3	1	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
	16.00-16.20	B2	2	6	-	6	2	-	-	4	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	
	16.30-16.50	B3	5	17	4	11	9	2	-	5	4	1	3	2	8	3	-	-	-	-	-	3	6	3	-	-	6	-	-	-	4	-	-	-	-	
	17.00-17.20	B4	29	41	10	44	17	6		28	11	7	30	3	26	11	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	14	-	-	-	-	5	-	-	-	
	17.30-17.50	B5	13	25	-	24	14	-	-	8	10	2	17	-	3	-	-	3	-	-	-	-	13	-	-	-	24	-	-	-	4	-	-	-	-	
Akşam	18.00-18.20	B6	26	24	2	30	17	3		12	15	2	45	-	-	-	-	-	-	2	-	-	5	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	
	18.30-18.50	B1	22	44	-	48	18	-	-	48	8	2	10	6	36	4	-	-	-	-	-	-	8	2	-	-	22	-	-	-	2	-	-	3	-	
	19.00-19.20	B2	24	52	-	50	28	-	-	56	10	-	8	2	48	8	-	-	-	1	-	-	7	2	-	-	20	-	-	-	6	-	-	2	-	
	19.30-19.50	B3	56	91	5	84	42	11	2	99	19	5	16	4	72	18	-	-	-	-	-	8	27	4	-	5	48	-	-	-	8	3	-	6	-	
	20.00-20.20	B4	32	43	6	54	16	5	-	30	21	3	24	4	21	8	2	3	-	-	-	2	14	4	1	-	24	-	-	-	5	-	-	4	-	
	20.30-20.50	B5	60	47	20	95	17	12	-	66	23	5	21	-	20	14	15	-	-	-	-	-	40	17	-	-	48	-	-	-	21	4	-	-	-	

Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi dört günün ve hafta sonu iki günün ortalaması alınarak, hafta içi ve hafta sonu için günlük ortalama veriler bulunmuştur. Çalışmada bu kısımdan itibaren yer alan tüm tablo ve grafiklerde günlük ortalama verileri dikkate alınmıştır.

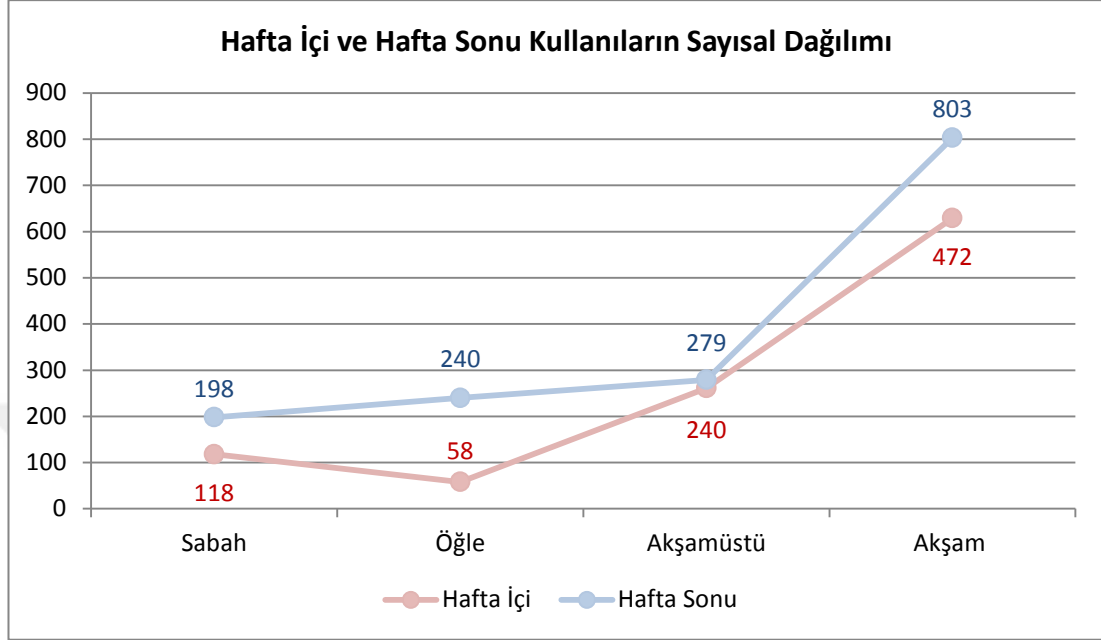
Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.36'da gösterildiği şekildedir. Sayısal olarak bakıldığında tüm günün kullanıcı sayılarına bakıldığında; hafta sonu tüm gün toplam kullanıcı sayısının, hafta içi tüm gün kullanıcı sayısından yaklaşık 400 kullanıcı kadar fazla olduğu ve dolayısıyla mekânın hafta sonu daha yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 4.36 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Hafta İçi		Hafta Sonu	
	Kullanıcı (Sayı)	Kullanıcı (%)	Kullanıcı (Sayı)	Kullanıcı (%)
Sabah	118	11	198	11
Öğle	58	5	240	15
Akşamüstü	261	26	279	19
Akşam	629	58	803	55
Tüm Gün	1066	100	1520	100

Mekânda kullanıcıların hafta içi ve hafta sonu yoğunluğunu anlamak adına sayısal verilerin değerlendirilmesi daha doğru bir tercih olacaktır. Hafta içi ve hafta sonu, günün farklı zaman dilimlerinde kullanıcıların sayısal dağılımı Şekil 4.33'de gösterildiği şekildedir. Bu veriler değerlendirildiğinde hafta içi ve hafta sonu akşamüstü saatlerinde kullanıcı sayılarının birbirine çok yakın olduğu, sabah saatlerinde hafta sonunda küçük farkla, öğle ve akşam saatlerinde ise hafta sonunda büyük farkla kullanıcı sayılarının daha fazla olduğu görülmektedir. Hafta içi sabah ve akşamüstü saatlerinde mekânın öğle saatlerine göre daha yoğun olarak kullanıldığı, akşam saatlerinde ise mekânın kullanım yoğunluğunun en üst noktaya ulaştığı tespit edilmiştir. Hafta sonu mekânın kullanım yoğunluğu sabah saatlerinden

akşam saatlerine doğru giderek artmakta ve akşam saatlerinde en üst noktaya ulaşmaktadır.

Şekil 4.33 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların sayısal dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Mekânı aktiflik kriterine göre değerlendirecek olursak; gerçekleştirilen gözlem verileri sonucunda Demokrasi Şehitleri Meydanı'nın hafta sonu daha aktif olarak kullanıldığı görülmektedir. Hafta içi ve hafta sonu fark etmeksizin gün içinde akşam saatlerinde mekân en aktif saatlerine ulaşmakla birlikte gün içinde diğer saatlerde de kullanımın tamamen pasif bir durumda olmadığını söylemek mümkündür.

Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların tüm gün ve sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere dört farklı zaman diliminde cinsiyete göre sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.37'de gösterildiği şekildedir.

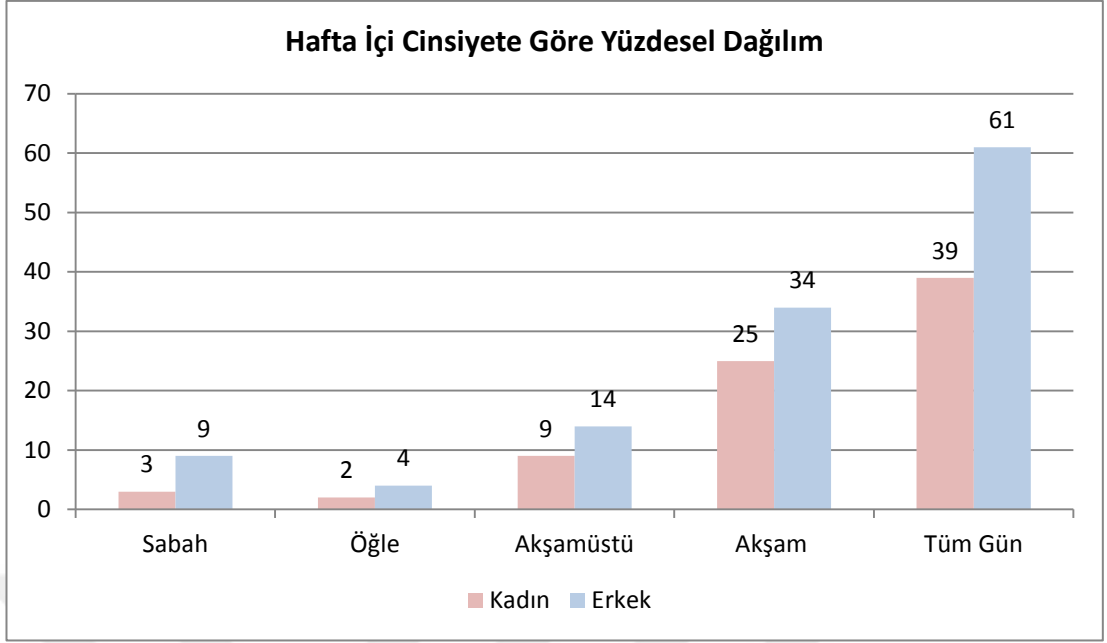
Tablo 4.37 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların cinsiyete göre sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Cinsiyet	Hafta İçi		Hafta Sonu	
		Sayı	%	Sayı	%
Sabah	Kadın	29	3	53	4
	Erkek	87	9	131	9
Öğle	Kadın	14	2	78	6
	Erkek	43	4	154	11
Akşamüstü	Kadın	91	9	92	7
	Erkek	139	14	152	11
Akşam	Kadın	252	25	312	22
	Erkek	331	34	414	30
Tüm Gün	Kadın	386	39	535	39
	Erkek	600	61	851	61
	Toplam	986	100	1386	100

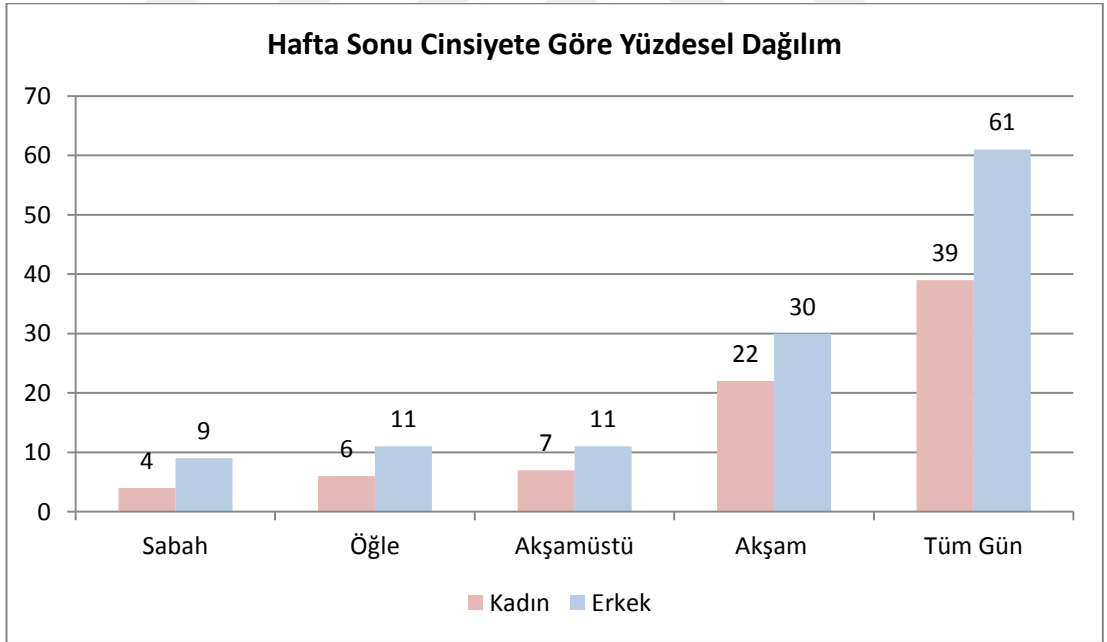
Hafta içi ve hafta sonu; tüm günün toplam kullanıcılarının sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere dört farklı zaman diliminde kadın ve erkek kullanıcılar olarak yüzdesel dağılımı grafikleştirilmiştir.

Gözlem verilerine göre hafta içi mekânda, erkek kullanıcılar ağırlıktadır. Erkek kullanıcıların oranı %61 iken kadın kullanıcıların oranı %39'dir. Mekânın kullanım yoğunluğu genel olarak sabah saatlerinden akşam saatlerine doğru giderek artmakta fakat öğle saatlerinde düşüş yaşamaktadır. Erkek kullanıcıların her zaman diliminde kadın kullanıcılara oranla yüzdesel olarak önde olduğu görülmektedir (Şekil 4.34).

Gözlem verilerine göre hafta sonu mekânda, erkek kullanıcılar ağırlıktadır. Erkek kullanıcıların oranı %61 iken kadın kullanıcıların oranı %39'dir. Mekânın kullanım yoğunluğu sabah saatlerinden akşam saatlerine doğru giderek artmaktadır. Erkek kullanıcıların her zaman diliminde kadın kullanıcılara oranla yüzdesel olarak önde olduğu görülmektedir (Şekil 4.35).

Şekil 4.34 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların cinsiyete göre yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4.35 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların cinsiyete göre yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

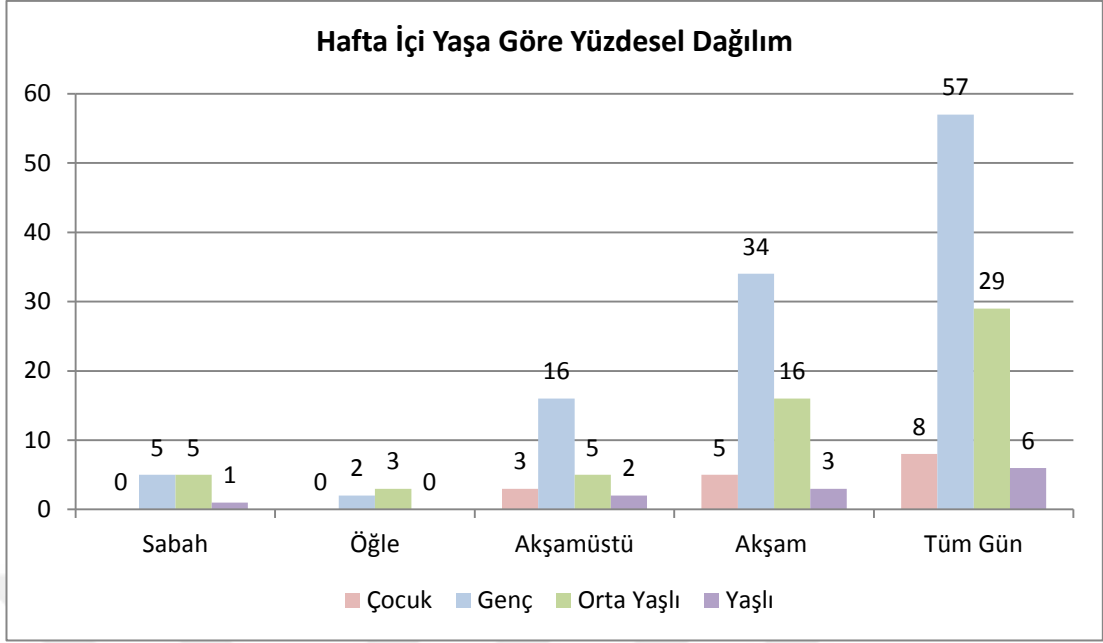
Demokrasi Şehitleri Meydanı’nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların tüm gün ve sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere dört farklı zaman diliminde yaşa göre sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.38’de gösterildiği şekildedir.

Tablo 4.38 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların yaşa göre sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

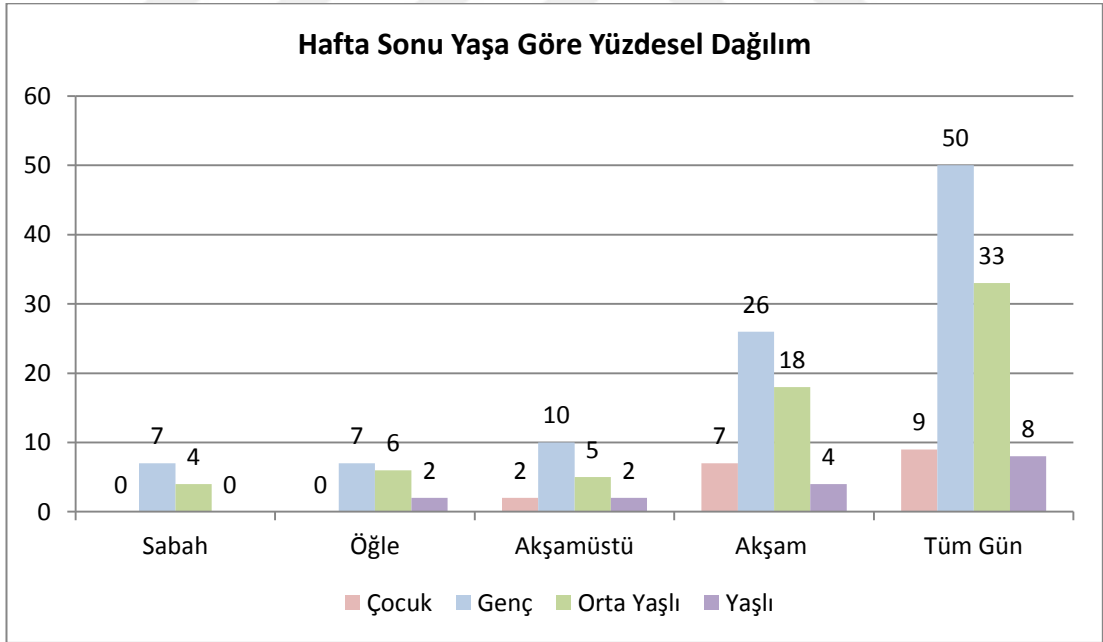
Zaman Dilimi	Yaş	Hafta İçi		Hafta Sonu	
		Sayı	%	Sayı	%
Sabah	Çocuk	2	0	14	0
	Genç	49	5	108	7
	Orta	54	5	66	4
	Yaşlı	13	1	10	0
Öğle	Çocuk	1	0	9	0
	Genç	24	2	114	7
	Orta	27	3	93	6
	Yaşlı	6	0	24	2
Akşamüstü	Çocuk	29	3	36	2
	Genç	157	16	147	10
	Orta	57	5	77	5
	Yaşlı	18	2	19	2
Akşam	Çocuk	60	5	85	7
	Genç	367	34	388	26
	Orta	168	16	267	18
	Yaşlı	34	3	63	4
Tüm Gün	Çocuk	92	8	144	9
	Genç	597	57	757	50
	Orta	306	29	503	33
	Yaşlı	71	6	116	8
	Toplam	1066	100	1520	100

Hafta içi ve hafta sonu; tüm günün toplam kullanıcılarının sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere dört farklı zaman diliminde çocuk, genç, orta yaşlı ve yaşlı kullanıcılar olarak yüzdesel dağılımı Şekil 4.36 ve Şekil 4.37’de grafikleştirilerek verilmiştir. Gözlem verilerine göre hafta içi mekânda, tüm günün toplam kullanıcılarında genç kullanıcılar %57 oranla ağırlıkta olup ardından sırasıyla %29 oranla orta yaşlı kullanıcılar, %8 oranla çocuk kullanıcılar ve %6 oran ile yaşlı kullanıcılar gelmektedir. Genel olarak sabah saatlerinden akşam saatlerine doğru kullanım yoğunluğu artan mekânda sabah saatlerinde %5’er oran ile genç ve orta yaşlı kullanıcı sayısının eşit olduğu, ardından %1 ile yaşlı kullanıcıların geldiği görülmektedir. Öğle saatlerinde %3 oran ile genç kullanıcılar ve %2 oran ile orta yaşlı kullanıcılar mekânda dengeli ve yakın bir dağılım göstermektedir. Akşamüstü saatlerinde mekânda %16 oran ile genç kullanıcılar çoğunluktadır. Bu zaman diliminde orta yaşlılar %5, çocuklar %3 ve yaşlılar %2 oranında olup kullanıcıların azınlığını oluşturmaktadır. Alanın en yoğun olarak kullanıldığı akşam saatlerinde ise yine genç kullanıcılar %34 oran ile ağırlıktadır ve ardından %16 oran ile orta yaşlı kullanıcılar gelmektedir. Çocuklar %5 ve yaşlılar %3 oranında olup mekândaki kullanıcıların azınlığını oluşturmaktadır (Şekil 4.36)

Gözlem verilerine göre hafta sonu mekânda, tüm günün toplam kullanıcılarında genç kullanıcılar %50 oranla ağırlıkta olup ardından sırasıyla %33 oranla orta yaşlı kullanıcılar, %9 oranla çocuk kullanıcılar ve %8 oran ile yaşlı kullanıcılar gelmektedir. Sabah saatlerinde gençler %7, orta yaşlılar %4 oranında olduğu tespit edilmiştir. Bu zaman diliminde alanda çocuk ve yaşlı kullanıcı gözlemlenmemiştir. Öğle saatlerinde mekânda %7 oran ile genç, %6 ile orta yaşlı ve %2 ile yaşlı kullanıcılar yer almaktadır. Bu zaman diliminde ise mekânda çocuk kullanıcılar gözlemlenmemiştir. Akşamüstü saatlerinde mekânda %10 oran ile gençler çoğunluktadır ve ardından %5 ile orta yaşlılar, %2 ile çocuklar, %2 ile yaşlılar gelmektedir. Mekânın en yoğun olarak kullanıldığı zaman dilimi olan akşam saatlerinde genç kullanıcılar %26’lık bir oran ile mekândaki kullanıcıların yine çoğunluğunu oluştururken, onları %18 ile orta yaşlı kullanıcılar izlemektedir. %7 ile çocuklar ve %4 ile yaşlıların mekânda azınlığı oluşturduğu görülmektedir (Şekil 4.37)

Şekil 4.36 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların yaşa göre yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4.37 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların yaşa göre yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Mekânı kapsayıcılık kriterine göre değerlendirecek olursak, gerçekleştirilen gözlem verileri sonucunda Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda hafta içi ve hafta sonu fark etmeksizin erkek kullanıcıların, kadın kullanıcılardan yaklaşık %21 oranında fazla olduğu görülmektedir. Yine hafta içi ve hafta sonu fark etmeksizin mekândaki kullanıcıların çoğunluğunu genç ve orta yaşlı kullanıcılar oluşturmaktadır. Mekânın çocuk ve yaşlı kullanıcılar tarafından kullanımı daha azdır. Mekânda engelli kullanıcı sayısı neredeyse hiç yok denecek kadar azdır. Dolayısıyla mekân kapsayıcılık kriterinde geliştirilebilir durumdadır.

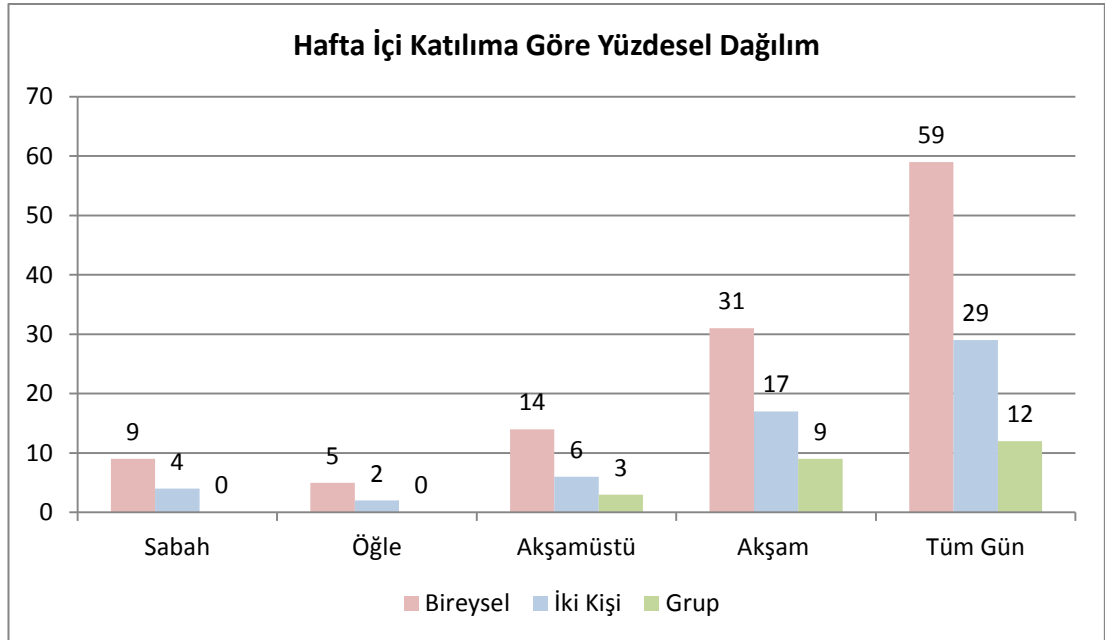
Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların tüm gün ve sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere dört farklı zaman diliminde katılıma göre sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.39'da gösterildiği şekildedir.

Tablo 4.39 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların katılıma göre sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

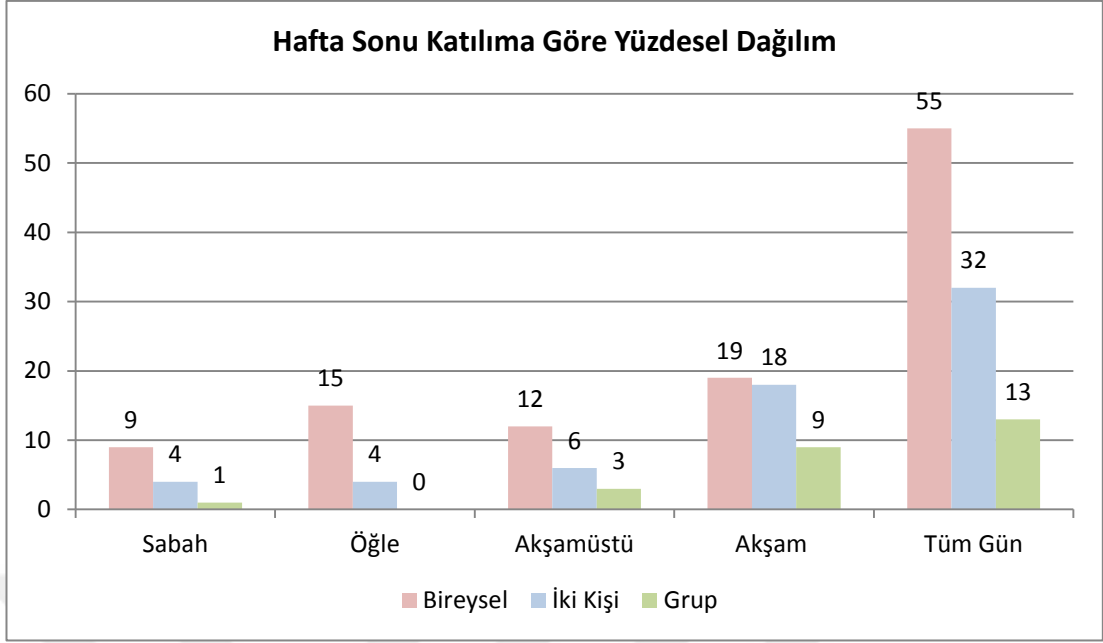
Zaman Dilimi	Katılım	Hafta İçi		Hafta Sonu	
		Sayı	%	Sayı	%
Sabah	Bireysel	58	9	80	9
	İki Kişi	23	4	40	4
	Grup	4	0	11	1
Öğle	Bireysel	29	5	133	15
	İki Kişi	11	2	39	4
	Grup	2	0	6	0
Akşamüstü	Bireysel	87	14	104	12
	İki Kişi	36	6	46	6
	Grup	19	3	23	3
Akşam	Bireysel	201	31	166	19
	İki Kişi	114	17	156	18
	Grup	54	9	77	9
Tüm Gün	Bireysel	375	59	483	55
	İki Kişi	184	29	281	32
	Grup	79	12	117	13
	Toplam	638	100	881	100

Hafta içi ve hafta sonu; tüm günün toplam kullanıcılarının sabah, öğle, akşamüstü ve akşam olmak üzere dört farklı zaman diliminde bireysel, iki kişi ve grup kullanıcılar olarak yüzdesel dağılımı Şekil 4.38 ve Şekil 4.39’da grafikleştirilerek verilmiştir. Gözlem verilerine göre hafta içi mekânda, tüm günün toplam kullanıcılarında %59 oranla bireysel kullanımlar ve %29 oranla iki kişilik kullanımlar ağırlıkta olup ardından %18 oran ile grup kullanımları gelmektedir. Oranları değişmekle birlikte günün tüm saatlerinde benzer bir dağılım olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.38). Gözlem verilerine göre hafta sonu mekânda, tüm günün toplam kullanıcılarında %55 oranla bireysel kullanımlar ve %32 oranla iki kişilik kullanımlar ağırlıkta olup ardından %13 oran ile grup kullanımları gelmektedir. Oranları değişmekle birlikte günün tüm saatlerinde benzer bir dağılım olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.39).

Mekânı katılım kriterine göre değerlendirecek olursak, gerçekleştirilen gözlem verileri sonucunda Demokrasi Şehitleri Meydanı’nda hafta içi ve hafta sonu fark etmeksizin, çoğunlukla bireysel kullanımlar görülmekte ardından sırasıyla iki kişilik ve grup kullanımları gelmektedir.

Şekil 4.38 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların katılıma göre yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

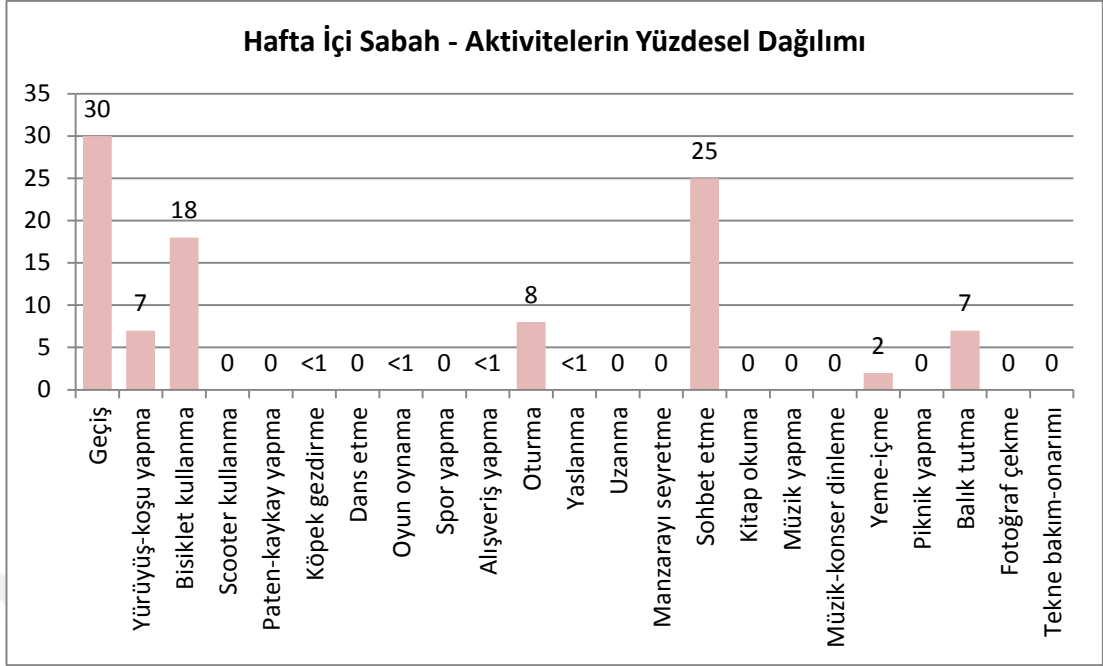
Şekil 4.39 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların katılıma göre yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu sabah zaman diliminde kullanıcıların gerçekleştirdiği aktivite türlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.40'ta gösterildiği şekildedir. Hafta içi sabah zaman diliminde geçiş, bisiklet kullanma ve sohbet etme eylemlerinin sıklıkla gerçekleştirildiği görülmektedir. Yürüyüş-koşu yapma, oturma ve balık tutma aktivitelerinin ise daha az oranda da olsa yine çoğunlukla gerçekleştirilen eylemler arasında olduğu gözlemlenmiştir (Şekil 4.40).

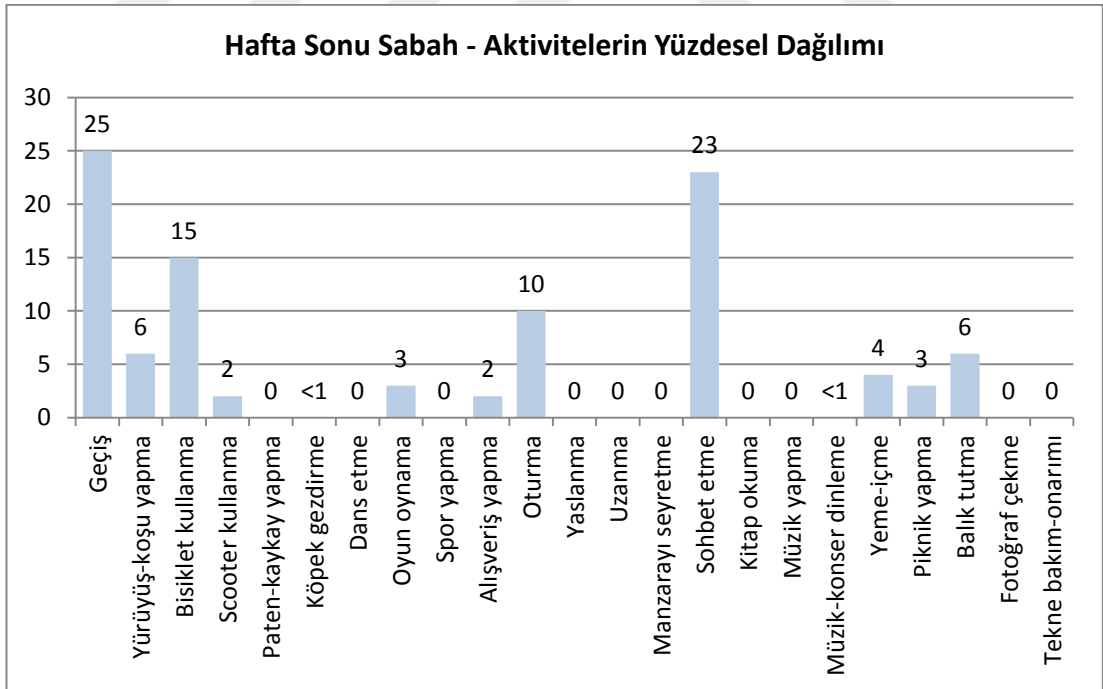
Hafta sonu sabah zaman diliminde bisiklet kullanma, geçiş, sohbet etme eylemlerinin sıklıkla; yürüyüş-koşu yapma, oturma, yeme-içme ve balık tutma aktivitelerinin daha az oranda da olsa yine çoğunlukla gerçekleştirilen eylemler arasında olduğu görülmektedir. Scooter kullanma, köpek gezdirme, oyun oynama, alışveriş yapma, müzik dinleme ve piknik yapma eylemleri ise bu saatlerde nadiren görülmektedir (Şekil 4.41).

Tablo 4.40 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - sabah zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Aktivite Türü		Hafta İçi		Hafta Sonu	
			Sayı	%	Sayı	%
Sabah	Hareketli	Geçiş	45	30	71	25
		Yürüyüş-koşu yapma	10	7	18	6
		Bisiklet kullanma	27	18	43	15
		Scooter kullanma	0	0	6	2
		Paten-kaykay yapma	0	0	0	0
		Köpek gezdirme	1	<1	2	<1
		Dans etme	0	0	0	0
		Oyun oynama	1	<1	7	3
		Spor yapma	0	0	0	0
		Alışveriş yapma	1	<1	6	2
	Durağan	Oturma	13	8	27	10
		Yaslanma	1	<1	0	0
		Uzanma	0	0	0	0
		Manzarayı seyretme	0	0	0	0
		Sohbet etme	38	25	63	23
		Kitap okuma	0	0	0	0
		Müzik yapma	0	0	0	0
		Müzik-konser dinleme	0	0	2	<1
		Yeme-içme	4	2	10	4
		Piknik yapma	0	0	9	3
		Balık tutma	10	7	16	6
		Fotoğraf çekme	0	0	0	0
		Tekne bakım-onarımı	0	0	0	0
		Toplam	151	100	280	100

Şekil 4.40 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - sabah zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

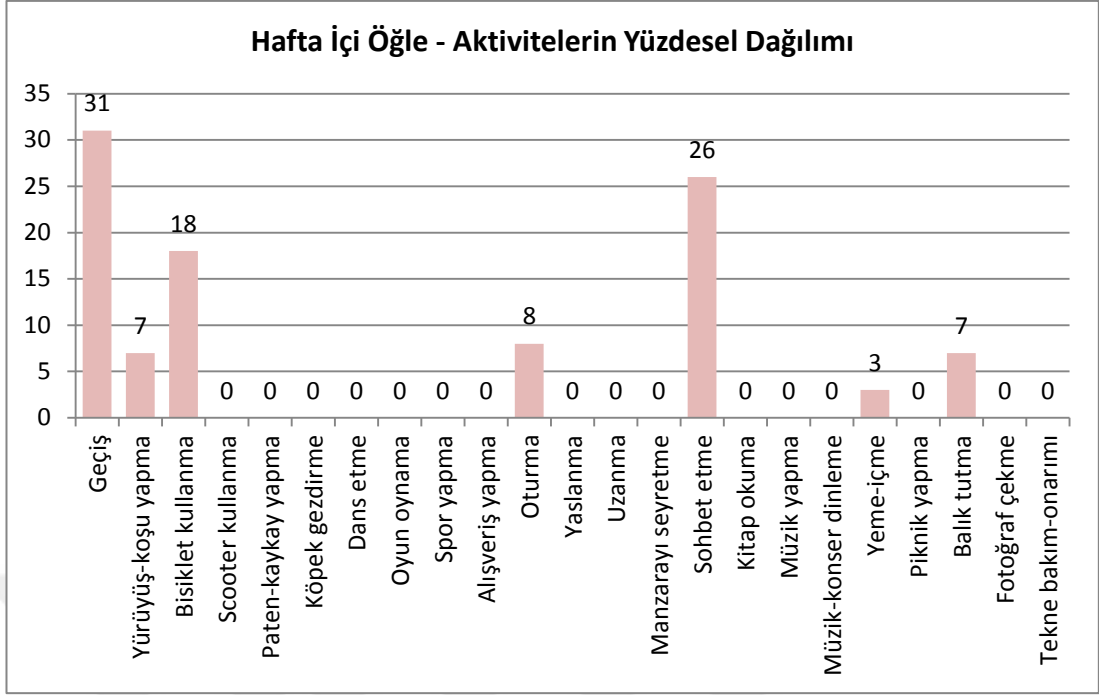

Şekil 4.41 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - sabah zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

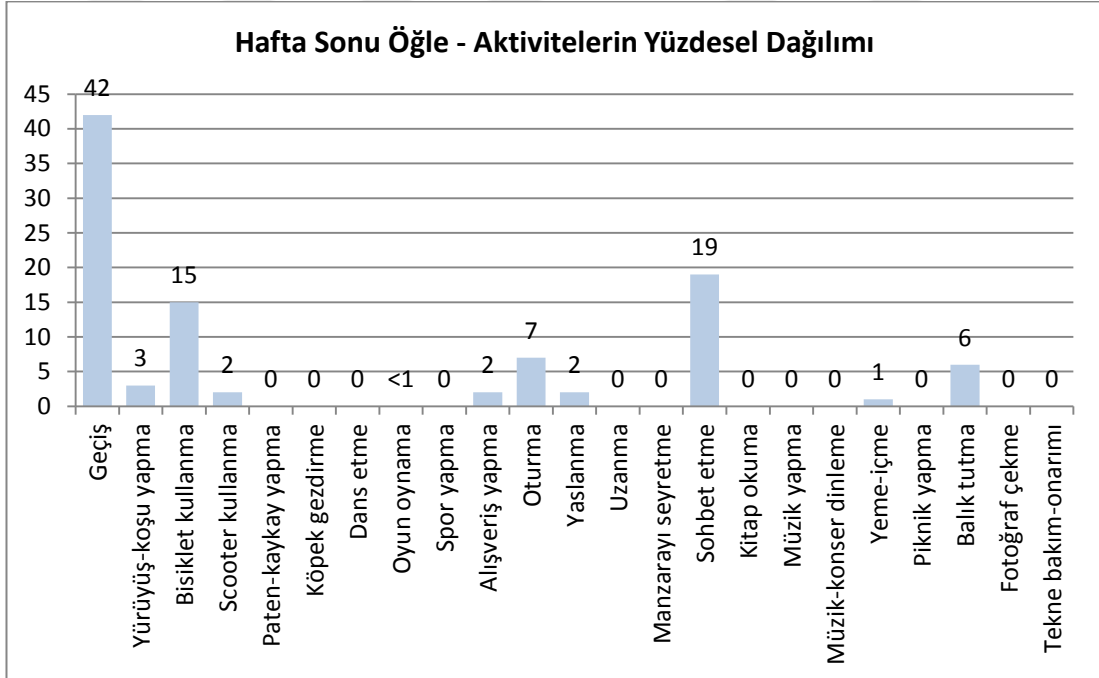
Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu öğle zaman diliminde kullanıcıların gerçekleştirdiği aktivite türlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.41'de gösterildiği şekildedir. Hafta içi öğle zaman diliminde geçiş, bisiklet kullanma ve sohbet etme eylemlerinin sıklıkla; yürüyüş-koşu yapma, oturma ve balık tutma eylemlerinin daha az oranda da olsa yine çoğunlukla gerçekleştirilen eylemler arasında olduğu görülmektedir. Mekânda bu saatlerde yeme-içme eylemi nadiren gerçekleştirilen aktivitelerdendir (Şekil 4.42). Hafta sonu öğle zaman diliminde geçiş eylemi açık ara fark ile en çok gerçekleştirilen aktivitedir. Sohbet etme ve bisiklet kullanma aktiviteleri de sıklıkla görülmektedir. Oturma ve balık tutma aktiviteleri ise daha az oranda da olsa yine çoğunlukla gerçekleştirilen eylemler arasındadır. Yürüyüş-koşu yapma, scooter kullanma, oyun oynama, alışveriş yapma, yaslanma ve yeme içme eylemleri ise bu saatlerde nadiren görülmektedir (Şekil 4.43)

Tablo 4.41 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - öğle zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Aktivite Türü		Hafta İçi		Hafta Sonu	
			Sayı	%	Sayı	%
Öğle	Hareketli	Geçiş	22	31	122	42
		Yürüyüş-koşu yapma	5	7	9	3
		Bisiklet kullanma	13	18	43	15
		Scooter kullanma	0	0	5	2
		Paten-kaykay yapma	0	0	0	0
		Köpek gezdirme	0	0	0	0
		Dans etme	0	0	0	0
		Oyun oynama	0	0	1	<1
		Spor yapma	0	0	0	0
		Alışveriş yapma	0	0	5	2
	Durağan	Oturma	6	8	21	7
		Yaslanma	0	0	6	2
		Uzanma	0	0	0	0
		Manzarayı seyretme	0	0	0	0
		Sohbet etme	19	26	57	19
		Kitap okuma	0	0	0	0
		Müzik yapma	0	0	0	0
		Müzik-konser dinleme	0	0	0	0
		Yeme-içme	2	3	4	1
		Piknik yapma	0	0	0	0
		Balık tutma	5	7	17	6
		Fotoğraf çekme	0	0	0	0
		Tekne bakım-onarımı	0	0	0	0
		Toplam	72	100	290	100

Şekil 4.42 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - öğle zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4.43 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - öğle zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

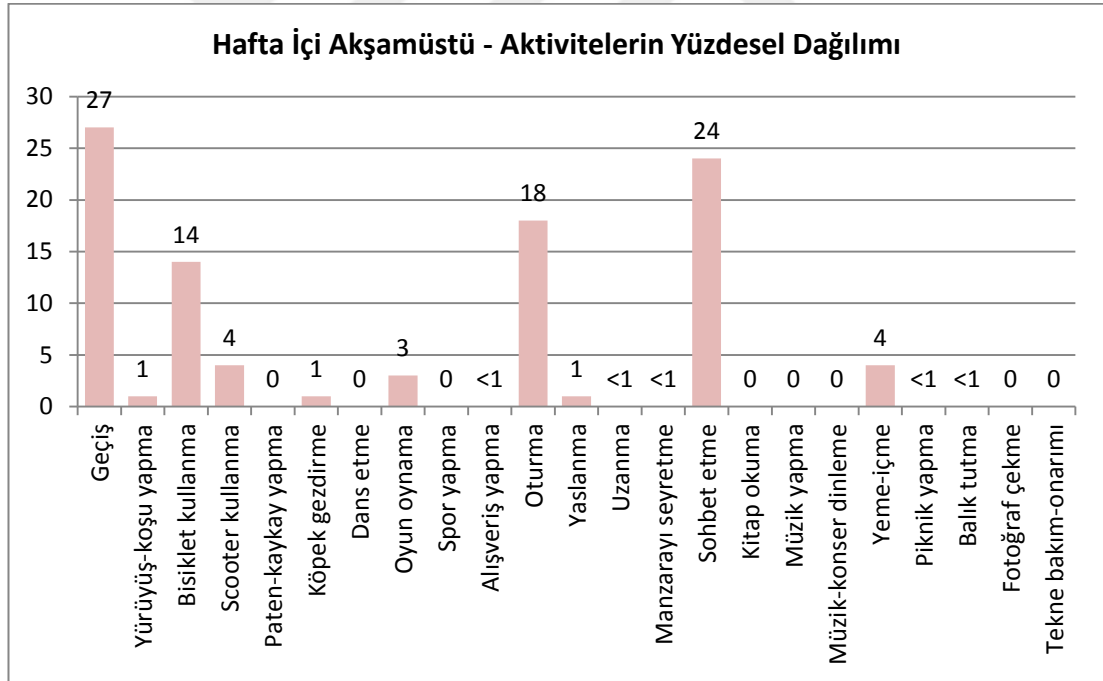
Demokrasi Şehitleri Meydanı’nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu akşamüstü zaman diliminde kullanıcıların gerçekleştirdiği aktivite türlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.42’de gösterildiği şekildedir.

Tablo 4.42 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

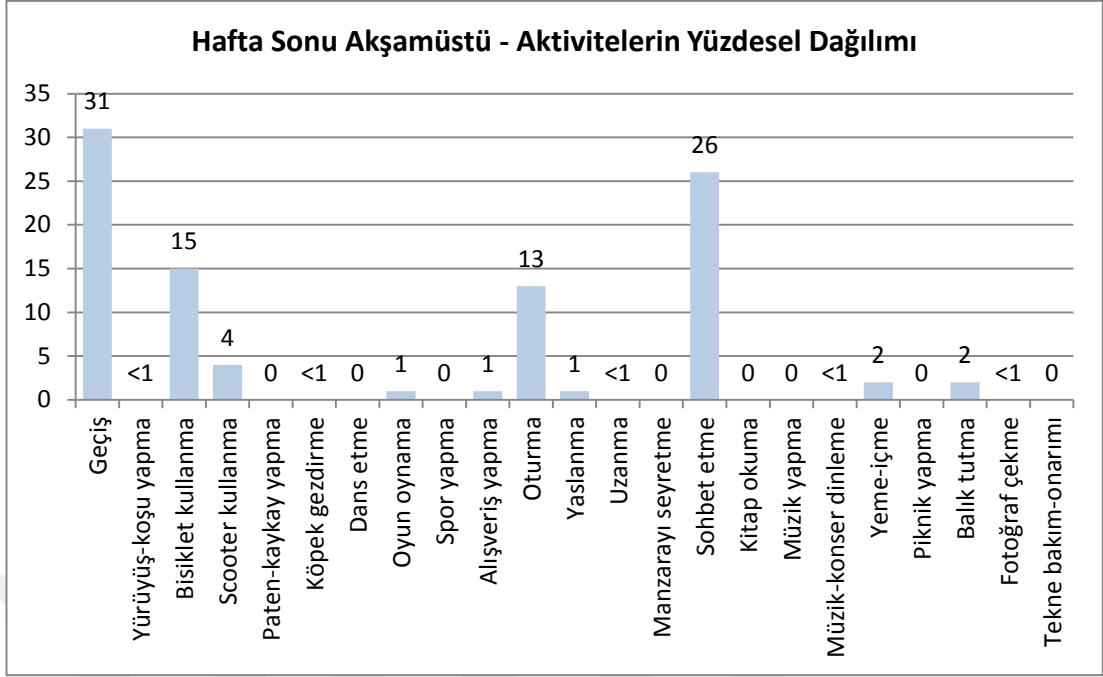
Zaman Dilimi	Aktivite Türü		Hafta İçi		Hafta Sonu	
			Sayı	%	Sayı	%
Akşamüstü	Hareketli	Geçiş	94	27	119	31
		Yürüyüş-koşu yapma	5	1	2	<1
		Bisiklet kullanma	49	14	59	15
		Scooter kullanma	13	4	16	4
		Paten-kaykay yapma	0	0	0	0
		Köpek gezdirme	5	1	3	<1
		Dans etme	0	0	0	0
		Oyun oynama	9	3	5	1
		Spor yapma	0	0	0	0
		Alışveriş yapma	1	<1	5	1
	Durağan	Oturma	64	18	48	13
		Yaslanma	4	1	5	1
		Uzanma	1	<1	1	<1
		Manzarayı seyretme	1	<1	0	0
		Sohbet etme	82	24	101	26
		Kitap okuma	0	0	0	0
		Müzik yapma	0	0	0	0
		Müzik-konser dinleme	0	0	2	<1
		Yeme-içme	13	4	11	2
		Piknik yapma	1	<1	0	0
		Balık tutma	3	<1	7	2
		Fotoğraf çekme	0	0	1	<1
		Tekne bakım-onarımı	0	0	0	0
		Toplam	345	100	385	100

Hafta içi akşamüstü zaman diliminde geçiş, bisiklet kullanma, oturma ve sohbet etme eylemlerinin sıklıkla gerçekleştirildiği görülmektedir. Scooter kullanma, oyun oynama ve yeme-içme eylemleri daha az oranda olmakla birlikte bu saatlerde görülmektedir. Yaslanma, uzanma, alışveriş yapma, yürüyüş-koşu yapma, köpek gezdirmeye, manzarayı seyretme, piknik yapma ve balık tutma eylemlerinin ise nadiren gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir (Şekil 4.44).

Hafta sonu akşamüstü zaman diliminde geçiş ve sohbet etme başta olmak üzere oturma ve bisiklet kullanma eylemleri sıklıkla; scooter kullanma aktivitesi daha az oranda da olsa yine çoğunlukla gerçekleştirilmektedir. Yaslanma, uzanma, fotoğraf çekme, yürüyüş-koşu yapma, köpek gezdirmeye, alışveriş yapma, oyun oynama, balık tutma, yeme-içme ve müzik dinleme eylemleri bu saatlerde nadiren görülmektedir (Şekil 4.45).

Şekil 4.44 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

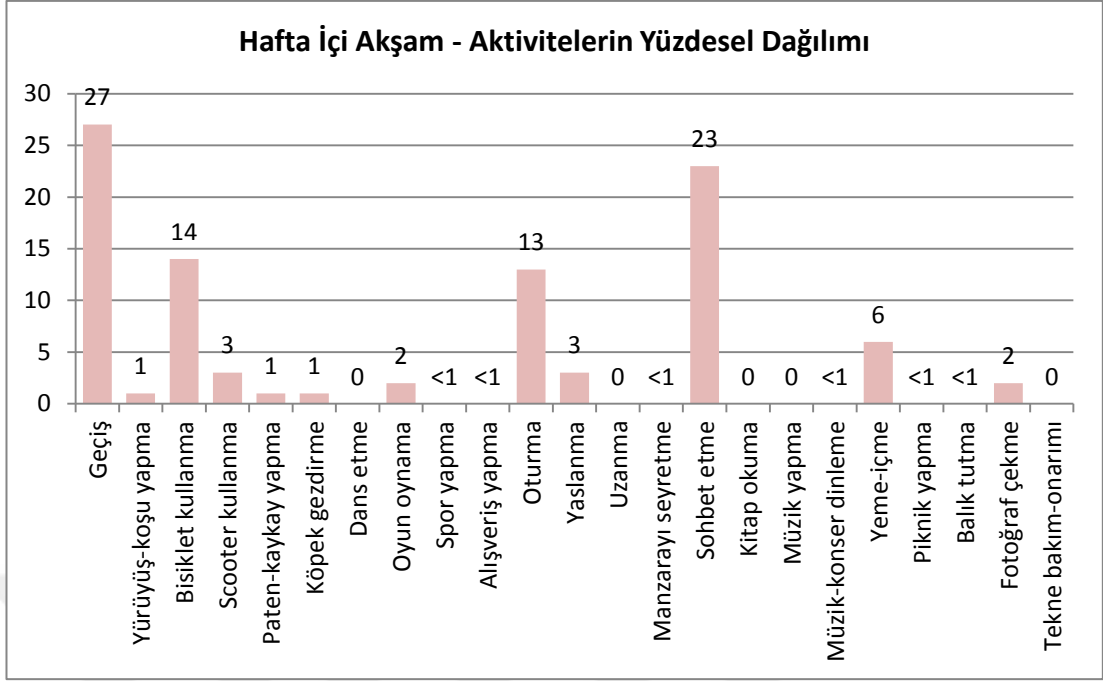

Şekil 4.45 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

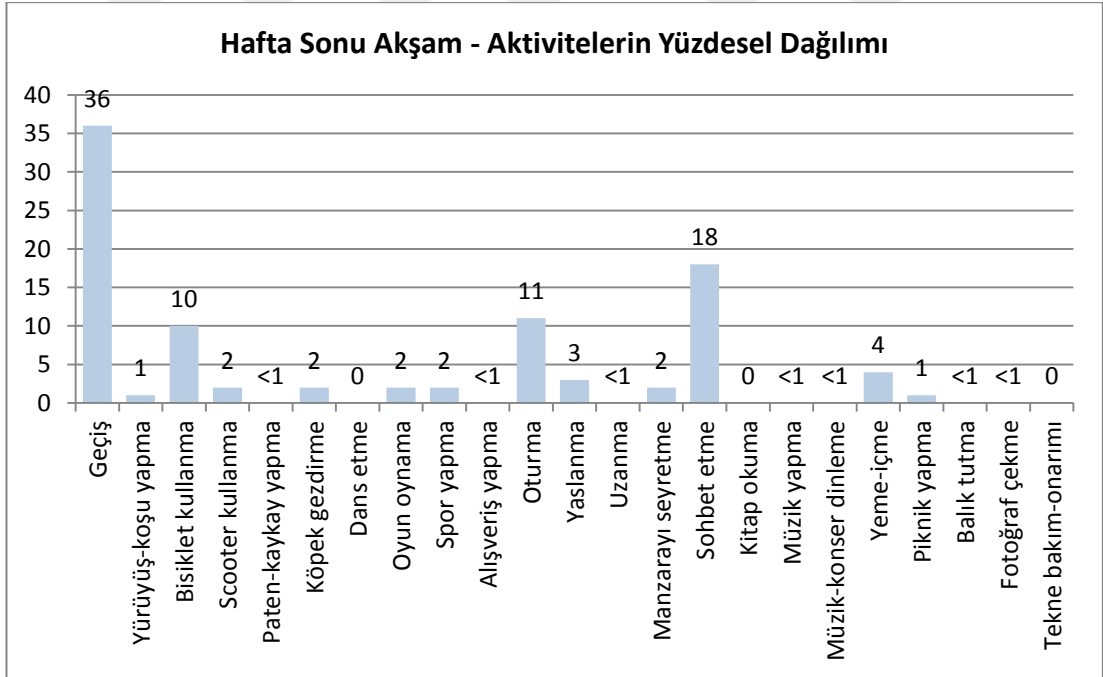
Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu akşam zaman diliminde kullanıcıların gerçekleştirdiği aktivite türlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.43'te gösterilmiştir. Hafta içi akşam zaman diliminde sohbet etme, geçiş, oturma, bisiklet kullanma eylemleri sıklıkla; yeme-içme eylemi daha az oranda da olsa çoğunlukla gerçekleştirilmektedir. Yaslanma, alışveriş yapma, scooter kullanma, paten-kaykay yapma, yürüyüş-koşu yapma, spor yapma, köpek gezdirmeye, oyun oynama, manzarayı seyretme, fotoğraf çekme, müzik dinleme, piknik yapma ve balık tutma eylemleri nadiren görülmektedir (Şekil 4.46). Hafta sonu akşam zaman diliminde ise geçiş eylemi açık ara fark ile mekânda en çok gerçekleştirilen eylemdir. Bisiklet kullanma, oturma ve sohbet etme eylemleri de sıklıkla görülmektedir. Yeme-içme eylemi ise daha az oranda da olsa yine çoğunlukla gerçekleştirilen bir eylemdir. Yaslanma, uzanma, alışveriş yapma, scooter kullanma, paten-kaykay yapma, yürüyüş-koşu yapma, spor yapma, köpek gezdirmeye, oyun oynama, manzarayı seyretme, fotoğraf çekme, müzik dinleme, piknik yapma ve balık tutma aktiviteleri ise nadiren görülmektedir (Şekil 4.47).

Tablo 4.43 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - akşam zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Aktivite Türü		Hafta İçi		Hafta Sonu	
			Sayı	%	Sayı	%
Akşam	Hareketli	Geçiş	247	27	420	36
		Yürüyüş-koşu yapma	13	1	14	1
		Bisiklet kullanma	128	14	120	10
		Scooter kullanma	30	3	27	2
		Paten-kaykay yapma	10	1	8	<1
		Köpek gezdirme	13	1	22	2
		Dans etme	0	0	0	0
		Oyun oynama	17	2	26	2
		Spor yapma	6	<1	18	2
		Alışveriş yapma	6	<1	11	<1
	Durağan	Oturma	118	13	130	11
		Yaslanma	25	3	37	3
		Uzanma	0	0	2	<1
		Manzarayı seyretme	9	<1	26	2
		Sohbet etme	203	23	203	18
		Kitap okuma	0	0	0	0
		Müzik yapma	0	0	3	<1
		Müzik-konser dinleme	1	<1	7	<1
		Yeme-içme	56	6	50	4
		Piknik yapma	8	<1	14	1
		Balık tutma	2	<1	2	<1
		Fotoğraf çekme	14	2	11	<1
		Tekne bakım-onarımı	0	0	0	0
		Toplam	906	100	1151	100

Şekil 4.46 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - akşam zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4.47 Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - akşam zaman diliminde aktivitelerin yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Mekânı aktivite çeşitliliği göre değerlendirecek olursak, gerçekleştirilen gözlem verileri sonucunda Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda hafta içi ve hafta sonu fark etmeksizin en çok gerçekleştirilen eylemler geçiş, oturma, yürüyüş-koşu yapma, bisiklet kullanma, sohbet etme, balık tutma, scooter kullanma, yeme-içmedir. Nadiren gerçekleştirilen eylemler ise yaslanma, manzarayı seyretme, fotoğraf çekme, paten-kaykay yapma, alışveriş yapma, piknik yapma, oyun oynama, spor yapma ve köpek gezdirmedir

Demokrasi Şehitleri Meydanı için algısal özellikleri tespit edebilmek adına biri erkek, biri kadın olacak şekilde iki genç (15-39 yaş) kullanıcı; biri erkek, biri kadın olacak şekilde iki orta yaşlı (40-64 yaş) kullanıcı ve biri erkek, biri kadın olacak şekilde iki yaşlı (65+ yaş) kullanıcı olmak üzere toplam altı kullanıcı ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Kullanıcılarla gerçekleştirilen görüşmede yer verilen soruları içeren yarı yapılandırılmış görüşme formu EK 1'de yer almaktadır. Görüşme yapılan kullanıcıların isim, cinsiyet, yaş ve meslek özelliklerine Tablo 4.44'te yer verilmiştir.

Tablo 4.44 Demokrasi Şehitleri Meydanı, görüşme yapılan kullanıcıların özellikleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

	İsim	Cinsiyet	Yaş	Meslek
Kullanıcı 1	Ali Süleyman	Erkek	29 (genç)	Memur
Kullanıcı 2	Hesna	Kadın	24 (genç)	Öğrenci
Kullanıcı 3	Fevzi	Erkek	53 (orta yaşlı)	Emekli Astsubay
Kullanıcı 4	Fatma	Kadın	58 (orta yaşlı)	Ev hanımı
Kullanıcı 5	Volkan	Erkek	67 (yaşlı)	İnşaat Mühendisi
Kullanıcı 6	Serpil	Kadın	70 (yaşlı)	Emekli Memur

Yarı yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilen veriler tematik ve betimsel analizden yararlanılarak analiz edilmiştir. Kullanıcıların yarı yapılandırılmış görüşmede sorulan sorulara verdikleri cevaplardan tek veya birkaç kelimelik kodlar belirlenmiştir. Kodlar olumlu ifadeler ve olumsuz ifadeler olmak üzere iki kategori altında toplanmıştır. Tema olarak yer'leştirme modelinde yer alan algısal özellikler değerlendirilmiştir.

Analizde temaları direkt veya dolaylı olarak etkilen kodlar belirlenmiştir. Örneğin alanın kirli olması, fiziksel bir durum olmakla birlikte psikolojik rahatlığı da etkilemektedir. Bazı kodlar, birden fazla temayı etkileyebilmektedir. Bu sebeple yarı yapılandırılmış görüşmede sorulan sorulara verilen cevaplardan belirlenen kodlar, farklı temalar için de kullanılmıştır. Kodların kaç kullanıcı tarafından söylendiği kod sayısı olarak ifade edilmiştir. Mekânda bağlılık kriterinde; koruma hissi, aidiyet, anılar, mutluluk ve sosyalleşme gibi olumlu özellikler ön plana çıkmaktadır (Tablo 4.45). Mekânda psikolojik rahatlık kriterinde; sosyalleşme, rahatlık ve huzur gibi özellikler olumlu özellikler ve yetersiz gölgelendirme, yetersiz yeşillik ve yetersiz oturma alanı gibi olumsuz özellikler ön plana çıkmaktadır (Tablo 4.46).

Tablo 4.45 Demokrasi Şehitleri Meydanı, bağlılık kriteri tematik analizi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TEMA	KATEGORİ	KOD	KOD SAYISI
BAĞLILIK	Olumlu İfadeler	Koruma Hissi	6
		Aidiyet	6
		Anılar	5
		Mutluluk	5
		Sosyalleşme	5
		Huzur	3
		Rahatlık	3
	Olumsuz İfadeler	Mutsuzluk	2

Tablo 4.46 Demokrasi Şehitleri Meydanı, psikolojik rahatlık kriteri tematik analizi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TEMA	KATEGORİ	KOD	KOD SAYISI
PSİKOLOJİK RAHATLIK	Olumlu İfadeler	Sosyalleşme	5
		Rahatlık	3
		Huzur	3
		Temiz Hava	2
		Sessizlik	1
	Olumsuz İfadeler	Yetersiz Gölgelendirme	3
		Yetersiz Yeşillik	3
		Yetersiz Oturma Alanı	3
		Kirli	2
		Bakımsız	2
		Yetersiz Vapur Seferi	1

Mekânda tarihsellik kriterinde; çevredeki tarihi yapılar (cami, lise) olumlu özellikler olarak, kesilen ağaçlar olumsuz özellikler olarak değerlendirilmiştir (Tablo 4.47). Mekânda eğlencelilik / caziplik kriterinde; aktivite ve sosyalleşme gibi olumlu özellikler ön plana çıkmaktadır (Tablo 4.48). Mekânda estetiklik kriterinde; deniz ve estetik olma gibi olumlu özellikler ve sıradan, yetersiz yeşillik, yetersiz gölgelendirme, kirli, bakımsız gibi olumsuz özellikler ön plana çıkmaktadır (Tablo 4.49).

Tablo 4.47 Demokrasi Şehitleri Meydanı, tarihsellik kriteri tematik analizi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TEMA	KATEGORİ	KOD	KOD SAYISI
TARİHSELLİK	Olumlu İfadeler	Karataş Camii	1
		Tarihi Lise	1
		Köklü Yerleşim	1
	Olumsuz İfadeler	Kesilen ağaçlar	1

Tablo 4.48 Demokrasi Şehitleri Meydanı, eğlencelilik kriteri tematik analizi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TEMA	KATEGORİ	KOD	KOD SAYISI
EĞLENCELİLİK/ CAZİPLİK	Olumlu İfadeler	Aktiviteler	5
		Sosyalleşme	5
	Olumsuz İfadeler	-	-

Tablo 4.49 Demokrasi Şehitleri Meydanı, estetiklik kriteri tematik analizi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TEMA	KATEGORİ	KOD	KOD SAYISI
ESTETİKLİK	Olumlu İfadeler	Deniz	3
		Estetik	2
		Doğal Güzellikler	1
		Gün Batımı	1
		Güneş	1
		Çimen	1
	Olumsuz İfadeler	Sıradan	3
		Yetersiz Yeşillik	3
		Yetersiz Gölgeleme	3
		Bakımsız	2
		Kirli	2
		Yapılı Çevre	1

Mekânda özgünlük kriterinde; özgün olma ve balık tutma imkânı gibi olumlu özellikler ön plana çıkmaktadır (Tablo 4.50).

Tablo 4.50 Demokrasi Şehitleri Meydanı, özgünlük kriteri tematik analizi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TEMA	KATEGORİ	KOD	KOD SAYISI
ÖZGÜNLÜK	Olumlu İfadeler	Özgün	3
		Balık tutma imkânı	3
		Ulaşım kolaylığı	1
		Farklı aura	1
	Olumsuz İfadeler	Sıradan	2

Hangi kodların tam olarak hangi ifadeleri kapsadığı ve kullanıcıların alanlar ile ilgili detaylı olarak yaptığı yorumlar mekânlar arasında karşılaştırma yapılması açısından oldukça önemlidir. Bu sebeple çalışmanın “4.7 Çalışma Alanlarının Yer’leştirme İlkelerine Göre Kıyaslanması” bölümünde yarı yapılandırılmış görüşmelerde bazı kullanıcı görüşlerine direkt olarak yer verilerek karşılaştırmalı değerlendirme yapılacaktır.

4.7 Çalışma Alanlarının Yer’leştirme İlkelerine Göre Kıyaslanması

Alanlarda gerçekleştirilen gözlemler sonucu yakınlık kriterinde; Demokrasi Şehitleri Meydanı daha başarılı olarak değerlendirilirken erişilebilirlik, bağlantılılık, okunabilirlik ve ölçek kriterlerinde iki mekân yakın nitelikte olarak değerlendirilmiştir. Alanların yakın nitelik gösterdikleri kriterlerde alt özelliklerde kimi zaman Bostanlı Gün Batımı Terası kimi zaman Demokrasi Şehitleri Meydanı ön plana çıkmaktadır (Tablo 4.51).

Tablo 4.51 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri ortalaması karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

KARŞILAŞTIRMALI SABİT İLKELER GÖZLEM ORTALAMASI					
GÖZLEM TARİHİ: Temmuz 2022	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
YAKINLIK	1	2	3	4	5
Yakın çevreden görülebilirlik	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Yürünebilirlik	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
ERİŞİLEBİLİRLİK	1	2	3	4	5
Ulaşım imkânları (otobüs, bisiklet, yaya vb.)	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Engelli kullanıcılar için uygun koşullar	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Otopark	BOSTANLI				
	DEMO.				
BAĞLANTILILIK	1	2	3	4	5
Mekân içi bağlantı	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Çevre ile bağlantı	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
OKUNABİLİRLİK	1	2	3	4	5
Giriş – çıkış noktalarının algılanabilirliği	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
İşaret ve yönlendirme elemanları	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
ÖLÇEK	1	2	3	4	5
Kent ölçeğine uygunluk	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
İnsan ölçeğine uygunluk	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				

Alanlarda gerçekleştirilen gözlemler sonucu hareketlilik kriterinde; Bostanlı Gün Batımı Terası daha başarılı olarak değerlendirilirken odak noktaları ve güvenli olma kriterlerinde Demokrasi Şehitleri Meydanı daha başarılı olarak değerlendirilmiştir. (Tablo 4.51).

Tablo 4.51 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri ortalaması karşılaştırması (devamı) (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

KARŞILAŞTIRMALI SABİT İLKELER GÖZLEM ORTALAMASI (DEVAMI 1)					
GÖZLEM TARİHİ: Temmuz 2022	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
HAREKETLİLİK	1	2	3	4	5
Boyut olarak farklı mekânlar	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Form olarak farklı mekânlar	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Doku - yüzey olarak farklı mekânlar	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
ODAK NOKTALARI	1	2	3	4	5
Heykel ögesi	BOST.				
	DEMOKRASİ				
Su ögesi	BOST.				
	DEMOKRASİ				
GÜVENLİ OLMA	1	2	3	4	5
Aydınlatma elemanları	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Trafik lambası, yaya geçidi, tabela	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Araç giriş kontrolü	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Hayvan giriş kontrolü	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Güvenlik kamerası	BOST.				
	DEMOKRASİ				

Rahatlık / esneklik / çeşitlilik kriterlerinde iki mekân yakın başarı oranına sahiptir fakat alt özelliklerde değişiklik göstermektedir. Yeşil alanda; nicelik olarak Bostanlı Gün Batımı Terası, nitelik olarak Demokrasi Şehitleri Meydanı daha başarılı, bakım ve temizlikte Demokrasi Şehitleri Meydanı daha başarılı belirlenmiştir (Tablo 4.51).

Tablo 4.51 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri ortalaması karşılaştırması (devamı) (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

KARŞILAŞTIRMALI SABİT İLKELER GÖZLEM ORTALAMASI (DEVAMI 2)					
GÖZLEM TARİHİ: Temmuz 2022	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
RAHATLIK / ESNEKLİK / ÇEŞİTLİLİK	1	2	3	4	5
Oturma elemanları	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Spor aletleri	BOST.				
	DEMOKRASİ				
Yürüyüş – koşu parkuru	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Çocuk oyun alanları	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Tüm bölümlerin kullanılabilirliği	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Ergonomik (oturma, yaslanma, uzanma vb.)	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
YEŞİL ALAN	1	2	3	4	5
Çim alan niceliği / yeterliliği	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Çim alan niteliği	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Gölge alan niceliği	BOSTANLI				
	DEMO.				
BAKIM VE TEMİZLİK	1	2	3	4	5
Çöp kutularının yeterliliği	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Düzenli temizlik ve bakım	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				

Alanlarda gerçekleştirilen gözlemler sonucu bağlama uygunluk genel olarak iki mekânın yakın başarı oranına sahip olduğu görülmektedir. Hizmet kriterinde; Bostanlı Gün Batımı Terası daha başarılı olarak değerlendirilmiştir. Sürdürülebilirlik kriterinde; mevsim stratejileri olarak Bostanlı Gün Batımı Terası, malzeme niteliği olarak Demokrasi Şehitleri Meydanı daha başarılı olarak belirlenmiştir (Tablo 4.51).

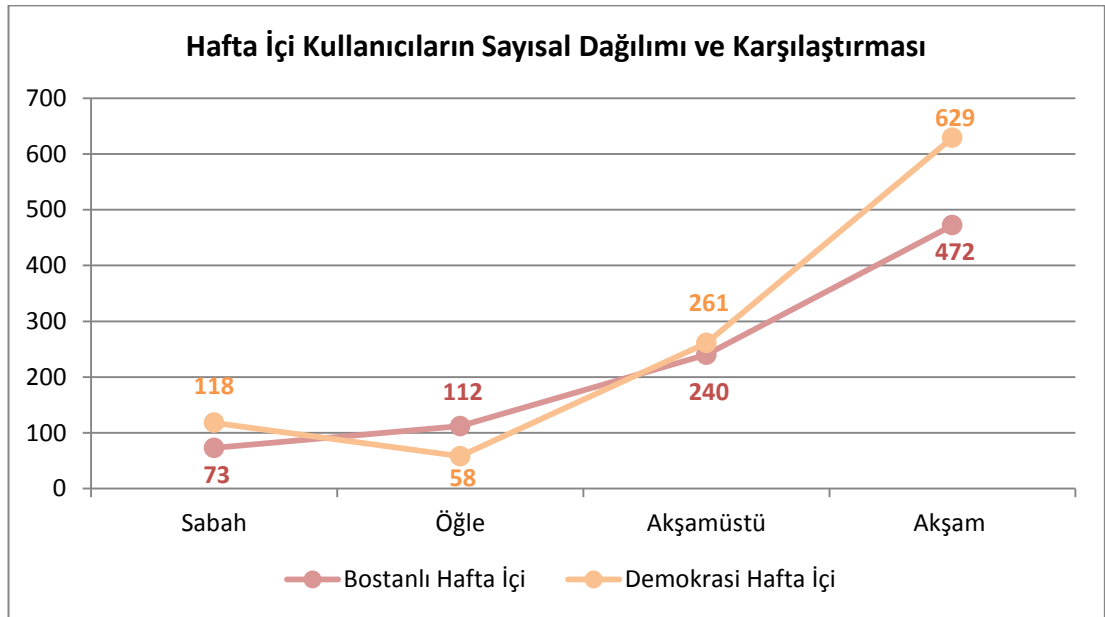
Tablo 4.51 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı sabit ilkeler gözlem verileri ortalaması karşılaştırması (devamı) (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

KARŞILAŞTIRMALI SABİT İLKELER GÖZLEM ORTALAMASI (DEVAMI 3)					
GÖZLEM TARİHİ: Temmuz 2022	Çok Yetersiz	Yetersiz	Nötr	Yeterli	Çok Yeterli
BAĞLAMA UYGUNLUK	1	2	3	4	5
Tasarım – çevre uyumu	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Çevreye duyarlılık	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	1	2	3	4	5
Mevsim stratejileri (güneş, yağmur, vb. için)	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Malzeme niteliği	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
HİZMET	1	2	3	4	5
Yeme içme imkânları (büfe, cafe, vb.)	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				
Bilgilendirme noktaları	BOSTANLI				
	DEMO.				
Wifi erişimi	BOST.				
	DEMO.				
Şarj istasyonu (telefon, tablet, vb. için)	BOST.				
	DEMO.				
Engelli aracı şarj istasyonu	BOST.				
	DEMO.				
WC	BOSTANLI				
	DEMOKRASİ				

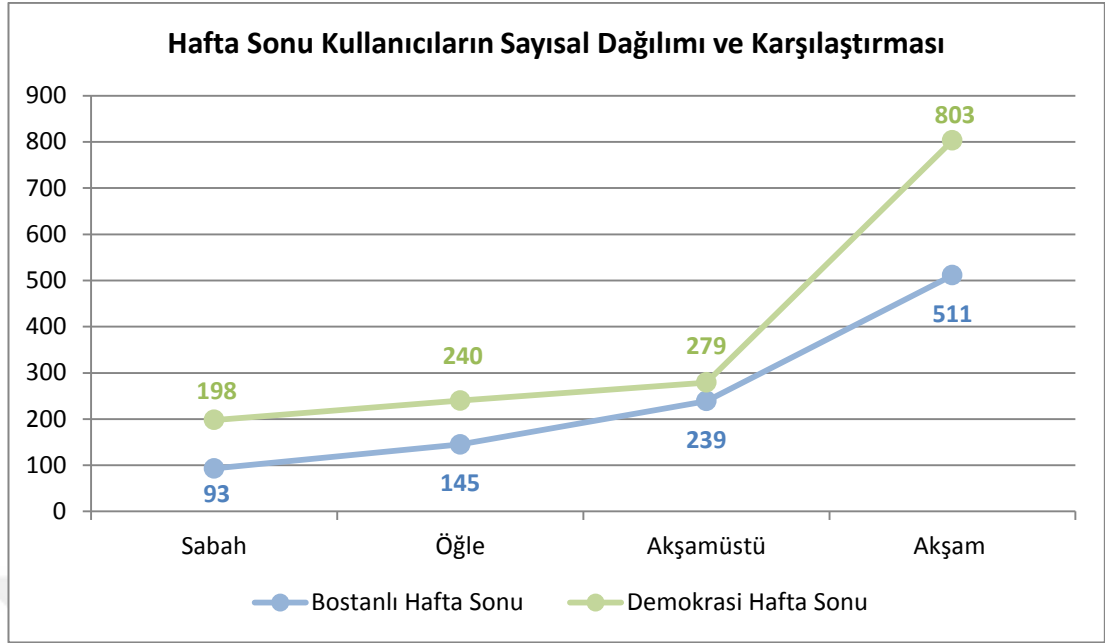
Değişken özelliklerin karşılaştırılmasında iki araştırma alanında farklı sayıda kullanıcılar olduğu için yüzdesel veriler üzerinden karşılaştırılması doğru sonuçları vermeyecektir. Bu sebeple bu kısımda özellikle grafiklerde sayısal veriler üzerinden karşılaştırma yapılmıştır. Alanlarda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.52’de gösterildiği şekildedir. Hafta içi de hafta sonu da Demokrasi Şehitleri Meydanı’nda kullanıcı sayısının daha fazla olduğu görülmektedir (Şekil 4.48 ve Şekil 4.49). Mekânları aktiflik kriterine göre değerlendirecek olursak; Demokrasi Şehitleri Meydanı daha aktif olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.52 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Bostanlı Hafta İçi		Demokrasi Hafta İçi		Bostanlı Hafta Sonu		Demokrasi Hafta Sonu	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sabah	73	7	118	11	93	9	198	11
Öğle	112	13	58	5	145	14	240	15
Akşamüstü	240	27	261	26	239	25	279	19
Akşam	472	53	629	58	511	52	803	55
Tüm Gün	897	100	1066	100	988	100	1520	100

Şekil 4.48 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

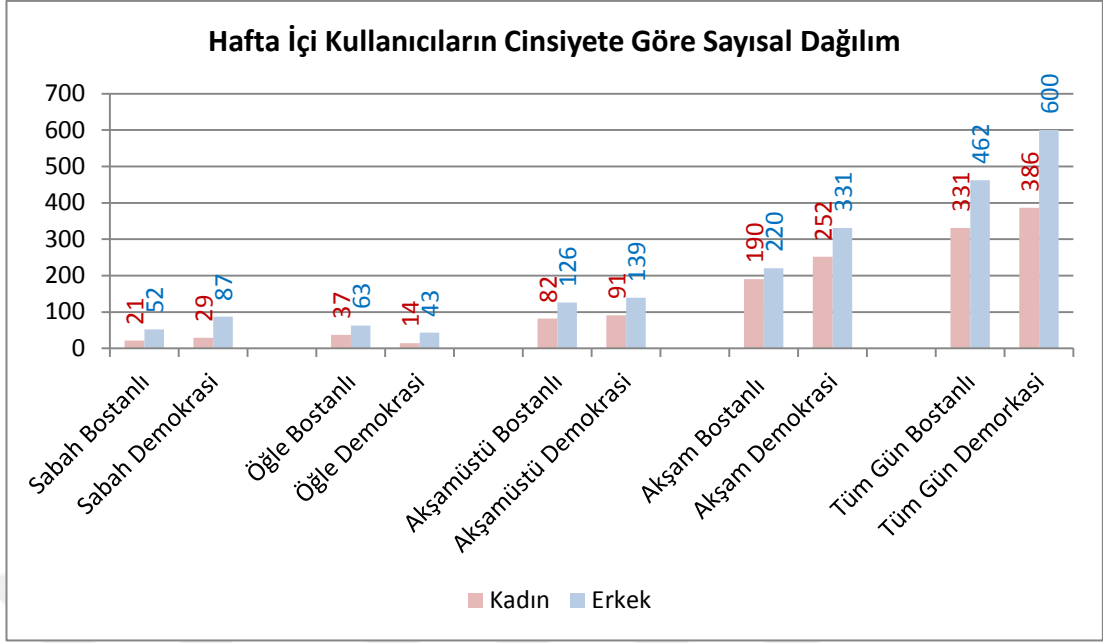

Şekil 4.49 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

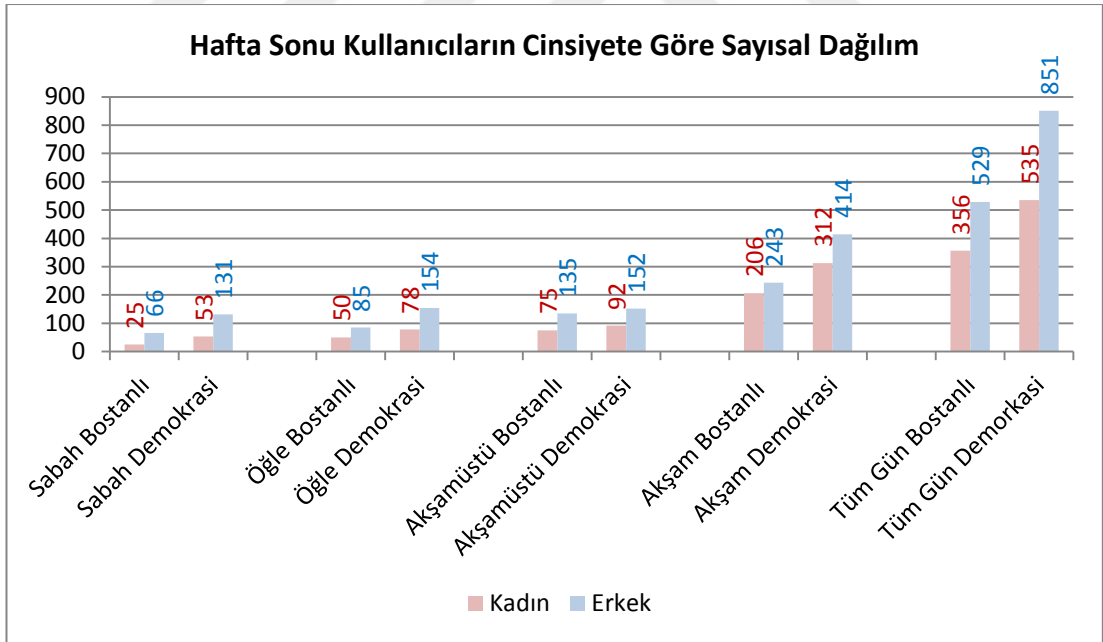
Alanlarda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların tüm gün ve dört farklı zaman diliminde cinsiyete göre sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.53'te gösterildiği şekildedir. Hafta içi ve hafta sonu, iki alanda da tüm gün ve farklı zaman dilimlerinde erkek kullanıcılar ağırlıktadır (Şekil 4.50 ve Şekil 4.51).

Tablo 4.53 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların cinsiyete göre sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Cinsiyet	Bostanlı Hafta İçi		Demokrasi Hafta İçi		Bostanlı Hafta Sonu		Demokrasi Hafta Sonu	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sabah	Kadın	21	3	29	3	25	3	53	4
	Erkek	52	6	87	9	66	7	131	9
Öğle	Kadın	37	6	14	2	50	6	78	6
	Erkek	63	8	43	4	85	10	154	11
Akşamüstü	Kadın	82	10	91	9	75	9	92	7
	Erkek	126	16	139	14	135	15	152	11
Akşam	Kadın	190	24	252	25	206	22	312	22
	Erkek	220	28	331	34	243	28	414	30
Tüm Gün	Kadın	331	42	386	39	356	40	535	39
	Erkek	462	58	600	61	529	60	851	61
	Toplam	793	100	986	100	885	100	1386	100

Şekil 4.50 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların cinsiyete göre sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

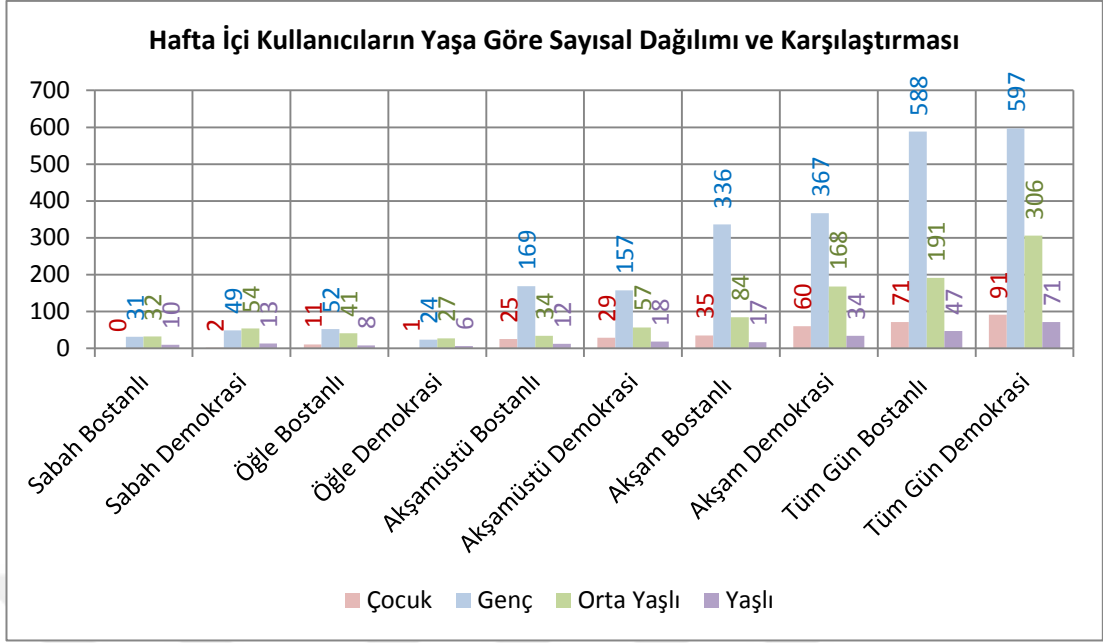

Şekil 4.51 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların cinsiyete göre sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

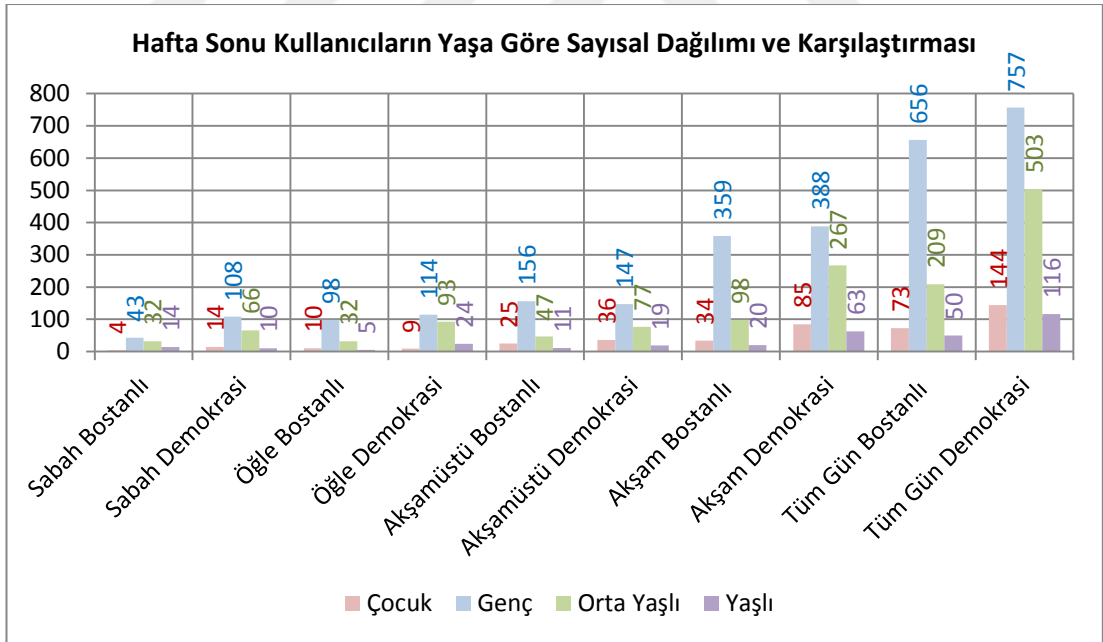
Alanlarda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların tüm gün ve dört farklı zaman diliminde yaşa göre sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.54’te gösterildiği şekildedir. Hafta içi ve hafta sonu; tüm gün verileri incelendiğinde Bostanlı Gün Batımı Terası’nda genç kullanıcılar, Demokrasi Şehitleri Meydanı’nda genç kullanıcılar ve orta yaşlı kullanıcılar ağırlıktadır (Şekil 4.52 ve Şekil 4.53). Günü farklı zaman dilimlerinde de benzer dağılımlar söz konusudur. Mekânları kapsayıcılık kriterine göre değerlendirecek olursak, her iki mekânda erkek ve kadın kullanıcılara hitap etmektedir. Mekânlar farklı yaş gruplarına hitap etme konusunda geliştirilebilir durumdadır fakat Demokrasi Şehitleri Meydanı’nın bu konuda daha başarılı olduğu görülmektedir. Bostanlı Gün Batımı Terası ise engelli kullanıcıları tarafından daha çok tercih edilmektedir.

Tablo 4.54 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların yaşa göre sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Yaş	Bostanlı Hafta İçi		Demokrasi Hafta İçi		Bostanlı Hafta Sonu		Demokrasi Hafta Sonu	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sabah	Çocuk	0	0	2	0	4	0	14	0
	Genç	31	3	49	5	43	4	108	7
	Orta	32	3	54	5	32	3	66	4
	Yaşlı	10	1	13	1	14	2	10	0
Öğle	Çocuk	11	1	1	0	10	1	9	0
	Genç	52	6	24	2	98	10	114	7
	Orta	41	5	27	3	32	3	93	6
	Yaşlı	8	1	6	0	5	0	24	2
Akşamüstü	Çocuk	25	3	29	3	25	3	36	2
	Genç	169	19	157	16	156	16	147	10
	Orta	34	4	57	5	47	5	77	5
	Yaşlı	12	1	18	2	11	1	19	2
Akşam	Çocuk	35	4	60	5	34	4	85	7
	Genç	336	38	367	34	359	36	388	26
	Orta	84	9	168	16	98	10	267	18
	Yaşlı	17	2	34	3	20	2	63	4
Tüm Gün	Çocuk	71	8	91	8	73	8	144	9
	Genç	588	66	597	57	656	66	757	50
	Orta	191	21	306	29	209	21	503	33
	Yaşlı	47	5	71	6	50	5	116	8
	Toplam	897	100	1065	100	988	100	1520	100

Şekil 4.52 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların yaşa göre sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

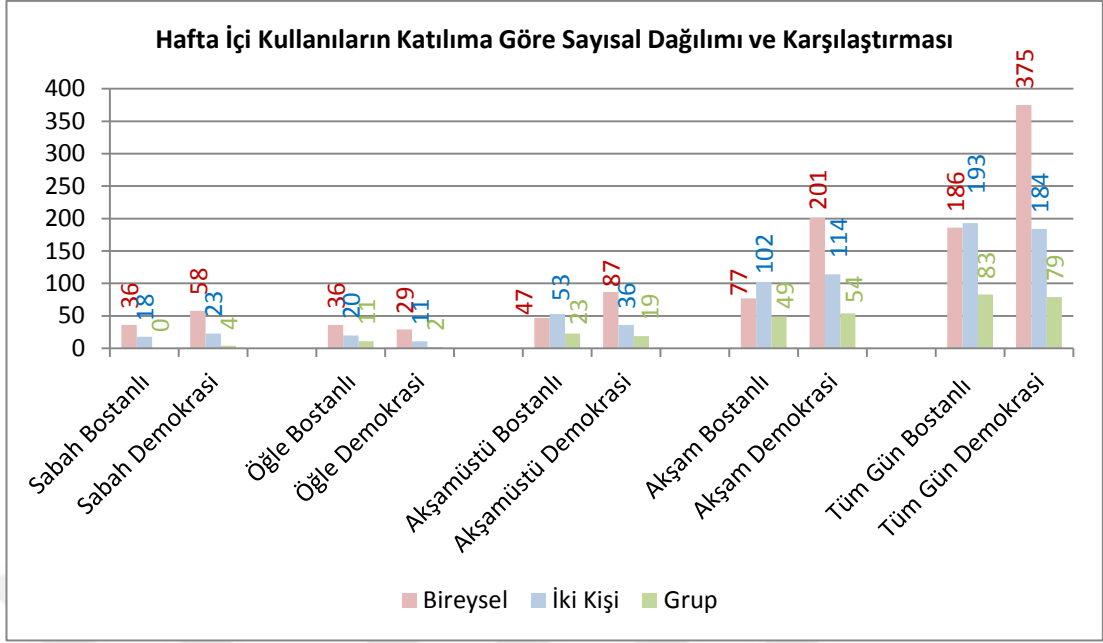

Şekil 4.53 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların yaşa göre sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

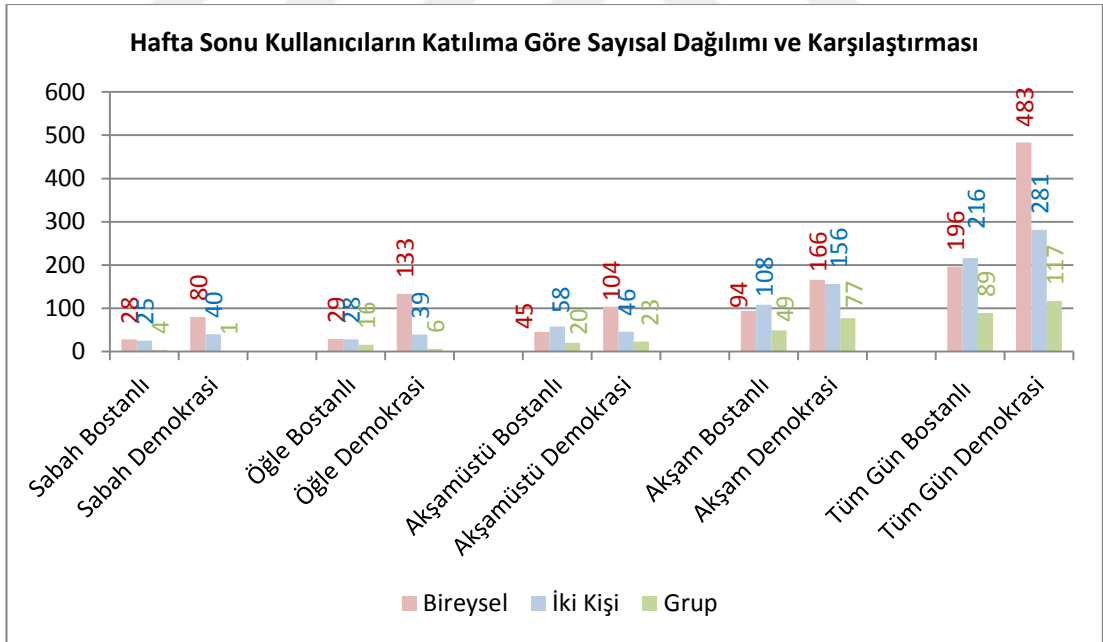
Alanlarda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların tüm gün ve dört farklı zaman diliminde katılıma göre sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.55’te gösterildiği şekildedir. Hafta içi ve hafta sonu Bostanlı Gün Batımı Terası’nda bireysel ve iki kişilik kullanımlar, Demokrasi Şehitleri Meydanı’nda bireysel kullanımlar ön plana çıkmaktadır (Şekil 4.54 ve Şekil 4.55). Kullanımların dağılımlarına bakacak olursak Bostanlı Gün Batımı Terası’nın katılım kriterinde daha başarılı olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.55 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu kullanıcıların katılıma göre sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Katılım	Bostanlı Hafta İçi		Demokrasi Hafta İçi		Bostanlı Hafta Sonu		Demokrasi Hafta Sonu	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sabah	Bireysel	36	7	58	9	28	5	80	9
	İki Kişi	18	4	23	4	25	5	40	4
	Grup	0	0	4	0	4	0	11	1
Öğle	Bireysel	36	7	29	5	29	6	133	15
	İki Kişi	20	5	11	2	28	6	39	4
	Grup	11	3	2	0	16	4	6	0
Akşamüstü	Bireysel	47	10	87	14	45	9	104	12
	İki Kişi	53	11	36	6	58	11	46	6
	Grup	23	5	19	3	20	4	23	3
Akşam	Bireysel	77	16	201	31	94	19	166	19
	İki Kişi	102	22	114	17	108	21	156	18
	Grup	49	10	54	9	49	10	77	9
Tüm Gün	Bireysel	186	40	375	59	196	39	483	55
	İki Kişi	193	42	184	29	219	43	281	32
	Grup	83	18	79	12	89	18	117	13
	Toplam	462	100	638	100	504	100	881	100

Şekil 4.54 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi kullanıcıların katılıma göre sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

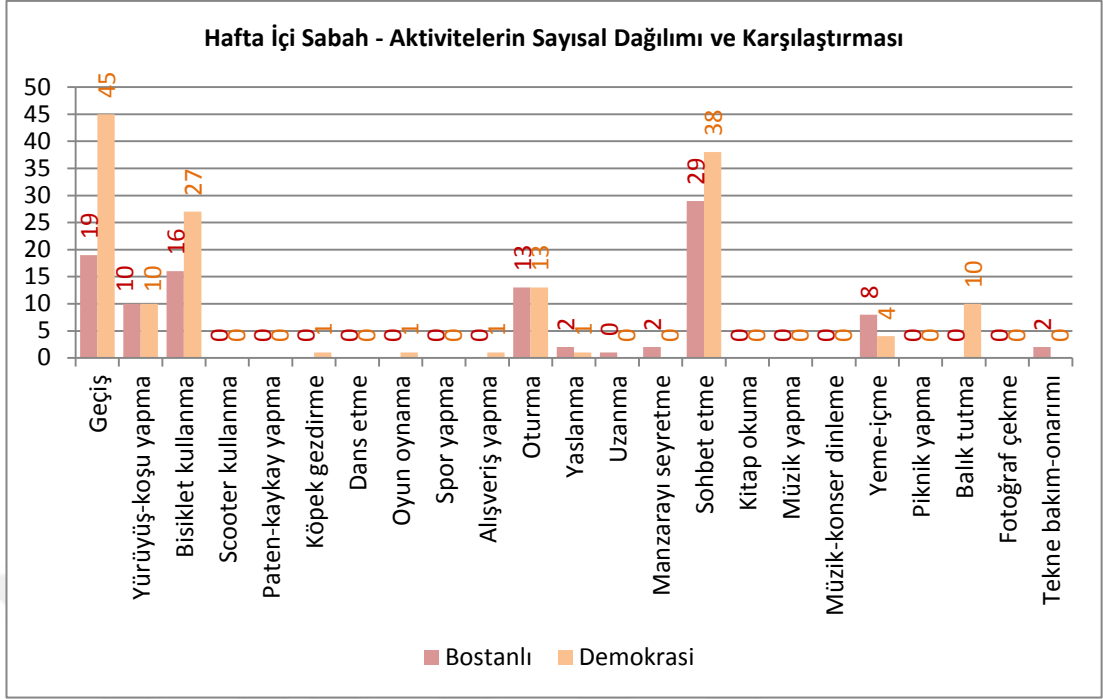

Şekil 4.55 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu kullanıcıların katılıma göre sayısal dağılımı ve karşılaştırması(Yazar tarafından oluşturulmuştur)

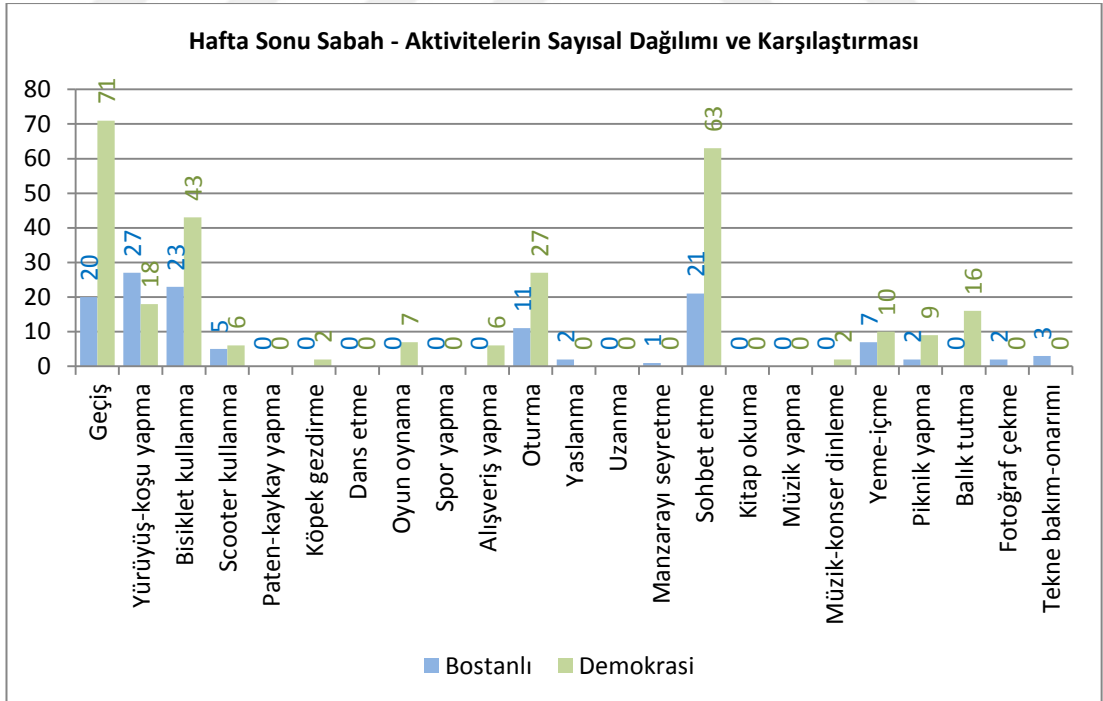
Alanlarda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu sabah zaman diliminde kullanıcıların gerçekleştirdiği aktivite türlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.56’da gösterildiği şekildedir. Hafta içi ve hafta sonu sabah saatlerinde her iki mekânda da çoğunlukla geçiş, yürüyüş-koşu yapma, bisiklet kullanma, oturma, sohbet etme ve yeme-içme eylemi gerçekleştirilmektedir. Farklı olarak Bostanlı Gün Batımı Terası’nda tekne bakımı-onarımı, Demokrasi Şehitleri Meydanı’nda ise balık tutma eylemi görülmektedir (Şekil 4.56 ve Şekil 4.57).

Tablo 4.56 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - sabah zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Aktivite Türü		Bostanlı Hafta İçi		Demokrasi Hafta İçi		Bostanlı Hafta Sonu		Demokrasi Hafta Sonu	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sabah	Hareketli	Geçiş	19	19	45	30	20	16	71	25
		Yürüyüş-koşu yapma	10	10	10	7	27	22	18	6
		Bisiklet kullanma	16	15	27	18	23	18	43	15
		Scooter kullanma	0	0	0	0	5	4	6	2
		Paten-kaykay yapma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Köpek gezdirmeye	0	0	1	<1	0	0	2	<1
		Dans etme	0	0	0	0	0	0	0	0
		Oyun oynama	0	0	1	<1	0	0	7	3
		Spor yapma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Alışveriş yapma	0	0	1	<1	0	0	6	2
	Durağan	Oturma	13	13	13	8	11	9	27	10
		Yaslanma	2	2	1	<1	2	2	0	0
		Uzanma	1	<1	0	0	0	0	0	0
		Manzarayı seyretme	2	2	0	0	1	<1	0	0
		Sohbet etme	29	28	38	25	21	17	63	23
		Kitap okuma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Müzik yapma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Müzik-konser dinleme	0	0	0	0	0	0	2	<1
		Yeme-içme	8	8	4	2	7	6	10	4
		Piknik yapma	0	0	0	0	2	2	9	3
		Balık tutma	0	0	10	7	0	0	16	6
		Fotoğraf çekme	0	0	0	0	2	2	0	0
		Tekne bakım-onarımı	2	2	0	0	3	2	0	0
	Toplam		102	100	151	100	124	100	280	100

Şekil 4.56 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - sabah zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

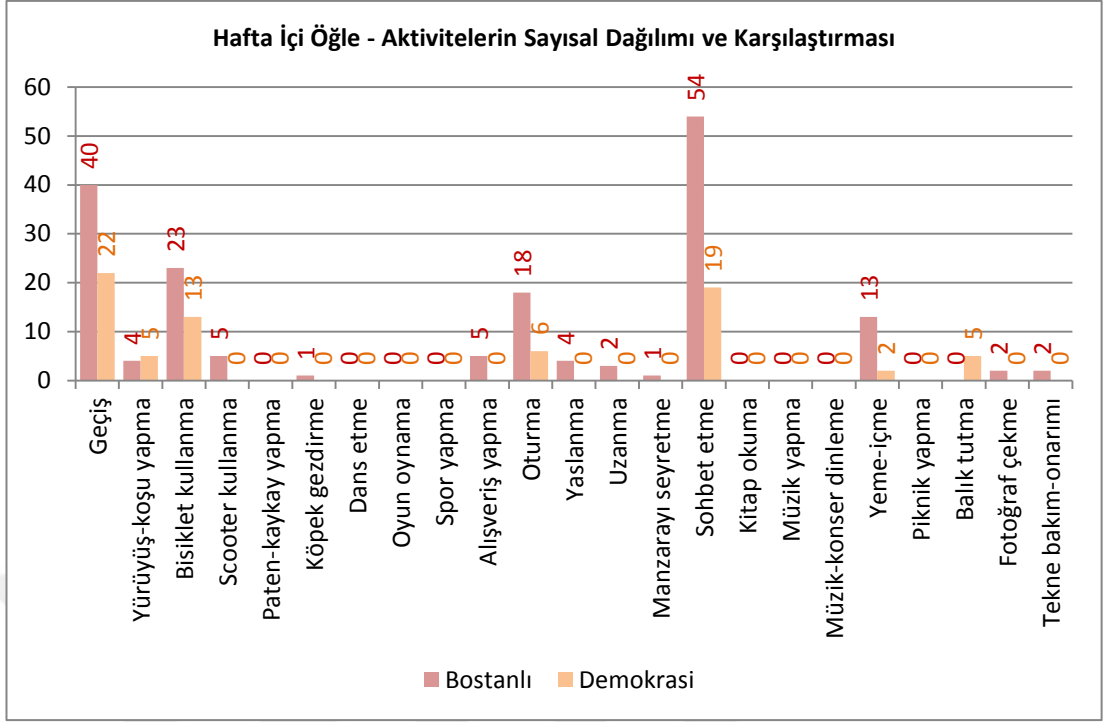

Şekil 4.57 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - sabah zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

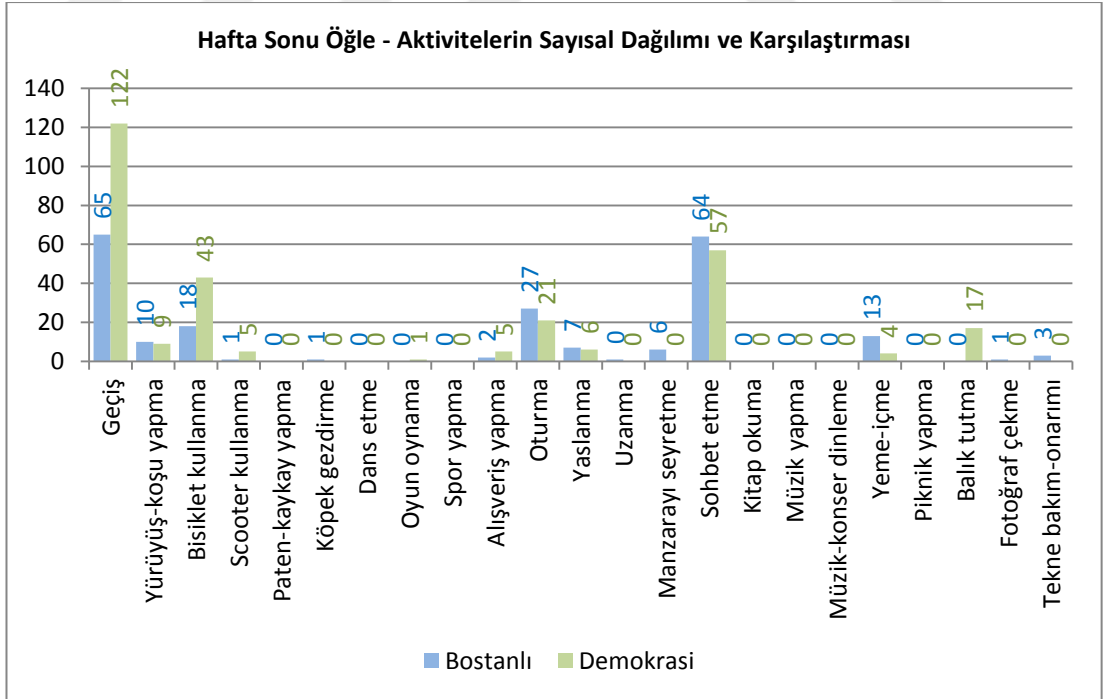
Alanlarda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu öğle zaman diliminde kullanıcıların gerçekleştirdiği aktivite türlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.57’de gösterildiği şekildedir. Hafta içi ve hafta sonu öğle saatlerinde her iki mekânda da çoğunlukla geçiş, yürüyüş-koşu yapma, bisiklet kullanma, oturma, sohbet etme ve yeme-içme eylemi gerçekleştirilmektedir. Farklı olarak Bostanlı Gün Batımı Terası’nda hafta içi scooter kullanımı, hem hafta içi hem hafta sonu tekne bakımı-onarımı, Demokrasi Şehitleri Meydanı’nda ise hafta sonu scooter kullanımı, hem hafta içi hem hafta sonu balık tutma eylemi görülmektedir (Şekil 4.58 ve Şekil 4.59).

Tablo 4.57 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - öğle zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Aktivite Türü		Bostanlı Hafta İçi		Demokrasi Hafta İçi		Bostanlı Hafta Sonu		Demokrasi Hafta Sonu	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Öğle	Hareketli	Geçiş	40	23	22	31	65	30	122	42
		Yürüyüş-koşu yapma	4	2	5	7	10	5	9	3
		Bisiklet kullanma	23	13	13	18	18	8	43	15
		Scooter kullanma	5	3	0	0	1	<1	5	2
		Paten-kaykay yapma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Köpek gezdirme	1	<1	0	0	1	<1	0	0
		Dans etme	0	0	0	0	0	0	0	0
		Oyun oynama	0	0	0	0	0	0	1	<1
		Spor yapma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Alışveriş yapma	5	3	0	0	2	<1	5	2
	Durağan	Oturma	18	10	6	8	27	12	21	7
		Yaslanma	4	2	0	0	7	3	6	2
		Uzanma	3	2	0	0	1	<1	0	0
		Manzarayı seyretme	1	<1	0	0	6	3	0	0
		Sohbet etme	54	31	19	26	64	29	57	19
		Kitap okuma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Müzik yapma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Müzik-konser dinleme	0	0	0	0	0	0	0	0
		Yeme-içme	13	8	2	3	13	6	4	1
		Piknik yapma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Balık tutma	0	0	5	7	0	0	17	6
		Fotoğraf çekme	2	1	0	0	1	<1	0	0
		Tekne bakım-onarımı	2	1	0	0	3	1	0	0
	Toplam		175	100	72	100	219	100	290	100

Şekil 4.58 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - öğle zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

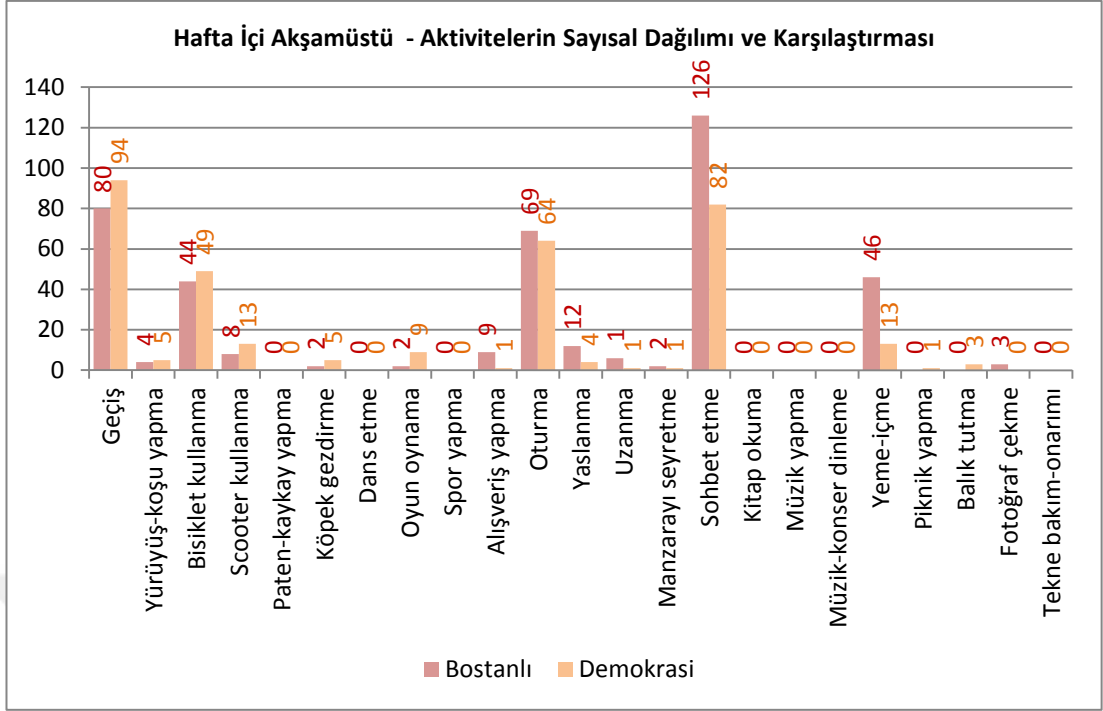

Şekil 4.59 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - öğle zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

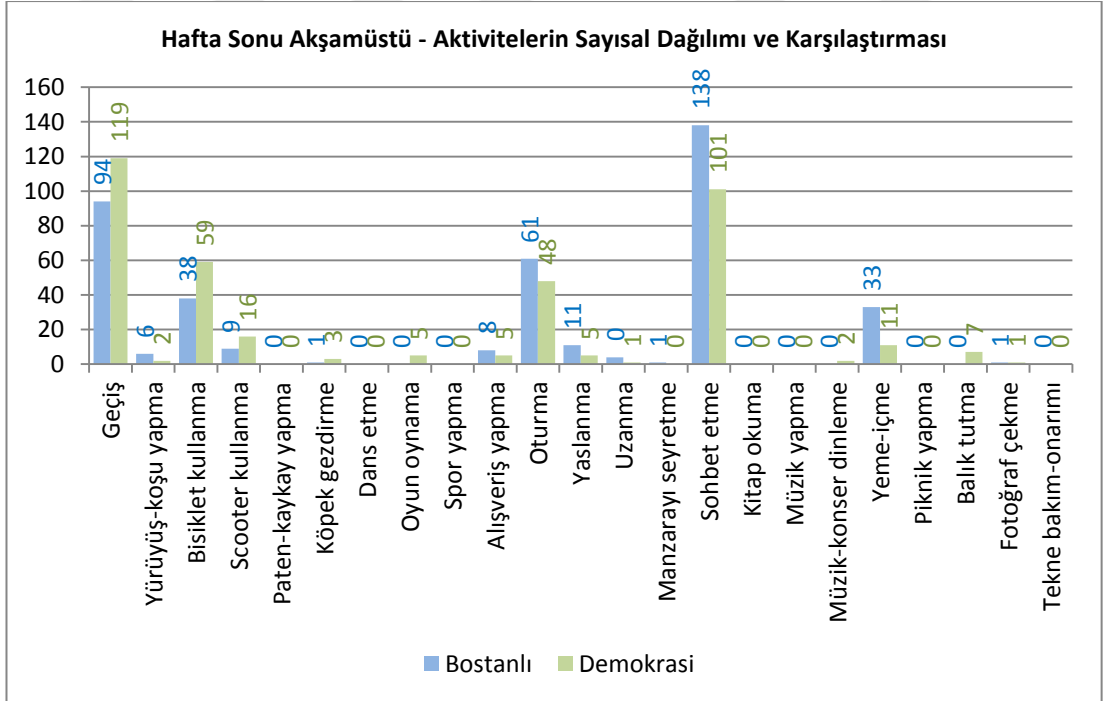
Alanlarda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu akşamüstü zaman diliminde kullanıcıların gerçekleştirdiği aktivite türlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.58’de gösterildiği şekildedir. Hafta içi ve hafta sonu öğle saatlerinde her iki mekânda da çoğunlukla geçiş, bisiklet kullanma, scooter kullanma, oturma, sohbet etme ve yeme-içme eylemi gerçekleştirilmektedir. Farklı olarak Bostanlı Gün Batımı Terası’nda yaslanma eylemi daha sıklıkla görülmektedir. (Şekil 4.60 ve Şekil 4.61).

Tablo 4.58 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu - akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Aktivite Türü		Bostanlı Hafta İçi		Demokrasi Hafta İçi		Bostanlı Hafta Sonu		Demokrasi Hafta Sonu	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Akşamüstü	Hareketli	Geçiş	80	19	94	27	94	23	119	31
		Yürüyüş-koşu yapma	4	<1	5	1	6	1	2	<1
		Bisiklet kullanma	44	11	49	14	38	9	59	15
		Scooter kullanma	8	2	13	4	9	2	16	4
		Paten-kaykay yapma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Köpek gezdirmeye	2	<1	5	1	1	<1	3	<1
		Dans etme	0	0	0	0	0	0	0	0
		Oyun oynama	2	<1	9	3	0	0	5	1
		Spor yapma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Alışveriş yapma	9	2	1	<1	8	2	5	1
	Durağan	Oturma	69	17	64	18	61	15	48	13
		Yaslanma	12	3	4	1	11	3	5	1
		Uzanma	6	1	1	<1	4	<1	1	<1
		Manzarayı seyretme	2	<1	1	<1	1	<1	0	0
		Sohbet etme	126	30	82	24	138	34	101	26
		Kitap okuma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Müzik yapma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Müzik-konser dinleme	0	0	0	0	0	0	2	<1
		Yeme-içme	46	11	13	4	33	8	11	2
		Piknik yapma	0	0	1	<1	0	0	0	0
		Balık tutma	0	0	3	<1	0	0	7	2
		Fotoğraf çekme	3	<1	0	0	1	<1	1	<1
		Tekne bakım-onarımı	0	0	0	0	0	0	0	0
	Toplam		413	100	345	100	405	100	385	100

Şekil 4.60 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi - akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

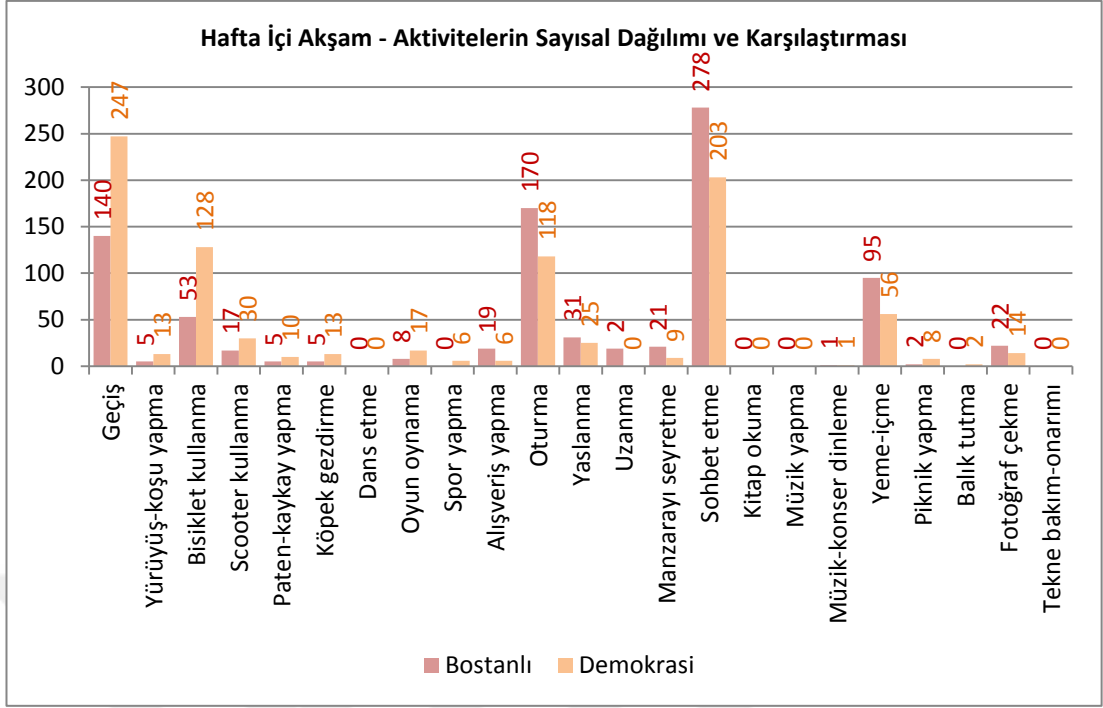

Şekil 4.61 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu – akşamüstü zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

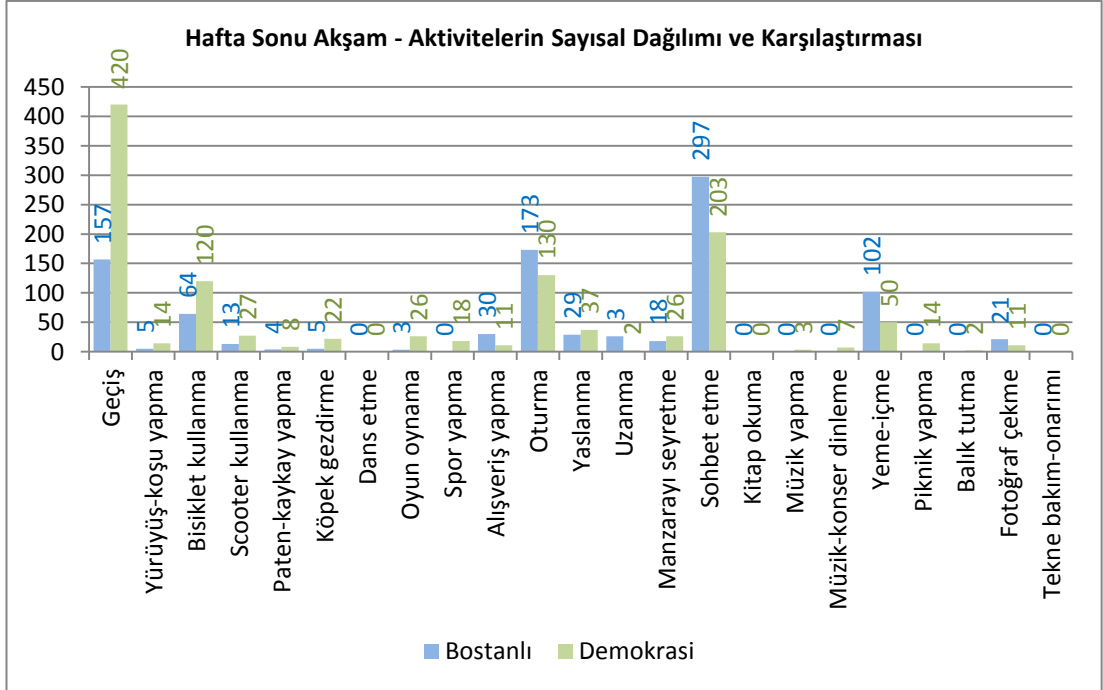
Alanlarda gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, hafta içi ve hafta sonu akşam zaman diliminde kullanıcıların gerçekleştirdiği aktivite türlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımı Tablo 4.59’da gösterildiği şekildedir. Hafta içi ve hafta sonu öğle saatlerinde her iki mekânda da çoğunlukla geçiş, bisiklet kullanma, scooter kullanma, oturma, yaslanma, sohbet etme, manzarayı seyretme, fotoğraf çekme ve yeme-içme eylemi gerçekleştirmektedir. Farklı olarak Bostanlı Gün Batımı Terası’nda uzanma eylemi, Demokrasi Şehitleri Meydanı’nda köpek gezdirme ve piknik yapma eylemleri daha sıklıkla görülmektedir. (Şekil 4.62 ve Şekil 4.63).

Tablo 4.59 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi ve hafta sonu – akşam zaman diliminde aktivitelerin sayısal ve yüzdesel dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Zaman Dilimi	Aktivite Türü		Bostanlı Hafta İçi		Demokrasi Hafta İçi		Bostanlı Hafta Sonu		Demokrasi Hafta Sonu	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Akşam	Hareketli	Geçiş	140	16	247	27	157	16	420	36
		Yürüyüş-koşu yapma	5	<1	13	1	5	<1	14	1
		Bisiklet kullanma	53	6	128	14	64	7	120	10
		Scooter kullanma	17	2	30	3	13	1	27	2
		Paten-kaykay yapma	5	<1	10	1	4	<1	8	<1
		Köpek gezdirme	5	<1	13	1	5	<1	22	2
		Dans etme	0	0	0	0	0	0	0	0
		Oyun oynama	8	<1	17	2	3	<1	26	2
		Spor yapma	0	0	6	<1	0	0	18	2
		Alışveriş yapma	19	2	6	<1	30	3	11	<1
	Durağan	Oturma	170	19	118	13	173	18	130	11
		Yaslanma	31	3	25	3	29	3	37	3
		Uzanma	19	2	0	0	26	3	2	<1
		Manzarayı seyretme	21	2	9	<1	18	2	26	2
		Sohbet etme	278	31	203	23	297	31	203	18
		Kitap okuma	0	0	0	0	0	0	0	0
		Müzik yapma	0	0	0	0	0	0	3	<1
		Müzik-konser dinleme	1	<1	1	<1	0	0	7	<1
		Yeme-içme	95	11	56	6	102	11	50	4
		Piknik yapma	2	<1	8	<1	0	0	14	1
		Balık tutma	0	0	2	<1	0	0	2	<1
		Fotoğraf çekme	22	2	14	2	21	2	11	<1
		Tekne bakım-onarımı	0	0	0	0	0	0	0	0
	Toplam		891	100	906	100	947	100	1151	100

Şekil 4.62 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta içi – akşam zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4.63 Bostanlı Gün Batımı Terası ve Demokrasi Şehitleri Meydanı, hafta sonu - akşam zaman diliminde aktivitelerin sayısal dağılımı ve karşılaştırması (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Mekânlarda aktivite çeşitliliği kriterine bakacak olursak; Bostanlı Gün Batımı Terası'nda ağırlıklı olarak oturma, sohbet etme, manzarayı seyretme, yeme-içme ve yürüyüş-koşu eylemleri gerçekleştirilmektedir. Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda ağırlıklı olarak geçiş, oturma, sohbet etme, yeme-içme, yürüyüş-koşu, bisiklet-scooter kullanma, balık tutma eylemleri gerçekleştirilmektedir. Demokrasi Şehitleri Meydanı'nın farklı alt mekânlar içermesi sebebiyle oyun oynama, spor gibi farklı etkinliklere olanak tanınması buranın aktivite çeşitliliğinde öne çıkmasını sağlamaktadır.

Algısal özellikler, gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucu incelenmiştir. Görüşmeler neticesinde bağlılık kriterinde Bostanlı Gün Batımı Terası'nda koruma hissi, huzur, aidiyet, mutluluk, rahatlık, özgürlük ve anılar gibi olumlu özellikler; Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda koruma hissi, aidiyet, anılar, mutluluk ve sosyalleşme gibi olumlu özellikler ön plana çıkmaktadır. Konu ile ilgili bazı kullanıcı görüşlerine Tablo 4.60 ve Tablo 4.61'de yer verilmiştir.

Tablo 4.60 Bostanlı Gün Batımı Terası, bağlılık kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

BAĞLILIK	BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI
<i>"Bostanlı iskelede olmak benim için huzur verici. Burası bana mutlu ve keyifli hissettiriyor. Haftanın bütün yorgunluğunu ve bütün derdimi giderdiğim güzel bir ortam. Genelde moralimizi düzeltmek için gelirim... Kendimi buraya çok ait hissetmiyorum. Burası çok güzel bir yer ama sevdiğim insanlara uzak."</i> (Bostanlı K1, Halil, 22, Öğrenci) <i>"Çok huzurlu hissettiriyor. Manzaranın güzelliği, insanların kendi halinde oluşu rahat hissettiriyor... Rahatlamak için koş a koş geldiğim huzurlu bir yer."</i> (Bostanlı K2, Cansu, 33, Öğretmen) <i>"Evet, kendimi buraya ait hissediyorum, memleketim gibi hissediyorum."</i> (Bostanlı K6, Nilgün 66, Hasta Bakıcı)	

Tablo 4.61 Demokrasi Şehitleri Meydanı, bağlılık kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

BAĞLILIK	DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI
	“Üniversite yıllarımız yani gençlik dönemlerimizin geçtiği yer olması açısından değerlidir. Yürüyüşler, bisiklete binmek gibi aktiviteler yapardık. Kendimi buraya kesinlikle ait hissediyorum. Deniz olan yerler beni kendine çekiyor... Buraya biri zarar verse müdahale ederdim, Burası sahiplenmek istediğim ve korunması istediğim bir mekân. Biz sahip çıkarsak güzelliği artar.” (Demokrasi K1 Ali Süleyman, 29, Memur) “Burada anılarım var. Arkadaşlarımla keyifli vakit geçirdiğim ortamlardan biri burası. Gerek bisiklete bindiğimiz gerekse bir şeyler yiyip içtiğimiz bir alan. Daha önce arkadaşlarımla birçok kez gelip buranın tadını çıkardık, piknik yaptık, sohbetler, sahil havası ve daha fazlası... Başta İzmir olmak üzere Karantina Meydanı'nda olmaktan huzurlu ve mutluyum. Kendimi buraya ait hissediyorum... Buraya biri zarar verse hoş karşılamazdım ve uyarırdım çünkü buranın sahip olduğu yeşilliği ve konumunu koruması en çok isteyeceğim şeylerden biridir. Çevremizdeki güzel alanları ne kadar çok korursak o kadar iyi.” (Demokrasi K2, Hesna, 24, Öğrenci) “Meydan benim için dinlenme ve eğlenme yeri. Kendimi burada mutlu ve rahat hissediyorum... Çok büyük bir çipura yakaladım, benim için büyük anı bu... Kesinlikle kendimi buraya ait hissediyorum.” (Demokrasi K3, Fevzi, 53, Emekli Astsubay). “Evet, kendimi buraya ait hissediyorum. Burası mahallem bir parçası.” (Demokrasi K4, Fatma, 58, Ev Hanımı) “Fazla anı oluşturacak kadar bir geçmişi yok ama etkinlikler farklı ve güzel oluyor... Kendimi buraya ait hissediyorum. Eşimle akşamları hava alabileceğimiz oturup konuşabileceğimiz huzurlu bir meydan.” (Demokrasi K5, Volkan, 67, İnşaat Mühendisi) “Mekân bana çok iyi hissettiriyor, sakin ve sessiz mutlu hissediyorum, arkadaşlarımla vakit geçiriyorum. Mekândan memnunum... İyi anılarımız oldu. Çevredeki hanım arkadaşlarımızla toplanıp yaptığımız spor aktivitelerimiz oluyordu... Buraya ait hissediyorum. Seviyorum Demokrasi Meydanını... Buraya biri zarar verse îkaz ederdim. Buraya karşı koruma duygusu hissediyorum.” (Demokrasi K6, Serpil, 70, Emekli Memur)

Görüşmeler neticesinde psikolojik rahatlık kriterinde Bostanlı Gün Batımı Terası'nda huzur, özgürlük ve rahatlık gibi özellikler olumlu özellikler ve kirlilik gibi olumsuz özellikler; Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda sosyalleşme, rahatlık ve huzur gibi özellikler olumlu özellikler ve yetersiz gölgelendirme, yetersiz yeşillik ve yetersiz oturma alanı gibi olumsuz özellikler ön plana çıkmaktadır. Konu ile ilgili bazı kullanıcı görüşlerine Tablo 4.62 ve Tablo 4.63'te yer verilmiştir.

Tablo 4.62 Bostanlı Gün Batımı Terası, psikolojik rahatlık kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

PSİKOLOJİK RAHATLIK	BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI
	"İzmir'in trafik yoğunluğu mutsuz ediyor. Bostanlı sahili güzel, herkes özgürce yaşıyor." (Bostanlı K3, Turgut, 58, Hasta Bakıcı) "Çok huzurlu bir yer. Mutsuz hissettiren herhangi bir unsurla karşılaşmadım. Burası ile ilgili kötü bir anım var. Ancak buraya geldiğimde yine de kendimi iyi hissediyorum." (Bostanlı K4, Canan, 42, Öğretmen) "Eskiden çok sosyal ve mutluyduk. Fakat son yıllarda çok tedirginiz." (Bostanlı K5, M. Akif, 71, Emekli Memur) "Burada özgür ve mutlu hissediyorum kendimi." (Bostanlı K6, Nilgün, 66, Hasta Bakıcı)

Tablo 4.63 Demokrasi Şehitleri Meydanı, psikolojik rahatlık kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

PSİKOLOJİK RAHATLIK	DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI
	"Karantina Meydanı havası, denizi, görsel tasarımları ile keyifli, huzurlu ve rahat bir yer. Temiz ve açık havada denizin karşısında oturabilmek, denizi dinlemek, akşam vakitlerinde güneşin batışını izlemek vs. güzel ve beni mutlu hissettiriyor... Deniz, güneş, çimler, kuş sesi, deniz sesi ve arkadaşlar, geçirdiğim güzel vakitler, huzur ve temiz hava... Gölgeleme sistemi yapılabilir. Oturma alanlarının üst kısımları bence kapatılmalı. Güneşli vakitlerde deniz havası almak isteyen insanlar için üstü açık banklar zorluk çıkarabiliyor. Bazı alanlar üstü kapalı olabilir. Temizlik ve hijyen açısından daha fazla gözlemlenebilir." (Demokrasi K2, Hesna, 24, Öğrenci) "Mutluyum, trafik sorunu yok direkt sahile çıkıyorum. Mutsuzum, eskiden iğde ağaçları vardı yok ettiler, şimdi çok beton." (Demokrasi K4, Fatma, 58, Ev Hanımı) "Bu meydanda huzur buluyorum." (Demokrasi K5, Volkan, 67, İnşaat Mühendisi) "Düşünen adam heykeli ve ara sıra yapılan konser müzik aktiviteleri. Huzurlu, dinlendirici bir mekân." (Demokrasi K6, Serpil, 70, Emekli Memur)

Görüşmeler neticesinde tarihsellik kriterinde Bostanlı Gün Batımı Terası'nda Churchill, balıkçı barınağı, balıkçı köyü gibi geçmişe dayalı ifadeler ile olumlu özellikler; Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda çevredeki tarihi yapılar (cami, lise) ile

olumlu özellikler, kesilen ağaçlar ile olumsuz özellikler ön plana çıkmaktadır. Konu ile ilgili bazı kullanıcı görüşlerine Tablo 4.64 ve Tablo 4.65’te yer verilmiştir.

Tablo 4.64 Bostanlı Gün Batımı Terası, tarihsellik kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TARİHSELLİK	BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI
“Burada yaşıyorum. Ailem 110 yıl, ben 71 yıldır. Karşıyakalıyım, en güzel balıkçı köyünde mutluyuz.” (Bostanlı K5, M. Akif, 71, Emekli Memur) .	

Tablo 4.65 Demokrasi Şehitleri Meydanı, tarihsellik kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

TARİHSELLİK	DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI
“Karataş Camii ve karşısındaki tarihi lise binasının mekâna karakteristik özellik katkısını düşünüyorum.” (Demokrasi K1, Ali Süleyman, 29, Memur)	

Görüşmeler neticesinde eğlencelilik / caziplik kriterinde Bostanlı Gün Batımı Terası’nda sosyalleşme, manzara ve farklı aura gibi olumlu özellikler; Demokrasi Şehitleri Meydanı’nda aktivite ve sosyalleşme gibi olumlu özellikler ön plana çıkmaktadır. Konu ile ilgili bazı kullanıcı görüşlerine Tablo 4.66 ve Tablo 4.67’de yer verilmiştir.

Tablo 4.66 Bostanlı Gün Batımı Terası, eğlencelilik kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

EĞLENCELİLİK / CAZİPLİK	BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI
“Sosyalleşme ve insanlar. Deniz, güneş, esen rüzgâr, sessizlik ve şehrin gürültülü ortamından uzak huzurlu bir yer.” (Bostanlı K1, Halil, 22, Öğrenci)	

Tablo 4.67 Demokrasi Şehitleri Meydanı, eğlencelilik kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

EĞLENCELİLİK / CAZİPLİK	DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI
"Birbirini tanımayan insanların birbiriyle kaynaşması. Spor aktiviteleri yapıyorduk, çay kahve içiyoruz." (Demokrasi K4, Fatma, 58, Ev Hanımı) "Deniz, temiz hava. Ailece akşamları gelip oturulacak, balık tutulacak yer." (Demokrasi K3, Fevzi, 53, Emekli Astsubay).	

Görüşmeler neticesinde estetiklik kriterinde Bostanlı Gün Batımı Terası'nda güzel ve estetik olma gibi olumlu özellikler ve kirlilik gibi olumsuz özellikler; Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda deniz ve estetik olma gibi olumlu özellikler ve sıradan, yetersiz yeşillik, yetersiz gölgelendirme, kirli, bakımsız gibi olumsuz özellikler ön plana çıkmaktadır. Konu ile ilgili bazı kullanıcı görüşlerine Tablo 4.68 ve Tablo 4.69'da yer verilmiştir.

Tablo 4.68 Bostanlı Gün Batımı Terası, estetiklik kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

ESTETİKLİK	BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI
"Buranın estetiği güneşin battığı yer olması. Burada insan huzur buluyor. Ayrıca manzarası mükemmel." (Bostanlı K1, Halil, 22, Öğrenci) "İzmaritler için bir çözüm bulunabilir belki. Çok kirli gösteriyor." (Bostanlı K2, Cansu, 33, Öğretmen) "Gölgelik olacak yerler ilave edilebilir." (Bostanlı K2, Canan, 42, Öğretmen) "Kurulum olarak estetik zayıf." (Bostanlı K5, M. Akif, 71, Emekli Memur)	

Tablo 4.69 Demokrasi Şehitleri Meydanı, estetiklik kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

ESTETİKLİK	DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI
	"Geliştirilebilir. Belli bir kısım oturma yerlerinde değişiklik yapılabilir, daha estetik görüneceğini düşünüyorum." (Demokrasi K1, Ali Süleyman, 29, Memur) "Tasarım açısından estetik duruyor. İleride belki birkaç iyileştirme daha yapılabilir. Örneğin, daha fazla gölgelendirme gibi. Ama şu anki durumu da gayet iyi bence." (Demokrasi K2, Hesna, 24, Öğrenci) "Pek estetik bulamıyorum. Ağaçlandırma daha fazla olabilir, banklara gölgelik koyulabilir." (Demokrasi K3, Fevzi, 53, Emekli Astsubay) "Hiç yeşil yok. Daha çok yeşil olmalı. Bu kadar beton olmamalı." (Demokrasi K4, Fatma, 58, Ev Hanımı) "Estetik bulamıyorum, daha çağdaş olabilirdi." (Demokrasi K5, Volkan, 67, İnşaat Mühendisi) "Mekân bana göre çok estetik ve rahat... Mekânın özellikleri benim açımdan kusursuz. Ama keyfe keder ufak tefek değişiklikler yapılabilir, oturma yeri eklenebilir. Yeşillik daha çok olabilir, yine de memnunuz." (Demokrasi K6, Serpil, 70, Emekli Memur)

Görüşmeler neticesinde özgünlük kriterinde Bostanlı Gün Batımı Terası'nda manzara, gün batımı, farklı aura gibi olumlu özellikler; Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda özgün olma ve balık tutma imkânı gibi olumlu özellikler ön plana çıkmaktadır. Konu ile ilgili bazı kullanıcı görüşlerine Tablo 4.70 ve Tablo 4.71'de yer verilmiştir.

Tablo 4.70 Bostanlı Gün Batımı Terası, özgünlük kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

ÖZGÜNLÜK	BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI
	"Burayı benzetebildiğim bir yer olsa da burada bulunan insanlar ve bana verdiği havası ve hissi başka bir yerde bulabileceğimi düşünmüyorum. Bu açıdan Bostanlı eşsiz bir yer." (Bostanlı K1, Halil, 22, Öğrenci) "Farklı bir aurası var. İzmir'de her yerde deniz var ama burası kadar iyi gelmiyor hiçbir yer." (Bostanlı K2, Cansu, 33, Öğretmen) "Özgün diyemem ancak güzel tasarlanmış" (Bostanlı K2, Canan, 42, Öğretmen)

Tablo 4.71 Demokrasi Şehitleri Meydanı, özgünlük kriteri ile ilgili kullanıcı görüşleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

ÖZGÜNLÜK	DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI
"Standart bir sahil, meydan özelliklerini taşımaktadır." (Demokrasi K1, Ali Süleyman, 29, Memur) "Görsel tasarımı ve bankları ile kendine özgün olduğunu düşünüyorum." (Demokrasi K2, Hesna, 24, Öğrenci) "Diğer park ve meydanlardan farkı deniz kenarı ve iskeleye, tramvay durağına yakın." (Demokrasi K3, Fevzi, 53, Emekli Astsubay) "Hiç özgün bulmuyorum. Heykelleri ve havuzları hiç beğenmiyorum. Fıskiyeler çalışmıyor, özensiz, yapılmış olmak için yapılmış gibi." (Demokrasi K4, Fatma, 58, Ev Hanımı) "Daha özgün olabilir, haftanın her günü değişik etkinlikler düzenlenebilir." (Demokrasi K5, Volkan, 67, İnşaat Mühendisi) "Görselliği, havası çok özgün." (Demokrasi K6, Serpil, 70, Emekli Memur)	

BÖLÜM BEŞ

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çalışma alanları, yer’leştirme modeli ilkelerine göre karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Kullanıcı beklentileri bakış açısına göre değişebilmektedir. Kimi kullanıcılar kalabalıktan haz duyarken kimisi bunu yorucu bulup sakinlik beklentisinde olabilmektedir. Benzer şekilde bazı kullanıcı yıllardır gittiği, bildiği, benimsediği alanlarda vakit geçirmeyi tercih ederken bazıları ise yenilikçi bir yaklaşımla daha önce görmediği yerleri keşfetme isteğinde olabilmektedir. Bazen insanlar kökleşmek yerine köksüzleşme, özgürleşme ve belki de her yere adapte olup, kendini ait hissetme eğiliminde olabilmektedir. Bu durumda yersizleşme olarak tanımladığımız kavram anlam değişikliğine uğrayabilmektedir. Yersizleşme, “insanlar için neyi ifade etmekte, iyi bir his mi yoksa kötü bir his mi, insanların çekindiği bir durum mu yoksa artık hızla akan yaşamdan beklentileri tam olarak bu mu” gibi ikilemler ortaya çıkmaktadır.

Özellikle tüketim çağında olduğumuzu göz önünde bulundurursak, her şeyde olduğu gibi mekânlarda da moda olan, popüler olan yerler ön plana çıkıp hızla tüketilebilmektedir. Bazen de farklı olma dürtüsü ile popüler olmayan yerlerde var olma isteği doğabilmektedir. Bu durumda kullanıcıların hangi mekânda kendini iyi, mutlu ve huzurlu hissettiği tamamen kullanıcıların beklentisine göre şekillenmektedir.

Birçok parametrelere sahip olan yer’leştirme kavramında, bir kamusal açık mekânın kullanıcı açısından ne kadar yer nitelikli olduğu kullanıcıların değişen beklentilerine göre farklılık göstermektedir. Genel olarak çok fazla farklılık göstermeyen noktalar ise mekânın yeşil, gölge, temiz ve bakımlı olma durumları gibi fiziksel özelliklerinde ortaya çıkmaktadır.

Tüm bu durumlar göz önüne alınarak çalışma alanlarında gerçekleştirilen basit gözlem, sistematik gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşmelerin sağladığı verilerin değerlendirme sonucuna göre alanların fiziksel özelliklerini karşılaştırdığımızda, iki

mekân da konutlara yakın olmakla birlikte araç yolunun bağlantıyı tramvay yoluna göre daha büyük bir kesintiye uğrattığı görülmektedir. Ayrıca toplu taşıma duraklarının mekânın içinde konumlanması ile Demokrasi Şehitleri Meydanı yakınlık, erişilebilirlik ve çevre ile bağlantı ilkelerinde daha başarılı görülmektedir. Bostanlı Gün Batımı Terası, insan ölçeğinde bir tasarıma sahiptir ve mekân içi bağlantısı daha kuvvetlidir. Temizlik ve bakımda yetersizken mevcut ağaçların korunması ile bağlama uygun kalınarak yeşil ve gölge alanlar oluşturulmuştur. Demokrasi Şehitleri Meydanı oldukça büyük bir alandır ve insan ölçeğine tam olarak uygun olmadığı, kullanıcıların mekânda kendini bir boşlukta gibi hissedebilecekleri alanlar olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum mekân içi bağlantıları da olumsuz etkilemiştir. Ayrıca alan yeşil ve gölge alan olarak da mekân oldukça yetersizdir. Bostanlı Gün Batımı Terası oturma donatıları yaslanma ve uzanma gibi hareketlere de imkân verecek şekilde tasarlanmıştır. Demokrasi Şehitleri Meydanı'nın bu konuda daha zayıf olduğu ve oturma alanlarının yeterince ergonomik olmadığı görülmektedir. Tüm bunların yanı sıra her iki alanda da kullanıcılar kendi sandalyelerini getirerek bu duruma çözüm üretmektedir. Bostanlı Gün Batımı Terası hareketli tasarımı ve insan ölçeğine uygunluğu sayesinde kullanıcılar tarafından daha okunabilir bir durumdadır. Demokrasi Şehitleri Meydanı, büyük ölçek sorununa bağlı olarak okunabilirlik ve hareketlilik açısından yetersiz kalmıştır.

Sosyal özelliklerde iki alan da genel anlamda yakın oranlarda kapsayıcıdır ve kullanım çeşitliliğine sahiptir. İki alanda da erkek kullanıcı sayısı daha fazladır. Bostanlı Gün Batımı Terası'nda genç kullanıcılar oldukça ağırlıktadır. Alanın çoğunlukla öğrenciler tarafından tercih edildiği de görülmektedir. Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda genç ve orta yaşlı kullanıcılar ağırlıktadır ve kullanıcıların genellikle yakın çevrede yaşayan insanlar olduğu görülmektedir. Burada çocuk parkı spor alanı gibi alt mekânların oluşu mekânı kullanıcı kapsayıcılığı konusunda daha nitelikli bir duruma getirmektedir. Mekânlarda tek kişi, iki kişi veya gruplar halinde hem durağan hem hareketli aktiviteler gerçekleştirilmektedir. Bostanlı Gün Batımı Terası'nda kullanıcılar tarafından ağırlıklı olarak oturma, sohbet etme, manzara seyretme veya yürüyüş gibi eylemler yapıldığı görülmektedir. Özellikle akşam

saatlerinde gün batımını seyretmeye gelen kullanıcılar ile mekân oldukça kalabalık bir hale gelmektedir. Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda durağan eylemlerin yanı sıra hareketli eylemlerin de sıklıkla gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Alanda en çok gerçekleştirilen eylemler geçiş, bisiklet kullanma, yürüyüş-koşu yapma, oturma, sohbet etme, balık tutma gibi eylemlerdir. Özellikle tramvay durağının mekânın içinde kalması, burada gerçekleşen geçiş eylemlerinin artmasına sebep olmaktadır. Fakat tüm mekânların aynı yoğunlukta kullanılmaması, alanın bazı bölgelerinin atıl durumda kalmasına sebep olmuştur. Alanda bütünlük sağlanamamaktadır. Bu durumun sebeplerinden biri alanın oldukça büyük bir alana yayılmış olmasıdır. Her iki çalışma alanında da günlük ortalama kullanıcı sayısı birbirine yakın olmasına rağmen alanın daha küçük olması sebebiyle Bostanlı Gün Batımı Terası, Demokrasi Şehitleri Meydanına göre çok daha yoğun ve dolayısıyla canlı görülmektedir.

Algısal özelliklerde her iki alanda da kullanıcılar mekânı arkadaşları ile vakit geçirmek için cazip bir yer olarak görürken Bostanlı Gün Batımı Terası'nda temizlik, Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda ise özellikle gölge alan ve estetik unsurlara ihtiyaç olduğu saptanmıştır. Yapılan görüşmeler neticesinde Demokrasi Şehitleri Meydanı'nda daha sık aktiviteler düzenlendiği dolayısıyla kullanıcılar daha çok sosyalleşme imkânı bulup anılar biriktirdiği ve alan ile daha güçlü bir bağ kurdukları görülmektedir. Buradaki kullanıcıların görüşmedeki sorulara daha uzun ve detaylı yanıtlar vermesi bu durumu kanıtlar niteliktedir. Kullanıcılar Demokrasi Şehitleri Meydanı'nı ailece gelip vakit geçirdikleri huzurlu bir mekân olarak ifade etmiştir. Gözlemlerde de ailece kullanımlar dikkat çeker durumdadır; kullanıcılar genç, yaşlı, çocuk hep bir arada vakit geçirmekte, piknik yapmakta ve sohbet etmektedir. Bostanlı Gün Batımı Terası'nda ise kullanıcılar alanı yoğunlukla huzurlu ve özgür bir mekân olarak ifade etmiştir. Özellikle özgür ve rahat bir mekân olarak hissedilmesinin bu alanın gençler tarafından tercih edilmesi sebeplerinden olduğunu söylemek mümkündür. Burada kötü anıları olmasına rağmen mekâna geldiklerinde kendilerini iyi hissettiklerini söyleyen kullanıcılar, mekânın farklı bir aurası olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla Bostanlı Gün Batımı Terası'nın bir cazibe ve çekim noktası olduğu aşikârdır.

Yapılan gözlemler ve yer'leştirme modeline göre değerlendirmeler sonucunda; fiziksel özelliklerde iki alan dengeli bir grafik çizmekle birlikte sosyal ve algısal özelliklerde kullanıcı profili ve beklentileri neticesinde alt özelliklere göre farklı alanlar ön plana çıkmaktadır. Bostanlı Gün Batımı Terası, ergonomik tasarımı, özgün karakteri ve küçük ölçeği sayesinde kullanıcı ile mekân arasında güçlü bir bağ kurmaktadır. Kullanıcılara duraklama, alanda kalma ve mekânı farklı şekillerde deneyimleme imkânları sunmaktadır. Demokrasi Şehitleri Meydanı ise sosyalleşme imkânları ve aktivite çeşitliliği ile kullanıcılar arasındaki bağı da kuvvetlendirmektedir ve kullanıcı hafızasında mekân ile ilgili güzel anılar bırakmaktadır. Sonuç olarak Bostanlı Gün Batımı Terası'nın kullanıcılara mekânda yer hissi uyandırması adına fiziksel özelliklerinin yanı sıra insanlar arasındaki bağı da güçlendirecek sosyal imkânlara ihtiyacı bulunmaktadır. Demokrasi Şehitleri Meydanı'nın ise mevcut aktivite çeşitliliği verimli olarak kullanmayı sürmeye ve mekânın fiziksel olarak kullanıcı beklentilere göre düzenlenmesine ihtiyacı bulunmaktadır. Alanların farklı yönlerde yer'leştirme ilkelerinin gerekliliklerini sağladığı ve yer olma niteliğini karşıladığı fakat bazı yönlerde geliştirilebilir kamusal açık mekânlar olduğu saptanmıştır.

KAYNAKLAR

- Abay, E. ve Erdönmez, E. (2021). Kent ile kıyı arasında kamusal mekan kalitesi Frankfurt–Main örneği. *Kent Akademisi*, 14(4), 1117-1136. <https://doi.org/10.35674/kent.1024027>
- Agnew, J. A. (2011). Chapter 23: Space and place. J. A. Agnew ve D. N. Livingstone (Ed.), *The SAGE handbook of geographical knowledge* (1. Baskı) içinde (316-330). SAGE Publications.
- Ak, E. (2006). *Bilgisayar teknolojisi eşliğinde mekan kavramının dönüşümü – yeni mekan tanımları* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Akış İlhan, Ö. ve Günay Aktaş, S. (2022). Hissetmenin coğrafyası: Engellilik üzerine notlar. N. Özgen (Ed.), *Yer ve duygu* (1. Baskı) içinde (373-398). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akkar Ercan M. (2012). Kamusal mekan. M. Ersoy (Ed.), *Kentsel planlama ansiklopedik sözlük* (2. Baskı) içinde (175-178). Ninova Yayıncılık.
- Aksoy, Y. (2001). *İstanbul kenti yeşil alan durumunun irdelenmesi* [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Akyol Altun, D. (2014). Cumhuriyet öncesi dönemde İzmir hastanelerinin mekânsal gelişimi. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 29(2), 405-443.
- Akyüz, B. (2011). Kruvaziyer limanların kentsel kıyı mekanlarına etkileri: İstanbul Zeytinburnu Kazlıçeşme Ataport Kruvaziyer Limanı projesi örneği [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Altman, I. ve Low, S. M. (Ed.). (1992). *Place attachment* (1. Baskı). Prentice Hall.
- Altman, I., Rapoport, A. ve Wohlwill, J. F. (Ed.). (1980). *Human behavior and environment, advanced in theory and research, Volume 4: Environment and culture* (1. Baskı). Plenum Press.
- Anık, C. (2015). *Meşruiyetin sosyal psikolojisi* (1. Baskı). Kaknüs Yayınları.
- Arendt, H. (1994). *İnsanlık durumu* (1. Baskı). (B. S. Şener, Çev.). İletişim Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 1958).
- Aristoteles. (1995). *Physics*. (R. P. Hardie ve R. K. Gaye, Çev.). J. Barnes, (Ed.). The complete works of Aristotle, Volume one, Bollingen series LXXI.2. Princeton University Press.
- Arkitera. (30 Aralık 2021). *İzmirDeniz kapsamındaki 15 Temmuz Demokrasi Şehitleri Meydanı açıldı*. <https://www.arkitera.com/haber/izmirdeniz-kapsamindaki-15-temmuz-demokrasi-sehitleri-meydani-acildi/>
- Arkitera. (10 Eylül 2023a). *Bostanlı yaya köprüsü ve gün batımı terası*. [https://galeri3.arkitera.com/var/albums/arkiv-2/proje/steb/bostanli-yaya-koprusu-ve-bostanli-gun-batimi-terasi/DJI_0133\(2\)-1.JPG.jpeg](https://galeri3.arkitera.com/var/albums/arkiv-2/proje/steb/bostanli-yaya-koprusu-ve-bostanli-gun-batimi-terasi/DJI_0133(2)-1.JPG.jpeg)

- Arkitera. (10 Eylül 2023b). *Bostanlı yaya köprüsü ve gün batımı terası*. https://galeri3.arkitera.com/var/albums/arkiv-2/proje/steb/bostanli-yaya-koprusu-ve-bostanli-gun-batimi-terasi/DJI_0132-1.jpg.jpeg
- Arkitera. (10 Eylül 2023c). *Bostanlı yaya köprüsü ve gün batımı terası*. https://www.arkitera.com/wp-content/uploads/2018/01/01_LB_siteplan.jpg
- Arnheim, R. (1977), *The dynamicsof architectural form* (1. Baskı). University of California Press.
- Arslan, M. E. (2013). *Mekansal eşitsizlik* [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Arslan Hindioğlu, D. (2013). *İstanbul kamusal açık alanlarının sürdürülebilir gelişmesine yönelik bir yöntem önerisi* [Doktora Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Asar, H. (2013). *Mimari mekân okumasında algısal deneyim analizinin bir yöntem yardımıyla irdelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Asiliskender, B. (2004). Kimlik, mekan ve yer deneyimi. *Kültür ve İletişim*, 7(2), 73-94.
- Atabek, E. (2002). *Kamusal mekanlarda kalite: Yıldız Teknik Üniversitesi kampüsü'nde kullanıcı görüşlerine dayalı kalite değerlendirmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Atakan, İ. O. (2020). *Kıyı alanlarında kamusal kullanımın geliştirilmesine yönelik tasarım stratejilerinin belirlenmesi: Çeşme / İzmir örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Ataol, Ö. ve Erdönmez, E. (13-14 Kasım 2015). *Placemaking süreci üzerinden sosyal sürdürülebilirlik: “project for public spaces” ve “sokak bizim” dernekleri çalışmalarının incelenmesi*. 1. Uluslararası Mühendislik Mimarlık ve Tasarım Kongresi, Kocaeli, Türkiye. <https://www.bilimsenligi.com/1-uluslararasi-muhendislik-mimarlik-ve-tasarim-kongresi.html/>
- Atlı, M. (2014). *İstanbul metropoliten alanında kentsel yeşil alanlar ve parkların erişilebilirlik ölçütlerinin değerlendirilmesi: Kadıköy ilçesi örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Auge, M. (1995). *Non-places: Introduction to an anthropology of supermodernity* (1. Baskı). (J. Howe, Çev.). Verso Press. (Orijinal çalışma basım tarihi 1992).
- Arslan Avar, A. (2009). Lefebvre'in üçlü -algılanan, tasarlanan, yaşanan mekân-diyalektiği. F. Doğan (Ed.), *Dosya 17: Mimarlık ve mekân algısı*, Aralık 2009 içinde (7-9). TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi.
- Ayar, H. (2021). *Park rekreasyonu faaliyetlerine katılımda rekreasyon deneyim tercihleri, yer bağlılığı, çevresel tutum ve çevre dostu rekreasyon davranışları arasındaki ilişki* [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.

- Aydemir S. E. (2004). *Kentsel açık ve yeşil alanlar: Rekreasyon, kentsel alanların planlanması ve tasarımı*. Akademi Kitabevi.
- Aydın, Y. N. (2017). “Yer”leşmek ve “yersiz”leşmek: Şişli’de azınlıklar [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Aydınlı, S. (2003). Mimarlığı anlama: Kaynağa ulaşma ve özü yakalama. *TOL Dergisi, Bahar-Yaz*(3), 54-60.
- Aydınlı, S. (2004). Epistemolojik açıdan mekan yorumu. A. Şentürer, Ş. Ural ve A. Atasoy (Ed.), *Mimarlık ve felsefe* (2. Baskı) içinde (40-51). Yapı Yayın.
- Ayhan, D. (2022). *Mekânsal aidiyet mekân sosyolojisine yeni bir bakış* (1. Baskı). Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Bacon, E. N. (1968). *Design of cities* (2. Baskı). The Viking Press.
- Bachelard, G. (2013). *Mekanın poetikası* (1. Baskı). (A. Tümertekin, Çev.). Kesit Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 1957).
- Bahtiyar Karatosun, M. ve Olğun, T. N. (2017). İzmir kıyı kamusalılığındaki dönüşümün 19. yüzyıldan 20. yüzyıl başlarına uzanan süreçte irdelenmesi. İ. Türkseven Doğrusoy ve S. Ecemiş Kılıç (Ed.), *İzmir’de kent, mimarlık ve kamusalılık* (1. Baskı) içinde (45-66). Yalın Yayıncılık.
- Bakan, K. ve Konuk, G. (1987). *Türkiye’de kentsel dış mekânların düzenlenmesi*. Tübitak Yapı Araştırma Merkezi Yayını.
- Başaran, A. (2021). Yeni bir mekân ve mekânluk anlayışına doğru. M. T. Tunç ve S. Yıldız (Ed.), *Mimarlar neden Bachelard okur?*(1. Baskı) içinde (37-58). Ketebe Yayınları.
- Bayram, B. (2007). *Kamusal mekan kalitesinin yükseltilmesinde yöntemler ve kamusal sanatın rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Bender, R. (1993). Where the city meets the shore. R. Bruttomesso (Ed.), *Waterfronts: A new frontier for cities on water* (1. Baskı) içinde (32-35). International Centre Cities on Water.
- Benevolo, L. (1995). Avrupa tarihinde kentler (1. Baskı). (N. Nirven, Çev.). Afa Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 1993).
- Benn, I. S. ve Gaus, G. F. (1983). The liberal conception of the public and the private. I. S. Benn ve G. F. Gaus (Ed.), *Public and private in social life* (1. Baskı) içinde (31-65). Croom Helm.
- Berman, M. (2013). *Katı olan her şey buharlaşıyor* (16. Baskı). (B. Peker ve Ü. Altuğ, Çev.). İletişim Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1982).
- Bıyık, Z. (2011). *Kamusal mekanın, kent mekanından soyutlanması ve devlet otorite’sinin yaratmış olduğu dokunulmazlık algısının bu süreçteki rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi.

- Bilgin, N. (1990). Fiziksel mekândan insani ya da insanlı mekâna. *Mimarlık*, (241), 62-65.
- Bilgin, S. (1995). *Türkiye’de kentsel mekanların yönlendirilmesinde (kent) planlama- (kentsel) tasarım ilişkileri* [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Bolak Hisarlıgil, B. (2007). “Yer”leşmenin düş(üm)lenmesi: Geleneksel anadolu yerleşmelerinde “ara”lar [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Bozdoğan, S. ve Benek, S. (2021). Modern coğrafi düşüncede mekân ve yer kavramlarının teorik temelleri üzerine bir değerlendirme. *Coğrafya Dergisi*, (43), 177-195.
- Bozkurt, N. (1995). *20. yüzyıl düşünce akımları yorumlar ve eleştiriler* (1. Baskı). Sarmal Yayınevi.
- Böke, P. (2009). İzmir Karantina Teşkilatının kuruluşu ve faaliyetleri (1840-1900). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 8(18), 137-159.
- Böke, P. (2019). *Bostanlı anıları* (2. Baskı). Heyamola Yayınları.
- Büyükcivelek, B. A. (2016). Meydan-kent meydanı. M. Ersoy (Ed.), *Kentsel planlama ansiklopedik sözlük* (2. Baskı) içinde (342-345). Ninova Yayıncılık.
- Can, İ. (2018). *Mimarlıkta ‘yer’ kavramı üzerine fenomenolojik bir değerlendirme: ODTÜ mimarlık fakültesi örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Canter, D. (1977). *The psychology of place* (1. Baskı). St. Martin Press.
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T. ve Tiesdell, S. (2003). *Public places-urban spaces: The dimensions of urban design* (1. Baskı). Architectural Press.
- Carmona, M. (2010). Contemporary public space, part two: Classification. *Journal of Urban Design*, 15(2), 157-173. <https://doi.org/10.1080/13574801003638111>
- Carmona, M., Magalhães, C. ve Hammond, L. (2008). *Public space: The management dimension* (1. Baskı). Routledge.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. ve Stone, A. (1992). *Public space* (1. Baskı). Cambridge University Press.
- Carter, R. W. G. (1991). *Coastal environments: An introduction to the physical, ecological and cultural systems of coastlines* (3. Baskı). Academic Press.
- Casey, E. (1997). *The fate of place: A philosophical history* (1. Baskı). University of California Press.
- Ciravoğlu, A. (28 Kasım 2023). *Denizine küsen kent: İstanbul*. https://www.mimarizm.com/makale/ayzen-ciravoglu-kiyi-dedigimiz-bir-esik-salt-kavramsal-degil-mekansal-anlamda-da-bir-esik_113650?sourceId=113634

- Coşkun, D. T. (2008). *Kent estetiği oluşumunda yer oluşturma ilkelerinin Koblenz / İzmir kentleri bağlamında karşılaştırmalı olarak irdelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Courage, C. (2021). What really matters: Moving placemaking into a new epoch. C. Courage (Ed.), *The routledge handbook of placemaking* (1. Baskı) içinde (1-8). Routledge.
- Cranz, G. (1980). Women in urban parks. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 5(3), (79-95). <https://doi.org/10.1086/495712>
- Cresswell, T. (2004). *Place: A short introduction* (1. Baskı). Wiley.
- Cresswell, T. (2012). *Geographical thought: A critical introduction* (1. Baskı). Wiley-Blackwell.
- Çakır, B. (2012a). Kıyı ile ilgili tanım ve terimler. M. Ersoy (Ed.), *Kentsel planlama ansiklopedik sözlük* (2. Baskı) içinde (274-276). Ninova Yayıncılık.
- Çakır, B. (2012b). Kıyı mevzuatının ülkemizdeki gelişimi. M. Ersoy (Ed.), *Kentsel planlama ansiklopedik sözlük* (2. Baskı) içinde (278-280). Ninova Yayıncılık.
- Çakır, B. (2012c). Rekreatyon alanları. M. Ersoy (Ed.), *Kentsel planlama ansiklopedik sözlük* (2. Baskı) içinde (370-371). Ninova Yayıncılık.
- Çevik, S. (1991). *Mekan-kimlik-kimliklendirme Trabzon sokakları örneği*. [Doktora Tezi] Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Çokar, A. (1994). *Kent mobilyaları - çöp kutuları - İstanbul Fenerbahçe bölgesinde bir değerlendirme çalışması* [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Çubuk, M., Yüksel, G. ve Karacabey, H. (1978). Yapılanmamış Kentsel – Kamusal Dış Mekanlar. *Yapı Dergisi*, 30, 14-18.
- Çüçen, A. K. (2003). *Heidegger'de zaman ve varlık* (3. Baskı). Asa Kitabevi.
- Demir Kahraman, M. (2014). İnsan ihtiyaçları ve mekansal elverişlilik kavramları perspektifinde yaşanılabilirlik olgusu ve mekansal kalite. *Planlama*, 24(2), 74-84. <https://doi.org/10.5505/planlama.2014.29591>
- Dereko, A. (2011). *Merleau-Ponty'de kartezyen özne eleştirisi ve tensel özne* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Dereli, H. C. (2017). Tasarım kenti olmayı hedefleyen İzmir'in zihinsel altyapısını dönüştürmek için bir etkinlik tasarımı önerisi. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 17, 25-38.
- Descartes, R. (1996). *Meditationes de prima philosophia* [Meditations on first philosophy] (1. Baskı). (J. Cottingham, Çev.). Cambridge University Press. (Orijinal çalışma basım tarihi 1641).
- Deviren, S. (2001). *Mimarlıkta yer: yapının araziyle ilişkisinin kavramsallaştırılması (1980-2000)* [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.

- Dijkstra, L. W. (2000). Public spaces: A comparative discussion of the criteria for public space. R. Hutchison (Ed.), *Constructions of urban space* (1. Baskı) içinde (1-22). Jai Press Inc.
- Dines, N., Cattell, V., Gesler, W. ve Curtis, S. (2006). *Public spaces, social relations and well-being in East London* (1. Baskı). The Policy Press.
- Dovey, K. (1994), Place and placemaking. P. A. Johnson (Ed.). *The theory of architecture: Concepts themes & practices* (1. Baskı) içinde. Van Nostrand and Reinhold.
- Dovey, K. (1999). *Framing places mediating power in built form* (1. Baskı). Routledge.
- Duyan, E. (2008). *Tasarlanmamış mekân* [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Eckbo, G., Lawson, L., Hood, W. ve Sullivan, C. (1997). *People in a landscape* (1. Baskı). Prentice Hall.
- Eisenman, P. (1988). Blue line text. *Architectural Design*, 58(7-8), 6-9.
- Ege, S. C. (2022). Yer sevgisi ve sevginin yeri: Bir yer duygusu denemesi. N. Özgen (Ed.), *Yer ve duygu* (1. Baskı) içinde (373-398). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ekren, U. (2004). *Aristoteles'te mekân ve hareket* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Erdoğan, B. (2012). Bir kıyı yerleşmesinde kimlik dönüşümü: Tarihsel süreç içinde Karşıyaka'nın (İzmir) kıyı kullanımında gözlenen değişimler. *Ege Coğrafya Dergisi*, 21(2), 37-47.
- Erdoğan Manav, B. (2014). *Kentin kıyısında tarihsel/mekansal değişimin yönü ve yere özgü nitelikleri: İzmir-Karşıyaka* [Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Erdönmez, E. (2005). *Açık kamusal kent mekanlarının toplumsal ilişkileri yapılandırmadaki rolü, Büyükdere - Levent - Maslak aksı* [Doktora Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Erdönmez, E. (2014). *Kamusal alan ve toplum*. Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları.
- Ergin, N. (2007). Mimari yapılarda sanat yapıtı uygulamaları. *Mimar.ist*, (23). 55-60.
- Ertürk, Z. (1977). *Kullanıcı konforu açısından boyutsal gereksinmelerin saptanması için bir yöntem* [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Erzen, J. N. (2008). *Çevre estetiği* (1. Baskı). ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık.
- Ewing, R., Handy, S., Brownson, R. C., Clemente, O. ve Winston, E. (2006). Identifying and measuring urban design qualities related to walkability. *Journal of Physical Activity and Health*, 3(1), 223-240. <https://doi.org/10.1123/jpah.3.s1.s223>

- Eyce, N. (2011). *Çağdaş mimarlıkta mekan, yer ve mekansallık tartışmaları CerModern örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Fauole, P. (1995). *Squares in contemporary architecture* (1. Baskı). Architectura & Natura Press.
- Fenster, T. (2004). Gender and the city: The different formations of belonging. L. Nelson ve J. Seager (Ed.), *A companion to feminist geography* (1. Baskı) içinde (254-257). Blackwell.
- Fisher, B. (2004). *Remaking the urban waterfront* (1. Baskı). The Urban Land Institute.
- Francis, M. (1989). Control as a dimension of public-space quality. I. Altman ve E. H. Zube (Ed.), *Human behavior and environment, advanced in theory and research, Volume 10: Public places and spaces* (1. Baskı) içinde 147-172. Plenum Press.
- Gehl, J. (2002). *Public spaces and public life: City of Adelaide, 2002*. Planning SA.
- Gehl, J. (2004). *Places for people, city of Melbourne in collaboration with Gehl Architects*. Urban quality consultants Copenhagen.
- Gehl, J., Kaefer, L. J. ve Reigstad, S. (2006). Close encounters with buildings. *Urban Design International*, 11(1), 29-47. <http://dx.doi.org/10.1057/palgrave.udi.9000162>
- Gehl, J. (2011). *Life between buildings: Using public space* (6. Baskı). Island Press.
- Gehl, J. (2020). *İnsan için kentler* (1. Baskı). (E. Erten, Çev.). Koç Üniversitesi Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2010).
- Geuss, R. (2007). *Kamusal şeyler, özel şeyler* (1. Baskı). (G. Koçak, Çev.). Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2001).
- Gezer, H. (2007). Mekân ve mekânın algılanması. *Mimarlıkta Malzeme Dergisi*, 3(7), 33-42.
- Gleeson, B. (1996). A geography for disabled people. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 21(2), 387-396. <https://doi.org/10.2307/622488>
- Gökgür, P. (2017). *Kentsel mekanda kamusal alanın yeri* (2. Baskı). Bağlam Yayıncılık.
- Graumann, C. F. (2002). The phenomenological approach to people-environment studies. R. B. Bechtel ve A. Churchman (Ed.), *Handbook of environmental psychology* (1. Baskı) içinde (95-113). Wiley.
- Gustafson, P. (2001). Routes and routes exploring the relationship between place attachment and mobility. *Environment and Behavior*, 33(5), 667-686. <https://doi.org/10.1177/00139160121973188>

- Gül, A. ve Küçük, V. (2001). Kentsel açık-yeşil alanlar ve Isparta kenti örneğinde irdelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, (2). 27-48.
- Habermas, J. (2003). *Kamusallığın yapısal dönüşümü* (5. Baskı). (T. Bora ve M. Sancar, Çev.). İletişim Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1962).
- Habermas, J. (2004). Kamusal alan. M. Özbek (Ed.), *Kamusal alan* (1. Baskı) içinde (95-102). Hil Yayın.
- Harrison, S. R. ve Dourish, P. (1996). Re-place-ing space: The roles of place and space in collaborative systems. *CSCW*, 67-76. <https://doi.org/10.1145/240080.240193>
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin durumu* (1. Baskı). (S. Savran, Çev.). Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1989).
- Harvey, D. (2013). *Sosyal adalet ve şehir* (4. Baskı). (M. Morali, Çev.). Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1973).
- Hasol, D. (2012). *Ansiklopedik mimarlık sözlüğü* (12. Baskı). Yem Yayın.
- Hayden, D. (1995). *The power of place: Urban landscapes as public history* (1. Baskı). Mit Press.
- Hazman, A. (2018). *İzmir'in batı yakası Değirmendağı – Karataş – Karantina* (1. Baskı). Kilizman Yayınevi.
- Heer, F. (1961). *The medieval world: Europe 1100-1350* (1. Baskı). Orion Publishing Group.
- Heidegger, M. (1956). An ontological consideration of place. (J. T. Wilde ve W. Kluback, Çev.). M. Heidegger (Ed.), *The question of being* (1. Baskı) içinde (18-27). Twayne Publishers.
- Heidegger, M. (1971). Building, dwelling and thinking. (A. Hofstadter, Çev.). *Poetry, language, thought* (1. Baskı) içinde (143-159). Harper & Row Publishers.
- Heidegger, M. (1996). *Zaman kavramı: Aristoteles, Augustinus, Heidegger* (1. Baskı). (S. Babür, Çev.). İmge Kitabevi.
- Heidegger, M. (2008). *Varlık ve zaman* (1. Baskı). (K. H. Ökten, Çev.). Agora. (Orijinal çalışma basım tarihi 1927).
- Heidegger, M. (2014). *Introduction à la métaphysique* [Introduction to metaphysics] (2. Baskı). (G. Fried ve R. Polt, Çev.). Yale University Press. (Orijinal çalışma basım tarihi 1953).
- Hidalgo, M. C. ve Hernandez, B. (2001). Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal Of Environmental Psychology*, 21(3), 273-281. <https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0221>
- Holland, C., Clark, A., Katz, J. ve Peace, S. (2007). *Social interactions in urban public places* (1. Baskı). The Policy Press.

- Husserl, E. (2010). *Fenomenoloji üzerine beş ders* (3. Baskı). (H. Tepe, Çev.). Bilge Su Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1999).
- Iveson, K. (2007). *Publics and the city* (1. Baskı). Blackwell Publishing.
- İBB. (2002). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2002 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (2003). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2003 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (2004). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2004 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (2005). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2005 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (2006). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2006 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (2008). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2008 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (2009). *Kültür Çalıştayı Raporu*.
- İBB. (2010). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2010 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (2011). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2011 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (2012). *İzmirliilerin Denizle İlişisini Güçlendirme Projesi: Tasarım Stratejisi Raporu* (1. Baskı).
- İBB. (2013). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2013 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (2015). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2015 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (2016). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2016 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (2017). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2017 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (2018). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2018 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (2018). *İzmir modeli çalışmaları dördüncü kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesinin fiziki planlama yaklaşımları* (1. Baskı).
- İBB. (2019). *İzmir Büyükşehir Belediyesi 2019 Faaliyet Raporu*.
- İBB. (31 Aralık 2020) *İzmir'in yeni bir meydanı daha var*.
<https://www.izmir.bel.tr/tr/Projeler/izmirin-yeni-bir-meydani-daha-var/1283/4>
- İkiartıbir Mimarlık. (25 Ocak 2021). *Tramvay İzmir karantina durağı üst örtüleri*.
http://www.ikiartibir.com.tr/project_detail.php?id=32
- İnceoğlu, M. (2007). *Kentsel açık mekânların kalite açısından değerlendirilmesine yönelik bir yaklaşım: İstanbul meydanlarının incelenmesi* [Doktora Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- İnceoğlu, M. ve Aytuğ, A. (2009). Kentsel mekânda kalite kavramı. *Megaron*, 4(3), 131-146.
- İnceoğlu, M. (2010). *Algı tutum iletişim* (5. Baskı). Beykent Üniversitesi Yayınları.

- İzmirdeniz (31 Aralık 2020a). *Bostanlı*.
<http://www.izmirdeniz.com/Bagimsiz/Index/58>
- İzmirdeniz. (31 Aralık 2020b). *Karantina meydanı*.
<http://www.izmirdeniz.com/Bagimsiz/Index/70>
- Jacobs, A. ve Appleyard, D. (1987). Toward an urban design manifesto. *Journal of the American Planning Association*, 53(1), 112–120.
<https://doi.org/10.1080/01944368708976642>
- Jacobs, J. (2017). *Büyük Amerikan şehirlerinin ölümü ve yaşamı* (3. Baskı). (B. Doğan, Çev.). Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1961).
- Jackson, J. B. (1994). *A sense of place, a sense of time* (1. Baskı). Yale University Press.
- Jammer, M. (2003). *Concepts of space: The history of theories of space in physics* (3. Baskı). Dover Publications.
- Jorgensen, B. S. ve Stedman, R. C. (2001). Sense of place as an attitude: Lakeshore owners attitudes toward their property. *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 233-248. <https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0226>
- Kahveci, K. (2017). Varlık-yokluk arasında: mekân üzerine bir değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (59), 101-108.
- Kahvecioğlu, H. (1998). *Mimarlıkta imaj: Mekansal imajın oluşumu ve yapısı üzerine bir model* [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Kalay, Y. E. ve Marx, J. (2001). *The role of place in cyberspace*. Proceedings Seventh International Conference on virtual systems and multimedia. <https://doi.org/10.1109/VSMM.2001.969744>
- Kalaycı, E. (2020). *Kentsel mekân oluşumunda meydanlar: Ankara Ulus Meydanı örneği incelemesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Başkent Üniversitesi.
- Kandemir, R. V. (2010). *Kamusal alan içerisinde mahalle parkları ve bir mahalle parkı tasarım rehberi düşüncesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Kap, S. D. (2006). *Avrupa peyzaj sözleşmesi kapsamında yeşil alan kullanımı; İstanbul boğaziçi ön görünüm bölgesi örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Karabey, H. (1978). Kıyı mekânının tanıtımı, ülkesel kıyı mekânının düzenlenmesi için bir yöntem önerisi. *ODTÜ Mimarlık Dergisi* 4(1), 91-114.
- Karasu, D. B. (2019). *Mekânsal kalite ve yer oluşturma özellikleri açısından kentsel kamusal kıyı düzenlemeleri İzmir ve Bodrum örnekleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

- Kaplan, H. ve Öztürk, M. (2004). Engelliler, kamu mekanı ve engelsiz tasarım: Kamusal iç mekanlarda irdelenmesi için bir çerçeve. *Planlama*, (2). 67-74.
- Kaya, R. S. (2019). *Sayfiye yerleşimleri kıyı kullanımı sorunları: Urla örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Kayaduran Akkavak, K. (2017). *Mekân tasarımında fenomenolojik yaklaşımlar üzerine bir tartışma* [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Kaymaz Koca, S. (2005). *Çağdaş mimarlıkta yersizlik* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Kent, F. (2008). PlaceMaking around the World. *Urban Land*, August 2008, 58-65.
- Kent, E. (2019). Leading urban change with people powered public spaces. The history, and new directions, of the placemaking movement. *The Journal of Public Space*, 4(1), 127-134. <https://doi.org/10.32891/jps.v4i1.1158>
- Kent, F. (29 Temmuz 2023). *A street you go to, not just through: principles for fostering streets as places*. <https://www.pps.org/article/8-principles-streets-as-places>
- Kılıç, A. (2001). *Kentsel açık alanların kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi: Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Kılıç, A., Akın, O. ve Koç, E. (7-9 Kasım 2014). *Kıyı alanlarına yönelik yasal ve yönetsel çerçevenin planlama yansımaları: Yasalar, kurumlar ve parçalanmış kıyı mekanı*. 8. Kıyı Mühendisliği Sempozyumu, İstanbul, Türkiye.
- Kılınçaslan, T. (1996). Kent sokakları: Ulaşım ve iletişim mekanları. *Yapı Dergisi*, (175), 81-86.
- Kılıçbay, M. A. (2000). *Şehirler ve kentler* (2. Baskı). İmge Kitabevi.
- Kishlansky, M., Geary, P. ve O'Brien, P. (2008). *Civilization in the west* (7. Baskı) Pearson Longman.
- Kitchin, R. (2015). Positivist geographies and spatial science. S. Aitken ve G. Valentine (Ed.), *Approaches to human geography: Philosophies, theories, people and practices* (2. Baskı) içinde (23-34) Sage Publications.
- Koçyiğit, R. G. (2007). *Mimarlıkta yersizleşme ve yerin yeniden üretimi* [Doktora Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Korkmaz, E. ve Dülger Türkoğlu, H. (2003). Kentsel açık alanlar: Beşiktaş İskele Meydanı ve çevresi. *Yapı Dergisi*, (264), 65-67.
- Kostof, S. (1992). *The city assembled: The elements of urban form through history* (1. Baskı). Thames and Hudson.
- Krieger, A. (2009). *Urban design* (1. Baskı). University of Minnesota Press.

- Krier, R. (1979). *Urban space* (1. Baskı). Rizolli.
- Kuban, D. (2010). *Mimarlık kavramları* (9. Baskı). Yem Yayın.
- Kyle, G., Graefe, A., Manning, R. ve Bacon, J. (2004). Effects of place attachment on users' perception of social and environmental conditions in a natural setting. *Journal of Environmental Psychology*, 24(2), 213-225. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2003.12.006>
- Lang, J. (1987). Creating architectural theory: The role of behavioral sciences in enviromental design. J. M. Juran (Ed.), *Quality control handbook* (3. Baskı) içinde (86-110). Van Nostrand Reinhold.
- Le Corbusier. (2013). *Mimarlık öğrencileriyle söyleşi* (5. Baskı). (S. Rifat, Çev.). Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1993).
- Lefebvre, H. (2014). *Mekanın üretimi* (2. Baskı). (I. Ergüden, Çev.). Sel Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1974).
- Lefebvre, H. (2019). *Kentsel devrim* (6. Baskı). (S. Sezer, Çev.). Sel Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1970).
- Leibniz, G. W. (1961). *Grand Larousse Encyclopedique, Volume 4*. Librairie Laroussa.
- Lendholt, N. (1970). *Handlexbuch der raumforschung und raumordnung* (2. Baskı). Jänecke.
- Lewicka, M. (2008). Place attachment, place identity, and place memory: Restoring the forgotten city pat. *Journal of Environmental Psychology*, 28(3), 209- 231. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2008.02.001>
- Lissner, I. (2006). *Uygarlık tarihi* (1. Baskı). (A. Moran, Çev.). Nokta Kitap. (Orijinal çalışma basım tarihi 1957).
- Low, S. M. ve Altman, I. (1992). Place attachment: A conceptual inquiry. I. Altman ve S. M. Low (Ed.), *Place attachment* (1. Baskı) içinde (1-12). Plenum Press.
- Lownsborough, H. ve Beunderman, J. (2007). *Equally spaced? Public space and interaction between diverse communities: A report for the commission for racial equality*. Demos.
- Lynch, K. (1981). *A theory of good city form* (1. Baskı). The MIT Press.
- Lynch, K. (2018). *Kent imgesi* (10. Baskı). (İ. Başaran, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1960).
- Madanipour, A. (1996). *Design of urban space: An inquiry into a socio-spatial process* (1. Baskı). Wiley.
- Madanipour, A. (1999). Why are the design and development of public spaces significant for cities?. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 26(6), 879-891. <https://doi.org/10.1068/b260879>

- Madanipour, A. (2003). *Public and private spaces of the city* (1. Baskı). Routledge.
- Malkoç, E. (2008). *Kamusal dış mekanlarda kullanım sürecinde değerlendirme (ksd): İzmir Konak Meydanı ve yakın çevresi örneği* [Doktora Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Malpas, J. E. (1999). *Place and experience: A philosophical topography* (1. Baskı). Cambridge University Press.
- Manzo, L. C. (2003). Beyond house and haven: Toward a revisioning of emotional relationships with places. *Journal of Environmental Psychology*, 23(1), 47-61. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(02\)00074-9](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(02)00074-9)
- Manzo, L. C. (2005). For better or worse: Exploring multiple dimensions of place meaning. *Journal of Environmental Psychology*, 25(1), 67-86. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2005.01.002>
- Marcus, C. C. ve Francis, C. (1998). *People places: Design guidelines for urban open space* (2. Baskı). Van Nostrand Reinhold.
- Maruflu, S. (2013). *Bostanlı* (2. Baskı). Heyamola Yayınları.
- Massey, D. (1993). Power geometry and progressive sense of place, mapping the futures. J. Bird, B. Curtis, T. Putnam ve L. Tickner (Ed.), *Mapping the futures: Local cultures, global change* (1. Baskı) içinde (59-70). Routledge.
- Mateo-Babiano, I. ve Lee, G. (2020). People in place: Placemaking fundamentals. D. Hes ve C. Hernandez-Santin (Ed.), *Placemaking fundamentals for the built environment* içinde (15-38). Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-981-32-9624-4>
- Maudlin, T. (2012). *Philosophy of physics: Space and time* (1. Baskı). Princeton University Press.
- May, V. (9 Mart 2012). *Belonging and the many face of social change*. Sociology University of Manchester, Workshop on social change hellenic obseratory, LSE.
- Mazumdar, S. ve Mazumdar, S. (2004). Religion and place attachment: A study of sacred places. *Journal of Environmental Psychology*, 24(3), 385-397. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2004.08.005>
- Mcleod, S. (28 Kasım 2023). *Maslow's hierarchy of needs*. <https://www.simplypsychology.org/maslow.html>
- Mehta, V. (2014). Evaluating public space. *Journal of Urban Design*, 19(1), 53-88. <https://doi.org/10.1080/13574809.2013.854698>
- Melcher, K., Stiefel, B. ve Faurest, K. (2017). *Community-built: Art, construction, preservation, and place* (1. Baskı). Routledge.

- Merleau-Ponty, M., (1962). *Phénoménologie de la perception* [Phenomenology of perception] (1. Baskı). (C. Smith, Çev.). Humanities Press. (Orijinal çalışma basım tarihi 1945).
- Merleau-Ponty, M. (2005). *Algılanan dünya: Sohbetler* (1. Baskı). (Ö. Aygün, Çev.). Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1948).
- Merleau-Ponty, M. (2012). *Göz ve Tin* (1. Baskı). (A. Soysal, Çev.). Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1960).
- Merleau-Ponty, M. (2017). Dünyamız tamamlanmamış bir eser. (Ö. Aygün, Çev.). *Cotigo, Sonbahar* (88), 20-28.
- Moeckli, D. (2016). *Exclusion from public space* (1. Baskı). Cambridge University Press.
- Moughtin, C. (2003). *Urban design: Street and square* (3. Baskı). Architectural Press.
- Mumford, L. (2007). *Tarih boyunca kent: Kökenleri, geçirdiği dönüşümler ve geleceği* (1. Baskı). (G. Koca ve T. Tosun, Çev.). Ayrıntı Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1961).
- Nasar, J. L. (1997). *The evaluative image of the city* (1. Baskı). Sage Publications.
- Newman, O. (1996). *Creating defensible space*. U.S. Department of Housing and Urban Development Office of Policy Development and Research.
- Newton, I. (1962). *Philosophiæ naturalis principia mathematica* [The principia: Mathematical principles of natural philosophy, Cilt 1]. (A. Motte, Çev.). University of California Press. (Orijinal çalışma basım tarihi 1687).
- Norberg-Schulz, C. (1971). *Existence, space and architecture* (1. Baskı). Studio Vista Limited.
- Norberg-Schulz, C. (1979). *Genius loci: Towards a phenomenology of architecture* (1. Baskı). Rizzoli.
- Norberg-Schulz, C. (2000). *Architecture: Presence, language and place* (1. Baskı). Skira.
- Norberg-Schulz, C. (2001). Yer kavramı bağlamında eski çevrelerde yapılaşma. (İ. Üçer, Çev.). *Mimarlık*, (297), 42-43. (Orijinal çalışma basım tarihi 1978).
- Oktay, D. (2007). Sürdürülebilirlik, yaşanılabilirlik ve kentsel yaşam kalitesi. *Mimarlık*, (335).
- Onat, N. (2013). *Kamusal alan ve sınırları* (1. Baskı). Durak İstanbul Yayınları.
- Onsekiz, D. (2012). Kentsel peyzaj, rekreasyon ve açık alanlar. M. Ersoy (Ed.), *Kentsel planlama ansiklopedik sözlük* (2. Baskı) içinde (240-242). Ninova Yayıncılık.

- Önder, S. ve Aklanoğlu, F. (2002). Kentsel açık mekan olarak meydanların irdelenmesi. *S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 16(29), 96-106.
- Önkal, G. ve Sümer, O. (2014). Kentsel dönüşüm, dönüşen yurttaşlık ve kent hakkı. H. A. Demirci, İ. Parlak ve N. Değirmenci (Ed.), *Siyaset bilimi araştırmaları - teori ve Türkiye uygulamaları* (1. Baskı) içinde (101-126). Seçkin Yayıncılık.
- Özbek, M. (2004). *Kamusal alan* (1. Baskı). Hil Yayın.
- Özbilen, A. (2012). *Kamusal alanların oluşturduğu arayüzlerin, fiziksel ve kavramsal niteliklerine göre Berlin - Alexanderplatz örneğinde irdelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Özer, B. (2018). *Kültür sanat mimarlık* (6. Baskı). Yem Yayın.
- Özgen, N. (2022). Yer duygusu ile ilgili temel kavramlar. N. Özgen (Ed.), *Yer ve duygu* (1. Baskı) içinde (373-398). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özkan, M. B., Küçükerbaş, E. V., Kaplan, A., Hepcan, Ş., Malkoç Y. E. ve Sönmez, H. (2003). *Muğla kenti kamusal dış mekanları bağlamında master plan çalışması*. Ege Üniversitesi Basımevi.
- Özkan, Z. (2006). *Karşıyaka tarihsel dokusunun incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Özkan, Ö. (2008). *Türkiye’de marinaların kamusal kullanıma etkileri ve öneriler* [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Öztürk, B. (2004). *Kentsel açık ve yeşil alan sistemi oluşturulması: Kayseri kent bütünü örneği* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Öztürk, F. (2010). *Kentsel dönüşüm projelerinin yer oluşturma açısından değerlendirilmesi: King’s Cross bölgesi/Londra örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Pamay, B. (1978). *Kentsel peyzaj planlaması*. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları.
- Paşalıoğlu, A. (1993). *İstanbul’da 1980–1992 arası düzenlenen kıyı mekanlarının kullanıcı görüşlerine göre değerlendirilmesi; Haliç, Bakırköy örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Platon. (2001). *Timaios* (1. Baskı). (E. Güney ve L. Ay, Çev.). Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık.
- Poincare, H. (1951). *Bilim ve metot* (2. Baskı). (H. Ragıp Atademir ve S. Ölçen, Çev.). Milli Eğitim Basımevi. (Orijinal çalışma basım tarihi 1908).
- Pretty, G. H., Chipuer, H. M. ve Bramston, P. (2003). Sense of place amongst adolescents and adults in two rural Australian towns: The discriminating features of place attachment, sense of community and place dependence in relation to

- place identity. *Journal of Environmental Psychology*, 23(3), 273-287.
[https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(02\)00079-8](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(02)00079-8)
- Project for Public Spaces. (2000). *How to turn a place around: A handbook for creating successful public spaces* (1. Baskı). Project for Public Spaces Inc.
- Project for Public Spaces. (5 Temmuz 2020a). *What makes a successful place?*.
<https://www.pps.org/article/grplacefeat>
- Project for Public Spaces. (6 Nisan 2020b). *What is placemaking?*.
<https://www.pps.org/article/what-is-placemaking>
- Project for Public Spaces. (5 Temmuz 2020c). *Placemaking: What if we built our cities around places?*. <https://www.pps.org/article/what-is-placemaking>
- Project for Public Spaces. (5 Temmuz 2020d). *The placemaking process*.
<https://www.pps.org/article/5-steps-to-making-places>
- Project for Public Spaces. (25 Mayıs 2021). *William H. Whyte*.
<https://www.pps.org/article /wwhyte>
- Project for Public Spaces. (18 Mayıs 2022). *Why Whyte: More than 40 years later his words inspire and inform*. <https://www.pps.org/article/why-whyte-more-than-40-years-later-his-words-inspire-and-inform>
- Punter, J. ve Carmona, M. (1997). *The design dimension of planning: Theory, content and best practice for design policies* (1. Baskı). Spon Press.
- Ragon, M. (2010). *Modern mimarlık ve şehircilik tarihi* (1. Baskı). (M. A. Erginöz, Çev.). Kabalcı Yayınevi. (Orijinal çalışma basım tarihi 1991).
- Rapoport, A. (1977). *Human aspects of urban form: Towards a man - environment approach to urban form and design* (1. Baskı). Pergamon Press.
- Rapoport, A. (1982). *The meaning of the built environment: A nonverbal communication* (1. Baskı). Sage Publications.
- Rapoport, A. (1987). Pedestrian street use: Culture and perception. A. V. Moudon (Ed.), *Public streets for public use* (1. Baskı) içinde (70-83). Van Nostrand Reinhold Company.
- Rapoport, A. (2000). Science, explanatory theory, and environment-behaviour studies. S. Wapner, J. Demick, T. Yamamoto ve H. Minami (Ed.), *Theoretical perspectives in environment-behaviour research (underlying assumptions, research problems and methodologies)* (1. Baskı) içinde (107-140). Plenum Publications.
- Rapoport, A. (2004). *Kültür mimarlık tasarım* (1. Baskı). (S. Batur, Çev.). Yem Yayın. (Orijinal çalışma basım tarihi 2003).
- Relph, E. (1976). *Place and placeness* (1. Baskı). Pion.

- Relph, E. (1993). Modernity and the reclamation of place. D. Seamon (Ed.), *Dwelling, seeing and designing: Toward a phenomenological ecology* (1. Baskı) içinde (25-40). State University of New York Press.
- Roger Tym and Partners and One NorthEast. (2006). *Physical Regeneration Investment Framework, Newcastle, One NorthEast*. <http://www.ignite-ne.com/>
- Rogers, E. B. (2001). *Landscape design: A cultural and architectural history* (1. Baskı). Abrams Press.
- Rotroff, S. I. ve Lamberton, R. D. (2005). *Women in the Athenian agora*. American School Of Classical Studies At Athens.
- Scannell, L. ve Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.09.006>
- Seamon, D. (1979). *A geography of the lifeworld* (1. Baskı). Routledge.
- Seçer, E. (2016). “Yer” kavramının anlamsal değişimi: Mimarlıkta “öz”e dair fenomenolojik bir sorgulama [Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Selçuk, F. ve Türkseven Doğrusoy, İ. (2021). Kamusal açık mekânlarda “yer bağlılığı”: İzmir-Bostanlı kıyı düzenlemesi örneği. *Tasarım Kuram*, 17(33), 1-17. <https://doi.org/10.14744/tasarimkuram.2021.15010>
- Sennett, R. (2002) Ten ve taş: *Batı uygarlığında beden ve şehir* (1. Baskı). (T. Birkan, Çev.). Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1994).
- Sennett, R. (2010). *Kamusal insanın çöküşü* (3. Baskı). (S. Durak ve A. Yılmaz, Çev.). Ayrıntı Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1977).
- Sezgin, B. (1996). *Taksim Maçka yeşil alanın evrimi ve kullanım açısından değerlendirilmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Sharr, A. (2013). *Mimarlık için Heidegger* (1. Baskı). (V. Atmaca, Çev.). Yem Yayın. (Orijinal çalışma basım tarihi 2007).
- Sınmaz, S. (2018). Türkiye’de kentsel planlama ve dönüşüm sürecinde eksik bir halka: Yarı kamusal mekânlar. *Mimarlık*, (402), 32-38.
- Sitte, C. (1965). *Der Städtebau nach seinen künstlerischen grundsätzen* [City planning according to artistic principles]. (G. R. Collins ve C. C. Collins, Çev.). Phaidon Press. (Orijinal çalışma basım tarihi 1889).
- Smith, T., Nelischer, M. ve Perkins, N. (1997). Quality of an urban community: A framework for understanding the relationship between quality and physical form. *Landscape and Urban Planning*, 39(2-3), 229-241. [https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(97\)00055-8](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(97)00055-8)

- Soja, E. (1996). *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places* (1. Baskı). Blackwell.
- Soysal, A. (2012). Önsöz: Maurice Merleau-Ponty. *Göz ve Tin* (1. Baskı) içinde (5-13). Metis Yayınları.
- Spinoza, B. (2015). *Descartes felsefesinin ilkeleri ve metafizik düşünceler* (2.Baskı). (C. Şenkaya, Çev.). Dost Kitabevi Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1663).
- Stea, D. ve Turan, M. (1993). *Placemaking: Production of built environment in two cultures* (1. Baskı). Avebury.
- Stedman, R. C. (2002). Toward a social psychology of place: Predicting behavior from place based cognitions, attitude and identity. *Environment and Behavior*, 34(5), 561-581. <https://doi.org/10.1177/0013916502034005001>
- Suğur, S. ve Görgün Baran, A. (2017). *Sosyolojide yakın dönem gelişmeler*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Stüdyo Evren Başbuğ. (31 Aralık 2020). *Bostanlı Yaya Köprüsü ve Gün Batımı Terası*. <https://www.studioevrenbasbug.com/post/bostanl%C4%B1-footbridge-sunset-lounge>
- Swanwick, C., Dunnett, N. ve Woolley, H. (2003). Nature, role and value of green space in towns and cities: An overview. *Built Environment*, 29(2), 94-106. <https://doi.org/10.2148/benv.29.2.94.54467>
- Tanrıverdi, F. (1975). *Peyzaj mimarisi, bahçe sanatının temel prensipleri ve uygulama metodları*. Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Tanyeli, U. (2004). Kitle turizmi ve “yok-mekân” mimarlığı. *Arredamento Mimarlık*, (171), 74-77.
- Tanyeli, U. ve Sözen, M. (2011). *Sanat ve kavram terimleri sözlüğü* (1. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Tarçın Turgay, Z. ve Ünlü, A. (2017). Yere bağlılık ile mekân ilişkisinin bina ölçeğinde irdelenmesi: İstanbul Erkek Lisesi örneği. *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, 4(12), 40-74. <https://doi.org/10.17365/TMD.2017.3.2>
- Taşçı, H. (2012). İslam ve batı şehrinde kentsel mekanın kimlik bileşenleri. A. Can (Ed.), *Teori ile pratik arasında mekan* (1. Baskı) içinde (55-75). İlbey Matbaa.
- Taşçı, H. (2021). *Bir hayat tarzı olarak şehir, mekan, meydan* (2. Baskı). Kaknüs Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2021). <https://sozluk.gov.tr>.
- Tekel, A. ve Özalp, Y. (2016). Mekanın fiziksel ve algısal niteliğinin yürünebilirliğe ve mekanda yürümeden duyulan memnuniyete etkisi: Ankara Atatürk Bulvarı örneği. *Planlama*, 26(1), 40-50. <https://doi.org/10.5505/planlama.2016.53825>

- Tepe, D. ve Sönmez, İ. Ö. (31 Ekim – 2 Kasım 2018). *Farklı özelliklere sahip kentsel dokularda kamusal mekân özelliklerinin mekânın sosyal kullanımına etkisinin incelenmesi - İzmir-Bostanlı örneği*. Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu, İstanbul, Türkiye. <https://kentselmorfolojisempozyumu2018.wordpress.com/>
- Thiis-Evensen, T. (1987). *Archetypes in architecture* (1. Baskı). Oxford University Press.
- Thorpe, M. (2002). *Roma mimarlığı*. (R. Akbulut, Çev.). Homer Kitabevi.
- Tibbalds, F. (1992). *Making people-friendly towns: Improving the public environment in towns and cities* (1. Baskı). Longman.
- Timur, U. P. (28 Nisan 2008). *Urban waterfronts regeneration: A model of Porsuk Stream in Eskişehir*. Proceeding of the 6. International Symposium Agro Environ-Natural Resources Conversation, Use & Sustainability, Antalya, Türkiye.
- Trancik, R. (1986). *Finding lost space: Theories of urban design* (1. Baskı). New York: Van Nostrand Reinhold.
- Tuan, Y. F. (1974). *Topophilia: A study of environmental perceptions, attitudes and values*. Prentice-Hall Inc.
- Tuan, Y. F. (1975). Place: An experiential perspective. *Geographical Review*, 65(2), 151-165. <https://doi.org/10.2307/213970>
- Tuan, Y. F. (2001). *Space and place: The perspective of experience* (8. Baskı). University of Minnesota Press.
- Tuncer Gürkaş, E. (2010). “Yer” üzerine bir okuma denemesi: Samatya’da “yer-kurma” pratikleri [Doktora Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Tuncer Gürkaş, E. ve Barkul, Ö. (2012). Yer üzerine kavramsal bir okuma denemesi. *Sigma*, 4, 1-11.
- Tümer, G. (1980). *Mimarlığı tanımlamak*. E.Ü.G.S.F. Baskı İşliği.
- Tümer, G. (2007). İnsanlar, kentler ve meydanlar. *Mimarlık*, (334).
- Türkseven Doğrusoy, İ. (2017). Kentsel kamusal mekanda duyuşsal analiz ve tasarım: Tarihi Kemeraltı Çarşısında bir eğitim deneyi. İ. Türkseven Doğrusoy ve S. Ecemiş Kılıç (Ed.), *İzmir’de kent, mimarlık ve kamusalılık* (1. Baskı) içinde (133-164). Yalın Yayıncılık.
- Ulubay, S. ve Önal, F. (2020). Mekân üzerine sorunsallar ve kavrayışlar: Fenomenoloji kuramının yirminci yüzyılın mekân anlayışına etkileri. *Megaron*, 15(4), 606-613. <https://doi.org/10.14744/megaron.2020.28482>
- Urla Belediyesi. (23 Ekim 2023). *Urla Karantina Adası*. <https://www.urla.bel.tr/Urla/2/urla-karantina-adasi>

- Uslu, D. D. (2016). *Kamusal açık mekân kullanıcılarının alan kullanımlarını etkileyen faktörlerin parklar bağlamında incelenmesi: Lüleburgaz Gençlik Parkı örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Usta, G. (2020). Mekan ve yer kavramlarının anlamsal açıdan irdelenmesi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 10(1), 25-30. <https://doi.org/10.7456/11001100/003>
- Uzgören, G. ve Erdönmez, M. E. (2017). Kamusal açık alanlarda mekan kalitesi ve kentsel mekan aktiviteleri ilişkisi üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Megaron*, 12(1), 41-56. <https://doi.org/10.5505/megaron.2016.42650>
- Uzun, İ. (2006). Kamusal açık mekan: Kavram ve tarihe genel bakış. *Ege Mimarlık*, 4(59), 14-17.
- Uzunkaya, A. (2014). “Yer” ve “yersizlik” kavramları üzerine bir irdeleme [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Üngür, E. (2011). *Mekân kavramının disiplinler arası tarihsel değişimi üzerinden mimarlık & mekân ilişkileri* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Van de Ven, C. (1978). *Space in architecture: The evolution of a new idea in the theory and history of the modern movements* (1. Baskı). Van Gorcum Assen.
- Van der Voordt, T. J. M. (2005). *Architecture in use: An introduction to the programming, design and evaluation of buildings* (1. Baskı). Architectural Press.
- Vorkin, M. ve Reise, H. (2001). Environmental concern in a local context the significance of place attachment. *Environment and Behavior*, 33(2), 249-263. <https://doi.org/10.1177/00139160121972972>
- Walzer, M. (1986). Pleasures and costs of urbanity. *Dissent*, 33(4), 470-475.
- Whyte, W. H. (1980). *The social life of small urban spaces* (1. Baskı). Conservation Foundation.
- Woolley, H. (2003). *Urban open spaces* (1. Baskı). Taylor & Francis.
- Wolff, K. H. (2002). *Fenomemoloji ve sosyoloji, sosyolojik çözümlemenin tarihi*. (M. Tuncay ve A. Uğur, Çev.). T. Bottomore ve R. Nisbet, (Ed.). Ayraç Yayınevi.
- Yazıcıoğlu Halu, Z. (2010). *Kentsel mekân olarak caddelerin mekânsal karakterinin yürünebilirlik bağlamında irdelenmesi Bağdat Caddesi örneği* [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Yaylalı, S. (1998). *Kent mobilyaları tasarımında kullanılacak kavramsal bir model* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

- Yıldız, A. (2007). *Tarihsel birikime sahip kentsel açık alanların dinamizmi - İstanbul kent örneği; Beyazıt Meydanı, Sultanahmet Meydanı ve Taksim Meydanı* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Yıldızcı, A. C. (1978). *İstanbul'da kentsel doku ile yeşil doku arasındaki ilişkiler ve İstanbul yeşil alan sistemi için bir öneri* [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Yücel Besim, D. (2007). *Özgün kentsel mekanların okunması ve belirlenmesi üzerine analitik bir çalışma: Bodrum Türkkuyusu örneği* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Yücel, M. (2010). *Açık kamusal mekânlarda seramik heykel uygulamalarında farklı malzeme kullanımı* [Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Yücel, Ş. (2012). *Yitik zamanın peşinde Karantina* (2. Baskı). Heyamola Yayınları.
- Yücel, Ş. (2019). İzmir'de aylıklığa övgü: Bostanlı yaya köprüsü ve gün batımı terası. *Mimarlık*, (409), 45-49.
- Yüksel, N. (2006). Eşrefpaşa'dan Karantina'ya. *Planlama*, 3, 149-151.
- Zevi, B. (1974). *Saper vedere l'architettura* [Architecture as space: How to look at architecture] (1. Baskı). (M. Gendel, Çev.). Horizon Press.
- ZM Yasa Architectural Photography. (19 Mayıs 2022a). *Bostanlı yaya köprüsü ve gün batımı terası / Bostanlı footbridge and sunset lounge*. http://zmyasa.com/professional-works/portfolyo/bostanli-footbridge-and-sunset-lounge/#&gid=psgal_2709_1&pid=22
- ZM Yasa Architectural Photography. (19 Mayıs 2022b). *Bostanlı yaya köprüsü ve gün batımı terası / Bostanlı footbridge and sunset lounge*. http://zmyasa.com/professional-works/portfolyo/bostanli-footbridge-and-sunset-lounge/#&gid=psgal_2709_1&pid=2
- ZM Yasa Architectural Photography. (19 Mayıs 2022c). *Bostanlı yaya köprüsü ve gün batımı terası / Bostanlı footbridge and sunset lounge*. http://zmyasa.com/professional-works/portfolyo/bostanli-footbridge-and-sunset-lounge/#&gid=psgal_2709_1&pid=6
- ZM Yasa Architectural Photography. (19 Mayıs 2022d). *Bostanlı yaya köprüsü ve gün batımı terası / Bostanlı footbridge and sunset lounge*. http://zmyasa.com/professional-works/portfolyo/bostanli-footbridge-and-sunset-lounge/#&gid=psgal_2709_1&pid=10
- Zucker, P. (1959). *Town and square: From the agora to the village green* (1. Baskı). Columbia University Press.

EKLER

EK 1: Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formları (Bostanlı Gün Batımı Terası)

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU (BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI)

Bu görüşme, sizlere Bostanlı Gün Batımı Terası hakkındaki düşüncelerinizi açıklama fırsatı verecektir. Bu görüşme formunun kimin tarafından doldurulduğunun tespit edilmesi söz konusu değildir. Görüşleriniz, Bostanlı Gün Batımı Terası'nın kullanıcı algısı açısından değerlendirilmesinde ayrıntılı bir durum tespiti sağlayacaktır.

1. Adınız, yaşıınız ve mesleğiniz nedir?

Halil, 22, öğrenciyim.

2. İzmir'de mi yaşıyorsunuz, geçici olarak mı geldiniz? İzmir'de yaşıyorsanız, kaç yıldır yaşıyorsunuz? Geçici olarak geldiyseniz, hangi sebep ile geldiniz?

4 yıldır İzmir'de yaşıyorum. Öğrenci olarak geldiğim bir şehir.

3. Burası size nasıl hissettiriyor? Burada size mutlu ya da mutsuz hissettiren unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?

Bostanlı iskelede olmak benim için huzur verici. Burası bana mutlu ve keyifli hissettiriyor. Haftanın bütün yorgunluğunu ve bütün derdimi giderdiğim güzel bir ortam. Genelde moralimizi düzeltmek için gelirim.

4. Burası ile ilgili bir anınız var mı?

Burada geçirdiğim en güzel anı, çok yalnız hissettiğim bir zamanda burada tanıştığım bir insan sayesinde güzel anılarım oldu. En güzel anımın bu olduğunu söyleyebilirim.

5. Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz?

Kendimi buraya çok ait hissetmiyorum. Burası çok güzel bir yer ama sevdiğim insanlara uzak.

6. Bostanlı Gün Batımı Terası denince aklınıza ilk ne geliyor?

Sosyalleşme ve insanlar. Deniz, güneş, esen rüzgâr, sessizlik ve şehrin gürültülü ortamından uzak huzurlu bir yer.

7. Burayı ne kadar özgün buluyorsunuz?

Burayı benzetebildiğim bir yer olsa da burada bulunan insanlar ve bana verdiği havası ve hissi başka bir yerde bulabileceğimi düşünmüyorum. Bu açıdan Bostanlı eşsiz bir yer.

8. Burayı ne kadar estetik buluyorsunuz?

Buranın estetiği güneşin battığı yer olması. Burada insan huzur buluyor. Ayrıca manzarası mükemmel.

9. Buraya biri zarar verse nasıl bir yaklaşımınız olurdu?

Uyarırım ve engellerim. Kendimi burada rahat hissettiğim için zarar gelmesini istemem.

10. Size göre buranın daha iyi bir yer haline gelmesi için gereken özellikler nelerdir?

Bence burası olduğu gibi güzel ama daha temiz tutulması gerekir.

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU
(BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI)

Bu görüşme, sizlere Bostanlı Gün Batımı Terası hakkındaki düşüncelerinizi açıklama fırsatı verecektir. Bu görüşme formunun kimin tarafından doldurulduğunun tespit edilmesi söz konusu değildir. Görüşleriniz, Bostanlı Gün Batımı Terası'nın kullanıcı algısı açısından değerlendirilmesinde ayrıntılı bir durum tespiti sağlayacaktır.

1. Adınız, yaşınız ve mesleğiniz nedir?

Cansu, 33, Öğretmen.

2. İzmir'de mi yaşıyorsunuz, geçici olarak mı geldiniz? İzmir'de yaşıyorsanız, kaç yıldır yaşıyorsunuz? Geçici olarak geldiyse, hangi sebep ile geldiniz?

İki yıldır İzmir'de yaşıyorum.

3. Burası size nasıl hissettiriyor? Burada size mutlu ya da mutsuz hissettiren unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?

Çok huzurlu hissettiriyor. Manzaranın güzelliği, insanların kendi halinde oluşu rahat hissettiriyor.

4. Burası ile ilgili bir anınız var mı?

Özel bir anım yok.

5. Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz?

Evet, kesinlikle.

6. Bostanlı Gün Batımı Terası denince aklınıza ilk ne geliyor?

Rahatlamak için koş koş geldiğim huzurlu bir yer.

7. Burayı ne kadar özgün buluyorsunuz?

Farklı bir aurası var. İzmir’de her yerde deniz var ama burası kadar iyi gelmiyor hiçbir yer.

8. Burayı ne kadar estetik buluyorsunuz?

Çok.

9. Buraya biri zarar verse nasıl bir yaklaşımınız olurdu?

Tepki gösterirdim.

10. Size göre buranın daha iyi bir yer haline gelmesi için gereken özellikler nelerdir?

İzmaritler için bir çözüm bulunabilir belki. Çok kirli gösteriyor.

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU
(BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI)

Bu görüşme, sizlere Bostanlı Gün Batımı Terası hakkındaki düşüncelerinizi açıklama fırsatı verecektir. Bu görüşme formunun kimin tarafından doldurulduğunun tespit edilmesi söz konusu değildir. Görüşleriniz, Bostanlı Gün Batımı Terası'nın kullanıcı algısı açısından değerlendirilmesinde ayrıntılı bir durum tespiti sağlayacaktır.

1. Adınız, yaşınız ve mesleğiniz nedir?

Turgut, 58, Hasta Bakıcı.

2. İzmir'de mi yaşıyorsunuz, geçici olarak mı geldiniz? İzmir'de yaşıyorsanız, kaç yıldır yaşıyorsunuz? Geçici olarak geldiyse, hangi sebep ile geldiniz?

40 yıldır İzmir'de yaşıyorum.

3. Burası size nasıl hissettiriyor? Burada size mutlu ya da mutsuz hissettiren unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?

İzmir'in trafik yoğunluğu mutsuz ediyor. Bostanlı sahili güzel, herkes özgürce yaşıyor.

4. Burası ile ilgili bir anınız var mı?

Kız arkadaşım ile huzur içinde geçirdiğim vakitler.

5. Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz?

Evet.

6. Bostanlı Gün Batımı Terası denince aklınıza ilk ne geliyor?

Güzel ve huzur veriyor.

7. Burayı ne kadar özgün buluyorsunuz?

Gayet güzel.

8. Burayı ne kadar estetik buluyorsunuz?

Gayet güzel.

9. Buraya biri zarar verse nasıl bir yaklaşımınız olurdu?

Karşı gelirim. Güvenlik güçleri sürekli ortalığı organize ediyor.

10. Size göre buranın daha iyi bir yer haline gelmesi için gereken özellikler nelerdir?

Evet, daha güzel gelişmeler olabilir. Doğası, denizi, çimeni güzel. Havadar.

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU
(BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI)

Bu görüşme, sizlere Bostanlı Gün Batımı Terası hakkındaki düşüncelerinizi açıklama fırsatı verecektir. Bu görüşme formunun kimin tarafından doldurulduğunun tespit edilmesi söz konusu değildir. Görüşleriniz, Bostanlı Gün Batımı Terası'nın kullanıcı algısı açısından değerlendirilmesinde ayrıntılı bir durum tespiti sağlayacaktır.

1. Adınız, yaşınız ve mesleğiniz nedir?

Canan, 42, Öğretmen.

2. İzmir'de mi yaşıyorsunuz, geçici olarak mı geldiniz? İzmir'de yaşıyorsanız, kaç yıldır yaşıyorsunuz? Geçici olarak geldiyse, hangi sebep ile geldiniz?

İki yıldır İzmir'de yaşıyorum.

3. Burası size nasıl hissettiriyor? Burada size mutlu ya da mutsuz hissettiren unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?

Çok huzurlu bir yer. Mutsuz hissettiren herhangi bir unsurla karşılaşmadım.

4. Burası ile ilgili bir anınız var mı?

Evet, kötü bir anım var. Ancak buraya geldiğimde yine de kendimi iyi hissediyorum.

5. Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz?

Hayır.

6. Bostanlı Gün Batımı Terası denince aklınıza ilk ne geliyor?

Gün batımı, rahatlama ve huzur.

7. Burayı ne kadar özgün buluyorsunuz?

Özgün diyemem ancak güzel tasarlanmış.

8. Burayı ne kadar estetik buluyorsunuz?

Orta.

9. Buraya biri zarar verse nasıl bir yaklaşımınız olurdu?

Kesinlikle müdahale ederim.

10. Size göre buranın daha iyi bir yer haline gelmesi için gereken özellikler nelerdir?

Gölgelik olacak yerler ilave edilebilir.

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU
(BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI)

Bu görüşme, sizlere Bostanlı Gün Batımı Terası hakkındaki düşüncelerinizi açıklama fırsatı verecektir. Bu görüşme formunun kimin tarafından doldurulduğunun tespit edilmesi söz konusu değildir. Görüşleriniz, Bostanlı Gün Batımı Terası'nın kullanıcı algısı açısından değerlendirilmesinde ayrıntılı bir durum tespiti sağlayacaktır.

1. Adınız, yaşınız ve mesleğiniz nedir?

M. Akif, 71, Emekli Memur.

2. İzmir'de mi yaşıyorsunuz, geçici olarak mı geldiniz? İzmir'de yaşıyorsanız, kaç yıldır yaşıyorsunuz? Geçici olarak geldiyseniz, hangi sebep ile geldiniz?

Burada yaşıyorum. Ailem 110 yıl, ben 71 yıldır.

3. Burası size nasıl hissettiriyor? Burada size mutlu ya da mutsuz hissettiren unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?

Çörçil denilen bölüm ve balıkçı barınağı son derece bakımsız ve kirli.

4. Burası ile ilgili bir anınız var mı?

Eskiden çok sosyal ve mutluyduk. Fakat son yıllarda çok tedirginiz.

5. Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz?

Evet. Karşıyakalıyım, en güzel balıkçı köyünde mutluyuz.

6. Bostanlı Gün Batımı Terası denince aklınıza ilk ne geliyor?

Sevgili gençlerimize sormak gerekir.

7. Burayı ne kadar özgün buluyorsunuz?

Burada yaşayan ve ziyaret eden her birey gibi.

8. Burayı ne kadar estetik buluyorsunuz?

Kurulum olarak estetik zayıf.

9. Buraya biri zarar verse nasıl bir yaklaşımınız olurdu?

İlgili kurumlara bilgi veririm.

10. Size göre buranın daha iyi bir yer haline gelmesi için gereken özellikler nelerdir?

Belediyenin ilgisi çok önemlidir.

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU
(BOSTANLI GÜN BATIMI TERASI)

Bu görüşme, sizlere Bostanlı Gün Batımı Terası hakkındaki düşüncelerinizi açıklama fırsatı verecektir. Bu görüşme formunun kimin tarafından doldurulduğunun tespit edilmesi söz konusu değildir. Görüşleriniz, Bostanlı Gün Batımı Terası'nın kullanıcı algısı açısından değerlendirilmesinde ayrıntılı bir durum tespiti sağlayacaktır.

1. Adınız, yaşınız ve mesleğiniz nedir?

Nilgün, 66, Hasta Bakıcı.

2. İzmir'de mi yaşıyorsunuz, geçici olarak mı geldiniz? İzmir'de yaşıyorsanız, kaç yıldır yaşıyorsunuz? Geçici olarak geldiyse, hangi sebep ile geldiniz?

5 yıldır İzmir'de yaşıyorum.

3. Burası size nasıl hissettiriyor? Burada size mutlu ya da mutsuz hissettiren unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?

Çok mutluyum İzmir'de yaşamaktan. Kötü insanlarla karşılaşmak mutsuz ediyor beni.

4. Burası ile ilgili bir anınız var mı?

Babamın denizde boğulması beni çok üzdü.

5. Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz?

Evet, memleketim gibi hissediyorum, aslen Karadenizliyim.

6. Bostanlı Gün Batımı Terası denince aklınıza ilk ne geliyor?

Mutluluk ve huzur veriyor.

7. Burayı ne kadar özgün buluyorsunuz?

Burada özgür ve mutlu hissediyorum kendimi.

8. Burayı ne kadar estetik buluyorsunuz?

Çok estetik ve güzel buluyorum.

9. Buraya biri zarar verse nasıl bir yaklaşımınız olurdu?

Kötü insanlardan uzak durmaya çaba gösterirdim, huzur her şeyden önemli.

10. Size göre buranın daha iyi bir yer haline gelmesi için gereken özellikler nelerdir?

Temizlik ve hijyen. İnsanların anlayışlı olması gerekli.

EK 2: Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formları (Demokrasi Şehitleri Meydanı)

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU (DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI)

Bu görüşme, sizlere Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) hakkındaki düşüncelerinizi açıklama fırsatı verecektir. Bu görüşme formunun kimin tarafından doldurulduğunun tespit edilmesi söz konusu değildir. Görüşleriniz, Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)'nın kullanıcı algısı açısından değerlendirilmesinde ayrıntılı bir durum tespiti sağlayacaktır.

1. Adınız, yaşıınız ve mesleğiniz nedir?

Ali Süleyman, 29, memur.

2. İzmir’de mi yaşıyorsunuz, geçici olarak mı geldiniz? İzmir’de yaşıyorsanız, kaç yıldır yaşıyorsunuz? Geçici olarak geldiyseniz, hangi sebep ile geldiniz?

Evet, 11 yıldır burada yaşıyorum.

3. Burası size nasıl hissettiriyor? Burada size mutlu ya da mutsuz hissettiren unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?

Doğal güzellikler olarak iyi ama yapılı çevre güzelliği olumsuz etkiliyor. Şehrin köklü ve eski bir yerleşim yeri ancak denize akıtılan fosseptik mekânın kalitesini düşürüyor.

4. Burası ile ilgili bir anınız var mı?

Üniversite yıllarımız yani gençlik dönemlerimizin geçtiği yer olması açısından değerlidir. Yürüyüşler, bisiklete binmek gibi aktiviteler yapardık.

5. Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz?

Evet, kesinlikle. Deniz olan yerler beni kendine çekiyor.

6. Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) denince aklınıza ilk ne geliyor?

Karataş Camii ve karşısındaki tarihi lise binasının kattığı karakteristik özellik. Balık tutmak için gelen insanlar.

7. Burayı ne kadar özgün buluyorsunuz?

Standart bir sahil, meydan özelliklerini taşımaktadır.

8. Burayı ne kadar estetik buluyorsunuz?

Geliştirilebilir. Belli bir kısım oturma yerlerinde değişiklik yapılabilir, daha estetik görüneceğini düşünüyorum.

9. Buraya biri zarar verse nasıl bir yaklaşımınız olurdu?

Müdahale ederdim, Burası sahiplenmek istediğim ve korunması istediğim bir mekân. Biz sahip çıkarsak güzelliği artar.

10. Size göre buranın daha iyi bir yer haline gelmesi için gereken özellikler nelerdir?

Oturma ve yürüyüş alanlarına çok fazla izmarit olduğunu fark ettim. Temizlik arttırabilir. Denizin kenar bölgesine doğru ağaçlandırma veya gölgelendirme yapılırsa çok güzel olur. Mimari duyarlılık, tiyatro gibi sosyal öğelerin arttırılması faydalı olacaktır.

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU
(DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI)

Bu görüşme, sizlere Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) hakkındaki düşüncelerinizi açıklama fırsatı verecektir. Bu görüşme formunun kimin tarafından doldurulduğunun tespit edilmesi söz konusu değildir. Görüşleriniz, Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)'nın kullanıcı algısı açısından değerlendirilmesinde ayrıntılı bir durum tespiti sağlayacaktır.

1. Adınız, yaşınız ve mesleğiniz nedir?

Hesna, 24, öğrenciyim.

2. İzmir'de mi yaşıyorsunuz, geçici olarak mı geldiniz? İzmir'de yaşıyorsanız, kaç yıldır yaşıyorsunuz? Geçici olarak geldiyse, hangi sebep ile geldiniz?

İzmir'de yaşıyorum, 24 yıldır.

3. Burası size nasıl hissettiriyor? Burada size mutlu ya da mutsuz hissettiren unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?

Karantina Meydanı havası, denizi, görsel tasarımları ile keyifli, huzurlu ve rahat bir yer. Temiz ve açık havada denizin karşısında oturabilmek, denizi dinlemek, akşam vakitlerinde güneşin batışını izlemek vs. güzel ve beni mutlu hissettiriyor.

4. Burası ile ilgili bir anınız var mı?

Evet, var. Arkadaşlarımla keyifli vakit geçirdiğim ortamlardan biri burası. Gerek bisiklete bindiğimiz gerekse bir şeyler yiyip içtiğimiz bir alan. Daha önce arkadaşlarımla birçok kez gelip buranın tadını çıkardık, piknik yaptık, sohbetler, sahil havası ve daha fazlası.

5. Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz?

Evet, kesinlikle. Başta İzmir olmak üzere Karantina Meydanı'nda olmaktan huzurlu ve mutluyum. Kendimi buraya ait hissediyorum.

6. Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) denince aklınıza ilk ne geliyor?

Deniz, güneş, çimler, kuş sesi, deniz sesi ve arkadaşlar, geçirdiğim güzel vakitler, huzur ve temiz hava geliyor.

7. Burayı ne kadar özgün buluyorsunuz?

Görsel tasarımı ve bankları ile kendine özgün olduğunu düşünüyorum.

8. Burayı ne kadar estetik buluyorsunuz?

Tasarım açısından estetik duruyor. İleride belki birkaç iyileştirme daha yapılabilir. Örneğin, daha fazla gölgelendirme gibi. Ama şu anki durumu da gayet iyi bence.

9. Buraya biri zarar verse nasıl bir yaklaşımınız olurdu?

Hoş karşılamazdım ve uyarırdım çünkü buranın sahip olduğu yeşilliği ve konumunu koruması en çok isteyeceğim şeylerden biridir. Çevremizdeki güzel alanları ne kadar çok korursak o kadar iyi.

10. Size göre buranın daha iyi bir yer haline gelmesi için gereken özellikler nelerdir?

Gölgelendirme sistemi yapılabilir. Oturma alanlarının üst kısımları bence kapatılmalı. Güneşli vakitlerde deniz havası almak isteyen insanlar için üstü açık banklar zorluk çıkarabiliyor. Bazı alanlar üstü kapalı olabilir. Temizlik ve hijyen açısından daha fazla gözlemlenebilir.

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU (DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI)

Bu görüşme, sizlere Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) hakkındaki düşüncelerinizi açıklama fırsatı verecektir. Bu görüşme formunun kimin tarafından doldurulduğunun tespit edilmesi söz konusu değildir. Görüşleriniz, Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)'nın kullanıcı algısı açısından değerlendirilmesinde ayrıntılı bir durum tespiti sağlayacaktır.

1. Adınız, yaşıınız ve mesleğiniz nedir?

Fevzi, 53, emekli astsubay.

2. İzmir'de mi yaşıyorsunuz, geçici olarak mı geldiniz? İzmir'de yaşıyorsanız, kaç yıldır yaşıyorsunuz? Geçici olarak geldiyse, hangi sebep ile geldiniz?

10 yıldır İzmir'de yaşıyorum.

3. Burası size nasıl hissettiriyor? Burada size mutlu ya da mutsuz hissettiren unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?

Meydan benim için dinlenme ve eğlenme yeri. Kendimi burada mutlu ve rahat hissediyorum.

4. Burası ile ilgili bir anınız var mı?

Çok büyük bir çipura yakaladım, benim için büyük anı bu.

5. Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz?

Evet, kesinlikle buraya ait hissediyorum.

6. Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) denince aklınıza ilk ne geliyor?

Deniz, temiz hava. Ailece akşamları gelip oturulacak, balık tutulacak yer.

7. Burayı ne kadar özgün buluyorsunuz?

Diğer park ve meydanlardan farkı deniz kenarı ve iskeleye, tramvay durağına yakın.

8. Burayı ne kadar estetik buluyorsunuz?

Pek estetik bulamıyorum.

9. Buraya biri zarar verse nasıl bir yaklaşımınız olurdu?

İkaz ederiz, gerekli yerlere şikâyetle bulunuruz.

10. Size göre buranın daha iyi bir yer haline gelmesi için gereken özellikler nelerdir?

Ağaçlandırma daha fazla olabilir, banklara gölgelik koyulabilir. Bir de iskelenin daha sık kullanılmasını isterim.

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU
(DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI)

Bu görüşme, sizlere Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) hakkındaki düşüncelerinizi açıklama fırsatı verecektir. Bu görüşme formunun kimin tarafından doldurulduğunun tespit edilmesi söz konusu değildir. Görüşleriniz, Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)'nın kullanıcı algısı açısından değerlendirilmesinde ayrıntılı bir durum tespiti sağlayacaktır.

1. Adınız, yaşınız ve mesleğiniz nedir?

Fatma, 58, ev hanımı.

2. İzmir'de mi yaşıyorsunuz, geçici olarak mı geldiniz? İzmir'de yaşıyorsanız, kaç yıldır yaşıyorsunuz? Geçici olarak geldiyse, hangi sebep ile geldiniz?

Evet, İzmir'de yaşıyorum.

3. Burası size nasıl hissettiriyor? Burada size mutlu ya da mutsuz hissettiren unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?

Mutluyum, trafik sorunu yok direkt sahile çıkıyorum. Mutsuzum, eskiden işde ağaçları vardı yok ettiler, şimdi çok beton.

4. Burası ile ilgili bir anınız var mı?

Birbirini tanımayan insanların birbiriyle kaynaşması. Spor aktiviteleri yapıyorduk, çay kahve içiyoruz.

5. Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz?

Evet, burası mahallem bir parçası.

6. Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) denince aklınıza ilk ne geliyor?

Yürüyüş, karşıya geçmek için kolaylık oldu.

7. Burayı ne kadar özgün buluyorsunuz?

Hiç. Heykelleri ve havuzları hiç beğenmiyorum. Fıskiyeler çalışmıyor, özensiz, yapılmış olmak için yapılmış gibi.

8. Burayı ne kadar estetik buluyorsunuz?

Hiç yeşil yok.

9. Buraya biri zarar verse nasıl bir yaklaşımınız olurdu?

Uyarırdım ve şikâyet ederdim.

10. Size göre buranın daha iyi bir yer haline gelmesi için gereken özellikler nelerdir?

Daha çok yeşil olmalı. Bu kadar beton olmamalı. Gölge alan olmalı, gece bile çok sıcak. Çocuk parkı yetersiz, daha renkli oyuncaklar ve oturma yeri yapılabilir, gündüz gelemiyoruz.

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU
(DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI)

Bu görüşme, sizlere Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) hakkındaki düşüncelerinizi açıklama fırsatı verecektir. Bu görüşme formunun kimin tarafından doldurulduğunun tespit edilmesi söz konusu değildir. Görüşleriniz, Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)'nın kullanıcı algısı açısından değerlendirilmesinde ayrıntılı bir durum tespiti sağlayacaktır.

1. Adınız, yaşınız ve mesleğiniz nedir?

Volkan, 67, inşaat mühendisi.

2. İzmir'de mi yaşıyorsunuz, geçici olarak mı geldiniz? İzmir'de yaşıyorsanız, kaç yıldır yaşıyorsunuz? Geçici olarak geldiyse, hangi sebep ile geldiniz?

36 yıldır İzmir'de yaşıyorum.

3. Burası size nasıl hissettiriyor? Burada size mutlu ya da mutsuz hissettiren unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?

Bu meydanda huzur buluyorum.

4. Burası ile ilgili bir anınız var mı?

Fazla anı oluşturacak kadar bir geçmişi yok ama etkinlikler farklı ve güzel oluyor.

5. Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz?

Evet.

6. Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) denince aklınıza ilk ne geliyor?

Eşimle akşamları hava alabileceğimiz oturup konuşabileceğimiz huzurlu bir meydan.

7. Burayı ne kadar özgün buluyorsunuz?

Daha özgün olabilir, haftanın her günü değişik etkinlikler düzenlenebilir.

8. Burayı ne kadar estetik buluyorsunuz?

Estetik bulamıyorum, daha çağdaş olabilirdi.

9. Buraya biri zarar verse nasıl bir yaklaşımınız olurdu?

Kesinlikle zarar vermesine izin vermem.

10. Size göre buranın daha iyi bir yer haline gelmesi için gereken özellikler nelerdir?

Daha bakımlı olabilir.

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU
(DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ MEYDANI)

Bu görüşme, sizlere Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) hakkındaki düşüncelerinizi açıklama fırsatı verecektir. Bu görüşme formunun kimin tarafından doldurulduğunun tespit edilmesi söz konusu değildir. Görüşleriniz, Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı)'nın kullanıcı algısı açısından değerlendirilmesinde ayrıntılı bir durum tespiti sağlayacaktır.

1. Adınız, yaşınız ve mesleğiniz nedir?

Serpil, 70, emekli memur

2. İzmir'de mi yaşıyorsunuz, geçici olarak mı geldiniz? İzmir'de yaşıyorsanız, kaç yıldır yaşıyorsunuz? Geçici olarak geldiyse, hangi sebep ile geldiniz?

İzmir'de yaşıyorum. Doğma büyüme İzmirliyim.

3. Burası size nasıl hissettiriyor? Burada size mutlu ya da mutsuz hissettiren unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?

Çok İyi hissettiriyor, sakin ve sessiz mutlu hissediyorum, arkadaşlarımla vakit geçiriyorum. Mekândan memnunum.

4. Burası ile ilgili bir anınız var mı?

İyi anılarımız oldu. Çevredeki hanım arkadaşlarımızla toplanıp yaptığımız spor aktivitelerimiz oluyordu.

5. Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz?

Evet, buraya ait hissediyorum. Seviyorum Demokrasi Meydanını.

6. Demokrasi Şehitleri Meydanı (Karantina Meydanı) denince aklınıza ilk ne geliyor?

Düşünen adam heykeli ve ara sıra yapılan konser müzik aktiviteleri. Huzurlu, dinlendirici bir mekân.

7. Burayı ne kadar özgün buluyorsunuz?

Çok buluyorum. Görselliği, havası çok özgün.

8. Burayı ne kadar estetik buluyorsunuz?

Bana göre çok estetik ve rahat.

9. Buraya biri zarar verse nasıl bir yaklaşımınız olurdu?

İkaz ederdim. Buraya karşı koruma duygusu hissediyorum.

10. Size göre buranın daha iyi bir yer haline gelmesi için gereken özellikler nelerdir?

Mekânın özellikleri benim açımdan kusursuz. Ama keyfe keder ufak tefek değişiklikler yapılabilir, oturma yeri eklenebilir. Yeşillik daha çok olabilir, yine de memnunuz.